

กลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพ
ของนักเรียนมัธยมศึกษา

ปริญญาณิพนธ์
ของ
ยุพยง วันวงษ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุษฐ์บัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา

มกราคม 2561

กลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพ
ของนักเรียนมัธยมศึกษา

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา

มกราคม 2561

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

กลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพ
ของนักเรียนมัธยมศึกษา

บทคัดย่อ
ของ
ยุพียง วุฒิจรัส

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา
มกราคม 2561

ยุพยง วุฒางษ์. (2561). กลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ด. (การบริหารและการจัดการ การศึกษา).กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษา ปรินญาณิพนธ์: อาจารย์ ดร.ธีระภาพ เพชรมาลัยกุล, อาจารย์ ดร.จารุวรรณ พลอยดวงรัตน์, อาจารย์ ดร.ราชันย์ บุญธิมา.

การวิจัยนี้มีความมุ่งหมาย เพื่อศึกษาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา 2 เพื่อสร้างและประเมินกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 ศึกษาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาโดยสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน สอบถามนักเรียนมัธยมศึกษา 75 คน สอบถามครู 14 คนและผู้ปกครองนักเรียนมัธยมศึกษา 71 คน ด้วยแบบสอบถามและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์ห้อยประกอบ ตอนที่ 2 สร้างกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา โดยจัดสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านกลยุทธ์ 9 คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ตอนที่ 3 ประเมินกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำ 17 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย การทดสอบที่แบบกลุ่มตัวอย่างเดียวและวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว ผลการวิจัย พบว่า 1) ทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา มี 10 ทักษะ ได้แก่ การตัดสินใจและแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณการสื่อสารและมนุษยสัมพันธ์ การรู้จักตนเองและการเข้าใจผู้อื่นการควบคุมอารมณ์และการเอาชนะความกดดันความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัวการริเริ่มและการชี้นำตนเองทักษะด้านสังคมและทักษะข้ามวัฒนธรรม การมีผลงานและความรับผิดชอบและภาวะผู้นำและหน้าที่รับผิดชอบ โดยทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา กับ การริเริ่มและการชี้นำตนเอง มีความสัมพันธ์กันมากที่สุด 2) กลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาด้านการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การริเริ่มและการชี้นำตนเอง มี 3 กลยุทธ์หลักคือ 1. การเสริมสร้างความตระหนัก การพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน 2. การเสริมสร้างและพัฒนาการยอมรับความเข้าใจในการพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพ ของนักเรียน และ 3. การพัฒนาพฤติกรรม การพัฒนาการตัดสินใจและแก้ปัญหา การริเริ่มและการชี้นำตนเอง ของนักเรียน 3) กลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา ด้านการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การริเริ่มและการชี้นำตนเอง มีความถูกต้อง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีประโยชน์อยู่ในระดับมาก และสูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

STRATEGIES FOR LEARNER DEVELOPMENT ACTIVITIES MANAGEMENT
TO ENHANCE LIFE AND CAREER SKILLS OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS

AN ABSTRACT
BY
YUPPAYONG WOONWONG

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Doctor of Education Degree in Educational Administration
at Srinakharinwirot University

January 2018

Yuppayong Woonwong. (2018). *Strategies for Learner Development Activities Management to Enhance the Lives and Career Skills of Secondary School Students*.

Dissertation, Ed.D.(Educational Administration). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Dr. TheeraphabPhetmalaikul , Dr. JaruwanPloyduangrat, Dr. RachanBoontima

The purposes of the research were to study the life and career skills of secondary students, to create and evaluate the strategies for learner development activities management to enhance the lives and career skills of secondary students. The research was divided into three steps, which were as follows : 1) studying the life and career skills of secondary students by in-depth interview experts, questionnaire secondary students, parents and teachers. The data was analyzed by content analysis, mean, standard deviation and the Pearson Product-Moment Correlation Coefficient, 2) to create strategies for learner development activities management to enhance the life and the career skills of secondary students, a focus group of experts and on analysis of the data by content analysis and 3) to evaluate the strategies for the development of activities management to enhance the life and career skills of secondary students by experts and analyzing the data by mean, a t-test for one sample and one-way Analysis of variance : One-way ANOVA. The results were as follows: 1)The life and career skills of secondary students were comprised of ten factors which were based on decisions and problem-solving, creative thinking and critical thinking, communication and human relations, self-awareness and understanding others, emotional and pressure control, flexibility and adaptability, initiative and self-direction, social and cross-cultural skills, productivity and accountability, leadership and responsibility, decision and problem-solving skills and the factors of initiative and self-direction were the most related. 2) The strategies for the development of learners and activities management to enhance the life and career skills of secondary students, problem-solving, initiative and self-direction were divided into three main strategies which included 1. developing awareness into decision and problem-solving skills, initiative and self-direction of secondary students. 2. Development of the acceptance to understand decision and problem-solving skills, initiative and self-direction of secondary students; 3. developing behavior into decision and problem-solving skills and initiative and self-direction of secondary students. 3) The strategies for learner development activities management to enhance life and career skills of secondary students and the decision, problem-solving, initiative and self-direction were in high relation to accuracy, propriety, feasibility and utility and a higher statistical significance of .01.

ประกาศคุณูปการ

ปริญญาโทนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจาก คณะกรรมการควบคุมปริญญาโท ที่ได้ให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ ติดตามงานด้วยความเต็มใจ และห่วงใย จึงทำให้งานวิจัยเล่มนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอระลึกถึงและขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.ธีระภาพ เพชรมาลัยกุล ประธานกรรมการที่ปรึกษาปริญญาโท อาจารย์ ดร.จรรุวรรณ พลอยดวงรัตน์ และ อาจารย์ ดร.ราชันย์ บุญธิมา กรรมการที่ปรึกษาร่วม ที่ให้ความเมตตาเป็นที่ปรึกษา แนะนำ ตรวจสอบ แก้ไขงานวิจัย ติดตาม ให้ความช่วยเหลือแนะนำที่เป็นประโยชน์ รวมทั้งคณาจารย์ภาควิชาบริหารจัดการการศึกษาทุกท่านที่ถ่ายทอดความรู้ทำให้ปริญญาโทฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษดา ผ่องพิทยา ที่กรุณาเป็นประธานกรรมการสอบปากเปล่า และอาจารย์ เรือเอก ดร.อภิสิทธิ์ ทรงบัณฑิตย์ ที่กรุณาร่วมเป็นกรรมการสอบปากเปล่ารวมถึงคณะกรรมการสอบโครงร่างปริญญาโททุกท่าน ที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมทำให้ปริญญาโทฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน ที่ได้กรุณาสละเวลาร่วมในการให้สัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มและประเมินกลยุทธ์ ตลอดจนให้ข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ต่องานวิจัย

ขอขอบพระคุณ คณะครู ผู้ปกครองและนักเรียน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการให้ข้อมูลและข้อคิดเห็นต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ ดร. ราชันย์ บุญธิมา ที่ให้ความเมตตา สอน แนะนำ และแก้ไข ในการใช้ค่าสถิติวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ อย่างดียิ่ง ทำให้ปริญญาโทนี้ มีคุณค่ามากขึ้น

คุณประโยชน์ที่พึงได้รับจากปริญญาโทนี้ ผู้วิจัยขอน้อมรำลึกถึงพระคุณพ่อ แม่ และคณาจารย์ เพื่อน ผู้มีส่วนร่วมทุกท่าน และจะนำผลการวิจัยไปพัฒนานักเรียนมัธยมศึกษา ให้มีทักษะชีวิตและทักษะอาชีพที่ดี เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และการประกอบอาชีพ สามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

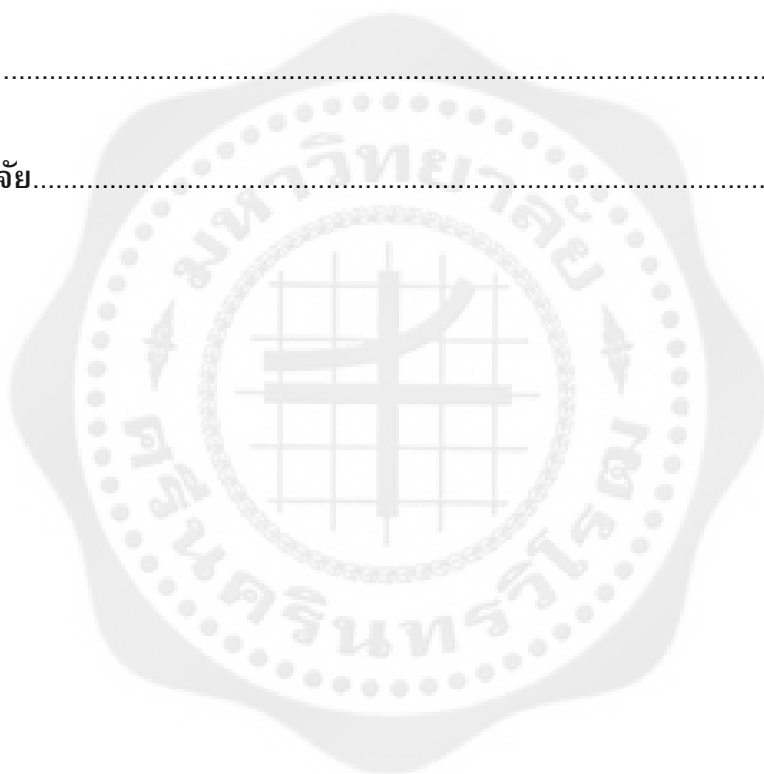
ยุพยง วุฒางษ์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	8
ความสำคัญของการวิจัย.....	9
ขอบเขตของการวิจัย.....	9
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	10
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	12
สมมติฐานการวิจัย.....	14
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	15
แนวคิดเกี่ยวกับทักษะในศตวรรษที่ 21.....	16
แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิต.....	42
แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทักษะอาชีพ.....	64
แนวทางการขับเคลื่อนการศึกษาเพื่อมีงานทำและการพัฒนาทักษะอาชีพ.....	87
การบริหารกลยุทธ์และบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์.....	102
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	158
3 วิธีดำเนินการวิจัย	167
ตอนที่ 1 ศึกษาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา.....	167
ตอนที่ 2 สร้างกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้าง ทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา.....	170
ตอนที่ 3 การประเมินกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา.....	172
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	176
ตอนที่ 1 ผลการศึกษาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา.....	177
ตอนที่ 2 ผลการสร้างกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้าง ทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา.....	179
ตอนที่ 3 ผลการประเมินกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อ เสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา.....	184

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	197
สรุปผลการวิจัย.....	199
อภิปรายผลการวิจัย.....	200
ข้อเสนอแนะ.....	206
บรรณานุกรม.....	209
ภาคผนวก.....	222
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	268

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 หลักทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมของอีริคสัน.....	50
2 โครงสร้างหลักสูตรแผนการเรียนวิชาการ/วิชาสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1-3).....	92
3 โครงสร้างหลักสูตรแผนการเรียนบูรณาการเตรียมอาชีพ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1-3)	93
4 โครงสร้างหลักสูตรแผนการเรียนบูรณาการเตรียมอาชีพ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1-3).....	94
5 โครงสร้างหลักสูตรแผนการเรียนวิชาการ/วิชาสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-6)	95
6 โครงสร้างหลักสูตรแผนการเรียนบูรณาการเตรียมอาชีพ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-6)	96
7 โครงสร้างหลักสูตรแผนการเรียนบูรณาการเตรียมอาชีพ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-6)	97
8 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง ทักษะชีวิตและทักษะอาชีพ ของนักเรียนมัธยมศึกษา.....	178
9 ค่าเฉลี่ยและผลการทดสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความมีประโยชน์ของกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อ เสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา.....	185

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	13
2 ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ขององค์กรเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจ และการพัฒนา (OECD).....	29
3 บัณฑิตส่วนบุคคล.....	84
4 บัณฑิตที่เกี่ยวข้องส่วนบุคคล.....	85
5 บัณฑิตข้อมูลข่าวสาร.....	86
6 ลักษณะการศึกษาขั้นพื้นฐานในปัจจุบัน.....	89
7 การศึกษาเพื่อการมีงานทำตามยุทธศาสตร์ 2555.....	90
8 องค์กรประกอบของกลยุทธ์ที่ตั้งใจ.....	106
9 แสดงกลยุทธ์ที่ตั้งใจและกลยุทธ์ที่เป็นจริง.....	107
10 แสดงงานการจัดการเชิงกลยุทธ์ 5 อย่าง.....	111
11 การบริหารเชิงกลยุทธ์.....	113
12 กระบวนการคิดเพื่อการวางแผนเชิงกลยุทธ์.....	115
13 ความสำคัญของการจัดการเชิงกลยุทธ์.....	115
14 กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์.....	117
15 การจัดการเชิงกลยุทธ์.....	118
16 กระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์.....	118
17 กรอบการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์.....	119
18 องค์กรประกอบของการบริหารเชิงกลยุทธ์.....	120
19 ขั้นตอนการบริหารเชิงกลยุทธ์ของพิทส์และเรล.....	126
20 กระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ของแบล็คและพอร์ตเตอร์.....	127
21 หัวเหลี่ยมเพชรในการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์.....	128
22 องค์กรประกอบพื้นฐานของกระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์.....	130
23 กระบวนการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์.....	133
24 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมโรงเรียน.....	138
25 ตำแหน่งดาวรุ่ง (Star).....	139
26 ตำแหน่งเครื่องหมายคำถาม (?).....	139
27 ตำแหน่งสุนัขจิ้งจอก (Dogs).....	140
28 ตำแหน่งวัวแม่ลูกอ่อน (Cash Cow).....	140
29 วิธีดำเนินการวิจัย.....	175

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสภาวะปัจจุบัน ทั่วโลกกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม การเมือง เศรษฐกิจและเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วหรือกำลังพัฒนา ส่งผลให้วิถีชีวิตของคนที่มีความแตกต่างกันมากขึ้น ผู้คนหลากหลายเชื้อชาติ ศาสนา ย้ายข้ามประเทศ ข้ามภาษาและข้ามวัฒนธรรม มาอาศัยอยู่รวมกันและทำงานร่วมกัน ก่อให้เกิดเป็นสังคม พหุวัฒนธรรม โลกการทำงาน จำเป็นต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยต้องจัดการศึกษาให้ทันกับสถานการณ์โลก ที่เต็มไปด้วยความรู้และข้อมูลที่เพิ่มเร็ว รวมทั้งต้องวางแผนการผลิตและพัฒนา กำลังคนของประเทศให้ก้าวทันต่อกระแสอาชีพในปัจจุบัน และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

สภาพสังคมในทศวรรษใหม่ กำลังเคลื่อนจากยุคของข้อมูลข่าวสารผ่านยุคสารสนเทศเข้าสู่ยุคสังคมใหม่โลกกำลังจะกลายเป็นแบนราบด้วยความเจริญทางเทคโนโลยีและการสื่อสาร (สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา. 2553: 16) ความหลากหลายทางเชื้อชาติ วัฒนธรรม การหล่อหลอมรวมความคิดและความเชื่อของกลุ่มคน ที่บุคคลในสังคมจะต้องตั้งรับการมีวิถีชีวิตยุคใหม่อย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในโลกปัจจุบัน ได้ส่งผลกระทบต่อเด็กวัยเรียน ทั้งการดำเนินชีวิตท่ามกลางกระแสเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงและความคาดหวังของผู้ปกครองต่อการศึกษาคือของบุตรหลาน ตลอดจนการเผชิญสิ่งยั่วยุหรือตัวแบบที่ไม่เหมาะสมต่างๆ รอบตัว ก่อให้เกิดปัญหาเด็กและเยาวชนอย่างมาก ทั้งปัญหาการปรับตัวปัญหาด้านอารมณ์และจิตใจ ปัญหาสุขภาพ ปัญหาความรุนแรง ปัญหาเด็กติดเกม ปัญหายาเสพติด ปัญหาทางเพศ โดยเฉพาะเด็กที่มีทักษะชีวิตต่ำ ขาดภูมิคุ้มกันทางสังคมที่ดี เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐานไปแล้ว อาจเป็นคนที่ไม่ประสบความสำเร็จในชีวิต มีปัญหาทางอารมณ์ จิตใจ และมีความขัดแย้งในชีวิตได้ง่าย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.2554: 1)นักเรียนระดับมัธยมศึกษาซึ่งจัดอยู่ในช่วงวัยรุ่น ที่ถือว่าเป็นวัยวิกฤต เนื่องจากมีภาวะอารมณ์แปรปรวนสูง วุฒิภาวะทางอารมณ์ยังไม่สมบูรณ์ มีความสับสนในการวางบทบาทของตนเองในสังคม ประสบการณ์ในการเผชิญปัญหา การขาดความเข้าใจในตนเอง การขาดประสบการณ์ในการเผชิญปัญหาของวัยรุ่นประกอบกับการขาดแรงสนับสนุนที่เหมาะสมจากสังคม ทำให้วัยรุ่นมีปัญหาสุขภาพจิต เช่น ความวิตกกังวลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย ความสับสนในการปฏิบัติตัวต่อกลุ่มเพื่อน (กรมสุขภาพจิต.2541: 1)

เด็กและเยาวชนคืออนาคตของชาติ ดังนั้น การพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เป็นผู้มีการเปลี่ยนแปลงมาสู่ครอบครัว ชุมชนและประเทศชาติ จึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างมาก แต่สถานการณ์เด็กและเยาวชนในประเทศไทยที่เราากำลังเผชิญนั้นมีหลายอย่าง ทั้งการศึกษา เรื่องระดับสติปัญญาที่ต่ำกว่ามาตรฐาน ด้านพฤติกรรม ด้านการรับรู้วัฒนธรรมที่ไม่เหมาะสมกับวัฒนธรรมไทย รวมทั้งด้าน

ทักษะชีวิตและทักษะอาชีพ จากรายงานสถานการณ์เยาวชนไทย การวิจัยพัฒนาการเด็กแบบองค์รวม พบว่า ทักษะชีวิตเยาวชนไทยที่มีคะแนนค่อนข้างต่ำ 5 อันดับคือ 1) ความคิดสร้างสรรค์ 2) คิดวิเคราะห์ 3) แก้ปัญหา 4) ตระหนักในตนเอง และ 5) การจัดการอารมณ์ เมื่อเยาวชนขาดทักษะในการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา ทำให้ความสามารถในการวิเคราะห์และการจัดการแก้ปัญหาของตนเองเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก (มูลนิธิทรูเนเจอร์. 2554: ออนไลน์)

การพัฒนาของประเทศไทย ในช่วงครึ่งศตวรรษที่ผ่านมายังมีประเด็นปัญหาสำคัญ 4 ประการได้แก่ ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ การเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อม การล่มสลายของสังคม และการสูญเสียความสามารถในการควบคุมวิถีชีวิตของคน ซึ่งตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ได้กำหนดพันธกิจในการพัฒนาคุณภาพคนไทยให้มีคุณธรรม เรียนรู้ตลอดชีวิต มีทักษะและการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสมในแต่ละช่วงวัย ทั้งได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพคนไทยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง พัฒนาทักษะให้คนมีการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิตพัฒนาคนด้วยการเรียนรู้ในศาสตร์วิทยาการ ให้สามารถประกอบอาชีพได้อย่างหลากหลาย (คณะกรรมการการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2554)

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ได้พบปัญหาและความท้าทายที่เกิดจากระบบการศึกษา โดยพบว่าคุณภาพของคนไทยทุกกลุ่มวัยยังมีปัญหา ซึ่งส่งผลกระทบต่อการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในอนาคต ทั้งเรื่องพัฒนาการและสติปัญญาตั้งแต่วัยเด็ก การขาดทักษะความรู้ ความสามารถที่ส่งผลต่อผลิตภาพแรงงานของประเทศ และปัญหาด้านสุขภาพในวัยผู้สูงวัย ที่ส่งผลกระทบต่อภาระค่าใช้จ่ายของรัฐ กลุ่มวัยแรงงาน มีปัญหาผลิตภาพแรงงานต่ำ โดยในช่วงที่ผ่านมา ผลิตภาพแรงงานเฉลี่ย เพิ่มขึ้นในอัตราที่ต่ำกว่าประเทศเพื่อนบ้าน โดยมีสาเหตุสำคัญจากทักษะและสมรรถนะไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน (Mismatching) กล่าวคือโครงสร้างของภาคการผลิต และบริการที่ยังพึ่งพาแรงงานทักษะต่ำในเกือบทุกอุตสาหกรรม แต่ไม่สอดคล้องกับแรงงานที่มีระดับการศึกษาที่สูงขึ้น อีกทั้งปัจจุบันมีแรงงานระดับอุดมศึกษาที่มีสัดส่วนการว่างงานสูง ขณะที่ ตลาดแรงงานมีความต้องการแรงงานที่มีการศึกษาระดับต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวนมาก นอกจากนี้ แรงงานมีทักษะและความรู้ไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ประกอบการ โดยผลการสำรวจความต้องการแรงงานของผู้ประกอบการ พบว่า แรงงานไทยทั้งที่เป็นแรงงานฝีมือและแรงงานกึ่งฝีมือยังมีทักษะต่ำกว่าความคาดหวังของผู้ประกอบการ ทั้งทักษะด้านภาษาต่างประเทศ การใช้คอมพิวเตอร์ คณิตศาสตร์และการคำนวณ ทักษะการสื่อสาร การบริหารจัดการ และความสามารถเฉพาะในวิชาชีพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2560: 67-68)

เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองด้านต่าง ๆ ตลอดช่วงชีวิต สามารถพัฒนาศักยภาพและความสามารถด้านต่าง ๆ ที่จะดำรงชีวิตและประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุข รู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง ความเป็นพลเมืองสร้างสรรค์การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนได้ (สมคิด พรหมจ้อย และสุพัทธ์ พิบูลย์. 2550: 2-3) สอดคล้องกับแนวโน้มการจ้างงานและเตรียมความ

พร้อมสู่ประชาคมอาเซียน สร้างจิตสำนึกให้คนไทยมีความรับผิดชอบต่อสังคม เคารพกฎหมายหลักสิทธิมนุษยชน สร้างค่านิยมการผลิตและการบริโภคที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม และเรียนรู้การรองรับการเปลี่ยนแปลง (คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2558:50)รัฐบาลจึงได้กำหนดวิสัยทัศน์เชิงนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย คือ ไทยแลนด์ 4.0 ให้เป็นเศรษฐกิจใหม่ (New Engines of Growth) ที่ต้องการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่ Value-Base Economy หรือ เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม โดยมีฐานคิดหลักคือ เปลี่ยนจากการผลิตสินค้า โมดกภัณฑ์ ไปสู่ นวัตกรรม เปลี่ยนจากการขับเคลื่อนประเทศด้วยภาคอุตสาหกรรมไปสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม และปรับเปลี่ยนจากการเน้นภาคการผลิตสินค้าไปสู่การเป็นภาคบริการมากข้อมูลจากสถาบันออกแบบอนาคตประเทศไทย (FIT) ระบุว่าหากประเทศไทยอยากจะทำให้ออกมาจากกับดักประเทศรายได้ปานกลาง ซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องผลิตสินค้าที่มีมูลค่าสูงขึ้น จะต้องลงทุนอุปกรณ์เครื่องจักรที่ทันสมัย ต้องการวิศวกรและอาชีวศึกษาสายช่างจำนวนมาก ในขณะที่ภาคบริการต้องปรับเปลี่ยนไปทั้งคุณภาพที่สูงขึ้น และความหลากหลายที่มากขึ้น ทำให้ต้องมีหลักสูตรวิชาชีพในสาขาบริการมากขึ้น และทุกคนต้องผ่านการอบรมความรู้ใหม่หรือยกระดับทักษะให้ทันสมัยขึ้น“ปัญหาของคนไทยไม่ใช่คนว่างงาน แต่เป็นแรงงานยังขาดทักษะที่เหมาะสม (สุภชัย พานิชภักดิ์. 2560)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษาได้กำหนดให้การจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาตามมาตรา 23(5) ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข นอกจากนี้ ยังได้กำหนดหลักการในการให้การศึกษาของสถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในฐานะผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาจากกระบวนการเรียนรู้และการถ่ายทอดในเรื่อง 1. เนื้อหาสาระและกิจกรรม 2. ทักษะและกระบวนการศึกษา 3. การฝึกปฏิบัติ และได้เรียนรู้จากประสบการณ์ 4. ปลูกฝังคุณธรรม และค่านิยมที่ดีงาม 5. บรรยากาศ สภาพแวดล้อมและสื่อการเรียน 6. การจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2553: 8)โดยขอขยายงานและความรับผิดชอบของสถานศึกษาจำแนกตามบทบาทของการศึกษาโดยเฉพาะในการพัฒนาผู้เรียน หน้าที่หลักของสถานศึกษา คือการให้การศึกษา อบรมแก่นักเรียนเพื่อให้เด็กนักเรียนได้มีการพัฒนาที่ดีทั้งในด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ และสติปัญญา รวมทั้งมีความรู้ ทักษะ และ เจตคติ สอดคล้องตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ทิศทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ และความต้องการกำลังคนในตลาดแรงงาน (ประยงค์ เนาวบุตร. 2549: 106)

ในการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน หมวดที่ 4 เรื่อง แนวทางการจัดการศึกษาแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการปฏิรูปการเรียนรู้ คือ เป็นหัวใจของการจัดการศึกษาของประเทศ ในส่วนที่เป็นเชิงปฏิบัติสำหรับการบริหารวิชาการให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ ทำได้โดยยึดหลักมาตรา 24 อนุมาตรา 2 ฝึกทักษะกระบวนการคิด การ

จัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา สอดคล้องกับทักษะผู้เรียน แห่งศตวรรษที่ 21(21st Century Skills)ในการเตรียมนักเรียนให้พร้อมกับชีวิตในศตวรรษที่ 21 เป็นเรื่องสำคัญของกระแสการปรับเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้น ที่ส่งผลต่อวิถีการดำรงชีพของสังคมอย่างทั่วถึง ดังนั้น การจัดการศึกษา ซึ่งต้องมีความตื่นตัว และมีทักษะในการจัดการเรียนรู้ เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักเรียนมีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในโลกศตวรรษที่ 21 ที่เปลี่ยนไป (สภายุ ธีระวณิชตระกูล. 2557:24-26)

ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เป็นทักษะที่แสดงออกถึงความสามารถ ในการจัดการกับปัญหาตนเองในการดำเนินชีวิตปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขประสบความสำเร็จและเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคตซึ่งมีความจำเป็นต่อเยาวชนในการต้องมีทักษะเหล่านี้ สำหรับการออกไปดำรงชีวิตในโลกแห่งศตวรรษที่ 21 ที่เปลี่ยนไปจากศตวรรษที่ 20 และ 19 ซึ่งนับว่าเป็นทักษะแห่งอนาคตใหม่ ซึ่งประกอบด้วย ทักษะการเรียนรู้ และนวัตกรรม ทักษะด้านข้อมูลข่าวสาร สื่อและเทคโนโลยี ทักษะชีวิตและการประกอบอาชีพ ซึ่งทักษะทั้งหมดนี้จะช่วยเตรียมความพร้อมให้นักเรียนรู้จักคิด เรียนรู้ ทำงาน แก้ปัญหา สื่อสาร และร่วมมือทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพไปตลอดชีวิต โดยมีเหตุผล 3 ประการ ได้แก่ ประการแรก ทักษะเหล่านี้แทบไม่ถูกบรรจุในหลักสูตร หรือถูกประเมินเลย ประการที่ 2 ทักษะเหล่านี้มีความสำคัญต่อนักเรียนทุกคนในวันนี้ ไม่ได้จำกัดเฉพาะอภิชนบางกลุ่ม ประการที่ 3 เป็นการเตรียมความพร้อมสู่รั้วมหาวิทยาลัย และสู่การทำงาน และมีความจำเป็นต่อความสำเร็จ ซึ่งเป็นการรวมเนื้อหาและทักษะเข้าด้วยกัน เพื่อให้เยาวชนพร้อมเผชิญกับโลกได้ดียิ่งขึ้น เคน (Ken. 2011: 40-42) ซึ่งสอดคล้องกับจอห์น แบเรลล์ (Barell. 2007: 275) ได้อธิบายไว้ว่า สาเหตุที่ทำให้ศตวรรษที่ 21 พิเศษกว่ายุคก่อนหน้าคือ ปัญหาใหม่ที่กำลังคุกคามเราทั้งภายในและนอกประเทศ จนทำให้เราต้องใส่ใจกับวิถีคิดและการแก้ปัญหา ความซับซ้อนที่เพิ่มขึ้นของปัญหาต่างๆ ทำให้เราต้องทุ่มเทมากยิ่งขึ้น เพื่อเตรียมนักเรียนให้เป็นนักแก้ปัญหา ต้องจัดหายุทธศาสตร์ที่ช่วยนักเรียนรับมือกับปัญหา การเรียนรู้จากปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning หรือ PBL) คือหนึ่งในยุทธศาสตร์นั้น คุณภาพชีวิตเด็กในสังคมยุคปัจจุบัน เด็กจะต้องแข็งแรงเป็นคนดีมีความสุขและขณะเดียวกันต้องมีทักษะชีวิตทักษะอาชีพ โดยทั้งหมดนี้รวมเข้าด้วยกัน เพื่อที่จะสามารถพึ่งพาตนเอง และอยู่บนสัมมาชีพที่สุจริตได้ ถ้าเพียงแค่มองมิตินี้เพียงอย่างเดียวมันคงไม่พอ จะต้องมองทักษะในการอยู่ร่วมกับสังคม รวมทั้งเปลี่ยนวิถีชีวิตของตนเองให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของโลก และเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมด้วย

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12พ.ศ.2560-2564 กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาประเทศโดยจะลดความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้และความยากจนลดลง เศรษฐกิจฐานรากมีความเข้มแข็ง ประชาชนทุกคนมีโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากร การประกอบอาชีพ และบริการทางสังคมที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง และเป็นธรรม กลุ่มที่มีรายได้ต่ำสุทธ้อยละ 40 มีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 15 การพัฒนาประเทศไทยในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่12 (พ.ศ. 2560- 2564) อยู่ในห้วงเวลาของการปฏิรูปประเทศเพื่อแก้ปัญหาพื้นฐานหลายด้านที่สั่งสมมา

นานท่ามกลาง สถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วและเชื่อมโยงกันใกล้ชิดมากขึ้น การแข่งขันด้านเศรษฐกิจจะเข้มข้นมากขึ้น สังคมโลกจะมีความเชื่อมโยงใกล้ชิดกันมากขึ้นเป็นสภาพไร้พรมแดน ประเทศไทยต้องขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกด้านเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศท่ามกลางการแข่งขันในโลกที่รุนแรงขึ้นมากแต่ประเทศไทยมีข้อจำกัดหลายด้าน อาทิ คุณภาพคนไทยยังต่ำ แรงงาน ส่วนใหญ่มีปัญหาทั้งในเรื่ององค์ความรู้ ทักษะ และทัศนคติ สังคมขาดคุณภาพและมีความเหลื่อมล้ำสูงที่เป็นอุปสรรคต่อการยกระดับศักยภาพการพัฒนา โครงสร้างประชากรเข้าสู่สังคมสูงวัยส่งผลให้ขาดแคลนแรงงานจำนวนประชากรวัยแรงงานลดลงตั้งแต่ปี 2558 และโครงสร้างประชากรจะเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ ประเทศไทยจึงต้องเร่งพัฒนาปัจจัยพื้นฐานเชิงยุทธศาสตร์ในทุกด้าน ได้แก่ การเพิ่มการลงทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนา การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ซึ่งต้องดำเนินการควบคู่กับการเร่งยกระดับทักษะฝีมือแรงงานกลุ่มที่กำลังจะเข้าสู่ตลาดแรงงานและกลุ่มที่อยู่ในตลาดแรงงานในปัจจุบันให้สอดคล้องกับสาขาการผลิตและบริการ ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้และความยากจนลดลง เศรษฐกิจฐานรากมีความเข้มแข็ง ประชาชนทุกคนมีโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากร การประกอบอาชีพ และบริการทางสังคมที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง และเป็นธรรม กลุ่มที่มีรายได้ต่ำสุดร้อยละ 40 มีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 15 ประเทศต้องเร่งพัฒนาปัจจัยพื้นฐานเชิงยุทธศาสตร์ในทุกด้าน ได้แก่ การเพิ่มการลงทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนา การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ซึ่งต้องดำเนินการควบคู่กับการเร่งยกระดับทักษะฝีมือแรงงานกลุ่มที่กำลังจะเข้าสู่ตลาดแรงงานและกลุ่มที่อยู่ในตลาดแรงงานในปัจจุบันให้สอดคล้องกับสาขาการผลิตและบริการเป้าหมายในด้านสังคม ศักยภาพและระดับคุณภาพชีวิตของคนไทยหลายด้านยังต่ำกว่าเป้าหมายและไม่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมบนฐานความรู้ ปัญหาสำคัญ เช่น การศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทยยังมีปัญหาเชิงคุณภาพ เด็กปฐมวัยยังมีพัฒนาการที่ล่าช้ากว่าวัยเพราะครอบครัวไม่มีความรู้และขาดเวลาในการเลี้ยงดูอย่างเหมาะสม และเด็กวัยเรียนยังมีปัญหาด้านสติปัญญาเพราะคุณภาพ การศึกษาไทยอยู่ในระดับต่ำ ประกอบกับการขาดการฝึกทักษะที่แปลงความรู้สู่ทักษะที่เพียงพอ จึงส่งผลให้วัยแรงงานมีผลิตภาพการผลิตต่ำ นอกจากนี้ การแก้ไขปัญหาค่าความยากจนและความเหลื่อมล้ำยังต้องเร่งดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย ปัจจุบันความยากจนยังกระจุกตัวหนาแน่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ ในขณะที่ความแตกต่างของรายได้ระหว่างกลุ่มคนรวยที่สุดกับกลุ่มคนจนที่สุดแตกต่างกันถึง 34.9 เท่าในปี 2556(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. 2559: 1-64)

วิจารณ์ พานิช ได้กล่าวถึงทักษะการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ข้อความตอนหนึ่งว่า “การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต้อง “ก้าวข้ามสาระวิชา” ไปสู่การเรียนรู้ “ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21” (21st Century Skills) ที่ครูสอนไม่ได้ นักเรียนต้องเรียนเอง หรือพูดใหม่ว่า ครูไม่ต้องสอน แต่ต้องออกแบบการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวก (Facilitate) ในการเรียนรู้ ให้นักเรียนเรียนรู้จากการเรียนแบบลงมือทำ แล้วการเรียนรู้จะเกิดจากภายในใจและสมองของตนเอง ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตเรียกว่า PBL(Project-Based-Learning) ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21

ทักษะชีวิต และทักษะอาชีพ ได้แก่ ความยืดหยุ่นและปรับตัว การริเริ่มสร้างสรรค์และเป็นตัวของตัวเอง ทักษะสังคมและสังคมข้ามวัฒนธรรม การเป็นผู้สร้างหรือผลิต (Productivity) และความรับผิดชอบเชื่อถือได้ (Accountability) ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ (Responsibility) (วิจารณ์ พาณิช. 2555: 15-17)

การริเริ่มการพัฒนาและนำการจัดการศึกษาทักษะชีวิตเข้าสู่โรงเรียนนั้นได้นำไปใช้หลายประเทศทั่วโลก โดยความต้องการจำเป็นของการจัดการศึกษานั้นเป็นไปเพื่อการเผชิญความท้าทายในชีวิตประจำวัน เช่น ปัญหาโรคเอดส์ การตั้งครมภ์ในวัยรุ่น ความรุนแรง ในหลายประเทศได้มีการพิจารณาการพัฒนาการจัดการศึกษาทักษะชีวิตในการปฏิรูปการศึกษาโดยสนองต่อสังคมใหม่และชีวิตยุคเศรษฐกิจ การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตนั้นได้ออกแบบเพื่ออำนวยความสะดวกในการปฏิบัติ โดยมีการส่งเสริมการพัฒนาบุคคลและสังคม การป้องกันสุขภาพของตนเอง และปัญหาทางสังคมและการปกป้องสิทธิมนุษยชน ทั้งนี้เพื่อเป็นการเตรียมบุคคลเพื่อให้ประสบความสำเร็จในชีวิตทั้งในบ้าน ชุมชน และสถานที่ทำงาน โดยใช้หลักการเรียนรู้ (learning to live together and with others) (WHO. 1997; UNESCO. 2005)

สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติรายงานภาวะสังคมไทยไตรมาสสาม ปี 2560 มีผู้ว่างงานจำนวน 4.5 แสนคน คิดเป็นอัตรา การว่างงาน 1.19%เพิ่มสูงขึ้นจากไตรมาสสาม ปี 2559 ที่มีอัตราการว่างงานเท่ากับ 0.94 โดยเป็นการเพิ่มขึ้นทั้งผู้ที่ทำงานมาก่อนและผู้ที่ไม่เคยทำงานมาก่อนร้อยละ 14.2 และ 34.7 ตามลำดับ สำหรับผู้ที่ไม่เคยทำงานมาก่อนพบว่าเป็น ผู้จบการศึกษาระดับอุดมศึกษาร้อยละ 43.4 และประมาณ ร้อยละ 85 ของคนกลุ่มนี้ใช้เวลาหางานมาแล้วไม่เกิน 6 เดือน ขณะที่ผู้ว่างงานที่เคยทำงานมาก่อนส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 65 เป็นผู้ที่มีการศึกษาระดับมัธยมปลายลงมาและหางานมาแล้วไม่เกิน 3 เดือน ซึ่งแรงงานกลุ่มนี้จะมีความเสี่ยงสูง ที่จะว่างงานก่อนกลุ่มอื่นและจะหางานยากขึ้นโดยเฉพาะ เมื่อเทคโนโลยีมีความก้าวหน้าสามารถทำงานซ้ำๆ แทนคนได้ ซึ่งจะง่ายต่อการบริหารจัดการและทำให้มีต้นทุนลดลง ทักษะแรงงานในตลาดยุคดิจิทัล มีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว มีแนวโน้มการนำปัญญาประดิษฐ์ระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ และการเชื่อมโยงกิจกรรมต่างๆ เข้าสู่ระบบอินเทอร์เน็ต มาใช้ในการผลิต และการจัดการมากขึ้น โดยเฉพาะในกิจการขนาดใหญ่และขนาดกลางที่มีแนวโน้มเปลี่ยนไปสู่ระบบการผลิตแบบอัตโนมัติมากขึ้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การนำเทคโนโลยีนวัตกรรมที่สูงขึ้นมาใช้ส่งผลให้โครงสร้างธุรกิจมีรูปแบบการผลิตและบริการที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น การใช้ปัญญาประดิษฐ์วิเคราะห์ และรวบรวมทางสถิติที่มีผลแม่นยำ ถูกต้องมากยิ่งขึ้นในธุรกิจ การเงินการธนาคารรวมถึงการตลาด การใช้ระบบ Automation แรงงานในยุคใหม่จึงจำเป็นต้องมีทักษะ สามารถที่ตอบสนองต่องานในรูปแบบใหม่และความต้องการของผู้ประกอบการ ซึ่งเป็นคุณลักษณะและทักษะที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับการทำงานในยุคดิจิทัลได้ อาทิ มีความสนใจ ใฝ่รู้ทันโลกทันเหตุการณ์ ค้นคว้าหรือใช้เทคโนโลยีเป็น สามารถวิเคราะห์และจัดการข้อมูลขนาดใหญ่ สามารถทำงานหลากหลาย(Multi-Skill) มีทักษะด้านภาษา รวมถึงมีความยืดหยุ่นในการทำงาน(สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.2560: 2-4: ออนไลน์)

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดแนวทางการขับเคลื่อนการศึกษาเพื่อการมีงานทำ : นโยบายและยุทธศาสตร์ 2555 ของกระทรวงศึกษาธิการ ไว้ว่า ระบบการศึกษาเพื่อการมีงานทำ เป็นระบบการศึกษามีความยืดหยุ่นและเอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน ตามหลักการจัดการศึกษาเพื่อ ประกอบอาชีพ (Career Education) เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนมีความคิดเป็นเหตุเป็นผลใน การทำงาน สังสมความรู้และทักษะที่จำเป็นในการทำงาน รู้จักหาโอกาสและช่องทางในการทำงาน และสำรวจและก้าวเข้าสู่โลกแห่งการทำงาน นักเรียนต้องได้รับการพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติ อันดีผ่านการศึกษา การฝึกอบรมและการปฏิบัติงานเพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ที่จะตัดสินใจ ในการศึกษาต่อและการทำงานต่อไปได้ในอนาคต ในสถานศึกษาทุกระดับชั้นที่เข้าเรียน ช่วยให้ ผู้เรียนได้ตระหนักรู้ว่าตนเองมีความชอบ ความสนใจ ความถนัดและศักยภาพตรงกับที่คาดหวังใน อนาคต ตามนโยบายและยุทธศาสตร์ 2555 ของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อให้ “รู้เขา รู้ เรา เท่าทัน เพื่อแข่งขันได้ในเวทีโลก”(กระทรวงศึกษาธิการ. 2555:ออนไลน์) สำนักงานส่งเสริม สังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) ที่ทำการศึกษาวิเคราะห์ผลการจัดการศึกษาของ ประเทศ โดยอมรวิรัช นาครพรรพ ที่ปรึกษาด้านวิชาการ สสค. กล่าวว่า“โจทย์ใหม่ที่ท้าทาย หากจะ จัดตนเองขึ้นมาจากลำดับ 8 ในอาเซียน คงต้องเน้นทักษะชีวิต และการมีงานทำ เข้าสู่โลกของการ ทำงานจริงๆ แต่หลายคนคิดว่าจะเป็นการทำให้โรงเรียนไปแย่งการจัดการศึกษาของอาชีวะ ซึ่งไม่ใช่ และมันตรงกันข้าม เพราะเราจะทำให้เด็กอาชีวะศึกษามากขึ้น เมื่อเด็กรู้ว่าเท่กว่าเยอะที่จบออก มาแล้วมีงานทำ ดีกว่าเส้นทางที่จะมุ่งหน้าเข้าสู่มหาวิทยาลัย ซึ่งมีเด็ก 40% จบการศึกษา แต่มีเพียง 10% เท่านั้นได้งานที่มีคุณค่าตามสาขาที่จบ และมีเด็กตกงานอีกปีละ 200,000 คน คำกับ ความ ต้องการของภาคเอกชน อุตสาหกรรมที่ต้องการแรงงานจำนวนมาก” ขณะที่เกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา ได้กล่าวว่า “เป็นความสุขที่สะท้อนให้เห็นภาพความสุขของเด็กๆ ผ่านกระบวนการ ปฏิบัติ การเรียนวิชาชีพในโรงเรียน ซึ่งในความเป็นจริงแล้วการสอนวิชาชีพในโรงเรียนนั้นเกิดขึ้นมา นานแล้ว แต่ความสำคัญอยู่ที่กระบวนการ วิธีการสอน ซึ่งการที่เขตการศึกษาได้สร้างเครือข่ายผู้นำ การเรียนรู้สู่ทักษะชีวิต และโลกของงาน ด้วยการเชิญผู้ประกอบการ ภาคธุรกิจ ภาคอุตสาหกรรม ภาคประชาสังคม เข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความเห็น บูรณาการการเรียนการสอนร่วมกัน เพื่อให้ เด็กเกิดทักษะ ช่วยกันพัฒนาการศึกษาของชาติ เพื่อช่วยกันเลื่อนระดับการศึกษาให้สูงขึ้น อีกทั้ง เห็นความกระตือรือร้นความตั้งใจที่จะสานต่อของคนในพื้นที่ ซึ่งการทำงานมีความก้าวหน้า แต่ถ้าจะก้าวไปไกลกว่านี้ทุกคนก็ต้องร่วมกันผลักดันซึ่งสอดคล้องกับจุดเน้น 6 ยุทธศาสตร์ กระทรวงศึกษาธิการในเรื่องการผลิตพัฒนากำลังคน และงานวิจัยที่สอดคล้องกับความต้องการของ การพัฒนาประเทศว่า ประเทศไทยขาดกำลังแรงงานสายวิชาชีพ มาตรฐานฝีมือยังไม่เป็นที่ยอมรับ จากสถานประกอบการ การผลิตบัณฑิตในสาขาวิชาที่ไม่เป็นไปตามความต้องการของประเทศ ทั้ง ในเชิงปริมาณและคุณภาพ (สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2559: ออนไลน์)

จากนโยบายรัฐบาลที่ดำเนินการโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก(Eastern Economics Corridor Development–EEC) ใน 3 จังหวัดภาคตะวันออกประกอบด้วยชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทราให้พัฒนาขึ้นเป็นซูเปอร์ฮีสเทิร์นซีบอร์ดเพราะเป็นพื้นที่ที่เป็นแหล่งอุตสาหกรรมมี

ความพร้อมและศักยภาพสูงและเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจสำคัญของประเทศโดยมีแผนการลงทุนพัฒนาโครงข่ายคมนาคมขนส่งในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการบูรณาการเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐานทางเดินรถทางรถไฟโดยจังหวัดฉะเชิงเทราจะเป็นชุมชนนำอยู่มาตรฐานโลกรองรับกรุงเทพระยองเป็นเมืองนานาชาติมาตรฐานโลกน่ายุคที่สุดในอาเซียนธุรกิจมีความทันสมัยมีการวิจัยด้านอาหารและไบโออีโคโนมีชลบุรีจะมีการพัฒนาชลบุรี-ศรีราชาเป็นเมืองศูนย์กลางการศึกษานานาชาติรองรับอุตสาหกรรมรถยนต์อนาคต /อีเลคทรอนิคส์อัจฉริยะท่าเรือแหลมฉบังเป็นท่าเรือระดับโลกเชื่อมAEC จีน- อินเดีย พัทยา-สัตหีบ-ระยองเป็นเขตท่องเที่ยวภาคตะวันออกเฉียงเหนือธุรกิจครอบครัวและสุขภาพมีการเชื่อมต่อท่าอากาศยาน3 แห่งได้แก่ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิท่าอากาศยานดอนเมืองและท่าอากาศยานอู่ตะเภาเชื่อมโยงการคมนาคมขนส่งทางถนนทางรางทางเรือและทางอากาศมีการพัฒนาท่าเรือและเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวทางทะเลทางฝั่งทะเลอ่าวไทยและอันดามันซึ่งจะเกิดการสร้างอาชีพและรายได้ในเขตพื้นที่3จังหวัดและเขตพื้นที่ใกล้เคียงสถานศึกษาทุกแห่งจึงต้องเตรียมผู้เรียนให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นสามารถปรับตัวได้ต่อความเจริญและปัญหาที่อาจเกิดขึ้นการจัดการศึกษาจึงต้องตอบสนองนโยบายและสอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่นต้องมีการปลูกฝังและเสริมสร้างคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์เตรียมพร้อมผู้เรียนในการเข้าสู่การทำงานเพื่อการประกอบอาชีพมีทักษะชีวิตและทักษะอาชีพมีการกำหนดวิสัยทัศน์กลยุทธ์โครงการกิจกรรมต่างๆในทุกระดับเพื่อมุ่งจัดความรู้ประสบการณ์ให้ผู้เรียนในแต่ละระดับมองเห็นภาพงานอาชีพต่างๆโดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนรู้จักตนเองสำรวจความสนใจความถนัดและมองเห็นเส้นทางชีวิตในอนาคตเพื่อวางแผนในการศึกษาต่อหรือเข้าสู่ตลาดแรงงานอย่างมีคุณภาพ(หิรัญญา สุจินัย. 2559)

จากสภาพปัญหาข้างต้นผู้วิจัยจึงตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา ในการสนองนโยบายของรัฐบาล เพื่อเป็นการเตรียมพร้อมนักเรียนให้มีพัฒนาการด้านทักษะชีวิตและทักษะอาชีพ มีความรู้ ทักษะ และสมรรถนะที่จำเป็นในการเข้าสู่อาชีพที่ตรงกับความต้องการของอาชีพสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างสูงสุด

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยนี้มีความมุ่งหมายหลักเพื่อสร้างกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาโดยมีความมุ่งหมายเฉพาะดังนี้

1. เพื่อศึกษาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา
2. เพื่อสร้างกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา

3. เพื่อประเมินกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยนี้ทำให้ทราบทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาและทำให้ได้กลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาที่มีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และมีประโยชน์อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งผลที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อบุคคล กลุ่มบุคคล และเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จะได้นำไปกำหนดนโยบาย ให้การพัฒนานักเรียนมัธยมศึกษา ในส่วนของการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
2. ผู้บริหารและครู สามารถนำกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา ไปใช้ในการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา
3. นักวิจัยสามารถนำวิจัยในการสร้างกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาในลักษณะของการวิจัยแบบผสมผสานวิธีระหว่างวิธีการเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณด้วยการศึกษาเอกสารและงานวิจัย การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และการจัดสนทนากลุ่มไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในเชิงวิชาการ

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้มีขอบเขตเกี่ยวกับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และตัวแปรที่ศึกษาดังนี้

1. ขอบเขตเกี่ยวกับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาคือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน มีประสบการณ์ด้านการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไม่ต่ำกว่า 3 ปี และเต็มใจให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์เชิงลึก และสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนมัธยมศึกษาจำนวน 75 คน ครู จำนวน 14 คน และผู้ปกครองนักเรียนมัธยมศึกษาจำนวน 71 คน
 - 1.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสร้างกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านกลยุทธ์จำนวน 9 คน ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่ม
 - 1.3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการประเมินกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา คือ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 17 คน มีตำแหน่งในการบริหารการศึกษาสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโท

2. ขอบเขตที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ศึกษา

การวิจัยนี้มีตัวแปรที่ศึกษา ดังนี้

2.1 ทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา ได้แก่ 1. ทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา 2. ทักษะการคิดสร้างสรรค์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 3. ทักษะการสื่อสารและมนุษยสัมพันธ์ 4. ทักษะการรู้จักตนเองและการเข้าใจผู้อื่น 5. ทักษะการควบคุมอารมณ์และการเอาชนะความกดดัน 6. ความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว 7. การริเริ่มและการริเริ่มตนเอง 8. ทักษะด้านสังคมและทักษะข้ามวัฒนธรรม 9. การมีผลงานและความรับผิดชอบ 10. ภาวะผู้นำและหน้าที่รับผิดชอบ

2.2 กลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา ได้แก่ วิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ กลยุทธ์หลัก กลยุทธ์ย่อย โครงการ/กิจกรรม

2.3 การประเมินกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา ได้แก่ ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความมีประโยชน์

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ทักษะชีวิต หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถ ในการจัดการกับปัญหาตนเองในการดำเนินชีวิตปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขประสบความสำเร็จและเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคตโดยรายละเอียด ดังนี้

1.1 ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา หมายถึงความสามารถในการตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆ ในชีวิตได้ โดยสามารถประเมินทางเลือกและผลที่ได้รับและสามารถในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ อย่างเหมาะสม

1.2 ทักษะการคิดสร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึงความสามารถในการคิดที่เพื่อค้นหาทางเลือก รวมทั้งผลที่จะเกิดขึ้นอย่างสร้างสรรค์และไม่ยึดติดอยู่กับกรอบ

1.3 ทักษะการสื่อสารและมนุษยสัมพันธ์ หมายถึงความสามารถในการใช้คำพูดและท่าทางเพื่อแสดงออกถึงความรู้สึกคิดของตนเองได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ และความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ที่ และรักษาสัมพันธ์ภาพระหว่างกันไว้ได้ยืนยาว

1.4 ทักษะการรู้จักตนเองและ การเข้าใจผู้อื่น หมายถึงความสามารถในการค้นหา รู้จักและเข้าใจตนเอง ทั้งข้อดีและข้อเสียรวมถึงความสามารถในการเข้าใจความเหมือนหรือความแตกต่างระหว่างบุคคล และยอมรับบุคคลอื่นที่ต่างจากเรา

1.5 ทักษะการควบคุมอารมณ์ และการเอาชนะความกดดัน หมายถึงความสามารถในการรับรู้อารมณ์ของตนเองและผู้อื่น รู้วิธีการจัดการกับอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม รวมถึง

ความสามารถในการรับรู้ถึงสาเหตุของความเครียด และแนวทางในการควบคุมระดับความเครียด เพื่อไม่เกิดปัญหาด้านสุขภาพ

2. ทักษะอาชีพ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถในการเรียนรู้ ผ่านประสบการณ์และการฝึกฝน โดยการศึกษาและร่วมกิจกรรมในการประกอบอาชีพ รวมถึงการแสวงหาความรู้ในการประกอบอาชีพ เพื่อใช้ในการตัดสินใจเลือกอาชีพ มีเป้าหมายในอาชีพ เพื่อให้สามารถเลี้ยงตนเอง ครอบครัว ให้มีความเป็นอยู่ที่ดี มีความสุข โดยรายละเอียดดังนี้

2.1 ความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว หมายถึงความสามารถในการปรับตัวให้เข้าบทบาทและความรับผิดชอบที่แตกต่างกันได้ สามารถทำงานภายใต้สถานการณ์ที่ไม่แน่นอน ตลอดจนการปรับความเร่งด่วนในการทำงานได้

2.2 การริเริ่มและชี้นำตนเอง หมายถึงความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยการตั้งเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถทำงานได้อย่างอิสระ และแสดงให้เห็นถึงความตั้งใจที่จะมีกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

2.3 ทักษะด้านสังคมและทักษะข้ามวัฒนธรรม หมายถึงความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม มีประสิทธิภาพ ยกกระดับความรู้ ความคิดของกลุ่มได้อย่างเหมาะสม และอยู่ร่วมกับวัฒนธรรมที่แตกต่างได้ สามารถใช้ความแตกต่างมาช่วยสร้างนวัตกรรมและคุณภาพของงาน

2.4 การมีผลงานและความรับผิดชอบ หมายถึง ความสามารถในการวางแผนงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างคุณภาพของงานภายในเวลาที่เหมาะสม และมีความรับผิดชอบที่ดีในการทำงาน เช่น การตรงต่อเวลา การทำงานที่ได้รับมอบหมายแล้วเสร็จตามเวลาที่กำหนด

2.5 ภาวะผู้นำและหน้าที่รับผิดชอบ หมายถึง ความสามารถในการโน้มน้าวและชี้นำให้งานบรรลุเป้าหมาย กระตุ้นความสามารถของผู้ร่วมงานให้ทำงานได้สำเร็จตามเป้าหมาย และแสดงออกถึงความรับผิดชอบที่มีต่อส่วนรวมมากกว่าส่วนตน

3. กลยุทธ์ หมายถึง วิธีการที่ใช้ในการปฏิบัติ ที่ส่งผลให้เกิดความสำเร็จ หรือบรรลุวิสัยทัศน์ ผ่านกระบวนการและโครงสร้างเชิงระบบขององค์กร มีการพัฒนาตามนโยบาย การวางแผนที่ตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

4. กลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพ ของนักเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง กระบวนการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ กลยุทธ์หลัก กลยุทธ์รอง และโครงการ/กิจกรรม

5. นักเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง นักเรียนในโรงเรียนเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-6

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัย ได้อาศัยแนวคิดต่างๆ เพื่อเป็นความคิดพื้นฐานของการศึกษา ดังนี้

1. การศึกษาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา ผู้วิจัยได้อาศัยแนวคิดดังนี้

1.1 องค์การอนามัยโลก (WHO.1997)ได้เสนอว่าทักษะชีวิตประกอบด้วยทักษะหลายทักษะที่มีความหมายหลากหลาย จึงได้จัดกลุ่มองค์ประกอบทักษะชีวิตไว้ 5ข้อดังนี้

1. ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา
2. ทักษะการคิดสร้างสรรค์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
3. ทักษะการสื่อสารและมนุษยสัมพันธ์
4. ทักษะการรู้จักตนเองและการเข้าใจผู้อื่น
5. ทักษะการควบคุมอารมณ์และการเอาชนะความกดดัน

1.2 Partnership for framework 21st Century Learning. (2007)ได้เสนอว่าทักษะชีวิตและทักษะในการทำงาน 5 ข้อ ดังนี้

1. ความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว
2. การริเริ่มและการชี้หน้าตนเอง
3. ทักษะด้านสังคมและทักษะข้ามวัฒนธรรม
4. การมีผลงานและความรับผิดชอบ
5. ภาวะผู้นำและหน้าที่รับผิดชอบ

2. สร้างกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา ผู้วิจัยได้อาศัยแนวคิดของ Thomson&Strickland. (2003) กล่าวว่าการจัดการเชิงกลยุทธ์ เป็นกระบวนการดำเนินงาน 5 ประการ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการจัดทำกลยุทธ์ (Strategic Making) และการปฏิบัติตามกลยุทธ์ (Strategic Implementation) ที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ดังนี้

- 2.1 การกำหนดวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์(Forming a Strategic Vision)
- 2.2 การกำหนดวัตถุประสงค์(Setting Objectives)
- 2.3 การจัดทำกลยุทธ์ (Craftinga Strategy)
- 2.4 การนำกลยุทธ์ที่เลือกไว้ไปปฏิบัติ (Implementing and Executing the chose Strategy)

Strategy)

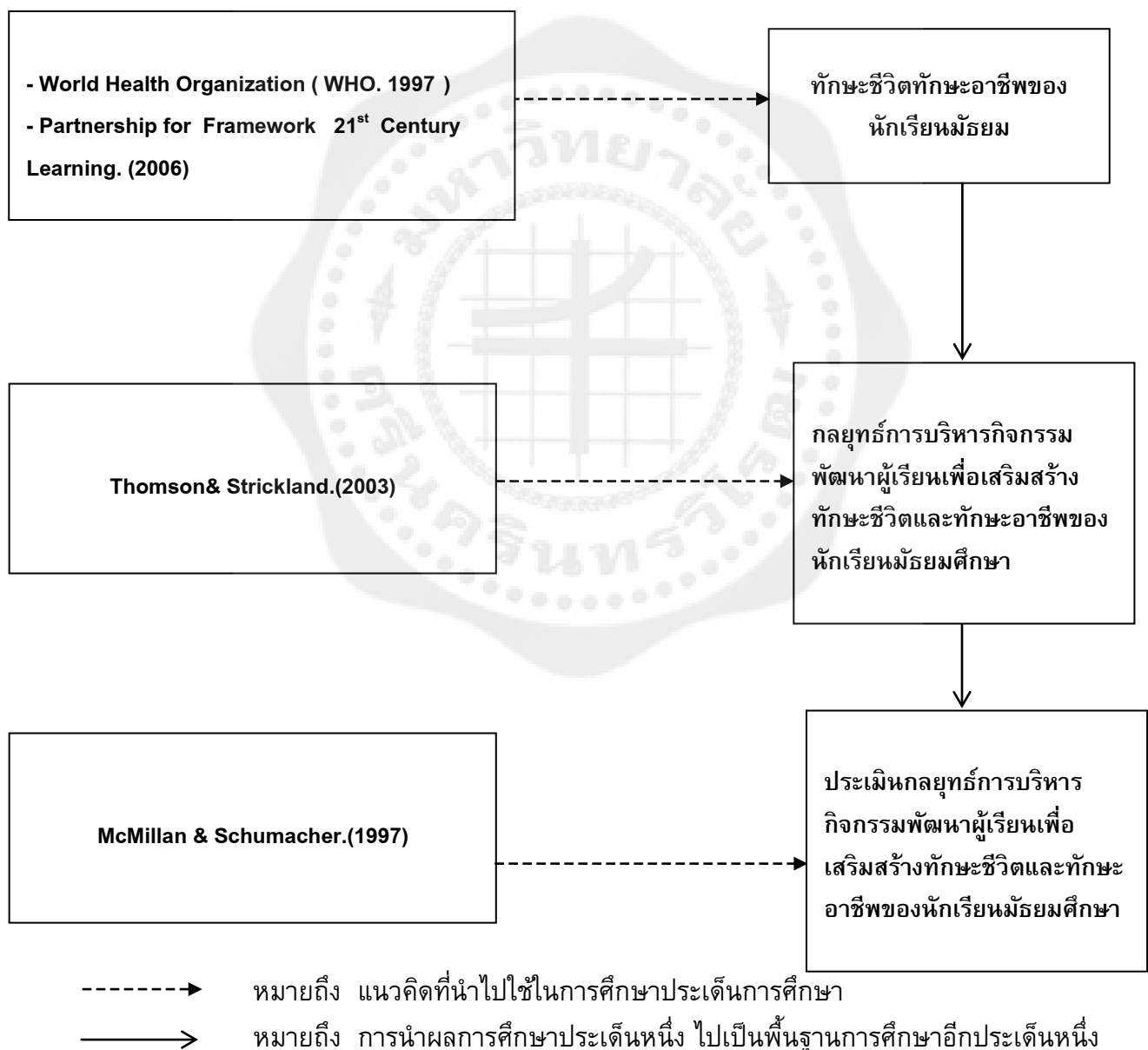
2.5 การประเมินผลการดำเนินงานและการปรับปรุงแก้ไขเพื่อเริ่มต้นใหม่ (Evaluating Performance and Initiating Corrective Adjustment)

3. การประเมินกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาผู้วิจัยใช้แนวคิดของแมคมิลแลนด์และชูมาร์เคอร์ (McMillan; & Schumacher.1997: 545-546 ซึ่งทำการประเมินใน 4 ด้าน ดังนี้

- 3.1 การประเมินด้านความถูกต้อง(Accuracy Standard
- 3.2 การประเมินด้านความเหมาะสม (Propriety Standard)
- 3.3 การประเมินด้านประโยชน์ (Utility Standards)
- 3.4 การประเมินด้านความเป็นไปได้ (Feasibility Standard)

จากแนวคิดต่างๆ ที่กล่าวมา ผู้วิจัยสามารถเขียนกรอบแนวคิด ในการวิจัยครั้งนี้ ดังภาพ

แนวคิดที่ใช้ประเด็นที่ศึกษา

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

การวิจัยนี้มีสมมติฐานดังนี้

1. กลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา มีความถูกต้องอย่างมีนัยสำคัญ
2. กลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัศึกษามีความเหมาะสมอย่างมีนัยสำคัญ
3. กลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัศึกษามีความเป็นไปได้อย่างมีนัยสำคัญ
4. กลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา มีความมีประโยชน์อย่างมีนัยสำคัญ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาผู้วิจัยได้นำเสนอหัวข้อจากการศึกษาที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร ตำรา งานวิจัย เพื่อนำมาวิเคราะห์สังเคราะห์สำหรับเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนากรอบแนวคิดเพื่อกำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านทักษะชีวิตและทักษะอาชีพ และสร้างกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา และพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

- 1.1 ความหมายของทักษะแห่งศตวรรษที่ 21
- 1.2 ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ในประเทศไทย
- 1.3 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน
- 1.4 กรอบแนวคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21
- 1.5 การเรียนรู้แบบบูรณาการ
- 1.6 กรอบความคิดเชิงมโนทัศน์ในปัจจุบันสำหรับความรู้พื้นฐานทางดิจิทัล
- 1.7 กรอบความคิดสำหรับความรู้พื้นฐานทางดิจิทัลของ ETS
- 1.8 รูปแบบการเรียนรู้ในศตวรรษใหม่
- 1.9 การเปรียบเทียบกรอบความคิดสำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21
- 1.10 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551
- 1.11 บทบาทผู้บริหารในศตวรรษที่ 21
- 1.12 บทบาทของครูในศตวรรษที่ 21
- 1.13 บทบาทผู้เรียนในศตวรรษที่ 21
- 1.14 ทักษะของคนในศตวรรษที่ 21

2. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิต

- 2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิต
- 2.2 ความหมายทักษะชีวิต
- 2.3 องค์ประกอบของทักษะชีวิต

3. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทักษะอาชีพ

- 3.1 ความหมายของอาชีพ
- 3.2 ทฤษฎีทางอาชีพ
- 3.3 แนวคิดเกี่ยวกับความสำเร็จการประกอบอาชีพ

- 3.4 ความสำคัญของการพัฒนาทักษะอาชีพ
 - 3.5 องค์ประกอบในการพัฒนาอาชีพ
 - 3.6 ทฤษฎีคุณลักษณะและองค์ประกอบของบุคคล
 - 3.7 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกอาชีพ
 - 4. แนวทางการขับเคลื่อนการศึกษาเพื่อการมีงานทำและการพัฒนาทักษะอาชีพ
 - 5. การบริหารกลยุทธ์และการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์
 - 5.1 แนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์และการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์
 - 5.2 การสร้างกลยุทธ์สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 5.3 กลยุทธ์ในการพัฒนาผู้เรียน
 - 6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 6.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 6.2 งานวิจัยต่างประเทศ
- รายละเอียดและหัวข้อมีดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ช่วยเตรียมความพร้อมให้นักเรียนรู้จักคิด เรียนรู้ ทำงาน แก้ปัญหา สื่อสาร และร่วมมือทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพตลอดชีวิต กรอบความคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อธิบายทักษะ ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว ความเป็นผู้นำและทักษะการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมจำเป็นสำหรับนักเรียน ทักษะเหล่านี้ทำให้บางคนโดดเด่นกว่าคนอื่น การปรับความคิดเพียงเล็กน้อยอาจนำความก้าวหน้าครั้งใหญ่มาสู่ชีวิตและองค์กร การเต็มใจรับความเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกทำให้เราพร้อมที่จะเปลี่ยนรับความเป็นไปได้ใหม่ๆ และรับมือการเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดฝันและไม่อาจหลีกเลี่ยงในชีวิต ทักษะแบบใหม่ยังเป็นสิ่งที่แยกองค์กรหรือชาติที่ก้าวหน้าออกจากกลุ่มที่ล้าหลัง และยังช่วยเสริมศักยภาพการแข่งขันในทุกด้าน อาทิ ความแปลกใหม่ ความคล่องตัว และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องความสามารถที่จะเปลี่ยนความคิดที่แตกต่างให้กลายเป็นนวัตกรรมของสินค้า บริการและทางแก้ปัญหา ความสามารถที่บรรลุความพยายามที่คุ้มค่าเอาชนะอุปสรรค และเชื่อมความแตกต่างทางวัฒนธรรมเคย์ (Kay. 2010)

1.1 ความหมายของทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

จากการศึกษาค้นคว้าได้มีผู้อธิบายความหมายของทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ไว้ดังนี้ ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 คือ ทักษะที่จำเป็นต่อนักเรียนสำหรับการใช้ชีวิตในยุคของการเติบโตทางเศรษฐกิจของโลกปัจจุบัน (Partnership for 21st Century Skill. 2006)

เอ็ดดูเคชัน เทส汀 เซอร์วิส. (2007) ให้นิยามทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 คือ ความสามารถในการสะสม และหรือเก็บข้อมูลในการสร้างและจัดการข้อมูล ประเมินคุณภาพ ความสัมพันธ์ และ

ประโยชน์ของข้อมูลเพื่อให้ข้อมูลที่ถูกต้องจากการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ (Education Testing Service. 2007)

นอร์ท เซ็นทรัล รีเจียนอล เอ็ดดูเคชั่น ลาบอราทอรี แอนด์ เดอะเมทรี กรุป (2003) ให้นิยามทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ว่าเป็นการบรรลุผลการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ผ่านการรู้หนังสือในยุคเทคโนโลยี (digital-age literacy) กระบวนการคิดเชิงประดิษฐ์อย่างสร้างสรรค์ (inventive thinking) การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (effective communication) และการเพิ่มผลิตผลระดับสูง (high productivity)(North Central Regional Educational Laboratory; & the Metiri Group. 2003)

มิทเชล สกินเนอร์ และ ไวท์ (Mitchell,G.W.,Skinner,L.B.,& White, B.J. 2010) ให้นิยามทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 หมายถึง ความสามารถหรือความท้าทายที่แต่ละบุคคลสามารถนำไปสู่การทำงานเป็นคุณลักษณะทางอาชีพที่แต่ละบุคคลมี เช่น ทักษะการทำงานเป็นกลุ่มทักษะการสื่อสาร (communication skills) ทักษะผู้นำ (leadership skills) ทักษะบริการลูกค้า (customer service skills) ทักษะแก้ปัญหา (problem solving skills)

ฮันเตอร์ (Hunter. 2011) ให้นิยามทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 หมายถึง ทักษะความสามารถทางอาชีพหรือทักษะที่จำเป็นมี 6 ประเภท คือ ความสามารถทางคณิตศาสตร์ (numeracy) การสื่อสาร (communication) การคิดวิเคราะห์ (critical thinking) และการแก้ปัญหา (problem solving) ส่วนบุคคล (personal) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (interpersonal) การจัดการข้อมูล (information management) เทคโนโลยีและระบบข้อมูล

สรุปได้ว่า ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 หมายถึง ทักษะและคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับการใช้ชีวิตซึ่งนำไปสู่การทำงานในยุคของการเติบโตทางเศรษฐกิจของโลกปัจจุบันผ่านการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ที่จะทำให้ประสบความสำเร็จในการทำงานและการดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

1.2 ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ในประเทศไทย

ในประเทศไทยมีองค์กร หน่วยงานหรือนักวิชาการได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 จึงมีการนำเสนอลักษณะของทักษะที่แตกต่างกันไป ดังนี้

คณะกรรมการกิจการเพื่อการสื่อสาร คณะกรรมการเครือข่ายเยาวชนเพื่อการปฏิรูปสังคม. (2554: 2-7) ได้รวมแนวคิดและทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่เกี่ยวข้องและจำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองของประเทศในศตวรรษใหม่มีองค์ประกอบดังนี้

1) ความคิดสร้างสรรค์ (creativity) เป็นทักษะที่มีความจำเป็นมากขึ้นเรื่อยๆ ในปัจจุบันเนื่องด้วยเทคโนโลยีการผลิตที่เจริญก้าวหน้ามากในปัจจุบันงานจำนวนมากถูกถ่ายโอนไปให้เครื่องจักร ดังนั้นแรงงานระดับต่ำซึ่งทำงานประจำ (routine) จึงเป็นที่ต้องการน้อยลงเรื่อยๆและทำให้ความต้องการแรงงานโดยบริษัทอุตสาหกรรมขนาดใหญ่มีน้อยลง หนทางเดียวที่ระบบเศรษฐกิจโลกจะสามารถรองรับแรงงานจำนวนมากเหล่านี้ได้ คือการเพิ่มความคิดสร้างสรรค์

ให้กับประชากรและเปลี่ยนประชากรโลกให้เป็นผู้ประกอบการมากขึ้นนั้น ขาดไม่ได้เลยที่จะต้องเพิ่มความคิดสร้างสรรค์เป็นทักษะเบื้องต้นให้กับประชากร

2) ความคิดเชิงระบบ(critical thinking) เป็นทักษะที่มีความจำเป็นเสมอมา ผู้ที่สามารถคิดเชิงระบบได้ดี สามารถวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลและเหตุการณ์ต่างๆ และแก้ปัญหา (problem solving) ที่เกิดขึ้นรอบตัวได้อย่างเหมาะสม จะมีความได้เปรียบเหนือผู้อื่นที่ไม่มีทักษะนี้ อีกทั้งในโลกยุคข้อมูลข่าวสารล้นเกินในปัจจุบัน การคิดเชิงระบบให้เป็นจริง มีความจำเป็นมากยิ่งขึ้น ผลลัพธ์ของการไม่สามารถคิดเชิงระบบได้อย่างเหมาะสม คือ

การที่ประชากรไม่สามารถประมวลผลข้อมูลและแนวคิดต่างๆ มาปะติดปะต่อเป็นเรื่องราวที่ฟังดูมีเหตุผลและน่าเชื่อถือได้ รูปธรรมที่เห็นได้ชัดเจนคือ ความคิดเห็นต่อเหตุการณ์ต่างๆ โดยเฉพาะทางการเมือง

3) การสื่อสารและการทำงานร่วมกับผู้อื่น (communication and collaboration) การเรียนรู้ในโลกยุคสมัยใหม่เรียกร้องให้ผู้เรียนต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นมากขึ้น รวมทั้งในโลกแห่งการทำงาน การสื่อสารและการทำงานร่วมกับผู้อื่นก็เป็นทักษะที่สำคัญอย่างยิ่ง ดังนั้นทักษะนี้จึงเป็นเครื่องมือหนึ่งเพื่อเตรียมผู้เรียนให้พร้อมสำหรับการทำงานจริง

4) ความรู้พื้นฐานทางด้านข้อมูลข่าวสาร(information literacy) ในปัจจุบันเราสามารถค้นหาข้อมูลใดๆ ได้ง่ายทางโลกอินเทอร์เน็ตซึ่งถูกเสริมพลังด้วยกูเกิล (Google) ต่างจากในอดีตซึ่งการเรียนรู้หมายถึงการจดจำรายละเอียดและข้อมูลต่างๆ ให้ได้ แต่ทักษะเหล่านั้นแทบจะไม่มี ความจำเป็นอีกต่อไปในยุคปัจจุบัน เนื่องจากเราสามารถค้นหาข้อมูลแทบทุกชนิดได้บนโลกอินเทอร์เน็ตทำอย่างไรเราถึงจะสามารถจัดการกับข้อมูลจำนวนมหาศาลที่หาได้ง่ายโลกอินเทอร์เน็ตได้อย่างเหมาะสม ความสามารถในการเข้าถึง คัดกรอง คัดเลือกรวมทั้งสามารถตัดสินใจได้ว่าข้อมูลใดน่าเชื่อถือ เป็นทักษะที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการอยู่ในโลกที่ข้อมูลข่าวสารล้นและรวดเร็วอย่างในปัจจุบัน

5) ความรู้พื้นฐานด้านการใช้สื่อ(media literacy) ความสามารถในการใช้สื่ออย่างเหมาะสมเป็นทักษะหนึ่งที่สำคัญสำหรับการทำงานในยุคปัจจุบัน การใช้ไฟล์การนำเสนอทั่วไป เช่น power point ไปจนถึงการสื่อสารในรูปแบบที่ซับซ้อนกว่า เช่น การทำสื่อวิดีโอและการสร้างเว็บไซต์ ความสามารถในการใช้สื่อและผลิตสื่ออย่างเหมาะสม จะเสริมให้การทำงานในยุคใหม่นี้แหลมคมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

6) ความรู้พื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ(ICT literacy) เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารในปัจจุบันพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว มีเครื่องมือด้านสารสนเทศใหม่ๆ เกิดขึ้นมากมาย รวมทั้งโครงสร้างพื้นฐานทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่พัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่อง เช่นปัจจุบันในกรุงเทพฯ มีสัญญาณ 3G ในทุกที่ การเรียนรู้เพื่อให้สามารถใช้เทคโนโลยีเหล่านี้ได้อย่างเหมาะสม จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและจำเป็นมากขึ้นในปัจจุบัน

7) การวางแผนและตัดสินใจอนาคตให้ตัวเอง(self-direction) การวางแผนชีวิตตัวเองควรจะเป็นทักษะของมนุษย์ในทุกยุคทุกสมัย แต่ในสังคมเศรษฐกิจปัจจุบันซึ่งอยู่ในยุคที่

เรียกว่า เสรีนิยมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในทางเศรษฐกิจ รัฐมีหน้าที่น้อยลงในการดูแลประชาชนในด้านต่าง ๆ การตัดสินใจในการเลือกสถานที่เรียนต่อ การตัดสินใจทางด้านการเงิน การวางแผนทางด้านสุขภาพ การวางแผนสำหรับการเกษียณ สิ่งเหล่านี้ล้วนเรียกร้องให้ปัจเจกบุคคลต้องตัดสินใจด้วยตนเองทั้งสิ้น จึงมีความจำเป็นมากขึ้นที่ทุกคนจะต้องสามารถฝึกฝนให้นักเรียนต้องตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ มากขึ้น

8) การตระหนักรู้ในความเป็นพลเมืองของประเทศ(civic literacy) หน้าที่ของการศึกษาคือการส่งผ่านความเชื่อ ประเพณีและวัฒนธรรมของสังคม จากคนรุ่นหนึ่งไปอีกรุ่นหนึ่ง การศึกษาควรจะต้องปลูกฝังแนวคิดพื้นฐานว่า ในฐานะพลเมืองคนหนึ่งของชาติ แต่ละคนมีความสำคัญและสัมพันธ์อย่างไรกับสังคมนรอบตัว รวมทั้งต่อชาติโดยไม่จำเป็นต้องสอนและสั่งให้ทุกคนรักชาติ หากทุกคนรู้ในการกระทำของตนเองส่งผลกระทบต่อผู้อื่นและสังคม การประพฤติตัวอย่างเหมาะสมในฐานะพลเมืองคนหนึ่งของชาติจะเกิดโดยอัตโนมัติ

9) การตระหนักรู้ในความเป็นพลเมืองของโลก(world civic literacy) นอกจากจะตระหนักรู้ตัวเองในฐานะพลเมืองของชาติแล้ว การตระหนักรู้ตัวเองในฐานะพลเมืองคนหนึ่งของโลกก็เป็นเรื่องที่มีความสำคัญไม่แพ้กัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นเรื่องสิ่งแวดล้อม ซึ่งกำลังกลายเป็นปัญหาที่ใหญ่ขึ้นเรื่อยๆ ในโลกยุคปัจจุบัน พลเมืองแห่งศตวรรษที่ 21 ควรต้องรู้ว่าการกระทำของตนเองนั้นส่งผลต่อโลกและคนอื่นที่อยู่ที่ยี่กุ่มหนึ่งของโลกอย่างไร

สิ่งสำคัญกว่าคือการร่วมกันคิดว่าทักษะเหล่านี้คืออะไร เด็กไทยละคนไทยยังขาดทักษะอะไรและเราจะทำอย่างไรเพื่อเติมเต็มช่องว่างเหล่านั้นให้ได้

1.3 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 4 ประการ ดังนี้

1.3.1 ความสามารถในการสื่อสารเป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเอง และสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่างๆ การเลือกรับ หรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

1.3.2 ความสามารถในการคิดเป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

1.3.3 ความสามารถในการแก้ปัญหาเป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรม และข้อมูล

สารสนเทศเข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

1.3.4 ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเป็นความสามารถในการเลือกและใช้ เทคโนโลยีด้านต่างๆและมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ใน ด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมี คุณธรรม

1.4 กรอบแนวคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยภาคีเพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่

21 (Partnership for 21st century skills. 2006)

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต้องยึดผลลัพธ์ทั้งในแง่ของความรู้ในวิชาแกนทักษะแห่ง ศตวรรษใหม่ ซึ่งเป็นผลลัพธ์ที่โรงเรียนสถานที่ทำงานและชุมชนต่างเห็นคุณค่า นับเป็นความ ล้มเหลวระดับชาติที่นักเรียนส่วนใหญ่จบชั้นมัธยมโดยขาดความสามารถหลักที่นายจ้างและครู ระดับอุดมศึกษาเห็นว่าจำเป็นอย่างยิ่งในโลกของการทำงานและการศึกษาขั้นสูง ทักษะแห่งศตวรรษ ที่ 21 คือเครื่องมือที่เราต้องใช้เพื่อปีนบันไดทางเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตามความแข็งแกร่งในแบบเก่ามี ความหมายเท่ากับความเป็นเลิศในเนื้อหาเท่านั้น ซึ่งไม่พอเพียงในยุคที่ความรู้และข้อมูลข่าวสาร เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา นักเรียนต้องมีทั้งความรู้ในเนื้อหาและทักษะที่จะประยุกต์ใช้และปรับเปลี่ยน ความรู้เหล่านั้นให้เข้ากับเป้าหมายที่ยังประโยชน์และสร้างสรรค์ รวมถึงเพื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตามเนื้อหาและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป Kay. (2010) ได้พัฒนากรอบความคิดนี้ร่วมกับองค์กร เกือบ 40 องค์กรที่เป็นสมาชิก ซึ่งรวมถึงสมาคมการศึกษาแห่งชาติ (National Education Association) และสมาชิกของสมาคม อีก 3.2 ล้านคน นำกรอบความคิดนี้ไปนำเสนอแก่ผู้กำหนด นโยบายนักการศึกษา นักธุรกิจ องค์กรชุมชน และผู้ปกครองนักเรียน ซึ่งเห็นด้วยเป็นอย่างยิ่งว่า ทักษะแห่งศตวรรษใหม่ เป็นความเชื่อที่อยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง ทั้งจากความคาดหวังของที่ ทำงาน ข้อเรียกร้องของการเป็นพลเมือง เคย์ (Kay. 2010)

Partnership for 21st Century Skills พัฒนาขึ้นเคย์ (Kay. 2010)และหุ้นส่วนระหว่าง the United States Government และ Several organizations โดยกำหนดกรอบความคิดเพื่อการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21แสดงให้เห็นถึงการบูรณาการระหว่าง 3 องค์กรประกอบใหญ่ๆคือ 1.วิชาแกนและ แนวคิดสำคัญในศตวรรษที่ 21 (core subjects and 21st Century themes) 2. ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (21st Century skills) ประกอบด้วย 3 กลุ่มทักษะ คือ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (learning and innovation skills) ทักษะสารสนเทศ สื่อ เทคโนโลยี (information media and technology skills) และทักษะชีวิตและการทำงาน (life and career skills) และ 3. ระบบสนับสนุนการศึกษาของ ศตวรรษที่ 21 (supporting systems) ซึ่งรายละเอียด มีดังนี้

1. วิชาแกน (Core subject) พระราชบัญญัติการศึกษาพื้นฐานค.ศ. 2001(No Child Left Behind Act of. 2001) ของสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นการต่ออายุพระราชบัญญัติการศึกษาระดับ

ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ได้กำหนดวิชาแกน (Core subjects) เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการประสบความสำเร็จของนักเรียนไว้ ดังนี้

ภาษาอังกฤษ (English) การอ่าน หรือศิลปะการศึกษา (reading or Language arts), ภาษาสำคัญของโลก (world languages) ศิลปะ (arts) คณิตศาสตร์ (mathematics) เศรษฐศาสตร์ (economics) วิทยาศาสตร์ (science) ภูมิศาสตร์ (geography) ประวัติศาสตร์ (history) การปกครอง และหน้าที่พลเมือง (government and civics)

แนวคิดสำคัญในศตวรรษที่ 21 เนื้อหาในสาขาใหม่ๆ ที่สำคัญต่อความสำเร็จในการทำงานและชุมชนแต่ไม่ได้เน้นในโรงเรียนทุกวันนี้ ได้แก่

โรงเรียนต้องนำเสนอความเข้าใจของเนื้อหาวิชาการในระดับสูงโดยใส่เรื่องเหล่านี้เข้าไปในวิชาแกน (core subjects) คือ 1. ความตระหนักรู้ต่อโลก (global awareness) 2. การรู้ด้านการเงิน เศรษฐกิจ ธุรกิจ และการเป็นผู้ประกอบการ (financial, economic, business and entrepreneurial literacy) 3. การรู้ด้านการเป็นพลเมือง (civic literacy) 4. การรู้ด้านสุขภาพ (health literacy) 5. การรู้ด้านสิ่งแวดล้อม (environmental literacy) (Kay & Greenhill, 2011)

1. ความตระหนักรู้ต่อโลก (Global awareness) ความจำเป็นสำหรับนักเรียนที่สามารถเรียนรู้และทำงานร่วมกันที่มาจากวัฒนธรรมที่หลากหลาย ศาสนาที่แตกต่างกัน ตัวแทนแต่ละบุคคล และวิธีการดำเนินการเคารพซึ่งกันและกันเป็นแนวทางที่นักเรียนใช้ประโยชน์ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ในการเข้าใจและเข้าใจในโลกและสังคมการเรียนรู้ที่หลากหลาย

2. การรู้ด้านการเงิน เศรษฐกิจ ธุรกิจ และการเป็นผู้ประกอบการ (Financial economic business and entrepreneurial literacy) ชุดของทักษะแต่ละบุคคลที่รู้ว่าควรทำอย่างไรให้เหมาะสมในตัวเลือกทางเศรษฐกิจ (economic) เข้าใจบทบาทของเศรษฐกิจในสังคม ใช้ทักษะผู้ประกอบการ (entrepreneurial skills) เสริมการผลิตและอาชีพ

3. การรู้ด้านการเป็นพลเมือง (civic literacy) ความจำเป็นสำหรับนักเรียนที่สามารถเข้าใจและมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจด้านการเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพโดยทราบข่าวและเข้าใจกระบวนการของรัฐ ใช้สิทธิและหน้าที่ของพลเมืองทั่วไป ระดับท้องถิ่น ระดับประเทศและระดับโลก และเข้าใจผลกระทบระดับท้องถิ่นและระดับโลกเพื่อตัดสินใจในฐานะพลเมือง

4. การรู้ด้านสุขภาพ (health literacy) ความจำเป็นสำหรับบุคคลที่เข้าใจข้อมูลพื้นฐานและการบริการ และใช้ข้อมูล บริการด้านสุขภาพ เข้าใจการป้องกันโรคและการวัดสุขภาพจิตรวมทั้งการควบคุมอาหาร สารอาหาร การออกกำลังกาย ระวังอันตรายเสี่ยงและลดความเครียด ใช้ข้อมูลให้เป็นประโยชน์ การตัดสินใจเกี่ยวกับสุขภาพที่เหมาะสม สร้างเป้าหมายและเฝ้าระวังสุขภาพของบุคคลและครอบครัว และเข้าใจเกี่ยวกับสาธารณสุขระดับชาติและนานาชาติ รวมทั้งดูแลความปลอดภัย

5. การรู้ด้านสิ่งแวดล้อม (environmental literacy) เป็นการแสดงความรู้และความเข้าใจของสิ่งแวดล้อมและสถานการณ์ และเงื่อนไขที่ส่งผลโดยเฉพาะที่มีผลต่ออากาศ อุณหภูมิ พื้นดิน อาหาร พลังงาน น้ำ และระบบที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตและ

สิ่งแวดล้อม (ecosystem) แสดงความรู้และความเข้าใจของผลกระทบทางสังคมต่อธรรมชาติของโลก (เช่น การเจริญเติบโตของประชาชน การพัฒนาประชาชน อัตราการบริโภค เป็นต้น) สสำรวจและวิเคราะห์สิ่งแวดล้อมและใช้ข้อสรุปที่ถูกต้องเกี่ยวกับวิถีแก้อย่างมีประสิทธิภาพ ในแต่ละบุคคลและส่วนรวมกระทำไปยังความท้าทายของสิ่งแวดล้อม เช่น การมีส่วนร่วมในการกระทำทั่วโลก การออกแบบวิถีแก้ กระตุ้นการกระทำบนสิ่งแวดล้อม

การเพิ่มทักษะเป็นการจำแนกนักเรียนที่เตรียมสำหรับชีวิตที่ซับซ้อนและสิ่งแวดล้อมในการทำงานในศตวรรษที่ 21 ที่จำเป็นเพื่อเตรียมนักเรียนสำหรับอนาคต นอกจากการเรียนรู้ทางเนื้อหาวิชาการแล้วนักเรียนจำเป็นต้องรู้จักวิธีเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต รู้จักใช้สิ่งที่เรียนมาอย่างมีประสิทธิภาพและสร้างสรรค์

2. ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (21st Century skills) ประกอบด้วย 3 กลุ่มทักษะคือ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (learning and innovation skills) คือ แสดงถึงการเตรียมนักเรียนให้มีความพร้อมในการทำงาน และดำเนินชีวิตในศตวรรษที่ 21 แตกต่างจากอดีตโดยเฉพาะจะต้องใช้ทักษะการคิดสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การสื่อสาร ร่วมมือในการทำงาน สำหรับการมีชีวิตที่ซับซ้อนเพิ่มมากขึ้น และสิ่งแวดล้อมในการทำงานในโลกปัจจุบัน โดยทักษะที่จำเป็นได้แก่ (Kay; & Greenhill. 2011)

2.1 การสร้างสรรค์นวัตกรรม (creativity and innovation) การที่นักเรียนมีการคิดอย่างสร้างสรรค์สามารถทำงานอย่างสร้างสรรค์ร่วมกับผู้อื่นได้และเกิดนวัตกรรมที่ประสบความสำเร็จประกอบด้วย

2.1.1 การคิดสร้างสรรค์ (think creatively) เป็นการใช้ความคิดที่อิสระในการออกแบบเทคนิค สร้างความคิดที่ใหม่และคุ้มค่า วางแผนอย่างละเอียด ปรับ วิเคราะห์และประเมินความคิดในการปรับปรุงและพยายามในการสร้างสรรค์

2.1.2 ทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ (work creatively with others) สร้างความคิดใหม่เกี่ยวกับการพัฒนาจัดการ และติดต่อสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ เปิดและตอบสนองเทคนิคใหม่ๆที่หลากหลาย นำมาซึ่งพัฒนาการทำงาน แสดงความคิดริเริ่มและสร้างสรรค์ในงานและเข้าใจข้อจำกัดโลกในความจริงสู่การรับรองความคิดใหม่ เข้าใจถึงความล้มเหลว เปิดโอกาสในการเรียนรู้ สร้างสรรค์และนวัตกรรมระยะยาว

2.1.3 การใช้นวัตกรรม (implement innovation) คือการใช้ความคิดสร้างสรรค์ ในสิ่งที่เป็นจริงและเงื่อนไขที่เป็นประโยชน์ไปยังขอบเขตนวัตกรรมที่จะเกิดขึ้น

2.2 การคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา (critical thinking and problem solving) ความสามารถของแต่ละบุคคลที่ให้เหตุผลอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถถามคำถามที่แหลมคมและแก้ปัญหาได้ วิเคราะห์และประเมินทางเลือกที่ชัดเจนของทรศนะ และสะท้อนการวิเคราะห์ในการตัดสินใจและกระบวนการ ประกอบด้วย

2.2.1 ความมีเหตุผล (reason effectively) สามารถใช้เหตุผลที่หลากหลายอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์

2.2.2. การคิดอย่างเป็นระบบ (use systems thinking) คือการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของแต่ละคนส่วนต่างๆ ที่มีผลต่อภาพรวมและมีผลกระทบต่อทำให้ผลลัพธ์หรือ ผลิตผลทั้งหมดในระบบที่ซับซ้อน

2.2.3 การพิจารณาและตัดสินใจ (make judgements and decisions) คือการวิเคราะห์อย่างมีประสิทธิภาพและประเมินหลักฐาน การโต้เถียง อ้างสิทธิ และความเชื่อ การวิเคราะห์และประเมินหลักของทฤษฎี จุดประสงค์ สังเคราะห์และเชื่อมโยงระหว่างข้อมูลและหลักฐาน การแปลข้อมูลและสรุปบนพื้นฐานของการวิเคราะห์ที่ดีที่สุด สะท้อนการวิเคราะห์จากประสบการณ์การเรียนรู้และกระบวนการ

2.2.4 การแก้ปัญหา (solve problems) คือ การแก้ปัญหาใหม่ๆ อย่างเป็นระบบและ/หรือ โดยวิธีการใหม่ๆ ที่สร้างสรรค์ ระบุและถามคำถาม จุดประสงค์ที่ชัดเจนของทฤษฎีและนำไปสู่วิธีแก้ที่ดีที่สุด

3. การสื่อสารและการร่วมมือ (communication and collaboration) ความสามารถของแต่ละบุคคลที่สื่อสารได้อย่างชัดเจน ใช้การพูด การเขียน และที่ไม่ใช้ภาษา การทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพและมีความรับผิดชอบ ประกอบด้วย

3.1 การสื่อสารอย่างชัดเจน (communicate clearly) คือการคิดอย่างชัดเจนและมีประสิทธิภาพโดยการพูด การเขียน และทักษะการสื่อสารที่ไม่ใช้ภาษา ในความหลากหลายของรูปแบบและบริบท การฟังอย่างมีประสิทธิภาพ การแปลความหมายรวมทั้งความรู้ คำนิยาม เจตคติ และเป้าหมาย ใช้การสื่อสารสำหรับขอบเขตวัตถุประสงค์ (เช่น รายงาน แนะนำ กระตุ้น และชักชวน) ใช้เทคโนโลยีและสื่อสารที่เป็นประโยชน์โดยสามารถตัดสินใจว่าจะใช้แบบใด มีประสิทธิภาพในการสื่อสาร ในสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน (รวมถึงการพูดได้หลายภาษา)

3.2 การร่วมมือกับผู้อื่น (collaborate with others) คือ การแสดงความสามารถในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและเคารพทีมที่แตกต่างกัน การดำเนินการอย่างคล่องแคล่วและตั้งใจในการช่วย การประนีประนอมที่จำเป็นเพื่อบรรลุเป้าหมาย ความรับผิดชอบร่วมกันและช่วยเหลือสมาชิกในทีม

ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี (information media and technology skills) การแสดงความสามารถได้หลากหลาย และมีความคิดอย่างมีวิจารณญาณผ่านการใช้สื่อ และเทคโนโลยีที่พัฒนาขึ้น การเข้าถึงข้อมูลอย่างอิสระ การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในเครื่องมือเทคโนโลยีและความสามารถในการช่วยเหลือ ประชากรที่มีประสิทธิภาพสามารถที่จะแสดงทักษะโดยทักษะที่จำเป็น ได้แก่ (partnership for 21st century skills 2009)

1. การมีความรู้สารสนเทศ (information literacy) คือ ความสามารถในการจำแนก ประเมิน และใช้อย่างมีประสิทธิภาพในข้อมูลที่เป็น

1.1 การเข้าถึงและประเมินสารสนเทศ คือ การเข้าถึงข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การประเมินการวิเคราะห์ข้อมูล

1.2 การใช้และจัดการสารสนเทศ (use and manage information) คือ การใช้ข้อมูลอย่างถูกต้องและสร้างสรรค์สำหรับปัญหา การจัดการการกระจายของข้อมูลจากหลากหลายแหล่ง การประยุกต์การเข้าใจอย่างแท้จริงของคุณธรรมในการเข้าถึงและการใช้ข้อมูล

2. การรู้เท่าทันสื่อ (media literacy) คือ ความสามารถของบุคคลในการออกแบบอย่างมีประสิทธิภาพและเสนอผลิตภัณฑ์สื่อ ซึ่งผู้เรียนต้องการทักษะในการประเมินการวิเคราะห์การผลิตเกี่ยวกับการสร้างสื่อ

2.1 การวิเคราะห์สื่อ (analyze media) คือ เข้าใจข้อความสื่อที่เป็นโครงสร้างว่าทำไมและอย่างไร และวัตถุประสงค์อะไร ตรวจสอบการอธิบายความแตกต่างข้อความอย่างไร ประเมินค่าและจุดประสงค์ ของทัศนคติในการรวมเข้าแยกออก ความเชื่อและพฤติกรรมอิทธิพลสื่ออย่างไร การประยุกต์การเข้าใจอย่างแท้จริงของคุณธรรมในการเข้าถึงและการใช้สื่อ

2.2 การใช้ผลผลิตจากสื่อ (create media products) คือ การเข้าใจและการใช้ประโยชน์สื่อให้เหมาะสมในการออกแบบเครื่องมือ คุณลักษณะ ระเบียบแบบแผน การเข้าใจและการใช้ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพในการแสดงออกและการอธิบายอย่างเหมาะสมที่สุดในความแตกต่างทางสิ่งแวดล้อมหลายวัฒนธรรม

3. การรู้ด้านไอซีที (ICT) (information communications and Technology Literacy)

การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างคุ้มค่า (apply technology effectively) คือ การใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการวิจัย จัดการ ประเมิน และติดต่อข้อมูล การเทคโนโลยีดิจิทัล (เช่น คอมพิวเตอร์ GPS เป็นต้น) เครื่องมือสื่อสาร ทางสังคมอย่างเหมาะสมในการเข้าถึง จัดการ รวบรวม ประเมินและออกแบบข้อมูลให้ประสบความสำเร็จในเศรษฐกิจความรู้ การประยุกต์การเข้าใจอย่างแท้จริงของคุณธรรมในการเข้าถึงและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

3. ระบบสนับสนุนการศึกษาของศตวรรษที่ 21

การพัฒนาโครงการที่ครอบคลุมสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต้องการระบุทักษะที่เฉพาะเจาะจง ความรู้ทางเนื้อหา ความเชี่ยวชาญและรู้หนังสือ (expertise and literacies) ระบบในการสนับสนุนนวัตกรรมต้องออกแบบช่วยนักเรียนให้เชี่ยวชาญในความสามารถหลายมิติ Partnership ระบุ 5 ระบบสนับสนุนการวิเคราะห์ รับรองความเชี่ยวชาญนักเรียนของทักษะในศตวรรษที่ 21 คือ

3.1 มาตรฐานของศตวรรษที่ 21 (21st century standards) คือการเน้นทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ความรู้เนื้อหาและความเชี่ยวชาญ สร้างความเข้าใจระหว่างเนื้อหาวิชาที่ต่างกันระหว่างสถาบันในศตวรรษที่ 21 ให้ความสำคัญการเข้าใจเชิงลึกมากกว่าความรู้ทั่วไป นักเรียนกับข้อมูลโลกที่เป็นจริงและความเชี่ยวชาญ และใช้มาตรการหลากหลายของการเรียนรู้ หรือมีการเรียนรู้ อย่างหลากหลาย

3.2 การประเมินทักษะของศตวรรษที่ 21 (assessment of 21st century skills) คือ การประเมินทักษะนักเรียนและความรู้คือสิ่งจำเป็นในการแนะนำการเรียนรู้และให้ผลสะท้อนกลับไปยังนักเรียน ครู และพ่อแม่ นักเรียนควรทำอย่างไรให้ประสบผลสำเร็จตามมาตรฐาน ประกอบด้วย

3.2.1 สนับสนุนความสมดุลของการประเมินรวมทั้งการทดสอบมาตรฐานคุณภาพอย่างสูงกับการประเมินระหว่างเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

3.2.2 ให้ความสำคัญผลสะท้อนกลับที่เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติของนักเรียนที่สอดแทรกในการเรียนรู้ของนักเรียนในชีวิตประจำวัน

3.2.3 สามารถพัฒนาแฟ้มสะสมผลงาน (portfolios) ของการทำงานของนักเรียนในการแสดงความรอบรู้ของทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ไปยังนักการศึกษาและนายจ้าง

3.3 หลักสูตรและการสอนของศตวรรษที่ 21 (21st century curriculum and instruction) คือการสอนทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ซึ่งแยกกันในบริบทของสาระวิชา (core subjects) และความแตกต่างกันระหว่างสถาบันการศึกษาศตวรรษที่ 21 เน้นโอกาสที่จัดให้สำหรับประยุกต์ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ข้ามเนื้อหาและวิธีพื้นฐานสมรรถนะไปยังการเรียนรู้ วิธีเรียนรู้นวัตกรรมในการรวบรวมการใช้ของเทคโนโลยี วิธีการตรวจสอบทักษะการคิดขั้นสูง และส่งเสริมการบูรณาการจากแหล่งชุมชน หรือสังคมเพื่อการเรียนรู้

3.4 การพัฒนาทางวิชาชีพของศตวรรษที่ 21 (21st century professional development) นักเรียนจะไม่เชี่ยวชาญทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 โดยปราศจากการสนับสนุนของครูผู้ฝึกและสนับสนุนในการสอน โอกาสการพัฒนาความเชี่ยวชาญโดยเตรียมนักศึกษารวมทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ภายในมาตรฐานการเรียนรู้และการสอนในชั้นเรียน ประกอบด้วย

3.4.1 เน้นการบูรณาการทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 สู่เครื่องมือวิธีการสอนภายในการปฏิบัติการแนะนำ และช่วยระบุงิจกรรมแทนที่/การลดของความรู้ความสำคัญ

3.4.2 ความสมดุล การแนะนำโดยตรงกับวิธีการสอนการปรับตัว

3.4.3 ความเข้าใจเชิงลึกของเนื้อหาวิชา สามารถเพิ่มการแก้ปัญหา การคิดวิเคราะห์ สำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

3.4.4 สังคมการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 สำหรับครูว่าโมเดลเป็นชนิดของการเรียนรู้ในห้องเรียน สามารถส่งเสริมทักษะที่ดีที่สุดให้นักเรียนในการเรียนรู้ทักษะศตวรรษที่ 21

3.4.5 พัฒนาความสามารถของครูไปยังการระบุรูปแบบการเรียนรู้ลักษณะเฉพาะของนักเรียน สติปัญญา จุดแข็งและจุดอ่อน

3.4.6 ช่วยครูพัฒนาความสามารถในการใช้วิธีที่หลากหลาย (เช่น การประเมินระหว่างเรียน) ไปยังนักเรียนที่แตกต่างและออกแบบสิ่งแวดล้อมที่สนับสนุนการสอนและการเรียนรู้ที่แตกต่าง

3.4.7 สนับสนุนการประเมินอย่างต่อเนื่องของการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของนักเรียน

3.4.8 สนับสนุนการแบ่งปันความรู้ระหว่างสังคมของนักปฏิบัติ ใช้การเผชิญหน้า และสื่อสารอย่างเหมาะสม

3.4.9 รูปแบบการขยายโมเดลความสามารถและการพัฒนาความเชี่ยวชาญ

3.5 สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของศตวรรษที่ 21 (21st century learning environments) คือระบบการสนับสนุนที่จัดการเงื่อนไขในการเรียนรู้ของมนุษย์ที่ดีที่สุด ระบบนั้นทำให้เหมาะกับความเป็นในการเรียนที่เฉพาะของผู้เรียนและสนับสนุนความสัมพันธ์ของมนุษย์ทางบวก สำหรับการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้นสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 คือ ช่องว่างทางกายภาพ (physical spaces) เครื่องมือและชุมชนการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 คือช่องว่างทางกายภาพ (physical spaces) เครื่องมือและชุมชนการเรียนรู้ที่สนับสนุนและทำให้เป็นไปได้ของนักเรียน และนักการศึกษาบรรลุชุดทักษะที่ต้องการศตวรรษที่ 21 รวมทั้งจำนวนของปัจจัยสำคัญ เช่น สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ โครงสร้างเทคโนโลยี วัฒนธรรมโรงเรียนและสังคม ประกอบด้วย

3.5.1 ออกแบบการปฏิบัติการเรียนรู้ สนับสนุนมนุษย์และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพจะสนับสนุนการสอนและการเรียนรู้ของผลลัพธ์ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

3.5.2 สนับสนุนสังคมการเรียนรู้อย่างเชี่ยวชาญทำให้นักการศึกษาสามารถร่วมมือ แบ่งปันการปฏิบัติ และรวบรวมทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ภายในการปฏิบัติในห้องเรียน

3.5.3 นักเรียนสามารถเรียนรู้ตรงประเด็นในบริบทศตวรรษที่ 21 ในบริบทจริง เช่น ผ่านพื้นฐานโครงการหรือการประยุกต์งานอื่นๆ

3.5.4 การเข้าถึงอย่างยุติธรรมไปยังเครื่องมือการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ เทคโนโลยีและทรัพยากร

3.5.5 เตรียมการออกแบบภายในและสถาปัตยกรรมศตวรรษที่ 21 สำหรับกลุ่มทีมและการเรียนรู้แต่ละบุคคล

3.5.6 สนับสนุนการขยายตัวของชุมชนและนานาชาติทั้งการเรียนรู้ทั้งพบหน้าและออนไลน์ (online)

เอ็นเกจ (enGauge. 2003) ได้กำหนด กรอบความคิด enGaug 21st century skills เน้นเรื่องความคาบเกี่ยวของเนื้อหาหลักสูตรในศตวรรษที่ 21 น้อยกว่าของความคิดของภาคีเพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (partnership for 21st century skills) แต่เน้นที่ทักษะและความรู้ตามบริบทมากกว่า ซึ่งพัฒนามาจากห้องวิจัยการศึกษาเขตภาคกลางตอนเหนือ (NCREL) และกลุ่มเมทรี (Metiri Group) เมื่อปี 2003 ก่อนหน้าข้อเสนอของภาคีเพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เป็นเวลา 3 ปี ผ่านกระบวนการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องทบทวนการรายงานปัจจุบันบนแนวโน้มคนงานในโรงงานอุตสาหกรรมจากภาคธุรกิจและอุตสาหกรรม การสำรวจข้อมูลการศึกษาจะเป็นการสร้างความสำเร็จของนักเรียนในการแข่งขันในชีวิต การเรียน และทำงานในยุคดิจิทัล

1. การรู้หนังสือในยุคเทคโนโลยี (digital-age literacy) ความหมายของการรู้หนังสือในปัจจุบันจะต้องขยายกว้างให้ครอบคลุมความสามารถที่จะใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เครื่องมือสื่อสารที่จะเข้าถึงข้อมูล จัดระบบข้อมูล บูรณาการข้อมูล ประเมินคุณค่า และสร้างข้อมูลสารสนเทศที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตในสังคมฐานความรู้ และจะต้องครอบคลุมการรู้หนังสือในมิติดังนี้

1.1 การรู้หนังสือพื้นฐาน (basic literacy) สามารถใช้ภาษาในการสื่อสารและสามารถคิดคำนวณในระดับที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตและการทำงานในโลกยุคเทคโนโลยี

1.2 การรู้หนังสือทางวิทยาศาสตร์ (scientific literacy) มีความรู้ความเข้าใจในหลักการแนวคิดและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่จะตัดสินใจและมีส่วนร่วมในสังคม

1.3 การรู้หนังสือทางเศรษฐศาสตร์ (economic literacy) สามารถระบุประเด็นทางเศรษฐศาสตร์ วิเคราะห์และประเมินผลดีผลเสียของสภาพทางเศรษฐกิจและนโยบายของรัฐ

1.4 การรู้หนังสือด้านเทคโนโลยี (technological literacy) มีความเข้าใจในเทคโนโลยีสามารถนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

1.5 การรู้หนังสือด้านทัศนศิลป์ (visual literacy) สามารถแสวงหา สังเคราะห์ ประเมินและนำข้อมูลมาใช้ได้อย่างได้ผล โดยประยุกต์ใช้เทคโนโลยี

1.6 การรู้หนังสือด้านพหุวัฒนธรรม (multi-cultural literacy) สามารถเข้าใจ ความแตกต่างและความเหมือนทางประเพณี ความเชื่อ ค่านิยม และวัฒนธรรมของตนเองและผู้อื่น

1.7 ความเข้าใจในสังคมโลก (global awareness) ตระหนักและเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่างๆ ในสังคมโลก

2. กระบวนการคิดเชิงประดิษฐ์อย่างสร้างสรรค์ (inventive thinking) เทคโนโลยีเป็นสิ่งสำคัญของชีวิต ช่วยทำให้งานต่างๆ ง่ายขึ้น แต่จะอาศัยความคิดในระดับสูง ประกอบด้วย

2.1 ความสามารถในการปรับตัวและจัดการกับความซับซ้อน (adaptability managing complexity) นักเรียนสามารถจัดการกับความหลากหลายที่แตกต่างและซับซ้อนในสภาพแวดล้อมเป้าหมาย ลักษณะงานและปัจจัย โดยตระหนักถึงเป้าหมาย และข้อจำกัดในเรื่องเวลา ทรัพยากร และระบบ

2.2 ความสามารถที่จะกำหนดเป้าหมายของตนเอง (self-direction) การกำหนดเป้าหมายและวางแผนไปสู่สิ่งที่ตั้งเป้าไว้ โดยอยู่ภายในกรอบของเวลาและทรัพยากรที่มีอยู่นอกจากนี้สามารถประเมินคุณภาพการเรียนรู้และผลผลิตที่เกิดขึ้น

2.3 ความอยากรู้อยากเห็น (curiosity) นักเรียนมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้และมีความสนใจในการเสาะแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติมในเรื่องนั้นๆ

2.4 ความคิดสร้างสรรค์ (creativity) นักเรียนสามารถสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆไม่ว่าจะเป็นสิ่งใหม่สำหรับสังคม

2.5 ความกล้าเสี่ยง (risk taking) นักเรียนกล้าที่จะนำเสนอความคิดเห็นที่แตกต่างจากผู้อื่นกล้าทำสิ่งที่อาจจะเกิดความผิดพลาด หรือพยายามจัดการปัญหาซึ่งยังไม่มีทางออกที่

เด่นชัด ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่จะนำไปสู่การเจริญเติบโต เข้มแข็งและเกิดผลสัมฤทธิ์ในระยะยาว

2.6 ความคิดในระดับสูงและความมีเหตุมีผล (higher-order thinking and sound reasoning) นักเรียนสามารถใช้กระบวนการคิดเชิงวิเคราะห์ เปรียบเทียบ แปรความ ตีความ ประเมินผล สังเคราะห์ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่หลากหลาย

3. การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (effective communication) ประกอบด้วย

3.1 การทำงานเป็นทีม (teaming and collaboration) นักเรียนสามารถทำงานกับผู้อื่นในการแก้ไขปัญหา สร้างสิ่งใหม่ๆ และเรียนรู้ จนมีความชำนาญในเรื่องนั้นๆ

3.2 มนุษย์สัมพันธ์ (interpersonal skills) นักเรียนสามารถอ่าน เข้าใจและจัดการอารมณ์ แรงจูงใจ และพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่นความสัมพันธ์กันในสถานการณ์ต่างๆ ได้

3.3 ความรับผิดชอบในตนเอง (personal responsibility) นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายและจรรยาบรรณเกี่ยวกับเทคโนโลยีและสามารถประยุกต์ใช้เพื่อเกิดความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตและความมั่นคงต่อหลักการ

3.4 ความรับผิดชอบต่อสังคมและความเป็นพลเมืองดี (social and civic responsibility) นักเรียนสามารถนำเทคโนโลยีมาสร้างประโยชน์ให้สังคม สิ่งแวดล้อมและหลักประชาธิปไตย

3.5 การสื่อสารระหว่างบุคคล (interactive communication) นักเรียนสามารถสื่อสารได้อย่างดี ผ่านสื่อ เครื่องมือและกระบวนการที่มีอยู่ในปัจจุบัน

4. การเพิ่มผลิตผลระดับสูง (high productivity) ความสามารถที่จะสร้างผลผลิตที่มีประสิทธิภาพจะเป็นปัจจัยนำไปสู่ความสำเร็จของแรงงาน ประกอบด้วย

4.1 การจัดลำดับ การวางแผน และการจัดการเพื่อผลลัพธ์ (prioritizing planning and managing for results) สามารถจัดการไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ไม่ว่าจะเป็นโครงการ หรือการแก้ปัญหา

4.2 การใช้เครื่องมืออย่างมีประสิทธิภาพในโลกแห่งความเป็นจริง (effective use of real-world tools) สามารถใช้เครื่องมือทั้งคอมพิวเตอร์ ระบบสื่อสาร และเครื่องมืออื่นๆที่ใช้ในโลกปัจจุบัน

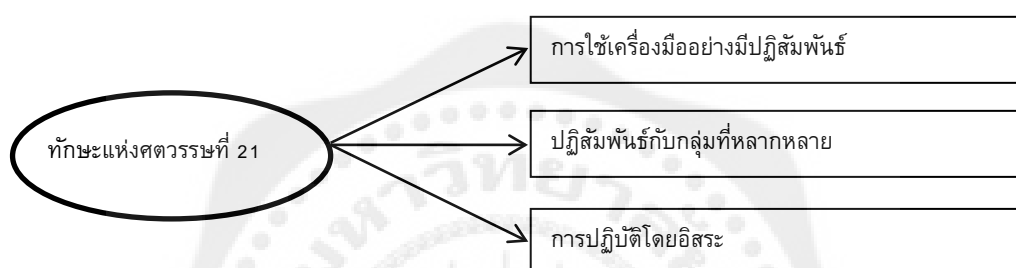
4.3 ความสามารถที่จะผลิตผลงานที่มีคุณภาพสูงและมีความหมาย (ability to produce relevant high-quality products) สามารถผลิตผลงานที่มีคุณภาพด้วยเครื่องมือที่เป็นปัจจุบันจนได้มาตรฐานทั้งความคิด ข้อมูล และวัสดุที่ใช้ ทั้งนี้สามารถนำไปใช้ในสภาพจริง

ปี ค.ศ. 2005 องค์กรเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนาได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ดังนี้ (Organization for Economic Co-operation and Development. 2005)

1. การใช้เครื่องมืออย่างมีปฏิสัมพันธ์ (using tools interactively) คือ รู้จักใช้ภาษา สัญลักษณ์ และเนื้อหาข้อความอย่างมีปฏิสัมพันธ์, ใช้ความรู้และข้อมูลข่าวสารอย่างมีปฏิสัมพันธ์ และใช้เทคโนโลยีอย่างมีปฏิสัมพันธ์

2. ปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มที่หลากหลาย(interaction in heterogeneous groups) คือ การมีสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น ให้ความร่วมมือและทำงานเป็นทีม สามารถจัดการและแก้ไขความขัดแย้ง

3. การปฏิบัติโดยอิสระ(acting autonomously) คือ การคำนึงถึงภาพรวม วางแผนชีวิต และดำเนินตามโครงการส่วนตัวที่วางไว้ ปกป้องและยืนยันสิทธิ ผลประโยชน์ ข้อจำกัด และความ ต้องการ

ภาพประกอบ 2 ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ขององค์กรเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา

เมื่อเปรียบเทียบกับกรอบความคิดของภาคีเพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (Partnership for 21st Century Skills) แล้ว กรอบความคิดของ OECD ให้ความสำคัญน้อยกว่าในเรื่องความคาบเกี่ยวของเนื้อหาหลักกับหลักสูตรของศตวรรษที่ 21 และเน้นทักษะตามบริบทมากกว่าเช่นเดียวกับชุดทักษะของ NCREL/Metiri แต่กรอบความคิดของ OECD เน้นทักษะทางอารมณ์และจิตวิทยาปี ค.ศ. 2007 the American Association of Colleges and Universities (AACU) พัฒนากรอบความคิดที่แจ่มแจ้งทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่ควรมีผลลัพธ์สำคัญที่ได้จากการเรียนรู้ที่เสนอโดย AACU ควรเตรียมความพร้อมรับมือความท้าทายในศตวรรษที่ 21 ด้วยการส่งสมทักษะต่อไปนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมมนุษย์ โลกทางกายภาพและโลกทางธรรมชาติได้แก่ วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ภาษา และศิลปะ โดยเน้นการศึกษาเพื่อตอบคำถามสำคัญ ทั้งในยุคนี้และที่คงอยู่ทุกยุคทุกสมัย

2. ทักษะทางปัญญาและเชิงปฏิบัติคือ การสืบสอบและการวิเคราะห์ (inquiry and analysis), การคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ (critical and creative thinking), การสื่อสารด้วยการเขียนและการพูด (written and oral communication) ความรู้พื้นฐานในเรื่องปริมาณ (quantitative literacy) ความรู้พื้นฐานในข้อมูลข่าวสาร (information literacy) และการทำงานเป็นทีมและการแก้ไขปัญหา (teamwork and problem solving) โดยปฏิบัติให้ทั่วทุกหลักสูตรในลักษณะที่ความท้าทายของปัญหา โครงการ และมาตรฐานการปฏิบัติประเมินผล เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

3. ความรับผิดชอบส่วนตัวและต่อสังคม คือความรู้และการมีส่วนร่วมในฐานะพลเมือง ในระดับท้องถิ่นและระดับโลก (civic knowledge and engagement-local global) ความรู้และความสามารถระหว่างวัฒนธรรม (intercultural knowledge and competence) การใช้เหตุผลทางจริยธรรมและการปฏิบัติ (ethical reasoning and action) มีพื้นฐานและทักษะสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต (foundations and skills for lifelong learning) โดยยึดมั่นกับการมีส่วนร่วมในชุมชนที่หลากหลายและความท้าทายในโลกจริง

ทิศนาชมมณี.(2555) เสนอ 7 ทักษะเพื่อการอยู่รอด ได้แก่ การคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) การร่วมมือกับเครือข่ายต่างๆ (Collaboration Across Networks and Leading by Influence) การปรับตัวและการมีความแคล่วคล่องว่องไว (Agility and Adaptability) การคิดริเริ่มและการเป็นผู้ประกอบการที่สร้างสรรค์ (Initiative and entrepreneurship) การสื่อสารทั้งทางการพูดและการเขียน (Effective Oral and Writing Communication) การเข้าถึงข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล (Access and analyzing Information) การใฝ่รู้และมีจินตนาการ (Curiosity and Imagination)

1.5 การเรียนรู้แบบบูรณาการ (integrative learning) คือ การสังเคราะห์และความสำเร็จขั้นสูงในการศึกษาทั่วไปและเฉพาะทาง (synthesis and advanced accomplishment across general and specialized studies) โดยสาธิตผ่านการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ และความรับผิดชอบในสภาพแวดล้อมใหม่และปัญหาที่ซับซ้อน

มีความแตกต่างของภาคีเพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 โดย AACU เน้นเรื่อง “การศึกษาเพื่อตอบคำถามสำคัญในยุคสมัย” เป็นความสามารถทางปัญญาที่การศึกษาระดับสูงพยายามเน้นคือ “การตั้งคำถาม” และ “การวิเคราะห์เชิงปริมาณ” เป็นทักษะการวิเคราะห์ที่สำคัญ

นอกจากนี้ในส่วนที่เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารซึ่งคาบเกี่ยวกับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ได้แก่ มาตรฐานเทคโนโลยีในหลักสูตรสำหรับนักเรียนฉบับปรับปรุง ของสมาคมเทคโนโลยีการศึกษานานาชาติ (international Society for Technology in Education. 2007) และมาตรฐานความรู้พื้นฐานทางดิจิทัล ของศูนย์บริการทดสอบทางการศึกษา (ETS) (Education Testing Service. 2007) นักวิชาการ เช่น ดีดี (Dede. 2005) ได้เสนอสิ่งที่เป็น ความรู้พื้นฐานทางดิจิทัล (digital literacy) ซึ่งช่วยเสริมการอ่าน การเขียน และการคำนวณ ให้เป็นทักษะหลักสำหรับศตวรรษที่ 21

1.6 กรอบความคิดเชิงมโนทัศน์ในปัจจุบันสำหรับความรู้พื้นฐานทางดิจิทัล (digital literacies)

ในการพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสาร (ICT) อย่างรวดเร็ว มีความต่อเนื่องที่ส่งผลไปยังการดำเนินชีวิต การทำงาน และการเรียนรู้ ทักษะในศตวรรษที่ 21 ด้าน ICT มีดังนี้

ในปี 2007 สมาคมเทคโนโลยีการศึกษานานาชาติ (ISTE) ได้ทบทวนมาตรฐานเทคโนโลยีในหลักสูตรสำหรับนักเรียน ซึ่งมีบางส่วนที่เน้นทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่มีความสำคัญในศตวรรษที่ 21 ดังนี้

1. มาตรฐานเทคโนโลยีทางการศึกษาแห่งชาติสำหรับนักเรียน ที่เสนอโดย ISTE (international Society for Technology in Education) ICT skills) เป็นแนวทางสำหรับการวางแผนในกิจกรรมพื้นฐานทางเทคโนโลยีไปสู่ความสำเร็จในผลสมฤทธิ์ของนักเรียน การเรียนรู้ สื่อสารและทักษะชีวิตมี 6 ประเภท คือ (international Society for Technology in Education. 2007)

1.1 ความสร้างสรรค์และนวัตกรรม(creativity and innovation) การแสดงความคิด สร้างสรรค์ พัฒนาความรู้ และนวัตกรรมที่เป็นผลผลิตและกระบวนการโดยใช้เทคโนโลยีประกอบด้วย

1.1.1 สร้างแนวคิด ผลิตภัณฑ์ หรือกระบวนการใหม่โดยประยุกต์ใช้ความรู้ที่มี

1.1.2 สร้างงานที่เป็นต้นแบบเพื่อแสดงถึงตัวตนหรือกลุ่ม

1.1.3 หาแนวโน้มและคาดการณ์ความเป็นไปได้

2. การสื่อสารและการทำงานร่วมกัน (communication and collaboration) ใช้ประโยชน์จากสื่อและสภาพแวดล้อมทางดิจิทัลเพื่อสื่อสารและทำงานร่วมกันเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ทางไกลสำหรับตนเองและผู้อื่น ประกอบด้วย

2.1 ให้ความร่วมมือ และนำเสนองานร่วมกับเพื่อน และบุคคลอื่นๆโดยใช้สื่อและสภาพแวดล้อมทางดิจิทัลต่างๆ

2.2 ใช้สื่อหลากหลายรูปแบบในการสื่อสารข้อมูลและความคิดไปยังผู้รับอย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 พัฒนาความเข้าใจทางวัฒนธรรมและความตระหนักต่อโลกด้วยการรวมกลุ่มกับนักเรียนจากวัฒนธรรมอื่น

2.4 ให้ความช่วยเหลือสมาชิกในโครงการเพื่อผลิตผลงานที่ดีและช่วยแก้ปัญหา

3. ความเชี่ยวชาญในการค้นคว้าหาข้อมูล(research and information fluency) ใช้เครื่องมือดิจิทัลเพื่อรวบรวม ประเมิน และใช้ข้อมูล ประกอบด้วย

3.1 งานแผนยุทธศาสตร์เพื่อเป็นแนวทางในการสืบค้น

3.2 ค้นหา จัดระเบียบ วิเคราะห์ ประเมิน สังเคราะห์ และใช้ข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ จากแหล่งข้อมูลและสื่อต่างๆ

3.3 ประเมิน คัดเลือกแหล่งข้อมูลและเครื่องมือดิจิทัลอย่างเหมาะสมกับภารกิจนั้นๆ

3.4 ประมวลข้อมูลและรายงานผล

4. การคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา และการตัดสินใจ (critical thinking problem solving and decision making) แสดงทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ในการวางแผนและวิจัย บริหารโครงการ แก้ปัญหา และตัดสินใจจากข้อมูล โดยใช้เครื่องมือแหล่งข้อมูลดิจิทัลที่เหมาะสมประกอบด้วย

- 4.1 กำหนดปัญหาและคำถามสำคัญเพื่อค้นคว้า
- 4.2 วางแผนและจัดกิจกรรมเพื่อหาคำตอบทำโครงการให้ลุล่วง
- 4.3 รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาคำตอบ หรือตัดสินใจโดยใช้ข้อมูล
- 4.4 ใช้วิธีการและแนวทางต่างๆที่หลากหลายเพื่อสำรวจทางเลือกอื่น

5. ความเป็นพลเมืองดิจิทัล(digital citizenship) แสดงความเข้าใจประเด็นทางสังคม วัฒนธรรม และความเป็นมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี และปฏิบัติตนอย่างมีจริยธรรมและถูกกฎหมาย ประกอบด้วย

- 5.1 สนับสนุนและฝึกใช้ข้อมูลและเทคโนโลยีอย่างปลอดภัย ถูกกฎหมาย และมีความรับผิดชอบ
- 5.2 แสดงทัศนคติเชิงบวกต่อการใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมความร่วมมือ การเรียนรู้ และการเพิ่มผลผลิต
- 5.3 แสดงให้เห็นว่าตนเองรู้จักรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 5.4 แสดงความเป็นผู้นำในฐานะพลเมืองดิจิทัล

6. การใช้งานเทคโนโลยีและแนวคิด(technology operation and concepts) แสดงให้เห็นว่าเข้าใจแนวคิด ระบบ และการทำงานของเทคโนโลยี ประกอบด้วย

- 6.1 เข้าใจและใช้ระบบเทคโนโลยี
- 6.2 เลือกและใช้โปรแกรมประยุกต์อย่างมีประสิทธิภาพ
- 6.3 แก้ไขปัญหาของระบบและโปรแกรมประยุกต์ได้
- 6.4 รู้จักใช้ความรู้ที่มีอยู่เพื่อเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ

1.7 กรอบความคิดสำหรับความรู้พื้นฐานทางดิจิทัลของ ETS (education testing service ICT literacy)(Education Testing Service. 2007)

1.7.1 การรู้ ICT (ICT literacy) คือการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เครื่องมือสื่อสาร และ/หรือเครือข่ายการเข้าถึง (access) การจัดการ (manage) การประเมิน (evaluate) และการออกแบบ(create) เป็นสิ่งจำเป็นในสังคมการเรียนรู้ จากส่วนประกอบการวิเคราะห์ที่5 ของการรู้ICT เป็นการแสดงระดับความสามารถ มีเนื้อหา ดังนี้

1. การเข้าถึง (access) คือการเข้าใจ การรวบรวม และ/หรือ การปรับปรุงข้อมูลได้อย่างไร เช่น รู้จักเลือกเปิดอีเมลที่มีประโยชน์ในกล่องจดหมาย
2. การจัดการ (manage)คือการใช้ประโยชน์โครงสร้างที่มีและระบบจัดการแบ่งออกเป็นหมวดหมู่ เช่น ระบุจัดระเบียบข้อมูลในกล่องจดหมาย

3. บูรณาการ (integrate) คือ การอธิบายและแสดงข้อมูลรวมทั้งการสรุป การเปรียบเทียบ เช่น เสนอข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย

4. ประเมิน (evaluate) คือ การตัดสินเกี่ยวกับคุณภาพ ความสัมพันธ์ ประโยชน์ และประสิทธิภาพของข้อมูล เช่น เปรียบเทียบและตัดสินสารสนเทศจากโปรแกรมการ ค้นหาในหัวข้อที่เกี่ยวข้อง

5. สร้างสรรค์ (create) คือ ให้ข้อมูลโดยปรับประยุกต์ ออกแบบ หรือ สร้างสรรค์ข้อมูล เช่น สร้างสรรค์สารสนเทศ หรือความรู้ต่างๆ โดยการใช้ซอฟต์แวร์ประยุกต์ต่างๆ ภายใต้การรู้ ICT ประกอบด้วย

6. ความสามารถในการรู้คิด (cognitive proficiency) เป็นทักษะพื้นฐานที่ จำเป็นในการใช้ชีวิตประจำวัน ที่โรงเรียน บ้าน และที่ทำงาน ได้แก่ การอ่านออกเขียนได้ การ คำนวณขั้นพื้นฐาน การแก้ปัญหา และความรู้พื้นฐานทางมิติสัมพันธ์

7. ความสามารถทางเทคนิค (technical proficiency) เป็นองค์ประกอบ ของความรู้พื้นฐานทางดิจิทัล ได้แก่ ความรู้พื้นฐานด้านฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์โปรแกรม และ องค์ประกอบของเทคโนโลยีดิจิทัล

8. ความสามารถด้านไอซีที (ICT proficiency) การประยุกต์ใช้ทั้งการรู้คิด และทักษะทางเทคนิค เสมือนเป็นใบเบิกทาง เพราะทำให้คนเราใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีได้อย่าง เต็มที่ และอาจถึงกับทำให้เกิดนวัตกรรม การเปลี่ยนแปลงในระดับบุคคล และสังคม

กรอบความคิดที่กล่าวถึงความรู้พื้นฐานใหม่ๆ จากความพัฒนาการของไอซีทีนั้นช่วย แสดงไขความกระจ่างในแง่มุมมองการเรียนรู้สำหรับศตวรรษที่ 21 เฮนรี เจงกินส์ และคณะ ได้ทำ รายการความรู้พื้นฐานทางดิจิทัล

1.7.2 การรู้พื้นฐานทางดิจิทัลโดยอาศัยสื่อ ซึ่งเสนอโดยเจงกินส์และคณะ ดังนี้ เบลลองกา และ แบรินด์ (Bellanca&Brandt. 2010)

1. การเล่น (play) ความสามารถในการลองสิ่งที่อยู่รอบตัวซึ่งเป็นรูปแบบ หนึ่งของการแก้ปัญหา

2. การแสดงบทบาท (performance) ความสามารถในการใช้อัตลักษณ์อื่น เพื่อพลิกแพลงเฉพาะหน้าที่และเพื่อการค้นพบ

3. การจำลอง (simulation) ความสามารถในการตีความและโครงสร้างโมเดล ที่สะท้อนกระบวนการจริง

4. การหยิบฉวย (appropriation) ความสามารถในการเลือกตัวอย่างที่ น่าสนใจและผสมเนื้อหาสื่อขึ้นมาใหม่

5. การทำงานหลายอย่าง (multitasking) ความสามารถในการสำรวจสิ่งรอบ ตัวอย่างรวดเร็วและเน้นไปที่รายละเอียดสำคัญได้ตามต้องการ

6. การรู้คิดแบบกระจาย (distributed cognition) ความสามารถในการใช้ เครื่องมือแบบโต้ตอบเพื่อขยายศักยภาพทางความคิด

7. ปัญญาแบบหมู่คณะ(collective intelligence) ความสามารถในการร่วมกัน สร้างความรู้และเปรียบเทียบข้อคิดเห็นกับผู้อื่นเพื่อเป้าหมายร่วมกัน

8. ตลพินิจ(judgement) ความสามารถในการประเมินความน่าเชื่อถือของ แหล่งข้อมูลที่แตกต่างกัน

9. การทำงานทิศทางผ่านสื่อ(transmedia navigation) ความสามารถในการ ติดตามทิศทางของเรื่องราวและข้อมูลไปมาระหว่างสื่อกลางต่างๆ

10. การสร้างเครือข่าย(networking) ความสามารถในการค้นหา สังเคราะห์ และกระจายข้อมูลข่าวสาร

11. การเจรจา(negotiation) ความสามารถในการเดินทางไปในหลากหลาย พื้นที่ที่ตระหนักถึงความแตกต่างและเคารพมุมมองอันหลากหลาย รวมถึงทำความเข้าใจและเฝ้า ติดตามบรรทัดฐานทางเลือก

สรุปได้ว่ากรอบความคิดของเจงกินส์ได้เน้นที่สมรรถภาพของเครื่องมือ แต่ให้ความสำคัญกับประเภทของกิจกรรมทางปัญญาของผู้ใช้เทคโนโลยีที่ล้ำสมัย ซึ่งแตกต่างจากกรอบ ความคิดของ ISTE และ ETS ที่ได้เสนอไปก่อนหน้านี้

1.8 รูปแบบการเรียนรู้ในสหัสวรรษใหม่ (neomillennial learning styles

การปรากฏของแผนการ เครื่องมือ และสิ่งแวดล้อมที่แท้จริงเสมอ โอกาสที่ดีสำหรับ ออกแบบใหม่ของสังคมการเรียนรู้ (learning community) สำหรับนักเรียนและครู ในการวิจัยและ การสังเคราะห์ การเพิ่มรูปแบบการเรียนรู้โดยเป็นสื่อในสังคมการเรียนรู้ ประกอบด้วย ดีดี (Dede. 2005)

1. ความคล่องแคล่วในการใช้สื่อที่หลากหลาย (fluency in multiple media) การประเมินค่าสื่อสำหรับแต่ละประเภทของสื่อสาร กิจกรรม ประสบการณ์ และการแสดงออก

2. การเรียนรู้ในการมีส่วนร่วม การค้นหา การกลั่นกรอง และสังเคราะห์ประสบการณ์ร่วมกับผู้อื่น ดีกว่าใช้ข้อมูลจากแหล่งที่ดีที่สุดเพียงแหล่งเดียวด้วยตามลำพัง

3. การเรียนรู้อย่างกระตือรือร้นบนประสบการณ์ (จริง และสมมติ) ประกอบโอกาสที่ดีเป็นประจำสำหรับการสะท้อนกลับ

4. การแสดงออกผ่านการนำเสนอที่ไม่เป็นลำดับเชิงเส้น (expression through non-linear) เว็บที่เกี่ยวข้องของตัวแทนมากกว่าเป็นเรื่องราวโดยตรง เช่น ผู้เขียนสร้างหน้าเว็บให้ เข้ากับความต้องการและความชอบของแต่ละคน

ลู และคนอื่นๆ. (Leu; & et.al. 2007) อธิบายลักษณะของ “ความรู้พื้นฐานชุดใหม่” ที่เกิดขึ้นจากไอซีทีไว้ 4 ประการ *ประการแรก* เครื่องมือไอซีที โปรแกรมประยุกต์ สื่อ (media) และ ภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นใหม่ต้องอาศัยทักษะ ยุทธศาสตร์ (strategies) และอุปนิสัยที่ต่างไปจากเดิม จึงสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ *ประการที่สอง* ความรู้พื้นฐานชุดใหม่เน้นเรื่องการมีส่วนร่วมเต็มที่ทางเศรษฐกิจในฐานะพลเมืองและปัจเจกชนในสังคมโลกาภิวัตน์ *ประการที่สาม*

ความรู้พื้นฐานชุดใหม่ยังคงพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพราะเทคโนโลยีการปรับเปลี่ยนตามนวัตกรรมตลอดเวลาและ *ประการสุดท้าย* ความรู้พื้นฐานชุดใหม่มีความหลากหลายทั้งจำนวน รูปแบบ และแง่มุมลักษณะที่กล่าวมาทั้งหมดนี้สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้ และสอดคล้องกับความสามารถที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

การพัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ได้พยายามล้อแนวคิดของกันและกันเพื่อหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาต่างกันในหัวข้อเดียวกัน แสดงให้เห็นว่าองค์กรต่างๆ ที่สนับสนุนทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 โดยส่วนใหญ่แล้วมีกรอบความคิดไปในทำนองเดียวกันอย่างไรก็ตาม แต่ละกลุ่มก็มีจุดเน้นที่แตกต่างกันในเรื่องชุดทักษะที่สำคัญ เช่น ถ้าใช้กรอบความคิดของภาคีเพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (Partnership for 21st century skills) เป็นฐานในการวิเคราะห์ กลุ่มที่เน้นทักษะทางเทคนิค เช่น ISTE และ ETS และผู้ที่สนับสนุนความรู้พื้นฐานทางดิจิทัล ก็จะเป็นความสำคัญกับทักษะทางเทคนิคที่อยู่ในกรอบความคิดของภาคีเพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (Partnership for 21st century skills) และลงไปรายละเอียดว่าความเชี่ยวชาญด้านไอซีทีมีความสำคัญมากที่สุด

1.9 การเปรียบเทียบกรอบความคิดสำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

กรอบความคิดของทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่กล่าวมานั้นโดยทั่วไปมีความสอดคล้องกัน เช่น ประเภทแรก ทักษะย่อย “การแก้ปัญหาของระบบและโปรแกรมประยุกต์” ที่ ISTE เสนอสามารถจัดอยู่ในกลุ่มความรู้พื้นฐานไอซีทีภายในกรอบความคิดของภาคีเพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (Partnership for 21st century skills) ได้ด้วย ซึ่งต้องใช้ทักษะพื้นฐานที่เป็น “ความสามารถทางเทคนิค ความรู้พื้นฐานด้านฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์โปรแกรม และองค์ประกอบของเทคโนโลยีดิจิทัล” ที่สนับสนุนโดย ETS

นอกจากนี้กลุ่มความคิดอื่นๆ เน้นประเด็นที่ไม่ได้รับความสำคัญเพียงพอในกรอบความคิดของภาคีเพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (Partnership for 21st century skills) เช่น กรอบความคิดของ OECD เน้นที่ “นักเรียนลงมือปฏิบัติโดยอิสระ” โดยจัดเป็นความสามารถหลัก ซึ่งตรงข้ามกับวัฒนธรรมในโรงเรียนไทยปัจจุบัน ในทำนองเดียวกัน กรอบความคิดของ NCREL/Metiri เน้น “ความกล้าเสี่ยง (risk taking)” ของนักเรียน แต่คุณสมบัตินี้แทบไม่ได้รับการสนับสนุนจากครูในไทย เว้นแต่จะตอกย้ำเป็นพิเศษว่าทักษะเหล่านี้สำคัญต่อการทำงานและการเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21

ในมิติด้านคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์และกำลังแรงงานของไทย จากการรายงานภาวะสังคมไทยไตรมาสที่ 2557 ของ สศช. พบว่าในด้านคุณภาพของผู้ที่อยู่ในระบบการศึกษาพบว่า ผู้มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยใน 4 วิชาแล้ว ได้แก่ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และสังคมศึกษา ต่ำกว่าร้อยละ 50 ในทุกระดับชั้น ประชากรวัยเด็กและวัยเรียนดังกล่าวและจะเติบโตเป็นกำลังคนวัยแรงงานของประเทศในอนาคต ซึ่งสภาพปัญหาดังกล่าวนี้จะเป็นความเสี่ยงและข้อจำกัดสำคัญสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจของไทยในอนาคต ซึ่งการพัฒนากำลังคนสำหรับภาคอุตสาหกรรมของประเทศผ่านมาทางปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ยาวนาน และยังคงเป็นปัญหาอยู่ในปัจจุบัน คือ การผลิตและพัฒนากำลังคนไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพของกำลังคน ในด้านปริมาณภาคอุตสาหกรรมยังขาดแคลนแรงงาน ถึงทักษะระดับ ปวส. อนุปริญญาและบัณฑิตสายวิทยาศาสตร์ ตามผลการสำรวจความต้องการแรงงาน 14 กลุ่มอุตสาหกรรมในช่วงปี 2551-2555 ของสภาอุตสาหกรรมประเทศไทย ซึ่งพบว่ามีความต้องการระดับไม่เกินมัธยมศึกษาปีที่ 6 สูงที่สุดคือ ร้อยละ 59.08 (ประมาณ 395,772 คน) รองลงมา คือระดับ ปวช./ปวส. ร้อยละ 29.4(ประมาณ 199,395 คน) และระดับปริญญาตรีขึ้นไป เพียงร้อยละ 12.71 (ประมาณ 86,669คน)ปิยะนิตย์ โอ นพรัตน์วิบูล และนาทวุฒิ ตรีเพ็ชร (2557: 6-9)

1.10 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. ความสามารถในการสื่อสารเป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเอง เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเอง และสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่างๆ การเลือกรับ หรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

2. ความสามารถในการคิดเป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

3. ความสามารถในการแก้ปัญหาเป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่างๆที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรม และข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

4. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเป็นความสามารถในการเลือกและใช้เทคโนโลยีด้านต่างๆและมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม

1.11 บทบาทผู้บริหารในศตวรรษที่ 21

ปีเตอร์ เอฟ. ครัคเกอร์ กล่าวว่าโลกในศตวรรษที่ 21 เป็นโลกแห่งการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงคือ ความเป็นจริงของสังคมใหม่ที่มิมีปัญหาท้าทาย สำหรับผู้บริหารกระทรวงศึกษา

ธิการของนิวซีแลนด์ (New Zealand Ministry of Education. 2013 อ้างถึงใน วิโรจน์ สารรัตน์ 2556: 70-75) ซึ่งกล่าวถึงเรื่องคุณภาพ (qualities) ความรู้ (knowledge) และทักษะ (skills) ของผู้นำทางการศึกษา พอสรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องนำสถานศึกษาของตนเองเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 และรับผิดชอบต่อผลการจัดการในสถานศึกษาของตนเองในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ปรับปรุงผลลัพธ์ของนักเรียนทุกคน
2. ริเริ่มจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิผล
3. สำรวจและสนับสนุนการใช้ ICT และ e-learning
4. พัฒนาโรงเรียนให้เป็นชุมชนการเรียนรู้
5. สร้างเครือข่ายเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และความสำเร็จ
6. พัฒนาผู้อื่นให้เป็นผู้นำ

องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางการศึกษาได้แก่

1. ความสัมพันธ์ (Relationship) ลักษณะของความสัมพันธ์ เป็นความสัมพันธ์ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา โดยลักษณะความสัมพันธ์นี้จะต้องตั้งอยู่บนฐานของความไว้วางใจที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องสร้างให้เกิดขึ้นในองค์กร เช่น แสดงความสนใจและสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดกับบุคลากร กระตุ้นให้พวกเขาแสดงบทบาทใหม่ๆ และสร้างโอกาสให้มีการพัฒนาวิชาชีพ ส่งเสริม สนับสนุนการใช้ทรัพยากรในการจัดการเรียนการสอน และสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สร้างระบบการประเมินผลงานที่เปิดเผยและโปร่งใส มีการนิเทศชั้นเรียนที่กระตุ้นให้มีบรรยากาศการเรียนรู้ ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการพัฒนาวิชาชีพ และกระตุ้นให้มีการผลิตนวัตกรรมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน

2. วัฒนธรรม (Culture) ผู้บริหารควรมีบทบาทในการสนับสนุนให้มีการสร้างสรรค์วัฒนธรรมในทางบวก และสร้างวัฒนธรรมโรงเรียนโดยรวมให้เอื้อต่อการเรียนการสอน เช่น สร้างความมั่นใจว่าการจัดการศึกษาของสถานศึกษามีคุณภาพเชื่อถือได้ จัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมปลอดภัย และเอื้อต่อการเรียนรู้ การสร้างบรรยากาศที่สนับสนุนความสำเร็จในการเรียนรู้ สร้างตัวแบบการปฏิบัติงานที่ดี มีการชื่นชมในความสำเร็จและก้าวหน้าของนักเรียนและบุคลากร

3. ศาสตร์การสอน (Pedagogy) เป็นเรื่องของความรู้และการปฏิบัติเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งผู้บริหารควรสร้างต้นแบบการปฏิบัติการเรียนการสอนที่มีประสิทธิผลสำหรับผู้เรียน แสดงบทบาทในการเป็นผู้นำในด้านวิชาการ และควรแสดงบทบาทการเป็นผู้นำในการวางแผน การพัฒนา และประเมินหลักสูตร เพื่อส่งเสริมและกระตุ้นให้ครูปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง

4. ระบบ (System) ผู้บริหารควรสร้างสรรค์ระบบและเงื่อนไขการทำงานที่จะช่วยให้บุคลากรสามารถทำงานและนักเรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การวางแผนงาน การบริหารจัดการทรัพยากร การดำเนินการตามโครงการต่างๆ ของสถานศึกษา การติดตามผลการเรียนของนักเรียน การประเมินผล การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการเอาใจใส่ต่อนักเรียน ความเป็นหุ้นส่วนเครือข่าย (Partnership and network) เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของ

ผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารควรต้องมีการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอก กรณีเครือข่ายภายใน เช่น สร้างความเชื่อมโยงระหว่างวิชา และระหว่างชั้นเรียน สร้างความสัมพันธ์ และการปฏิบัติที่สนับสนุนต่อการสอนของครูและการเรียนรู้ของนักเรียน กรณีเครือข่ายภายนอก เช่น การเข้าร่วมสัมมนา การร่วมในสมาคม เครือข่ายระหว่างโรงเรียน การทำงานร่วมกับผู้ปกครอง

5. การนำการเปลี่ยนแปลง (Leading Change) ผู้บริหารต้องมีทักษะและความสามารถในการบริหารการเปลี่ยนแปลงให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้บริหารจึงมีการใช้ข้อมูล และสารสนเทศเพื่อใช้ในการกำหนดยุทธศาสตร์ และการนำยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ ตระหนักถึง ศักยภาพของสถานศึกษาต่อการเปลี่ยนแปลง

6. การแก้ปัญหา (Problem Solving) ผู้บริหารต้องนำยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วม และเหตุการณ์มาใช้เป็นฐานในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในองค์กร ผู้บริหาร ผู้บริหารควรมีการศึกษาใน รายละเอียดของเหตุการณ์ มีการทดสอบสมมติฐาน การวิเคราะห์ มีการแก้ปัญหาด้วยนวัตกรรมใหม่ โดยคำนึงถึงการบรรลุวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ของโรงเรียนเป็นหลัก

7. ด้านคุณภาพของผู้นำที่มีประสิทธิผล ที่สนับสนุนต่อการพัฒนาการสอนและ ผลลัพธ์การเรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งต้องเป็นผู้นำทางและเป็นผู้สนับสนุน

สรุป คือ การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 สถานศึกษาจะต้องพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้าน ความรู้สาระวิชาหลัก (Core Subjects) และทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ซึ่งประกอบด้วยทักษะการ เรียนรู้ และนวัตกรรม ทักษะชีวิตและทักษะอาชีพ ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อเทคโนโลยี ซึ่งผู้บริหาร จะต้องรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลง พัฒนาตนเอง คิดหาวิธีการบริหารจัดการใหม่ๆ ให้มีความสำคัญ กับความสัมพันธ์ของผู้ปฏิบัติงานทั้งภายในและภายนอกองค์กร ให้ความสนใจต่อวัฒนธรรม องค์กรที่มุ่งผลลัพธ์ และศาสตร์ทางการสอนที่เหมาะสม ปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียน การสอน ปรับเปลี่ยนเนื้อหาตามหลักสูตรควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะใหม่ๆ ส่งเสริมให้มีการนำ เทคโนโลยีมาใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาให้สูงขึ้น รวมทั้งการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ทั้ง ภายในและภายนอกสถานการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมี ความสุข

1.12 บทบาทของครูในศตวรรษที่ 21

การศึกษาที่ดีและมีคุณภาพสำหรับคนยุคใหม่นั้น จะต้องเปลี่ยนรูปแบบการเรียนรู้ของ ศิษย์ไปอย่างสิ้นเชิง และบทบาทของครูอาจารย์ก็ต้องเปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิง ครูที่รักศิษย์ เอาใจใส่ ศิษย์ แต่ยังใช้วิธีสอนแบบเดิม ๆ จะไม่ใช่ครูที่ทำให้ศิษย์อย่างแท้จริง กล่าวคือ ครูที่มีใจ แก่ศิษย์ยังไม่พอ ครูเพื่อศิษย์ต้องเปลี่ยนจุดสนใจหรือจุดเน้นจากการสอน ไปเป็นเน้นที่การเรียน (ทั้งของศิษย์ และของตนเอง) ต้องเรียนรู้และปรับปรุงรูปแบบการเรียนรู้ที่ตนจัดให้แก่ศิษย์ด้วย ครู เพื่อศิษย์ต้องเปลี่ยนบทบาทของตนเองจาก “ครูสอน” (teacher) ไปเป็น “ครูฝึก” (coach) หรือ “ผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้” (learning facilitator) และต้องเรียนรู้ทักษะในการทำหน้าที่นี้ โดยรวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องที่เรียกว่า PLC (Professional

Learning community)(วิจารณ์ พานิช. 2555) ครูในศตวรรษที่ 21 ต้องยึดหลักสอนน้อย เรียนมาก การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต้องก้าวข้ามสาระวิชา ไปสู่การเรียนรู้ “ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21” (21stCentury Skills) ที่ครูสอนไม่ได้ นักเรียนต้องเรียนเอง หรือพูดใหม่ว่าครูต้องไม่สอน แต่ต้องออกแบบการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวก (facilitate) ในการเรียนรู้ ให้นักเรียนเรียนรู้จากการเรียนแบบลงมือทำ แล้วการเรียนรู้ก็จะเกิดจากภายในใจและสมองของตนเอง การเรียนรู้แบบนี้เรียกว่า PBL (Project-Based Learning)

ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ได้แก่

สาระวิชาหลัก

- ภาษาแม่ และภาษาโลก
- ศิลปะ
- วิทยาศาสตร์
- ภูมิศาสตร์
- ประวัติศาสตร์
- คณิตศาสตร์
- เศรษฐศาสตร์
- รัฐ และความเป็นพลเมืองดี

หัวข้อสำหรับศตวรรษที่ 21

- ความรู้เกี่ยวกับโลก
- ความรู้ด้านการเงิน เศรษฐศาสตร์ ธุรกิจ และการเป็นผู้ประกอบการ
- ความรู้ด้านการเป็นพลเมืองดี
- ความรู้ด้านสุขภาพ
- ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม
- ความริเริ่มสร้างสรรค์และนวัตกรรม
- การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา
- การสื่อสารและการร่วมมือ

ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี

- ความรู้ด้านสารสนเทศ
- ความรู้เกี่ยวกับสื่อ
- ความรู้ด้านเทคโนโลยี

ทักษะชีวิตและอาชีพ

- ความยืดหยุ่นและปรับตัว
- การริเริ่มสร้างสรรค์และเป็นตัวของตัวเอง
- ทักษะสังคมและสังคมข้ามวัฒนธรรม
- การเป็นผู้สร้างหรือผลิต(productivity) และความรับผิดชอบเชื่อถือได้ (accountability)

- ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ (responsibility)

นอกจากนี้โรงเรียนและครูต้องจัดระบบสนับสนุนการเรียนรู้ต่อไปนี้

- มาตรฐานและการประเมินในยุคศตวรรษที่ 21
- หลักสูตรและการเรียนการสอนสำหรับศตวรรษที่ 21
- การพัฒนาครูในศตวรรษที่ 21
- สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเรียนในศตวรรษที่ 21

1.13 บทบาทผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จากการศึกษาแผนภาพการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เปรียบเทียบกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 20 แตกต่างกันมากเพราะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นให้ลดการเรียนรู้ทางด้านวิชาการลงแต่ไปเพิ่มการพัฒนาทักษะต่างๆ มากขึ้นทั้งด้านทักษะในการใช้ชีวิต ทักษะการคิด และการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ (ICT) ซึ่งสอดคล้องและสัมพันธ์กับสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 จำนวน 5 ด้าน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

1. ความสามารถในการสื่อสาร คือความรู้สึกและทักษะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อัน จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรอง เพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสาร ด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ ICT Literacy

2. ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคม ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับ Learning Thinking Skills

3. ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับ Life skill

4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่างๆไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น สอดคล้องกับ Life skill

5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือกและใช้ เทคโนโลยี ด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการ เรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม สอดคล้องกับ ICT Literacy ดังนั้นการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21(21st Century Content)เป็นการเรียนรู้ หลายทาง หรือการบูรณาการความรู้ต่าง ๆ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ผู้เรียนสามารถโต้ตอบกับ ผู้สอน สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้ได้ โดยเฉพาะการใช้ ICTมาใช้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้และการ เรียนรู้การใช้ICTควบคู่ไปกับการเรียนรู้ทักษะชีวิตและอื่น ๆ ส่วน core subjects นั้นเป็นส่วนของ เนื้อหาที่นำมาใช้ในการประกอบอาชีพ จะเป็นส่วนเสริมของสมรรถนะทั้ง 5 ด้านเพื่อให้ผู้เรียน สามารถนำความรู้ที่ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและการศึกษาขั้นสูงต่อไป ดังนั้นวิธีการเรียนรู้ จึงเปลี่ยนจากท่องจำเป็นการปฏิบัติและการบูรณาการหลาย ๆ ศาสตร์เข้าด้วยกัน

1.14 ทักษะของคนในศตวรรษที่ 21

แนวคิดทักษะในศตวรรษที่ 21 เป็นแนวคิดที่เน้น บุคคลทุกคนจะต้องเรียนรู้ตั้งแต่ชั้น อนุบาลไปจนถึงมหาวิทยาลัย และตลอดชีวิตในมิติการเรียนรู้แบบ 3R และ 8C

3R คือ Reading-อ่านออก, (W)Riting-เขียนได้, (A)Rithmetic-มีทักษะในการคำนวณ

8C คือ Critical Thinking and Problem Solving : มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ การคิดอย่าง มีวิจรรย์ญาณ และแก้ไขปัญหาได้ Creativity and Innovation : คิดอย่างสร้างสรรค์ คิดเชิง นวัตกรรม Collaboration Teamwork and Leadership : ความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะ ผู้นำ Communication Information and Media Literacy : ทักษะในการสื่อสาร และการรู้เท่าทันสื่อ Cross-cultural Understanding : ความเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม กระบวนการคิดข้าม วัฒนธรรม Computing and ICT Literacy : ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ และการรู้เท่าทันเทคโนโลยี ซึ่งเยาวชนในยุคปัจจุบันมีความสามารถด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีอย่างมากหรือเป็น Native Digital ส่วนคนรุ่นเก่าหรือผู้สูงอายุเปรียบเสมือนเป็น Immigrant Digital แต่เราต้องไม่อายุที่จะ เรียนรู้แม้ว่าจะสูงอายุแล้วก็ตาม Career and Learning Skills : ทักษะทางอาชีพ และการเรียนรู้ Compassion : มีคุณธรรม มีเมตตา กรุณา มีระเบียบวินัย ซึ่งเป็นคุณลักษณะพื้นฐานสำคัญของ ทักษะขั้นต้นทั้งหมด และเป็นคุณลักษณะที่เด็กไทยจำเป็นต้องมี

สรุปได้ว่า บทบาทของครู ผู้เรียนและคนในศตวรรษที่ 21 ครูจะต้องปรับตัวและบทบาทการ เรียนการสอน จากผู้สอนมาเป็นผู้ฝึกและผู้อำนวยความสะดวก ผู้เรียนจะต้องเพิ่มการพัฒนาทักษะ ต่างๆ ให้มากขึ้น ทั้งทักษะการใช้ชีวิต ทักษะการประกอบอาชีพ ทักษะการคิดแก้ปัญหา และยังเน้น ให้บุคคลต้องเรียนรู้รูปแบบ 3R และ 8C ซึ่งเป็นคุณลักษณะพื้นฐานสำคัญที่เด็กไทยต้องมี

2. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิต

การวิจัยเรื่องกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา มีหลักการดังนี้

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิต

ทักษะชีวิตนั้นไม่มีทฤษฎีใดที่เกี่ยวข้องโดยตรงแต่ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องนั้นล้วนเกี่ยวข้องและมีความสัมพันธ์กับมนุษย์ทั้งสิ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับการเจริญเติบโตของเด็ก วัยรุ่น รวมถึงกลุ่มคนวัยต่างๆ นอกจากนี้รวมถึงทฤษฎีที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ โดยทฤษฎีเหล่านี้ไม่ได้แยกออกกันเป็นส่วนใดส่วนหนึ่งแต่ทฤษฎีทั้งหลายนี้ได้ส่วนสนับสนุนการพัฒนาทักษะชีวิตซึ่ง ได้นำเสนอไว้ 7 ทฤษฎีได้แก่

1. ทฤษฎีพัฒนาการเด็กและวัยรุ่น (child and adolescent development theory) และโพสเนอร์ (Mangrulkar;Whitman;&Posner.2001)
2. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (social learning theory)
3. ทฤษฎีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา (problem theory)
4. ทฤษฎีอิทธิพลทางสังคม (social influence theory)
5. ทฤษฎีการแก้ปัญหาทางด้านความคิด (cognitive-problem solving theory)
6. ทฤษฎีพหุปัญญา รวมถึงความฉลาดทางอารมณ์ (multiple intelligence theory:including emotional intelligence)
7. ทฤษฎีความเสี่ยงและการฟื้นฟู (resilience and risk theory)

โดยทฤษฎีทั้ง 7 มีรายละเอียดอย่างพอสังเขป ดังนี้

2.1.1 ทฤษฎีพัฒนาการเด็กและวัยรุ่น (child and adolescent development theory)

1. การเข้าใจความซับซ้อนของการเปลี่ยนแปลงในด้านความคิด สังคม และร่างกายที่เกิดขึ้นจากระยะวัยรุ่นเป็นสิ่งสำคัญและเป็นแกนหลักของทฤษฎีพัฒนาการมนุษย์โดยแบ่งออกเป็นด้านๆดังต่อไปนี้

2. การเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย (biological changes) การเปลี่ยนแปลงจากความเป็นเด็กสู่วัยรุ่นตอนต้นเป็นจุดเริ่มต้นของการเจริญโตเข้าสู่วัยเจริญพันธุ์เมื่อฮอร์โมนที่ควบคุมพัฒนาการทางด้านร่างกายเริ่มทำงาน เด็กส่วนใหญ่จะมีความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วจะมีพัฒนาการลักษณะทางเพศ วัยรุ่นบางคนอาจจะไม่ได้เตรียมตัวสำหรับการเปลี่ยนแปลงในด้านร่างกายที่เกิดขึ้นทำให้เกิดความวิตกกังวลในบางครั้งและนำไปสู่ปัญหาต่างๆ(Eccles.1999 อ้างถึงใน Mangrulkar;Whitman; & Posner. 2001)

3. พัฒนาการด้านความคิดทางสังคม (development of social cognition) กระบวนการการเข้าใจตนเอง บุคคลอื่น และสัมพันธภาพเป็นสิ่งสำคัญของการเจริญเติบโตจากวัยรุ่นสู่ผู้ใหญ่ ในช่วง 2 ปีแรกของเด็กนั้น เด็กจะรับรู้ในจิตนาการของตนเอง และประมาณ 8 ปี เด็กจะเริ่มสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถ และสิ่งที่เขาชอบและไม่ชอบ การตระหนักรู้ทางสังคมจะ

เปลี่ยนมุมมองและความรู้สึกของบุคคลอื่นในช่วงวัยรุ่นตอนต้น สลาบี (Slaby.1995 อ้างถึงใน แมนกรุลการ์ วิทแมน และโพสเนอร์ (Mangrulkar;Whitman;&Posner. 2001) ดังนั้นในขณะนี้ของชีวิตจึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการพัฒนาความเห็นใจและการมีมุมมองต่างๆต่อบุคคลอื่น การเรียนรู้การประเมินตนเองและความสามารถของตนเองอย่างแท้จริงเป็นอีกกระบวนการหนึ่งที่มีความสำคัญในวัยเด็ก เด็กส่วนใหญ่มีแนวโน้มที่จะมองตนเองเกี่ยวกับความสามารถของตนเองในแง่บวกมากเกินไป ในระยะวัยเด็กตอนกลาง (7-10 ปี) จะเริ่มสะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลวของตนเอง และความเหมาะสมระหว่างความสำเร็จของตนเองต่อเป้าหมายภายในมาตรฐานภายนอก ความกดดันเกี่ยวกับการแข่งขัน และความต้องการสำเร็จ

4. พัฒนาการด้านอารมณ์ (emotional development) เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของการพัฒนาการทางร่างกาย ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ของวัยรุ่นด้วย วัยรุ่นจะมีอารมณ์ไม่คงที่ รุนแรง และเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การปรับตัวทางอารมณ์ของวัยรุ่นนับเป็นเรื่องยาก ซึ่งในบางครั้งการควบคุมอารมณ์ถือเป็นสิ่งสำคัญสำหรับช่วงวัยรุ่น

5. พัฒนาการทางความคิด (cognitive developmant) ความคิดสามารถนิยามได้ว่าเป็นกระบวนการของการจัดการและสร้างความหมายของประสบการณ์โดยในวัยทารกจะเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมโดยผ่านประสาทสัมผัสโดยตรง(direct sensory) ต่อมาในวัย 5-6 ปี เด็กๆจะพัฒนาความซับซ้อนมากขึ้นสำหรับความเข้าใจในโลกโดยผ่านภาษา (language) การเลียนแบบ (imitation) การจินตนาการ (imagery)และการใช้สัญลักษณ์ต่างๆ (symbolic play) ตลอดจนการวาดรูป (drawing) การเริ่มเปลี่ยนมาสู่วัยรุ่นตอนต้นจะเริ่มเพิ่มความเข้าใจในด้านของความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและเหตุผลนิวแมนและนิวแมน (Newman;&Newman.1998 อ้างถึงในแมนกรุลการ์ วิทแมน และโพสเนอร์(Mangrulkar;Whitman; & Posner.2001)

1. พัฒนาการทางสังคมและบริบทครอบครัว (social development and family context)การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมจะกลายเป็นการเพิ่มความซับซ้อนของวัยเด็กที่กำลังจะเข้าสู่ช่วงวัยรุ่น เวลาส่วนใหญ่ของเด็กวัยรุ่นใช้เวลาพร้อมกับกลุ่มเพื่อน และจะมีปฏิสัมพันธ์กับเพศตรงข้ามเพิ่มขึ้น เด็กในวัย 7-11 ปีเป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อ ซึ่งจะเริ่มห่างเหินจากบ้านหรือครอบครัวและจะใช้เวลามากขึ้นกับกลุ่มเพื่อน โรงเรียน และกลุ่มชุมชน ในช่วงวัยนี้เป็นช่วงสำคัญช่วงหนึ่งของชีวิต เนื่องจากเด็กจะเรียนรู้เกี่ยวกับความสามารถหรือสร้างสรรค์ และรู้สึกด้อยได้ตลอดจนผลที่จะเกิดขึ้นตามมาของการพัฒนาทั้งทางสังคม อารมณ์ และสติปัญญา แฮนเซน แนนเกิลและแคธริน (Hansen; Nangle; & Kathryn. 1998)อ้างถึงใน แมนกรุลการ์ วิทแมน และโพสเนอร์ (Mangrulkar;Whitman; &Posner. 2001) ในขณะที่กลุ่มเพื่อน (peer group) ถือเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญ และครอบครัวก็จะ เป็นกลุ่มที่มีความสำคัญต่อเด็กและวัยรุ่นเช่นเดียวกันด้วย

7. เพศและพัฒนาการ (Gender; & development) จากเอกสารและงานวิจัยต่างๆที่ศึกษาถึงความแตกต่างของกระบวนการพัฒนาของทั้งเด็กผู้หญิงและเด็กผู้ชายยังเป็นสิ่งที่ยังไม่สมส่วน กล่าวได้ว่าเด็กผู้ชายจะมีความเสี่ยงทางด้านจิตใจมากกว่าเด็กผู้หญิงในช่วงของวัยเด็ก และเด็กผู้หญิงก็มีความเข้มแข็งและการฟื้นฟูทางด้านจิตใจมากกว่าเด็กผู้ชายในช่วงวัยเด็ก ซึ่งสิ่ง

เหล่านี้เป็นความเสี่ยงอย่างมากในพัฒนาการของวัยรุ่น ต่อมาเด็กผู้ชายจะมีการเผชิญกับความซึมเศร้า การพัฒนาการเรียนรู้ที่ผิดปกติ และการขาดการควบคุมตนเองมากกว่าเด็กผู้หญิงกิลแกน (Gilligan, 1997 อ้างอิงจาก แมนกรุลการ์ วิทแมน และโพสเนอร์ (Mangrulkar; Whitman; & Posner, 2001)

8. พัฒนาการด้านศีลธรรม (Moral development) พัฒนาการด้านศีลธรรมเป็นมิติสำคัญของพัฒนาการมนุษย์ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า คุณค่าของการพัฒนาการด้านศีลธรรมและกฎระเบียบของบุคคลจะใช้สำหรับการสร้างความสมดุลและการวินิจฉัย ตัดสินเกี่ยวกับความขัดแย้งของตนเองและบุคคลอื่น อย่างไรก็ตามมีมุมมองเกี่ยวกับพัฒนาการทางด้านศีลธรรมที่หลากหลาย เช่น จากมุมมองของนักพฤติกรรมนิยมมีความเชื่อว่าพฤติกรรมด้านศีลธรรมนั้นก็มี ความเหมือนกับพฤติกรรมอื่น ๆ ที่เกิดจากการเรียนรู้โดยผ่านกระบวนการของการวางเงื่อนไขและตัวแบบ (conditioning and modeling) ส่วนนักทฤษฎีด้านความคิดมองอีกทางหนึ่งว่า การพัฒนาด้านศีลธรรมจะเป็นไปตามกระบวนการหรือขั้นตอนของการพัฒนาด้านความคิดของเด็กสิ่งที่เด่นชัดมากขึ้นในการพัฒนาด้านศีลธรรมของผู้หญิงและผู้ชายต่อมุมมองของความมีเหตุผลในศีลธรรม กล่าวได้ว่าแนวคิดในด้านศีลธรรมของผู้หญิงจะมุ่งประเด็นปัญหาสำคัญในเราเองความรับผิดชอบและการดูแลเอาใจใส่ ในขณะที่ผู้ชายจะมุ่งประเด็นสำคัญที่เรื่องของความถูกต้องและความยุติธรรม ดังนั้นอาจกล่าวสรุปได้ว่าทั้งเด็กผู้หญิงและเด็กผู้ชายจะมีการพัฒนาในเหตุผลและศีลธรรมภายใต้บริบททางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน เอกเคิล (Eccles, 1999 อ้างอิงจาก แมนกรุลการ์ วิทแมน และโพสเนอร์ (Mangrulkar; Whitman; & Posner, 2001)

สรุปว่าจากพัฒนาการหรือการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงระหว่างวัยตอนกลางสู่วัยรุ่นนั้นมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย การเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจ ด้านอารมณ์ สังคม ความคิด การเปลี่ยนแปลงด้านสัมพันธภาพกับกลุ่มเพื่อนและครอบครัวตลอดจนความสามารถสำหรับวัยรุ่นตอนต้น เป็นช่วงสำคัญช่วงหนึ่งของชีวิต จะใช้เวลาอยู่กับเพื่อน อยู่กับเพศตรงข้ามมากขึ้น ดังนั้นการที่เข้าใจถึงพัฒนาการเหล่านี้จะช่วยให้สามารถจัดทักษะชีวิตที่จำเป็นที่จะช่วยในการสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ดีที่เหมาะสมในวัยผู้ใหญ่ต่อไป

2.2.2 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (social learning theory)

ผู้พัฒนาทฤษฎีนี้ คือ อัลเบิร์ต (Albert Bandura) โดยเน้นที่รูปแบบการเรียนรู้ทางสังคมและความคิด (cognition-social theory) จากการศึกษาและวิจัยของแบนดูรา มีความเชื่อว่าเด็กเรียนรู้ในการแสดงพฤติกรรมโดยผ่านการสังเกตและจากการสังเกต อาจกล่าวได้ว่าพฤติกรรมจะถูกเสริมแรงหรือปรับเปลี่ยนโดยผลของการกระทำหรือการตอบสนองของบุคคลอื่น ๆ ต่อพฤติกรรมของตนเอง เด็กมีการเรียนรู้ที่จะแสดงพฤติกรรมโดยผ่านการสังเกตและปฏิสัมพันธ์ทางสังคม มากกว่าแค่ผ่านการพูดหรือการสั่งสอน ดังนั้นเด็กควรจะได้รับ การสอนเกี่ยวกับทักษะต่างๆ โดยผ่านกระบวนการสั่งสอน (instruction) การฝึกซ้อม (rehearsal) และการให้ข้อมูลย้อนกลับ (feedback) มากกว่าที่จะเพียงแต่ใช้การสั่งสอนเพียงอย่างเดียว

นอกจากนี้แบบนดูรายยังเน้นเกี่ยวกับความเชื่อในความสามารถแห่งตน (self-efficacy) โดยได้ให้ความหมายของความเชื่อในความสามารถแห่งตนไว้ว่า ความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองที่จะแสดงพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสม ความเชื่อในความสามารถแห่งตนนี้เป็นสิ่งสำคัญที่จะใช้ในการเรียนรู้และรักษาพฤติกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเผชิญกับความกดดันทางสังคม

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมมีประเด็นสำคัญ 2 ประการที่มีอิทธิพลต่อโปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะทางสังคม

ประการที่ 1 การพิจารณาถึงความจำเป็นของการช่วยให้เด็กและวัยรุ่นเรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการหรือการเผชิญกับลักษณะภายในตนเองของชีวิตทางสังคมที่ได้ดำเนินอยู่ เช่น การลดความเครียด (stress reduction) การควบคุมตนเอง (self control) และการสร้างการตัดสินใจ (decision-making) เป็นต้น

ประการที่ 2 ประสิทธิภาพของการจัดโปรแกรมทักษะชีวิตและทักษะทางสังคมจำเป็นที่จะต้องจัดขึ้นด้วยกระบวนการที่เป็นธรรมชาติที่จะให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ซึ่งวิธีการส่วนใหญ่ที่ใช้ในการจัดโปรแกรมพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะทางสังคมเพิ่มเติมนอกจากการใช้วิธีการสอน ได้แก่ การสังเกต การใช้บทบาทสมมติและกลุ่มเพื่อน แลด์ดี และไมซ์ (Ladd; & Mize.1993) อ้างถึงในแมนกรุลการ์ วิทแมน และโพสเนอร์ (Mangrulkar;Whitman; & Posner. 2001)

2.2.3 ทฤษฎีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา (problem-behavior theory)

ผู้พัฒนาทฤษฎีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาคือโดนโนแวน เจสเซอร์ คอสต้า เจสเซอร์ โดโนแวน และคอสต้า (DonovanJessorและCosta Jessor;Donovan; & Costa.1991 อ้างอิงจาก แมนกรุลการ์ วิทแมน และโพสเนอร์ (Mangrulkar;Whitman; & Posner. 2001) โดยทฤษฎีนี้รับรู้และเข้าใจในพฤติกรรมที่เป็นปัญหาต่างๆของวัยรุ่น และพฤติกรรมเสี่ยง จากหลักการพื้นฐานของทฤษฎีอาจกล่าวได้ว่าการลดหรือการช่วยเหลือในพฤติกรรมที่เป็นปัญหาต่างๆไม่สามารถใช้ตัวแปรเพียงตัวเดียวในการช่วยเหลือหรือเข้าใจพฤติกรรม แต่เป็นผลผลิตของการปฏิสัมพันธ์ที่ซับซ้อนระหว่างบุคคลและสิ่งแวดล้อม ทฤษฎีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาจะให้ความสนใจกับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้านจิตสังคม (psychosocial variables) 3 ประเภท ได้แก่

1. ระบบบุคลิกภาพ (personality system) ได้แก่ ค่านิยม ความคาดหวัง ความเชื่อ เจตคติ และทิศทางเกี่ยวกับตนเองและสังคม

2. การรับรู้ระบบของสิ่งแวดล้อม (perceived environment system) ได้แก่ การรับรู้ในเจตคติและพฤติกรรมของพ่อแม่และเพื่อน

3. ระบบพฤติกรรม (behavior system) พฤติกรรมต่างๆที่เป็นปัญหา ได้แก่ การใช้แอลกอฮอล์ การสูบบุหรี่ และการใช้ยาอื่น ๆซึ่งรวมไปถึงพฤติกรรมทางเพศของบุคคล

ระบบทางด้านจิตสังคมเหล่านี้จะเป็นตัวแปรที่จะกระตุ้นหรือควบคุมต่อพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ถ้าตัวแปรกระตุ้นมีความเข้มแข็งก็จะมีแนวโน้มหรืออาจเป็นไปได้ที่ทำให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาขึ้น ในทางตรงกันข้ามถ้าตัวแปรกระตุ้นไม่เข้มแข็ง และตัวแปรควบคุมเข้มแข็งก็จะทำให้ช่วยลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาได้

ความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ แต่สำหรับปัจจัยนี้ยังมีข้อจำกัดในด้านการป้องกัน ส่วนระบบด้านสิ่งแวดล้อมก็จะใช้ในการระบุความสัมพันธ์ของตัวแปรกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาหรือพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ เป็นต้น ดังนั้นจากทฤษฎีดังกล่าว อาจใช้ในการเชื่อมโยงเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กและวัยรุ่น เช่น การทำความเข้าใจระดับในค่านิยมของตนเอง (values clarification) หมายถึง (การเข้าใจในค่านิยมและความเชื่อของตนเองดีขึ้น) และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical thinking) หมายถึง (การรับรู้และการวิเคราะห์ค่านิยมของสิ่งแวดล้อมทางสังคมต่างๆ ได้อย่างชัดเจน) เป็นต้น

2.2.4 ทฤษฎีอิทธิพลทางสังคม (social influence theory)

ทฤษฎีอิทธิพลทางสังคมนี้ก็ได้มาจากเบนดูรา เปรียบทฤษฎีนี้ได้กับว่าเป็นการเพราะเชื่อทางด้านจิตใจ (psychological inoculation) ของมนุษย์ อิทธิพลทางสังคมเป็นที่ยอมรับว่าเด็กและวัยรุ่นภายใต้ความกดดันที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ โดยความกดดันทางสังคมนี้รวมถึงความกดดันจากกลุ่มเพื่อน ตัวแบบของพ่อแม่ที่สูบบุหรี่ สื่อต่างๆ จากสังคม เป็นต้น จากแนวความคิดพื้นฐานของทฤษฎีอิทธิพลทางสังคมนี้ การสร้างโปรแกรมการป้องกันและพัฒนา อาจกระทำโดยการคาดการณ์ถึงความกดดันต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเด็กและวัยรุ่น ตลอดจนการสอนเกี่ยวกับทั้งสิ่งที่กดดันและวิธีการที่จะต่อต้านสิ่งเหล่านั้น ก่อนที่เด็กและวัยรุ่นจะถูกคุกคามจากความกดดันต่างๆ จากสังคม เช่น การสูบบุหรี่ การหนีเรียน การดื่มสุราและการมีพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม วิธีการอื่นๆ ที่ใช้ในการจัดการโปรแกรมการป้องกันและการพัฒนา อาจมีการให้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ต่อผลที่จะเกิดขึ้นกับพฤติกรรมเสี่ยง และหรือใช้ความกลัวที่จะพยายามป้องกันเด็กและวัยรุ่นจากความเกี่ยวข้องพฤติกรรมที่จะนำพาชีวิตไม่ประสบความสำเร็จ ฮาเซน (Hasen. 1992) อังถึงใน แมนกรุลการ์ วิทแมน และโพสเนอร์ (Mangrulkar; Whitman; & Posner. 2001)

2.2.5 ทฤษฎีการแก้ปัญหาทางด้านความคิด (cognitive-problem solving theory)

รูปแบบของการสร้างสมรรถของทฤษฎีการป้องกันขั้นปฐมภูมิคือการสอนทักษะการแก้ปัญหาทางความคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (ICPS=interpersonal cognitive problemsolving) กับเด็กและวัยรุ่น ซึ่งทักษะนี้จะช่วยลดและป้องกันพฤติกรรมทางลบและพฤติกรรมที่รุนแรงหันหลังเล่นของวัยรุ่น โดยทักษะนี้จะมุ่งประเด็นสำคัญต่อความสามารถในการสร้างทางเลือกที่จะแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และยังมุ่งประเด็นสำคัญต่อความสามารถที่จะทำให้เกิดแนวคิดของผลที่จะตามมาของพฤติกรรมที่เกิดความแตกต่างกันของทางเลือกคำว่า ICPS หมายถึง ฉันสามารถที่จะแก้ปัญหาได้ "I can problem solve" การเรียนรู้ที่จะคิดพิจารณาผลที่จะเกิดขึ้นตามมาและวิธีการแก้ปัญหามากๆ จะช่วยให้เด็กและวัยรุ่นสามารถที่จะเผชิญกับสภาวะการณ์ของความคับข้องใจได้ดีขึ้น สามารถที่จะรู้จักการอดทนเกี่ยวกับการรอคอย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรู้จักประยุกต์ใช้ต่อสถานการณ์ทางสังคมหรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลชั่วคราว และสปีแวก (Shure; & Spivack. 1980) อังถึงในแมนกรุลการ์ วิทแมน และโพสเนอร์ (Mangrulkar; Whitman; & Posner. 2001)

2.2.6 ทฤษฎีพหุปัญญา:รวมถึงความฉลาดทางอารมณ์ (Multiple intelligence theory: including intelligence)

โฮเวิร์ด การ์ดเนอร์ (Howard Gardner) เป็นผู้เริ่มศึกษาเกี่ยวกับความหลากหลายทางสติปัญญา และได้จำแนกออกเป็น 8 ด้านได้แก่ ความสามารถด้านภาษา (linguistic intelligence) ความสามารถด้านตรรกะและคณิตศาสตร์ (logical-mathematical intelligence) ความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ (spatial intelligence) ความสามารถด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว (bodily/kinesthetic intelligence) ความสามารถด้านดนตรี (musical intelligence) ความสามารถด้านสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล (interpersonal intelligence) และความสามารถด้านการเข้าใจในตนเอง (intrapersonal intelligence) โดยทั้ง 8 ด้านนี้ Gardner ถือเป็นสิ่งมนุษย์ทุกคนมีและติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด แต่อาจมีระดับความสามารถที่ไม่เท่ากันเนื่องจากบุคคลนั้นๆ อาจถูกพัฒนาความสามารถโดยวิธีที่แตกต่างกันไปของแต่ละบุคคล แนวคิดและหลักการของทฤษฎีพหุปัญญานี้มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการนำไปประยุกต์ใช้กับระบบการศึกษา และวิธีการพัฒนาทักษะทั้งในด้านการส่งเสริมหรือแม้กระทั่งการป้องกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการพัฒนาความสามารถสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล และความสามารถในการเข้าใจตนเอง เนื่องจากการที่บุคคลรู้จักวิธีการในการจัดการอารมณ์ตนเอง อย่างน้อยก็เป็นส่วนในการทำให้ชีวิตประสบความสำเร็จได้ เวสส์เบอร์ก (Weissberg, 1998) อ้างถึงในแมนกรูลการ์ วิทแมน และโพสเนอร์ (Mangrulkar; Whitman & Posner, 2001)

2.2.7 ทฤษฎีความเสี่ยงและการฟื้นฟู (resilience and risk theory)

ทฤษฎีความเสี่ยงและการฟื้นฟูเป็นทฤษฎีที่พยายามอธิบายว่าทำไมบางคนจึงสามารถต้องทนต่อความเครียด และความยากลำบากได้ดีกว่าบุคคลอื่นๆ ทฤษฎีนี้ให้ความสำคัญกับปัจจัยทั้งภายในและภายนอกที่ช่วยในการต่อต้านป้องกันสิ่งที่มีความเครียดทางสังคม ความวิตกกังวล หรือการได้รับการคุกคามต่างๆ จากความกดดันทางสังคม อาจกล่าวได้ว่าเมื่อเด็กและวัยรุ่นในสังคมมีปัจจัยป้องกันที่เข้มแข็ง เด็กและเยาวชนก็สามารถต่อต้านพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมต่างๆ ได้ในด้านปัจจัยป้องกันภายในนี้รวมถึงความภาคภูมิใจในตนเอง (self-esteem) และการควบคุมตนเองภายใน (internal locus of control) ส่วนปัจจัยป้องกันภายนอก ได้แก่ การได้รับการสนับสนุนทางสังคมชั้นปฐมภูมิ (primarily social supports) อาทิ เช่น กลุ่มเพื่อน ครอบครัว โรงเรียน และชุมชน เป็นต้น

นอกจากนี้ปัจจัยที่สำคัญอื่นๆ ได้แก่ การดูแลเอาใจใส่ และสัมพันธ์ภาพของการสนับสนุนซึ่งกันและกัน ความคาดหวังและโอกาสสำหรับวัยรุ่นให้มีส่วนร่วมและเกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่างๆ ด้วยลูทาร์ และซิกเลอร์ (Luthar; & Zigler, 1991) อ้างอิงจาก แมนกรูลการ์ วิทแมน และโพสเนอร์ (Mangrulkar; Whitman; & Posner, 2001) ดังนั้นทฤษฎีความเสี่ยงและการฟื้นฟูจึงเป็นส่วนสำคัญพื้นฐานส่วนหนึ่งสำหรับการพัฒนาทักษะเด็กและวัยรุ่น

คาร์ตเลจ (Cartledge.1995: 5) กล่าวถึง ระดับพัฒนาการด้านบุคลิกภาพสามารถใช้อธิบายการมีทักษะทางสังคมไม่เหมือนกัน โดยนักทฤษฎีพัฒนาการได้เน้นถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคมดังต่อไปนี้

2.2.8 ทฤษฎีพัฒนาการบุคลิกภาพของซิกมันด์ فروยด์ (Person Development Theory)

ทฤษฎีนี้อธิบายบุคลิกภาพในลักษณะของการเจริญเติบโต และพัฒนาการของมนุษย์ ตั้งแต่วัยทารกไปจนโตถือว่าพัฒนาการที่เกิดขึ้นในวัยแรกของชีวิตจะเป็นผลให้เกิดโครงสร้างบุคลิกภาพที่คงอยู่จะมีการเปลี่ยนแปลงได้น้อยและยากได้ในภายหลัง ลักษณะที่ปรากฏในเด็กย่อมเป็นลักษณะของผู้ใหญ่ในวันหน้าได้มาก ทฤษฎีนี้เชื่อว่าบุคลิกภาพของมนุษย์พัฒนาขึ้นเป็นขั้นๆไป และการพัฒนาที่ราบรื่นไปตลอดทุกขั้น นำไปสู่การพัฒนาบุคลิกภาพที่เรียกว่า บรรลุถึงอัตลักษณ์แห่งตน (Identity)

ในการพัฒนาตามลำดับขั้นถ้าหากอุปสรรคเกิดขึ้นว่าเกิดภาวะวิกฤตขึ้นแล้ว มีผลทำให้เกิดการชะงักงัน (Fixation) บุคคลไม่สามารถพัฒนาผ่านขั้นและบรรลุวุฒิภาวะด้านใดด้านหนึ่ง หรืออาจมีการหลงเหลือของขั้นติดอยู่จนโตเป็นบางส่วน เช่น คนที่มีได้รับความปรารถนาในสิ่งใดสิ่งหนึ่งเมื่อโตขึ้นก็มันจะมีอาการย้ำทำในสิ่งนั้น บุคคลที่ขาดรักในวัยเด็ก ครั้นเติบโตก็จะมีจิตใจลงมม ง่ายซ้าซากอยู่กับเรื่องรักจนเกินขนาด อย่างไรก็ตามการชะงักนี้จะเกิดเป็นเรื่องๆเท่านั้น ในด้านอื่น ๆ บุคคลก็จะงอแงตามปกติ

ลักษณะทฤษฎีพัฒนาการของ فروยด์ (อ้างถึงใน สถิต วงศ์สุวรรณ.2539: 35-42) เชื่อว่ามีลักษณะของบุคลิกภาพด้านนิสัยที่ฝังติด ตั้งแต่เด็กจนกระทั่งผู้ใหญ่ แบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ

1. บุคลิกภาพแบบย้ำคิดย้ำทำ (Compulsive Personality) ผู้ที่มีบุคลิกภาพแบบย้ำคิดย้ำทำจะได้รับอิทธิพลตั้งแต่วัยเด็ก ซึ่งมีศูนย์กลางความพอใจอยู่ที่ส่วนต่างๆ ตามขั้นพัฒนาการ ซึ่งมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพ มี 5 ขั้นด้วย فروยด์ให้ชื่อทฤษฎีพัฒนาการของเขาว่า Psychosexual Stage และได้แบ่งพัฒนาการออกเป็น 5 ลำดับ (อ้างอิงจาก สุชา จันท์ธรม.2540: 32-33) ได้แก่

ขั้นที่ 1) ขั้นแสวงหาจากปาก (Oral Stage) ช่วงนี้คือระยะเวลาประมาณตั้งแต่แรกคลอดจนถึง 1 ปี ทารกมีความสุขในชีวิตโดยทำกิจกรรมต่างๆด้วยปาก เช่น การดูด เคี้ยว กัด เล่นด้วยเสียง ผู้ที่พัฒนาการขั้นนี้ไม่สมบูรณ์ในช่วงอายุ 1 ปี เมื่อโตเป็นผู้ใหญ่ก็ยังคงชอบแสวงหาความสุขด้วยปากอยู่อีก เช่น ชอบกินจุบกินจิบ ชอบพูดคุย ชอบเคี้ยวหมากฝรั่ง ชอบนินทา ชอบสูบบุหรี่ เป็นต้น

ขั้นที่ 2) ขั้นแสวงหาความสุขจากทวารหนัก (Anal Stage) ช่วงนี้อยู่ในระยะเวลาประมาณ 1 ถึง 2 ปี เป็นช่วงที่ทารกหาความสุขโดยทำกิจกรรมที่ใช้ทวารหนัก หากช่วงเวลานี้มีการพัฒนาไม่สมบูรณ์ทารกจะโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีบุคลิกภาพเป็นคนเจ้าระเบียบ จู้จี้พิถีพิถัน รักความสะอาดอย่างมาก

ขั้นที่ 3) ขั้นแสวงหาความสุขจากอวัยวะเพศปฐมภูมิ (Phallic Stage) ช่วงนี้อยู่ในระยะเวลาประมาณ 3 ถึง 5 ปี เด็กมีความพึงพอใจทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอวัยวะเพศ เช่น เล่นกับอวัยวะเพศของตน เริ่มเลียนแบบบทบาททางเพศ และสำนึกถึงลักษณะทางเพศของตน เป็นต้น เด็กยังมีพัฒนาความก้าวร้าว และความอยากเป็นตัวของตัวเอง

ขั้นที่ 4) ขั้นแสวงหาความสุขจากสิ่งแวดล้อม (Latency Stage) ช่วงนี้อยู่ในระยะเวลาประมาณ 6 ถึง 12 ปี ซึ่งเป็นระยะเวลาพักพัฒนาทักษะใหม่ เวลาในระยะนี้ เด็กเริ่มพัฒนาชีวิตสังคมนอกครอบครัว ดังนั้น เด็กจึงแสวงหาความพึงพอใจจากการติดต่อกับผู้คนรอบตัวและเพื่อนร่วมวัย เพื่อนสนิทเป็นคนเพศเดียวกันมากกว่าคนต่างเพศ และเด็กเริ่มรู้จักการใช้เหตุผล

ขั้นที่ 5) ขั้นแสวงหาความสุขจากแรงกระตุ้นของทุดิยภูมิทางเพศ (Genital Stage) ช่วงนี้อยู่ในระยะเวลาประมาณ 13 ถึง 20 ปี ย่างเข้าสู่วัยรุ่นและเริ่มเป็นผู้ใหญ่ ลักษณะทุดิยภูมิทางเพศบรรลุวุฒิภาวะสมบูรณ์ ทำงานได้เต็มที่ เป็นระยะที่เด็กพยายามประพฤติดนให้เหมาะสมกับบทบาททางเพศโดยเลียนแบบเพศเดียวกันที่ตนนิยม

2. บุคลิกภาพแบบชอบแสดงอำนาจเผด็จการ (Authoritarian Personality) ผู้ที่มีบุคลิกภาพแบบชอบแสดงอำนาจ ชอบเยาะเย้ยถากถางผู้อื่น ชอบทำลายล้าง ลักษณะฝังติดอยู่ เคยถูกเลี้ยงแบบบีบบังคับ ควบคุมและมีความไม่พอใจมาก เก็บกดมาตั้งแต่เด็ก จะแสดงออกเมื่อตนเองเป็นอิสระจากพ่อแม่แล้ว

2.2.9 ทฤษฎีจิตสังคมตามแนวคิดของอีริกสัน (Erikson)

อีริกสันได้เน้นเรื่องการปรับตัวต่อสังคมในพัฒนาการของเด็กตามทฤษฎีจิตวิเคราะห์ พัฒนาการของมนุษย์แต่ละวัยจะมีอิทธิพลของสภาพแวดล้อมและสังคมเป็นตัวกำหนด พัฒนาการจะดำเนินไปได้ตามปกติหรือไม่ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลนั้นกับสังคม ซึ่งมีผลกระทบเช่นเดียวกับอิทธิพลของความขัดแย้งระหว่างส่วนต่างๆภายในจิตใจ ความรู้สึกต่อสังคมและความรู้สึกที่ว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมจะทำให้มนุษย์ปรับตัวได้และเกิดความมั่นใจในการดำเนินชีวิต (ศรีธรรม ธนะภูมิ, 2535: 20-24)

อีริกสัน (Erikson, 1963) ให้ความสำคัญของสังคมและสิ่งแวดล้อมต่างๆ ตลอดจนระยะเวลาของการเจริญเติบโตของคนเราตั้งแต่วัยทารกจนถึงกระทั่งวัยผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ และมีขั้นพัฒนาการทั้งหมด 8 ขั้น ดังนี้

ตาราง 1 หลักทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมของอีริกสัน

ชั้น	อายุ	พัฒนาการทางสังคม
1	ทารก	ความรู้สึกไว้วางใจ หรือความรู้สึกไม่ไว้วางใจ
2	1-3 ปี	ความสามารถที่จะช่วยตนเอง หรือความขลาด ละอาย และสงสัย
3	3-6 ปี	ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ หรือความรู้สึกผิด
4	6-12 ปี	ความขยันขันแข็ง หรือความรู้สึกด้อย
5	วัยรุ่น	ความเป็นตัวของตัวเอง หรือความรู้สึกสับสนในบทบาทของตนเอง
6	วัยผู้ใหญ่ตอนต้น	ความรู้สึกรักใคร่ใกล้ชิด หรือความรู้สึกโดดเดี่ยว
7	วัยผู้ใหญ่	ความมั่นคง เป็นหลักให้ผู้อื่นได้ หรือความเฉื่อยชา
8	วัยผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์	ความมั่นคงทางจิตใจ หรือความรู้สึกท้อแท้หมดหวัง

จากตารางที่ 1 การพัฒนาการทางสังคมของคนเราอาจจะพัฒนาออกมาในเชิงบวก โดยเริ่มจากความรู้สึกไว้วางใจ ความสามารถที่จะช่วยตนเองให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความขยันขันแข็ง หรืออาจพัฒนาออกมาในเชิงลบ โดยเริ่มจากความรู้สึกไม่ไว้วางใจ ความขลาด ละอาย และสงสัย ไปเป็นความรู้สึกผิด แล้วก็ไปเป็นความรู้สึกด้อย และขั้นต่อไปนั้นขึ้นอยู่กับกรอบเลี้ยงดูของพ่อแม่ สิ่งแวดล้อม เช่นบุคคลอื่น สภาพการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตของเด็ก เด็กที่มีพื้นฐานอบอุ่นมาในครอบครัว จะมีแนวโน้มที่จะพัฒนาในเชิงบวก แต่ถ้าพื้นฐานเริ่มแรกในครอบครัวไม่อบอุ่น เด็กจะมีแนวโน้มที่จะพัฒนาในเชิงลบ

2.2.10 ชั้นพัฒนาการทางสังคมตามทฤษฎีของอีริกสันมีดังนี้

วัยทารกเป็นวัยที่เด็กเริ่มเรียนรู้ที่จะรักและไว้วางใจในบุคคลที่เลี้ยงดูตนเอง ถ้าได้รับการอบรมเลี้ยงดูด้วยความรักใคร่ โอบอ้อมอย่างทะนุถนอม พุดจาหยอกเหย้า เด็กจะพัฒนาความรู้สึกเป็นมิตร ไว้วางใจผู้อื่น เมื่อเติบโตขึ้นจะเป็นคนมองโลกในแง่ดี ตรงกันข้าม ถ้าผู้เลี้ยงดูทอดทิ้ง แสดงอารมณ์ข่มขู่เด็ก เด็กก็พัฒนาความรู้สึกไม่ไว้วางใจใคร่ง่าย ๆ เป็นคนมองโลกในแง่ร้าย เป็นคนขี้อิจฉา

วัย 1-3 ปีหลักสำคัญในวัยนี้ คือ การเริ่มเรียนรู้ที่จะช่วยเหลือตนเอง อีริกสันย้ำว่าเด็กวัยนี้อยากที่จะแต่งตัวเอง ป้อนอาหารให้ตนเอง เด็กจะมีความภาคภูมิใจมากที่ได้ทำอะไรด้วยตนเองบ้าง ซึ่งผู้เลี้ยงดูควรยอมให้เด็กหัดติดกระดุมเสียบางเม็ด หัดใช้ช้อนเด็กจะได้พัฒนาความรู้สึกมั่นใจในความสามารถของตนเอง แต่ถ้าเด็กถูกพ่อแม่หรือคนเลี้ยงคอยห้ามหรือใช้คำว่า “อย่า อย่า” ตลอดเวลาแล้ว เด็กอาจพัฒนาความรู้สึกขลาดกลัว และสงสัยในสิ่งต่างๆ กลายเป็นคนไม่กล้าทำอะไร

วัย 3-6 ปีระยะนี้เด็กได้รับการสนับสนุนให้หัดใช้ความสามารถของตนเอง มีแนวโน้มที่จะพัฒนาในเชิงลบ เด็กมีความใคร่รู้ อยากทดลองทำสิ่งต่างๆ ตามความนึกคิดของตน มีจินตนาการ

สูง เด็กมักใช้คำถาม ทำไม อะไร อยู่ตลอดเวลา เป็นระยะของการหัดเลียนแบบผู้ใหญ่ เด็กมักจะคิดอะไรเป็นเรื่องจริงจึงไปหมด การหลอกเด็กหรือขู่ว่าในเรื่องต่างๆจึงไม่ควรกระทำ เพราะจะพัฒนาความฉลาดกลัว ซึ่งไม่เป็นผลดีต่อพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์

วัย 6-12 ปีเป็นระยะที่เด็กเริ่มไปโรงเรียน สังคมของเด็กขยายวงกว้างขึ้นไปอีก การที่เด็กมีรากฐานจากความเป็นคนที่มีแนวโน้มที่จะพัฒนาในเชิงลบ เด็กจะเกิดความขยันขันแข็ง มุมานะในการเรียน การร่วมกิจกรรมในโรงเรียน พ่อแม่จะต้องคอยส่งเสริม และเป็นกำลังใจให้เด็ก เพราะยิ่งเด็กประสบความสำเร็จในการเรียน ยิ่งจะมีความมั่นใจในตนเอง แต่เด็กที่ล้มเหลวจะมีความรู้สึกผิด ไม่กล้า กลัวที่จะทำอะไร เมื่อมาถึงขั้นนี้ก็จะยิ่งพัฒนาความรู้สึกด้อย รู้สึกเป็นคนไม่มีความสามารถ ท้อถอย เพราะความไม่เชื่อในความสามารถของตน

วัยรุ่นระยะนี้เด็กเริ่มพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง เด็กต้องการให้ตนเป็นที่ยอมรับจากเพื่อนทั้งเพศเดียวกันและเพศตรงข้าม ต้องการความเป็นอิสระจากผู้ใหญ่ พ่อแม่ของเด็กวัยนี้จึงต้องเรียนรู้ที่จะปล่อยหรือควบคุมเด็กเมื่อไรและอย่างไร ควรยึดหลักสายกลาง ไม่ควบคุมหรือปล่อยจนเกินไป เด็กที่พัฒนาขึ้นมาในเชิงลบ เมื่อเข้าสู่วัยรุ่นจะยิ่งมีความรู้สึกสับสน วุ่นวาย ไม่เข้าใจบทบาทที่ถูกต้องของตนเอง จึงมักแสดงพฤติกรรมไม่สมวัยหรือว่าวุ่นใจมาก

วัยผู้ใหญ่ตอนต้นเป็นระยะที่พัฒนาความรู้สึกรักใคร่กับใครสักคนหนึ่ง โดยเฉพาะเพศตรงข้าม มีความรักที่ลึกซึ้ง เข้าใจ และแบ่งปันทุกสิ่งกับคนที่ตนรัก แต่ถ้าพัฒนาในเชิงลบก็จะเป็นคนที่ขาดมิตรสนทนา จะมีความรู้สึกโดดเดี่ยว ไม่อยากคบค้าสมาคมกับใคร มีลักษณะเก็บตัว

วัยผู้ใหญ่เป็นระยะที่จะมีครอบครัวเป็นปีกแผ่น สร้างความมั่นคงให้กับชีวิต มีสำนักของความเป็นพ่อและแม่คน มีความเสียสละ ในทางตรงกันข้ามคนที่พัฒนาในเชิงลบมักจะเห็นแก่ตัว ไม่ค่อยเห็นความสำคัญของบุคคลอื่น ไม่ยอมผูกมิตรกับใคร และมีลักษณะของความเฉื่อยชา ไม่ยินดียินร้ายกับผู้ใด

วัยผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์เป็นระยะสุดท้ายของชีวิต เป็นผู้ที่พัฒนาในเชิงบวกตลอด มีความมั่นคงทางจิตใจอย่างเต็มที่ เป็นผู้ที่สำนึกถึงความจริงแห่งชีวิต ได้รู้และเข้าใจถึงภาวะความเป็นไปของมนุษย์ ตรงกันข้ามกับผู้ที่พัฒนาในเชิงลบ จะรู้สึกท้อถอย หมดหวังในชีวิต ไม่ต้องการทำประโยชน์แก่ใครนอกจากตนเองมองดูชีวิตเหมือนสิ่งที่ไม่มีความหมาย ไม่ยอมรับความเปลี่ยนแปลงของชีวิต

2.2.11 ทฤษฎีสื่อสารเชิงปฏิสัมพันธ์ (Communication Theory: Interaction)

ทฤษฎีสื่อสารเชิงปฏิสัมพันธ์ (Communication Theory: Interaction) แนวคิดของทฤษฎีนี้มาจากแนวคิดทฤษฎีจิตวิทยาสังคมพื้นฐานที่สำคัญ 2 ทฤษฎี คือ Balance Congruity และ Cognitive Dissonance Theories ซึ่งในทฤษฎีสื่อสารเชิงปฏิสัมพันธ์นี้ได้ให้แนวคิดว่าการสื่อสารหรือปัจจัยทางการสื่อสารเป็นเครื่องมือในการสร้างปฏิภริยา หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ ความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาข่าวสารกับบุคคล ปฏิภริยาแสดงออกมาทางพฤติกรรมต่างๆ ดังนั้น พฤติกรรมทั้งหลายจึงเกิดจากพฤติกรรมทางการสื่อสาร

ในการสื่อสารจะมีปัจจัยหรือตัวแปร ได้แก่ บุคลิกภาพ ความน่าเชื่อถือ เจตคติ ความคิด อิทธิพลข่าวสาร อิทธิพลของสังคม และลักษณะของเนื้อหาข่าวสาร

การปฏิสัมพันธ์เป็นกระบวนการเชื่อมโยงระหว่างผู้รับและผู้ส่งสาร ตามทฤษฎีนี้พฤติกรรมใด ๆ ก็ตามมีอิทธิพลต่อกระบวนการปฏิสัมพันธ์เสมอ เช่น อากัปกริยา พื้นอารมณ์ แรงขับ ทักษะจิต ความขัดแย้ง ระยะทางระหว่างบุคคล หรือความใกล้ชิดระหว่างบุคคล กลุ่มอิทธิพล ความไว้วางใจ ตลอดจนบทบาท ทักษะจิตที่มีต่อปฏิสัมพันธ์ (ธนธร เจริญราช.2546: 12)

2.2 ความหมายทักษะชีวิต

ความหมายของทักษะชีวิตได้มีการนำเสนอไว้หลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และจุดเน้นขององค์กร หน่วยงาน หรือการศึกษาวิจัยในเรื่องต่างๆ ทั้งความหมายและนิยามของทักษะชีวิตในวัยเรียน ในวัยผู้ใหญ่เน้นไปที่ทักษะชีวิตในการทำงาน แต่ไม่ว่าจะมีการแปรเปลี่ยนในการศึกษาอย่างไร ความหมายโดยทั่วไปของทักษะชีวิตนั้น พบว่า ทั้งหน่วยงาน องค์กร ด้านการศึกษาและด้านสุขภาพได้ให้ความหมายที่เกี่ยวข้องกับทักษะไว้ว่า ทักษะชีวิต คือ ความสามารถของบุคคลในด้านความรู้ เจตคติ และทักษะในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพชีวิตและสังคมในปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมเพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขและประสบความสำเร็จ (WHO. 1997, UNICEF. 2004, กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.2543กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.2548กระทรวงศึกษาธิการ.2551คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงาน.2553)หากพิจารณาความหมายของทักษะชีวิตเฉพาะของแต่ละหน่วยงานและองค์กร มีดังนี้

องค์การอนามัยโลก (WHO. 1997) ได้ให้ความหมายของทักษะชีวิตว่า หมายถึงความสามารถในการปรับพฤติกรรมให้เหมาะสม จัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพและเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต

กองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ ยูนิเซฟ (UNICEF. 2004) ได้กล่าวถึงทักษะชีวิตว่าเป็นกลุ่มใหญ่ของจิตวิทยาสังคมและทักษะระหว่างบุคคลซึ่งช่วยให้บุคคลสามารถตัดสินใจได้ สื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ และพัฒนาทักษะการจัดการกับอารมณ์ สิ่งเหล่านี้ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ทักษะชีวิตอาจจะมีทิศทางจากการกระทำของบุคคลหรือของบุคคลอื่นๆเช่นเกี่ยวกับการกระทำที่เปลี่ยนสภาพแวดล้อมทำให้น่ามาซึ่งความสุขกายสบายใจ

กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2543) ได้ให้ทักษะของชีวิตไว้ว่า หมายถึงความสามารถอันประกอบด้วย ความรู้ เจตคติ และทักษะในอันที่จะจัดการปัญหาอุปสรรคในสภาพสังคมปัจจุบัน และเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสารเสพติด บทบาทชายหญิง ชีวิตครอบครัว สุขภาพ อิทธิพลสื่อ สิ่งแวดล้อม จริยธรรม ปัญหาสังคม ฯลฯ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2548) ให้ความหมายของทักษะชีวิตว่า ทักษะชีวิตคือ ความสามารถของบุคคลที่จะคิด ตัดสินใจ แก้ปัญหาและปรับตัวให้มีพฤติกรรมที่ถูกต้องสามารถจัดการกับความต้อการ ปัญหา และสถานการณ์ต่างๆ เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสมกับ

สังคมที่เปลี่ยนแปลงให้มีพัฒนาการที่เหมาะสมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม ร่วมสร้างสรรค์สังคมให้เป็นสังคมที่ดี โดยอาศัยการถ่ายทอดประสบการณ์ด้วยการฝึกอบรม

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2553 (กระทรวงศึกษาธิการ.2552) ได้ให้ความหมายของทักษะชีวิตไว้ว่า เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่างๆไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ทั้งการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องและการทำงาน รวมถึงการอยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่างๆอย่างเหมาะสม และปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553) ได้กำหนดความหมายของทักษะชีวิตซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรและองค์การอนามัยโลกว่า ทักษะชีวิตเป็นความสามารถของบุคคลที่จะจัดการปัญหาต่าง ๆ รอบตัวในสภาพสังคมปัจจุบันและเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต

ทักษะชีวิตหมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถในการจัดการกับปัญหาตนเองในการดำเนินชีวิตปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข ประสบความสำเร็จและเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต

2.3 องค์ประกอบของทักษะชีวิต

องค์ประกอบของทักษะชีวิตขององค์กร หน่วยงาน และนักวิจัย พบว่า ได้มีการแบ่งองค์ประกอบของทักษะชีวิตในรูปแบบต่างๆ ดังนี้

องค์การอนามัยโลก (WHO.1997) ได้กำหนดองค์ประกอบของทักษะชีวิตที่สำคัญไว้ 10 องค์ประกอบ ได้แก่

1. ทักษะการตัดสินใจ (decision making skill)
2. ทักษะการแก้ปัญหา (problem solving skill)
3. ทักษะการคิดสร้างสรรค์ (creative thinking skill)
4. ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical thinking skill)
5. ทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (effective communication skill)
6. ทักษะการสร้างสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (interpersonal relationship skill)
7. ทักษะการตระหนักรู้ในตน (self awareness skill)
8. ทักษะการเข้าใจผู้อื่น (empathy skill)
9. ทักษะการจัดการกับอารมณ์ (coping with emotion skill)
10. ทักษะการจัดการกับความเครียด (coping with stress skill)

โดยแต่ละองค์ประกอบมีนิยามความหมายดังนี้

ทักษะการตัดสินใจ (decision making skill) เป็นความสามารถในการตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆในชีวิตได้อย่างมีระบบ โดยประเมินทางเลือกและผลที่ได้จากการตัดสินใจเลือกทางที่ถูกต้องเหมาะสม

ทักษะการแก้ปัญหา (problem solving skill) เป็นความสามารถในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตได้อย่างมีระบบ ไม่เกิดความเครียดทางกายและจิตใจ จนอาจลุกลามเป็นปัญหาใหญ่โตเกินแก้ไข

ทักษะการคิดสร้างสรรค์ (creative thinking skill) เป็นความสามารถในการคิดที่จะเป็นส่วนช่วยในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาโดยการคิดสร้างสรรค์ เพื่อค้นหาทางเลือกต่างๆรวมทั้งผลที่จะเกิดขึ้นในแต่ละทางเลือก และสามารถนำประสบการณ์มาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical thinking skill) เป็นความสามารถในการคิดออกไปอย่างกว้างขวางโดยไม่ยึดติดอยู่ในกรอบ

ทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (effective communication skill) เป็นความสามารถในการใช้คำพูดและท่าทางเพื่อแสดงออกถึงความรู้สึกคิดของตนเองได้อย่างเหมาะสมกับวัฒนธรรมและสถานการณ์ต่างๆไม่ว่าจะเป็นการแสดงความคิดเห็น การแสดงความต้องการ การแสดงความคิดเห็น การขอร้อง การเจรจาต่อรอง การตักเตือน การช่วยเหลือ การปฏิเสธ ฯลฯ

ทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล (interpersonal relationship skill) เป็นความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันและกัน และสามารถรักษาสัมพันธภาพไว้ได้ยืนยาว

ทักษะการตระหนักรู้ในตน (self awareness skill) เป็นความสามารถในการค้นหา รู้จัก และเข้าใจตนเอง เช่น รู้ข้อดี ข้อเสียของตนเอง รู้ความต้องการ และสิ่งที่ไม่ต้องการของตนเอง ซึ่งจะช่วยให้เรา รู้ตัวเวลาเผชิญกับความเครียดหรือสถานการณ์ต่างๆ และทักษะนี้ยังเป็นพื้นฐานของการพัฒนาทักษะอื่นๆเช่น การสื่อสาร การสร้างสัมพันธภาพ การตัดสินใจ ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

ทักษะการเข้าใจผู้อื่น (empathy skill) เป็นความสามารถในการเข้าใจความเหมือนหรือความแตกต่างระหว่างบุคคล ในด้านความสามารถ เพศ วัย ระดับการศึกษา ศาสนา ความเชื่อ สัมผัสอาชีพ ฯลฯ ช่วยให้เราสามารถยอมรับบุคคลอื่นที่ต่างจากเรา เกิดการช่วยเหลือบุคคลอื่นที่ด้อยกว่าหรือได้รับความเดือดร้อน

ทักษะการจัดการกับอารมณ์ (coping with emotion skill) เป็นความสามารถในการรับรู้กับอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น รู้ว่าอารมณ์มีผลต่อการแสดงพฤติกรรมอย่างไร รู้วิธีการจัดการกับอารมณ์โกรธ และความเศร้าโศก ที่ส่งผลทางลบต่อร่างกายและจิตใจได้อย่างเหมาะสม

ทักษะการจัดการกับความเครียด (coping with stress skill) เป็นความสามารถในการรับรู้ถึงสาเหตุของความเครียด รู้วิธีผ่อนคลายความเครียด และแนวทางในการควบคุมระดับความเครียด เพื่อให้เกิดการเบี่ยงเบนพฤติกรรมไปในทางที่เหมาะสมและไม่เกิดปัญหาด้านสุขภาพ

ทักษะชีวิตประกอบด้วยทักษะหลายทักษะที่มีความหมายหลากหลาย องค์การอนามัยโลกจึงได้จัดกลุ่มองค์ประกอบทักษะชีวิตไว้ 5 กลุ่ม (WHO.1997) ได้แก่

คู่ที่ 1 ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา

คู่ที่ 2 ทักษะการคิดสร้างสรรค์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

คู่ที่ 3 ทักษะการสื่อสารมนุษยสัมพันธ์

คู่ที่ 4 ทักษะการรู้จักตนเองและการเข้าใจผู้อื่น

คู่ที่ 5 ทักษะการควบคุมอารมณ์และการเอาชนะความกดดัน

นอกจากนี้ยังได้จัดกลุ่มทักษะชีวิตที่สำคัญไว้ 3 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 กลุ่มพุทพิสัย ประกอบด้วยทักษะ 1 คู่ คือ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical thinking) และการคิดสร้างสรรค์ (creative thinking)

กลุ่มที่ 2 กลุ่มจิตพิสัย ประกอบด้วย 1 คู่ คือ การตระหนักรู้ในตน (self awareness) และทักษะการเข้าใจผู้อื่น (empathy)

กลุ่มที่ 3 กลุ่มทักษะพิสัย ประกอบด้วย 3 คู่ คู่ที่ 1 คือ การสร้างสัมพันธภาพ (interpersonal relationship) และการสื่อสารกับบุคคลอื่นอย่างมีประสิทธิภาพ (communicative skill) คู่ที่ 2 คือ การตัดสินใจ (decision making) และการแก้ปัญหา (problem solving skill) คู่ที่ 3 คือ การจัดการกับอารมณ์ (emotional controlling) และการจัดการกับความเครียด (tense management) กองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ ยูนิเซฟ (UNESCO.2002) ได้แบ่งองค์ประกอบของทักษะชีวิตไว้เป็น 3 ด้านได้แก่ ด้านความสามารถทางความคิด (cognitive abilities) ด้านความสามารถส่วนบุคคล (personal abilities) และ ด้านความสามารถระหว่างบุคคล (interpersonal abilities) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ด้านความสามารถทางความคิด (cognitive abilities) เป็นความสามารถในการเรียนรู้ที่จะรู้ (learning to know) โดยแบ่งออกเป็น 2 ทักษะ คือ

1. ทักษะการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ (decision making and problem solving skills) ประกอบด้วย ทักษะในการรวบรวมข้อมูลข่าวสาร การประเมินผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคตของพฤติกรรมในปัจจุบันสำหรับตนเองและผู้อื่น การกำหนดทางเลือกต่างๆในการแก้ปัญหา ทักษะการวิเคราะห์เกี่ยวกับอิทธิพลของค่านิยมและเจตคติของตนเองและบุคคลอื่นต่อแรงจูงใจ

2. ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical thinking skills) ประกอบด้วย การวิเคราะห์กลุ่มเพื่อนและอิทธิพลของสื่อต่างๆ การวิเคราะห์เจตคติค่านิยมปทัสถานการทางสังคมและความเชื่อและปัจจัยต่างๆที่มีผลต่อตนเอง

ด้านความสามารถส่วนบุคคล (personal abilities) เป็นความสามารถในการเรียนรู้ที่จะเป็น (learning to be) โดยแบ่งออกเป็น 3 ทักษะคือ

1. ทักษะการเพิ่มการควบคุมภายในตนเอง (skills for increasing internal locus of control) ประกอบด้วย ทักษะในการดูแลตนเองและทักษะในการประเมินตนเอง

2. ทักษะการจัดการกับความรู้สึก (skills for managing feeling) ประกอบด้วย การ

จัดการความโกรธการจัดการกับความวิตกกังวลและความเศร้า/ผิดหวังทักษะการเผชิญสำหรับการจัดการกับความสูญเสียความทุกข์

3. ทักษะการจัดการความเครียด (skills for managing stress) ประกอบด้วยการบริหารเวลาการเพิ่มความคิดทางบวก การรู้จักเทคนิคการผ่อนคลาย

ด้านความสามารถระหว่างบุคคล (interpersonal abilities) เป็นความสามารถในการเรียนรู้ที่อยู่ร่วมกับบุคคลอื่น แบ่งออกเป็น 4 ทักษะ คือ

1. ทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคล (interpersonal communication skills)

ประกอบด้วย การสื่อสารทั้งภาษาท่าทางและภาษากายการฟังอย่างมีประสิทธิภาพ การแสดงความรู้สึก การใช้ข้อมูลย้อนกลับ (ไม่ใช่ทางลบ) และการรับข้อมูลย้อนกลับ

2. ทักษะการปฏิเสธและการเจรจาต่อรอง (negotiation and refusal skills)

ประกอบด้วย การบริหารความขัดแย้งและการเจรจาต่อรอง ทักษะการแสดงออกอย่างเหมาะสม ทักษะการปฏิเสธ

3. ทักษะการเห็นอกเห็นใจ (empathy skills) ประกอบด้วย ความสามารถที่จะฟังและเข้าใจความต้องการของบุคคลอื่นในสถานการณ์ต่างๆตลอดจนถึงความเข้าใจในสิ่งนั้น

4. ทักษะการทำงานเป็นทีมและการให้ความร่วมมือ (cooperation and teamwork skills) ประกอบด้วย การแสดงความเคารพในความคิดของบุคคลอื่น การประเมินความสามารถของบุคคลและสนับสนุนกลุ่ม

จากการศึกษาของแมนกรุลการ์ วิทแมน และโพสเนอร์ (Mangrulkar; Whitman; & Posner. 2001) ที่ได้ทำงานศึกษาเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาทักษะชีวิตในเด็กและวัยรุ่น ได้แบ่งองค์ประกอบสำคัญของโปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตไว้ 3 องค์ประกอบ คือ

1. องค์ประกอบทักษะทางสังคม (social skills) ประกอบด้วย ทักษะการสื่อสาร ทักษะการปฏิเสธและเจรจาต่อรอง ทักษะการแสดงออกอย่างเหมาะสม ทักษะระหว่างบุคคล (การพัฒนาสัมพันธภาพที่ดี) ทักษะการให้ความร่วมมือ ทักษะการเห็นอกเห็นใจ

2. องค์ประกอบทักษะทางความคิด (cognitive skills) ประกอบด้วย ทักษะการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ (การเข้าใจผลที่จะเกิดขึ้นของการกระทำ การกำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหา)

3. องค์ประกอบทักษะการเผชิญทางอารมณ์ (emotional coping skills) ประกอบด้วย การจัดการความเครียด การจัดการกับความรู้สึกความโกรธ ทักษะสำหรับการเพิ่มการควบคุมภายในตนเอง (การบริหารการจัดการดูแลตนเอง) ทักษะทั้ง 3 องค์ประกอบดังกล่าวเป็นทักษะที่มีความสัมพันธ์กันหรืออีกนัยหนึ่งของแต่ละทักษะนั้นมิได้แยกออกจากกัน และเป็นส่วนที่ร่วมกันส่งเสริมทำให้เกิดทักษะชีวิตที่สมบูรณ์ในการดำรงชีวิต

ดีนไบเลย์และปาร์คเกอร์ (Deen; Bailey & Parker. 2002) ได้ศึกษาเรื่องระบบการประเมินทักษะชีวิต (life skills evaluation system) ของมหาวิทยาลัย Washington state โดยแบ่งทักษะชีวิตเป็น 8 ทักษะ ได้แก่

1. ทักษะการสร้างการตัดสินใจ(decision making skills)
2. ทักษะการใช้ทรัพยากรอย่างฉลาด (wise use of resources skills)
3. ทักษะการสื่อสาร (communication skills)
4. ทักษะการยอมรับความแตกต่าง (accepting differences skills)
5. ทักษะความเป็นผู้นำ (self-responsibility skills)
6. ทักษะการใช้ประโยชน์ (useful / marketable skills)
7. ทักษะการเลือกวิถีการดำเนินชีวิตที่ดี (healthy lifestyle choices skills)
8. ทักษะการรับผิดชอบในตนเอง (self-responsibility skills)

โดยมีรายละเอียดดังนี้

ทักษะการสร้างการตัดสินใจ(decision making skills) หมายถึงความสามารถในการสร้างทางเลือกหลายๆทางเพื่อการตัดสินใจ ประกอบด้วย การทำรายการของทางเลือกก่อนการตัดสินใจ การคิดเกี่ยวกับสิ่งที่จะเกิดขึ้นเกี่ยวกับสิ่งที่ตัดสินใจ และการประเมินการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ

ทักษะการใช้ทรัพยากรอย่างฉลาด (wise use of resources skills) หมายถึงความสามารถในการใช้การคิดวิจารณ์อย่างดี การไม่สิ้นเปลือง รู้จักความรับผิดชอบและการจัดลำดับความสำคัญของสิ่งต่างๆประกอบด้วย การใช้ทรัพยากรธรรมชาติในสภาพแวดล้อมของตนได้อย่างชาญฉลาด และการดูแลในทรัพย์สินของตนเองได้

ทักษะการสื่อสาร (communication skills) หมายถึงความสามารถในการแลกเปลี่ยนความคิด ข้อมูลข่าวสาร หรือข้อความระหว่างบุคคล การใช้คำพูด การเขียน กริยาท่าทางและศิลปะของการแสดงออกทางอารมณ์ และความคิด ประกอบด้วย การนำเสนอที่ดี การเป็นผู้ฟังที่ดีมีประสิทธิภาพ การสื่อสารที่ชัดเจนทั้งในด้านความคิด ความรู้สึก

ทักษะการยอมรับความแตกต่าง (accepting differences skills) หมายถึงความสามารถในการยอมรับและยินดีในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล ประกอบด้วย การปฏิบัติตนกับบุคคลอื่นที่แตกต่างกันด้วยความเคารพ การทำงานหรือทำกิจกรรมกับบุคคลอื่นที่มีความแตกต่างกันกับตัวเอง และการสร้างมิตรภาพกับบุคคลอื่นที่มีความแตกต่างจากตนเอง

ทักษะความเป็นผู้นำ (self-responsibility skills) หมายถึงความสามารถที่จะช่วยเหลือกลุ่มในการพบปะ ประชุม การแสดงความสามารถของการนำกลุ่ม การใช้อิทธิพลส่วนบุคคลในการแนะนำกลุ่มให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่มได้ ประกอบด้วย การจัดการกลุ่มเพื่อให้ไปสู่เป้าหมายที่กลุ่มกำหนดไว้ การใช้รูปแบบของความเป็นผู้นำที่แตกต่างกันในการนำกลุ่ม การกระตุ้นให้บุคคลอื่นสามารถแบ่งปันประสบการณ์ที่จะใช้เป็นประโยชน์ในกลุ่ม

ทักษะการใช้ประโยชน์ (useful / marketable skills) หมายถึงความสามารถของบุคคล ประกอบด้วย การคลี่คลายปัญหา การปฏิบัติตามคำสั่ง การให้การสนับสนุนในฐานะสมาชิกของทีมงาน การยอมรับในความรับผิดชอบของงานที่ได้รับมอบหมาย การจัดบันทึกเกี่ยวกับสิ่งต่างๆที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและต่อการทำงานอย่างถูกต้อง

ทักษะการเลือกวิถีการดำเนินชีวิตที่ดี (healthy lifestyle choices skills) หมายถึง ความสามารถในการเลือกวิถีการดำรงชีวิตที่ดีและเหมาะสม เป็นเงื่อนไขที่นำไปสู่สุขภาพกายและจิตที่ดี การป้องกันจากโรคมัยไข้เจ็บ ประกอบด้วย การเลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ การเลือกทำกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพร่างกายและสุขภาพใจที่ดี การจัดการความเครียดในชีวิต และการหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความเสียหายในด้านต่าง ๆ

ทักษะการรับผิดชอบในตนเอง (self-responsibility skills) หมายถึง การดูแลตนเอง การรับผิดชอบในพฤติกรรมและพันธะหน้าที่ของตนเอง การแยกแยะในสิ่งที่ถูกต้องและสิ่งที่ไม่ถูกต้องได้ ประกอบด้วย การรู้ว่าอะไรคือหน้าที่ของตนเองเมื่ออยู่ในกลุ่ม การยอมรับในข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นจากตนเองโดยไม่กล่าวโทษผู้อื่น การเข้าใจถึงการปฏิบัติตามคำมั่นสัญญาของตนเองได้อย่าง การควบคุมเป้าหมายของตนเอง เป็นต้น

นีลลี (Neeley, 2004) ได้ศึกษาองค์ประกอบของหลักสูตรการแนะแนวเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน โดยแบ่งองค์ประกอบของทักษะชีวิตไว้ 7 ด้าน ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ด้านการพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง (self-confidence development) ได้แก่

1. การมีอัตมโนทัศน์ต่อตนเองอย่างถูกต้อง (have accurate self-concept) ประกอบด้วย การตระหนักรู้ในคุณลักษณะส่วนบุคคลของตนเอง และการอธิบายเกี่ยวกับด้านร่างกายของตนเองได้

2. การตระหนักรู้ในลักษณะเฉพาะของตนเอง (appreciate their uniqueness) ประกอบด้วย การระบุนความเหมือนและความแตกต่างระหว่างตนเองกับผู้อื่น และการอธิบายว่าอะไรที่ช่วยสร้างตนเองให้มีความรู้สึกที่ดี

3. การจัดการกับความรู้สึกตนเอง (manage their feeling) ประกอบด้วย การระบุนถึงความรู้สึกของตนเองและการตระหนักรู้ว่าทำไมการจัดการอารมณ์ของตนเองนั้นถึงเป็นสิ่งสำคัญ

องค์ประกอบที่ 2 ด้านแรงจูงใจเพื่อความสำเร็จ (motivation to achieve) ได้แก่

1. การพัฒนาศักยภาพทางการเรียนของตนเอง (develop their own academic potential) ประกอบด้วย การตระหนักรู้ว่าอะไรเป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้ และจะเรียนรู้ได้อย่างไร การตระหนักรู้ถึงประโยชน์จากการเรียนรู้ การตระหนักรู้ถึงสิ่งที่สนใจในการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน

2. การได้รับประโยชน์ของโอกาสทางการศึกษาในโรงเรียน (take advantage of the educational opportunities afforded them in School) ประกอบด้วย การตระหนักรู้ในทักษะและเจตคติที่จำเป็นสำหรับความสำเร็จทางการศึกษาในโรงเรียน

3. การรับรู้ในอาชีพว่าอะไรจะเป็นสิ่งที่ช่วยเติมเต็มในศักยภาพของตนเอง (recognize careers that will allow them to fulfill their potential) ประกอบด้วย การอธิบายถึงอาชีพที่ตนเองปรารถนาในอนาคต

4. การพัฒนาทักษะความเป็นผู้นำ (develop their leadership skills) ประกอบด้วย การได้เป็นหัวหน้าห้อง และการนำกลุ่มไปสู่จุดมุ่งหมาย

องค์ประกอบที่ 3 ด้านทักษะการสร้างการตัดสินใจ (decision making skills) ด้านการตั้งเป้าหมาย (goal-setting skills) ด้านการวางแผน (planning skills) ด้านทักษะการแก้ปัญหา (problem-solving skills) ได้แก่

1. การสร้างการตัดสินใจ making skills ประกอบด้วย การตระหนักู้ในการสร้างทางเลือก และการเข้าใจในทางเลือกที่ยากต่อการตัดสินใจระหว่างทางเลือกที่ต้องการ 2 ทางเลือก

2. การพัฒนาแผนการปฏิบัติ develop a plan of action ประกอบด้วย การวางแผนชีวิตประจำวัน และการตระหนักู้ในความจำเป็นของการใช้เวลาอย่างมีประสิทธิภาพ

3. การตั้งเป้าหมาย set goal ประกอบด้วย การตระหนักู้ในเป้าหมายของตนเอง

4. การรวบรวมข้อมูลข่าวสาร gather information การตระหนักู้ในความแตกต่างของอาชีพ

5. การแก้ปัญหา solve problems ประกอบด้วย การนิยามปัญหาและการระบุปัญหาต่างๆ

องค์ประกอบที่ 4 ด้านการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ (interpersonal effectiveness) ได้แก่

1. การให้ความเคารพผู้อื่น (respect others) ประกอบด้วย การตระหนักู้ในความรู้สึกของบุคคลอื่น และการแสดงถึงความเอาใจใส่ผู้อื่น

2. การมีสัมพันธที่ดีกับบุคคลอื่น (relate well with others) ประกอบด้วย การตระหนักู้ในความรับผิดชอบของตนเองเมื่อทำงานร่วมกับผู้อื่น ตระหนักู้ว่าทำอย่างไรที่จะสามารถแสดงถึงความเอาใจใส่บุคคลอื่น

3. การรักษาความซื่อสัตย์ในตนเองเมื่อต้องทำงานร่วมกันในกลุ่ม (maintain their personal integrity while participating in groups) ประกอบด้วย การกล้าแสดงความต้องการ และความจำเป็นของตนเองในกลุ่ม การหาเอกลักษณ์ของตนเองเมื่อเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม

4. การพัฒนาสัมพันธภาพที่ดี (develop healthy friendships) ประกอบด้วย อธิบายถึงลักษณะที่ดีของตนเองสามารถสร้างสัมพันธภาพที่ดี อธิบายลักษณะของบุคคลอื่นที่จะช่วยให้เกิดสัมพันธภาพที่ดี

5. การทำหน้าที่สมาชิกกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ (function effectively as group members) ประกอบด้วย การตระหนักถึงการงานเป็นทีม การปฏิบัติตามกฎระเบียบของกลุ่ม ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบต่างๆ ทั้งในครอบครัว โรงเรียน และชุมชน

องค์ประกอบที่ 5 ด้านทักษะการสื่อสาร (communication skills) ได้แก่

1. การเข้าใจพื้นฐานของทักษะการสื่อสาร (understanding basic communication skills) ประกอบด้วย การเข้าใจถึงการฟังและการพูดกับบุคคลที่หลากหลาย

2. การแสดงออก (express themselves) ประกอบด้วย การแสดงออกทั้งด้านคำพูด ความคิด และความรู้สึก

3. การรับฟังผู้อื่น (listen to others) ประกอบด้วย การตระหนักรู้ในการเป็นผู้ฟังที่ดี การรับรู้ว่าบุคคลอื่นมีวิธีการสื่อสารที่แตกต่างกัน และการรับฟังบุคคลอื่นอย่างตั้งใจและการทบทวนความคิดของบุคคลอื่นเมื่อสนทนา

องค์ประกอบที่ 6 ด้านวัฒนธรรมที่แตกต่าง (cross-cultural effectiveness) ได้แก่

1. การซาบซึ้งในวัฒนธรรมของตนเอง (appreciate their own culture) ประกอบด้วย การแสดงถึงความภูมิใจในครอบครัวของตนเอง

2. การเคารพและยอมรับบุคคลที่เป็นสมาชิกกลุ่มที่มีวัฒนธรรมที่ต่างกัน (respect others as individuals and accept them for their culture relationships) ประกอบด้วย การรับรู้และเข้าใจถึงความแตกต่างด้านภาษา การตระหนักรู้ ความหมายของภูมิหลังเกี่ยวกับวัฒนธรรมของบุคคลอื่น

องค์ประกอบที่ 7 ด้านความรับผิดชอบในพฤติกรรม (responsible behavior) ได้แก่

1. ความรับผิดชอบในพฤติกรรม (behave responsibly) ประกอบด้วย การตระหนักถึงกฎระเบียบของห้องเรียน/โรงเรียน การสามารถปฏิบัติตามกฎและคำสั่งได้

2. การมีความรับผิดชอบในพฤติกรรมของตนเอง (take responsibility for their own behaviors) การระบุถึงพฤติกรรมของตนเอง และการยอมรับรางวัลและผลที่ตามมาของพฤติกรรม

3. การมีวินัย (be self-disciplined) ประกอบด้วย การรู้และปฏิบัติตามกฎของตนเอง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553) ได้กำหนดองค์ประกอบทักษะชีวิตที่สำคัญ ที่จะสร้างและพัฒนาเป็นภูมิคุ้มกันชีวิตให้แก่เด็กและเยาวชนในสภาพสังคมปัจจุบันและเตรียมพร้อมสำหรับอนาคตไว้ 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น หมายถึง การรู้จักความถนัดความสามารถจุดเด่นจุดด้อยของตนเองเข้าใจความแตกต่างของแต่ละบุคคลรู้จักตนเองยอมรับเห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในตนเองและผู้อื่น มีเป้าหมายในชีวิต และมีความรับผิดชอบต่อสังคม

2. การคิดวิเคราะห์ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ หมายถึง การแยกแยะข้อมูลข่าวสารปัญหาและสถานการณ์รอบตัววิพากษ์วิจารณ์และประเมินสถานการณ์รอบตัวด้วยหลักเหตุผลและข้อมูลที่ถูกต้องรับรู้ปัญหาสาเหตุของปัญหาหาทางเลือกและตัดสินใจแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆอย่างสร้างสรรค์

3. การจัดการกับอารมณ์และความเครียดหมายถึงความเข้าใจและรู้เท่าทันภาวะอารมณ์ของบุคคลรู้สาเหตุของความเครียดรู้วิธีการควบคุมอารมณ์และความเครียดรู้วิธีผ่อนคลายหลีกเลี่ยงและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่จะก่อให้เกิดอารมณ์ไม่พึงประสงค์ไปในทางที่ดี

4. การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นหมายถึงการเข้าใจมุมมองอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่น ใช้ภาษากายเพื่อสื่อสารความรู้สึกสำนักคิดของตนเองรับรู้ความรู้สึกนึกคิดและความต้องการของ

ผู้อื่นวางตัวได้ถูกต้องเหมาะสมในสถานการณ์ต่าง ๆ ใช้การสื่อสารที่สร้างสัมพันธภาพที่ดี สร้างความร่วมมือและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

สรุปการสังเคราะห์องค์ประกอบของทักษะชีวิตโดยการศึกษาเอกสาร(Jones and lavallee.2009,Campo et al. 2008, Neeley. 2004, UNESCO. 2002,Deen et al. 2002, Mangrulkar;Whitman; & Posner.2001, WHO.1997กรม สุข ภาพ จิต .2543 และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.2553) พบว่าองค์ประกอบทักษะชีวิตส่วนใหญ่ที่มีความสอดคล้องและใกล้เคียงกับขององค์การอนามัยโลก(WHO. 1997) โดยมีองค์ประกอบ 3 ด้าน 5 ทักษะย่อยได้แก่ ด้านพุทธิพิสัย ประกอบด้วยทักษะการคิดสร้างสรรค์และการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณ ด้านจิตพิสัย ประกอบด้วยทักษะการรู้จักตนและการเข้าใจผู้อื่น ด้านทักษะพิสัย ประกอบด้วย ทักษะการสื่อสารและมนุษยสัมพันธ์ ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา ทักษะการควบคุมอารมณ์ และการเอาชนะความกดดันซึ่งผู้วิจัยทักษะชีวิตมีองค์ประกอบ 5 ทักษะ (WHO)แต่ละทักษะสรุปรายละเอียดได้ดังนี้

1. ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหาหมายถึงความสามารถในการตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆในชีวิตได้ โดยสามารถประเมินทางเลือกและผลที่ได้รับและสามารถในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ อย่างเหมาะสม

2. ทักษะการคิดสร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณ หมายถึงความสามารถในการคิดที่เพื่อค้นหาทางเลือก รวมทั้งผลที่จะเกิดขึ้นอย่างสร้างสรรค์และไม่ยึดติดอยู่กับกรอบ

3. ทักษะการสื่อสารและมนุษยสัมพันธ์หมายถึงความสามารถในการใช้คำพูดและท่าทางเพื่อแสดงออกถึงความรู้สึกคิดของตนเองได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆและความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ที่ และรักษาสัมพันธภาพระหว่างกันไว้ได้ยืนยาว

4. ทักษะการรู้จักตนเองและ การเข้าใจผู้อื่น หมายถึงความสามารถในการค้นหา รู้จัก และเข้าใจตนเอง ทั้งข้อดีและข้อเสียรวมถึงความสามารถในการเข้าใจความเหมือนหรือความแตกต่างระหว่างบุคคล และยอมรับบุคคลอื่นที่ต่างจากเรา

5. ทักษะการควบคุมอารมณ์ และการเอาชนะความกดดันหมายถึงความสามารถในการรับรู้อารมณ์ของตนเองและผู้อื่น รู้วิธีการจัดการกับอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม รวมถึงความสามารถในการรับรู้ถึงสาเหตุของความเครียด และแนวทางในการควบคุมระดับความเครียด เพื่อไม่เกิดปัญหาด้านสุขภาพ

การคิดแก้ปัญหา ถือว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดของการคิดทั้งหมด การคิดแก้ปัญหาเป็นสิ่งสำคัญต่อวิถีการดำเนินชีวิตในสังคมของมนุษย์ ซึ่งจะต้องใช้การคิดเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ทักษะการคิดแก้ปัญหาเป็นทักษะที่เกี่ยวข้องและมีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตที่ดูน่าเวทียสับสนได้เป็นอย่างดี ผู้ที่มีทักษะการคิดแก้ปัญหาก็จะสามารถเผชิญกับภาวะสังคมที่เคร่งเครียดได้อย่างเข้มแข็ง ทักษะการแก้ปัญหาจึงมิใช่เป็นเพียงการรู้จักคิดและรู้จักการใช้สมองหรือเป็นทักษะที่มุ่งพัฒนาสติปัญญาแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังเป็นทักษะที่สามารถพัฒนาทัศนคติ วิธีคิด ค่านิยมความรู้ ความเข้าใจในสภาพการณ์ของสังคมได้ดีอีกด้วย

อีเบอร์เลิล (Eberle .1996) ได้เสนอเทคนิคSCAMPER เป็นการคิดสร้างสรรค์สามารถกระตุ้นให้นักเรียนใช้วิธีการต่างๆในการแก้ปัญหา การใช้เทคนิค SCAMPER เป็นคำย่อเพื่อใช้ในการตั้งคำถามเพื่อสร้างความคิดใหม่ที่แตกต่างในปัญหาที่เราเผชิญอยู่

S = Substitute (การทดแทน) ลองคิดดูว่า บางส่วนของผลิตภัณฑ์ / กระบวนการ เราหาสิ่งอื่นมาทดแทนได้หรือไม่ อะไรที่เรานำมาทดแทน เพื่อทำให้ดีขึ้น เราจะทดแทน สถานที่/เวลา/วัสดุ/หรือคนได้อย่างไร

C = Combine (การผสมหรือผนวกรวม) เป็นการนำสิ่งสองสิ่งหรือ มากกว่ามารวมกันเพื่อให้เกิดสิ่งใหม่ แตกต่างไปจากเดิม เช่น การสร้างรถไฮบริด (ไฟฟ้า+ปิโตรเลียม) เพื่อการประหยัดและลดมลภาวะ เมดิคอลสปา (การผนวกรวมแพทย์สมัยใหม่กับแพทย์แผนตะวันออก)เพื่อไลฟ์สไตล์คนรุ่นใหม่ การทำคอนเวอเตอร์เจนท์ ผนวกรวมเทคโนโลยีแบบมีสาย,ไร้สายอินเตอร์เน็ตเคเบิลทีวี การโอนเงินและความบันเทิงหลายรูปแบบเข้าด้วยกันเป็น นวัตกรรมบริการแบบใหม่ คำถามที่ใช้ถามเสมอคือจะใช้วัสดุ/รูปแบบ/กระบวนการ/ คน/ผลิตภัณฑ์/ส่วนประกอบใดมาผนวกรวมกันได้บ้าง

A = Adapt (การปรับเปลี่ยนให้ก้าวหน้า/ดีขึ้น) เช่นการปรับเปลี่ยน แนวคิดของโรงพยาบาล ให้มีการบริการ/ความสวยงาม เหมือนโรงแรม ซึ่งเป็นคอนเซ็ปต์ของHospital (Hospital + Hotel) คำถามที่ใช้ถามเสมอคือ เราจะเปลี่ยนส่วนใดของ ผลิตภัณฑ์ได้บ้าง เปลี่ยนไปเพื่ออะไร ถ้าเปลี่ยนแล้วบุคลิกของผลิตภัณฑ์จะเปลี่ยนใหม่

M = Modify/Magnify/Minify(การดัดแปลงแก้ไข/การเปลี่ยนแปลงรูปแบบคุณสมบัติ/การขยายให้ใหญ่ขึ้น คุณภาพดีขึ้น/การทำให้เล็กลง/เบาลง/ช้าลง ความถี่ลดลง) เช่น การคิดค้นจอ LCD แบบพิเศษที่เล็กลง/เบาขึ้นเป็นทั้งจอ TV, จอComputer, จอวงจรปิด คำถามที่ใช้ถามเสมอคือ จะเกิดอะไรขึ้น ถ้าเราดัดแปลงกระบวนการบางอย่าง จะเกิดอะไรขึ้น ถ้าเราเพิ่มส่วนประกอบให้มากขึ้น/ใหญ่ขึ้น

P = Put to other purposes/uses (การนำไปใช้เพื่อประโยชน์หรือวัตถุประสงค์อื่น)คิดว่าเราจะใช้ผลิตภัณฑ์/กระบวนการที่เรามีอยู่ไปใช้ประโยชน์อย่างอื่นอย่างไร หรือนำกลับมาใช้(reuse) ได้อย่างไร หรือจะนำผลิตภัณฑ์ของเราไปขายในตลาดอื่นได้อย่างไร เช่น การนำมูลสัตว์มาทำแก๊ส การนำวัชพืช มาถักทอเป็นกระเป๋า/เครื่องใช้สำหรับตลาดระดับสูง คำถามที่ใช้ถามเสมอคือ มีตลาดอื่นใหม่ที่สามารใช้ ผลิตภัณฑ์นี้ เราอาจใช้ผลิตภัณฑ์นี้ กับใคร หรือคนที่อื่นได้อีกไหม

E = Eliminate (การตัดทิ้ง/การขจัดออก) อะไรจะเกิดขึ้น ถ้าเราตัด บางส่วนของผลิตภัณฑ์/SMกระบวนการ/ออกไป หรืออาจจะตัดส่วนนั้นทั้งหมดทิ้ง ถ้าเราเปรียบเทียบดูผลิตภัณฑ์ของใช้ในบ้าน เช่น เตียงนอน/รถยนต์ในอดีตและปัจจุบันเราจะเห็นการตัดทิ้งหลายส่วนออกไป ทำให้ดูง่าย ๆ สวยงาม ไม่เทอะทะ คำถามที่ใช้ถามเสมอคือ จะเกิดอะไรขึ้น ถ้าเราตัดบางส่วนออก มีวิธีอื่นที่จะทำให้เรา สัมฤทธิ์ผลได้โดยไม่ใช้วิธีการที่เราเคยทำไหม

R = Rearrange/Reverse (จัดระบบใหม่/เปลี่ยนทิศทางใหม่) ลองคิดดูว่าเราจะทำอย่างไร ถ้าบางส่วนของผลิตภัณฑ์/กระบวนการ/ทำงานกลับทาง หรือแตกต่างจากระบบเดิม หรือจะทำ

อย่างไร ถ้าเราต้องเปลี่ยนระบบ/วิธีการทำงานใหม่ เช่น การใช้นักเรียนสอนนักเรียนใช้ตู้เย็นฟอกอากาศ เป็นต้น คำถามที่ใช้ถามเสมอคือ จะเกิดอะไร ถ้าเรากลับทิศทางการทำงาน/หรือลำดับการทำงานใหม่

วิธีการสอนแบบแก้ปัญหา จอห์น ดิวอี้ (John Dewey อ้างอิงจาก Barkley; Cross; & Major. 2005) เป็นผู้คิดวิธีสอนแก้ปัญหา โดยมุ่งให้ผู้เรียนได้ศึกษาและฝึกฝนวิธีการแก้ปัญหาต่างๆ ที่พบในชีวิตประจำวันได้อย่างเป็นกระบวนการสมเหตุสมผลและมีหลักเกณฑ์โดยนำความรู้และประสบการณ์จากหลายๆ สาขาวิชามาประกอบกันในการแก้ปัญหาเหล่านั้นๆ สำหรับขั้นตอนการสอนของวิธีการสอนแบบแก้ปัญหาได้แก่

1. ระบุปัญหา (Identify the problem)
2. วางแผนแก้ปัญหา (Plan possible solution)
3. ประเมินและทดสอบปัญหาต่าง ๆ (Evaluate and test the various solution)
4. ตัดสินใจเลือกวิธีแก้ปัญหา (Decide on a mutually acceptable solution)
5. นำไปใช้ (Implement the solution)
6. ประเมินผล (Evaluate the Solution)

สำหรับการสอนตามขั้นตอนสอนแก้ปัญหา สามารถนำมาประยุกต์ใช้ตามขั้นตอนต่างๆ ดังนี้
 ขั้นที่ 1 กำหนดปัญหาเป็นขั้นที่ครู นักเรียน หรือครูกับนักเรียนกำหนดปัญหา ขึ้น โดยวิธีการต่างๆ เช่น ถาถามนำเข้าสู่บทเรียน เล่าเรื่องหรือประสบการณ์ แล้วตั้งปัญหา ใช้สถานการณ์ในชุมชนมาตั้งปัญหา จัดสถานการณ์ในห้องเรียนกระตุ้นให้เกิดปัญหา เป็นต้น

ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์ปัญหาเมื่อได้ปัญหาจากขั้นที่ 1 มาแล้ว ครูจะนำนักเรียนให้คิดพิจารณาปัญหา จากนั้นก็จะแบ่งกลุ่ม เพื่อรับผิดชอบในการแก้ปัญหาแต่ละข้อ การสอนขั้นนี้จะจบลงด้วยการเสนอแนะแหล่งความรู้ที่แต่ละกลุ่มควรไปค้นคว้าหาคำตอบเพื่อแก้ปัญหา

ขั้นที่ 3 ตั้งสมมุติฐานเป็นขั้นที่นักเรียนคาดเดาว่าปัญหานั้นๆ มีสาเหตุมาจากอะไร หรือวิธีการแก้ปัญหานั้นน่าจะแก้ไขโดยวิธีใด หรือปัญหานั้นควรมีคำตอบว่าอย่างไร เป็นต้น

ขั้นที่ 4 เก็บรวบรวมข้อมูล นักเรียนแต่ละกลุ่มจะไปศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพื่อแก้ปัญหาด้วยการทำกิจกรรมต่างๆ ตามที่วางแผนไว้ในขั้นที่ 2 เช่น อ่านหนังสือ สัมภาษณ์ผู้รู้ เชิญวิทยากรมาให้ความรู้ ทำแผนภูมิ ทำแผนผัง ทำสมุดภาพ ชมภาพยนตร์หรือวีดิทัศน์ ทดลองปฏิบัติ เป็นต้น ขณะทำกิจกรรมครูจะคอยช่วยเหลือให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด

ขั้นที่ 5 วิเคราะห์ข้อมูลเป็นขั้นตอนแต่ละกลุ่มร่วมกันนำข้อมูลไปค้นคว้าหรือทดลองมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ หาคำตอบที่ต้องการ หรือพิสูจน์ว่าสมมุติฐานที่ตั้งไว้นั้น ถูกต้องหรือไม่ คำตอบที่ถูกคืออะไร

ขั้นที่ 6 สรุปผลเป็นขั้นที่นักเรียนสรุปผลการเรียนรู้และหลักการที่ได้จากการศึกษาหาปัญหานี้

โดยจะต้องฝึกฝนทีละขั้นตอนตามลำดับตั้งแต่ขั้นที่ 1 เรื่อยไปจนถึงขั้นที่ 6 เพราะในแต่ละขั้นตอนก็แตกต่างกัน และเน้นหนักทักษะที่แตกต่างกัน เพราะฉะนั้นในการฝึกจึงไม่ควรยกเว้นหรือข้ามขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งด้วย

3. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทักษะอาชีพ

3.1 ความหมายของอาชีพ

ราชบัณฑิตยสถาน. (2539) ได้ให้ความหมายของอาชีพว่า เป็นการเลี้ยงชีวิต หรือการทำมาหากิน หรืองานที่ทำเป็นประจำเพื่อเลี้ยงชีพ

วิจิตรา ปัญญาชัย. (2543) ได้ให้ความหมายของอาชีพว่า เป็นกิจกรรมและตำแหน่งที่เกี่ยวข้องกับงานซึ่งเป็นผลจากความก้าวหน้าในอนาคตระยะยาวตลอดชีวิตการทำงาน จากตำแหน่งหนึ่งไปสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้น ซึ่งเป็นผลจากการจัดการของบุคคลในการวางแผนและกำหนดเป้าหมายในอาชีพเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จสูงสุดจากการประกอบอาชีพ ร่วมกับการสนับสนุนขององค์กรและสอดคล้องกับสภาพของสังคมแวดล้อม

ฮอลล์ (Hall. 1978) อ้างถึงในเกตเตอร์ริดจ์ และอัทซ์สัน (Getterridge และ Hutcheson. 1990) ได้อธิบายอาชีพว่า เป็นผลของอิทธิพลจากตัวบุคคลกับโครงสร้างสังคมที่อยู่ในส่วนของบุคคล เป็นกระบวนการในการหาข้อมูล การพัฒนาเจตคติ ค่านิยม ประสบการณ์ และการตัดสินใจเลือกอาชีพ ในขณะที่องค์กรและโครงสร้างสังคมมีบทบาทในการส่งเสริมการฝึกอาชีพ การสร้างโอกาส การสรรหาระบบรางวัล การให้ข้อมูลข่าวสารด้านงานอาชีพ อาชีพจึงประกอบด้วยกระบวนการของบุคคลในการเลือกอาชีพ หน่วยงาน ตำแหน่งงานของตนเองโดยที่องค์กรทำการสรรหาคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสมในการดำรงตำแหน่งในองค์กร

Oxford Advance Learner's Dictionary. (2005) ได้ให้ความหมายของอาชีพว่า เป็นสิ่งที่บ่งบอกชัดเจนถึงการประกอบอาชีพที่มีความเหมาะสมต่อบุคคล เช่น อาชีพพยาบาล ช่าง เป็นต้น

Griffin. (1996) ได้ให้ความหมายของอาชีพว่า เป็นกลุ่มของประสบการณ์เกี่ยวกับงาน พฤติกรรมและเจตคติที่บุคคลได้รับตลอดชีวิตการทำงาน โดยอาชีพเป็นการคาดห้วงอนาคตในระยะยาว มีการวางแผน แสวงหาโอกาสความก้าวหน้า ความมั่นคง และความพึงพอใจในการประกอบอาชีพ

สรุปว่าความหมายของอาชีพ หมายถึงกิจกรรมการประกอบอาชีพ การเลี้ยงชีพ และตำแหน่งที่เกี่ยวข้องกับงานซึ่งเป็นผลในการก้าวหน้าในอนาคตระยะยาวตลอดชีวิตการทำงาน รวมถึงการแสวงหาความรู้ การประกอบอาชีพ และการตัดสินใจเลือกอาชีพ เป้าหมายในอาชีพเพื่อให้สามารถเลี้ยงตนเอง ครอบครัวยุติให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข และเป็นที่ยอมรับของสังคม

3.2 ทฤษฎีทางอาชีพ

ทฤษฎีทางอาชีพ ประกอบด้วย 2 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีการเลือกอาชีพ และทฤษฎีการพัฒนาอาชีพ โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.2.1 ทฤษฎีการเลือกอาชีพ

แฟรงค์ พาร์สัน (Frank Parsons อ้างอิงจาก วัชรีย์ ทรัพย์มี.2531: 14) ได้กล่าวถึงหลักการเลือกอาชีพ ไว้ดังนี้คือ

1. การวิเคราะห์ตนเอง โดยบุคคลจะวิเคราะห์คุณสมบัติต่างๆ และองค์ประกอบของตนเองเป็นต้นว่า ความสามารถ ความถนัด บุคลิกภาพ ฐานะเศรษฐกิจ สภาพการณ์ต่างๆ ในครอบครัว

2. การวิเคราะห์อาชีพ โดยบุคคลจะแสวงหาความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับอาชีพ อาทิ ความรู้เกี่ยวกับลักษณะของอาชีพ ความต้องการของตลาดแรงงานเกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ เวลาและทุนทรัพย์ที่ใช้เตรียมตัวประกอบอาชีพ รายได้ ความมั่นคงและโอกาสก้าวหน้าในอาชีพต่าง ๆ

3. การใช้วิจารณญาณการตัดสินใจเลือกอาชีพ โดยอาศัยหลักการวิเคราะห์ตนเอง และวิเคราะห์อาชีพประกอบกัน

ทฤษฎีการเลือกอาชีพแบบวิเคราะห์ลักษณะและองค์ประกอบของบุคคลมีแนวคิดว่าการเลือกอาชีพได้รับอิทธิพลจากองค์ประกอบหลายประการคือ ความถนัด สติปัญญา ความสนใจ ค่านิยมของบุคคลและชุมชน บุคคลแวดล้อม สัมฤทธิ์ผลในการเรียน ครอบครัว บุคลิกภาพและการปรับตัว ตลอดจนถิ่นที่อยู่อาศัย แต่ละบุคคลอาจได้รับอิทธิพลจากองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งมากน้อยต่างกันหรือได้รับอิทธิพลจากหลายองค์ประกอบ (วัชรีย์ ทรัพย์มี. 2531: 16-17)

กินเบอร์ก (Ginzberg อ้างถึงใน นวลศิริ เปาโรหิตย์.2528: 64) ได้สรุปองค์ประกอบในการเลือกอาชีพของบุคคล ซึ่งเกิดจากอิทธิพลของตัวแปร 4 ประการคือ

1. องค์ประกอบด้านความเป็นจริง (Reality Factor) หมายถึง การตอบสนองที่บุคคลมีต่อความกดดันจากสภาพความเป็นจริงของสิ่งแวดล้อม ด้านการพิจารณาการตัดสินใจเลือกอาชีพ

2. กระบวนการทางการศึกษา (Education Process) หมายถึง ระดับการศึกษาสูงต่ำแต่ละบุคคล จะเป็นตัวกำหนดหรือจำกัดขอบข่ายการเลือกอาชีพของตนไปโดยปริยาย

3. องค์ประกอบด้านอารมณ์ (Emotional Factors) หมายถึง ลักษณะทางบุคลิกภาพสัณฐานวิทยาที่ทำให้บุคคลตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมอย่างไร ซึ่งมีผลต่อการเลือกอาชีพเช่นกัน

4. ค่านิยมของแต่ละบุคคล (Personal Values) ค่านิยมส่วนบุคคลมีอิทธิพลทำให้บุคคลชอบอาชีพต่าง ๆ ไม่เหมือนกัน

นอกจากนี้ กินเบอร์ก และคนอื่น ๆ. (อ้างถึงใน วรรณภา เต็มสิริพจน์.2533: 13) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเลือกอาชีพไว้ว่า การที่บุคคลจะตัดสินใจเลือกอาชีพนั้นสามารถแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ คือ

1. การตัดสินใจเลือกอาชีพอย่างทันทีทันใด การเลือกอาชีพแบบนี้บุคคลจะตัดสินใจเลือกอาชีพเลยในขณะนั้น ซึ่งการเลือกประเภทนี้บุคคลจะเลือกโดยที่ไม่ได้มีการคิดและ

ไตร่ตรองมาก่อนและไม่สามารถที่จะรู้ถึงหนทางที่ตนเองจะได้รับจากการตัดสินใจเลือกอาชีพนั้น ดังนั้น การเลือกอาชีพประเภทนี้จึงมีลักษณะที่ตอบสนองโดยตรงต่อการเลือกอย่างทันทีทันใด

2. การตัดสินใจเลือกอาชีพอันเป็นผลมาจากเงื่อนไขทางจิตวิทยา การเลือกอาชีพแบบนี้จะขึ้นกับปัจจัยทางจิตวิทยา เช่น แรงกระตุ้น (Impulse) หรือแรงจูงใจ (Motives) นั่นคือบุคคลจะเลือกอาชีพเมื่อมีปัจจัยเหล่านี้มากระตุ้นหรือแรงจูงใจทำให้ตัดสินใจเลือกอาชีพแต่การตัดสินใจเลือกอาชีพนั้นอาจจะไม่เกิดขึ้นหากว่าโอกาสต่าง ๆ ไม่เอื้ออำนวย

3. การตัดสินใจเลือกอาชีพอันเป็นผลมาจากการแนะนำ การเลือกอาชีพลักษณะนี้เกิดขึ้นจากการแนะนำทางเกี่ยวกับอาชีพโดยเฉพาะ นั่นคือ ผู้ที่มีหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำอาชีพจะเป็นผู้ที่สามารถให้คำปรึกษาการเลือกอาชีพได้ว่าอาชีพไหนเหมาะสมหรือไม่อย่างไร ฮอปพ็อค นักแนะนำอาชีพ (Hoppock อ้างถึงใน อัจฉรา เขตภารา. 2545: 29) ได้ศึกษาและอธิบายทฤษฎีการเลือกอาชีพ ตามแนวคิดโดยสร้างทฤษฎีการเลือกอาชีพว่า Composite Theory สรุปได้ดังนี้

1. บุคคลเลือกอาชีพเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง
2. บุคคลจะเลือกอาชีพซึ่งตนเชื่อว่าจะสามารถตอบสนองความต้องการที่มีความสำคัญสูงสุดสำหรับตนเอง
3. ความต้องการของบุคคลจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพของตนเองแม้ว่าการรับรู้เกี่ยวกับอาชีพของบุคคลอาจจะยังไม่ชัดเจนก็ตาม
4. พัฒนาการทางอาชีพของบุคคลหนึ่งจะเริ่มขึ้นเมื่อตนเองมีความตระหนักเป็นครั้งแรกว่า อาชีพสามารถตอบสนองความต้องการของตนได้
5. พัฒนาการทางอาชีพและการตัดสินใจเลือกอาชีพจะดำเนินไปอย่างเหมาะสมถ้าบุคคลสามารถคาดการณ์ได้ว่าอาชีพจะตอบสนองความต้องการของตนได้ดีเพียงใด ซึ่งความสามารถด้านการคาดการณ์นี้ขึ้นอยู่กับความรู้หรือการรับรู้เกี่ยวกับตนเอง ความรู้หรือการรับรู้เกี่ยวกับอาชีพและความสามารถที่จะคิดได้อย่างกระจ่างชัด
6. ข้อมูลเกี่ยวกับตนเองของแต่ละบุคคลจะมีผลต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพ เพราะจะช่วยให้ประจักษ์ถึงความต้องการของตนเองและยังช่วยให้คาดการณ์ได้ว่า ตนเองจะประสบความสำเร็จในอาชีพที่จะตัดสินใจเลือกนั้นได้ในด้านใดบ้าง
7. ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพมีผลต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพของแต่ละบุคคลเพราะจะช่วยให้ค้นพบอาชีพซึ่งอาจตอบสนองความต้องการของตนเองและยังช่วยให้คาดการณ์ได้ว่าอาชีพที่ตนจะตัดสินใจเลือกนั้นจะนำความพอใจได้มากน้อยเพียงใด
8. ความพึงพอใจในอาชีพของแต่ละบุคคล มีผลมาจากการได้รับการตอบสนองความต้องการตามความคาดหวังของตนเพียงใด
9. ความพึงพอใจในอาชีพของแต่ละบุคคลมีผลมาจากการได้รับการตอบสนองความต้องการของตนเองในปัจจุบันและจากแนวโน้มที่จะได้รับการตอบสนองในอนาคต

10. การตัดสินใจเลือกอาชีพของแต่ละบุคคล เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ ทั้งนี้ถ้าบุคคลเชื่อว่า การเปลี่ยนแปลงจะตอบสนองความต้องการของตนได้ดีกว่า

3.2.2 ทฤษฎีการพัฒนาอาชีพ

เทียดแมนและโอฮารา (Tiedman and O'Hara อ้างอิงจาก วัชรีย์ ทรัพย์มี. 2531: 34-35) มีแนวความคิดว่า การตัดสินใจเลือกอาชีพและการปรับตัวการทำงานเป็นกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลและพัฒนาเป็นระยะเวลานาน โดยแบ่งพัฒนาการด้านอาชีพ ดังต่อไปนี้คือ

1. **ขั้นเตรียมเลือกอาชีพ (The Period of Anticipation of Decision Making or Preoccupation)** เป็นขั้นที่บุคคลจะเผชิญกับปัญหาเฉพาะหน้า เช่น จะต้องเลือกตัดสินใจเกี่ยวกับหลักสูตรที่จะต้องเรียนหรือเริ่มคิดเตรียมการที่จะเลือกอาชีพต่อไปในอนาคต ในขั้นนี้บุคคลจะใช้กระบวนการวิเคราะห์แยกแยะรายละเอียดเกี่ยวกับตนเองและสิ่งแวดล้อม ซึ่งก่อตัวเป็นความคิดที่ใช้ตัดสินใจเลือกสาขาวิชาเรียนหรือเลือกอาชีพ โดยขั้นเลือกอาชีพนี้แบ่งเป็นขั้นย่อย ๆ 4 ขั้นคือ

1.1 **ขั้นการสำรวจ (Exploration)** ในขั้นนี้บุคคลจะสำรวจและประเมินตนเองในด้านต่าง ๆ เช่น ความถนัด ความสามารถ ความสนใจ ความต้องการและสำรวจลักษณะสาขาวิชาหรือลักษณะอาชีพ ข้อดีและข้อบกพร่องของอาชีพ

1.2 **ขั้นการก่อตัวของความคิด (Crystallization)** เมื่อได้ประเมินตนเองและวิเคราะห์อาชีพหรือสาขาวิชาแล้ว ก็จะรวมตัวเป็นแนวความคิด ซึ่งจะนำไปใช้ในการตัดสินใจเลือกสาขาวิชาหรือเลือกอาชีพ

1.3 **ขั้นการลองเลือกอาชีพ (Choice)** ในขั้นนี้บุคคลจะตัดสินใจลองเลือกสายการเรียนหรืออาชีพ

1.4 **ขั้นการพิจารณารายละเอียดเพื่อความกระจ่างชัดและความแน่นอนด้านการตัดสินใจ (Clarification or Specification)** ในขั้นนี้บุคคลจะหารายละเอียดเพิ่มเติมในสาขาวิชาหรืออาชีพที่เลือกอีกครั้ง เพื่อการตัดสินใจที่แน่นอน

2. **ขั้นการประกอบอาชีพและการปรับตัวการทำงาน (The Period of Implementation and Adjustment)** เมื่อบุคคลตัดสินใจเลือกสาขาการเรียนและอาชีพได้แล้ว บุคคลก็จะไปสู่ขั้นดำเนินการศึกษาหรือประกอบอาชีพตามที่ได้เลือกสรรแล้วนั้น โดยขั้นการประกอบอาชีพและการปรับตัวการทำงาน แบ่งย่อยได้เป็น 3 ขั้น คือ

2.1 **ขั้นการนำตนเองเข้าสู่การศึกษาหรือการทำงาน (Induction)** ขั้นนี้บุคคลจะเข้าทำงานหรือศึกษาตามสาขาที่ตนได้ตัดสินใจเลือกแล้ว

2.2 **ขั้นการเปลี่ยนแปลงปรับปรุง (Transition or Reformation)** ถ้าบุคคลไม่ประสบความสำเร็จหรือประสบปัญหาเกี่ยวกับการศึกษาหรือประกอบอาชีพในสาขาที่เลือกแล้วนั้น บุคคลจะปรับปรุงตนเองหรือสำรวจตนเองและอาชีพหรือสาขาที่เรียนใหม่ เพื่อไปสู่การตัดสินใจเลือกการศึกษาหรืออาชีพใหม่ให้เหมาะสมต่อไป

2.3 ขั้นการประกอบอาชีพอย่างมั่นคง (Maintenance or Integration) ถ้าบุคคลประสบความสำเร็จด้านการศึกษาหรือการประกอบอาชีพที่ได้เลือกสรรแล้วนั้น ก็จะเป็นกำลังใจให้บุคคลมุ่งมั่นศึกษาหรือประกอบอาชีพให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

โดนัล อี ซูเปอร์ (Donald E. Super อ้างถึงใน วัชร ทรัพย์มี. 2531:27-28) ได้พัฒนาทฤษฎีพัฒนาการด้านอาชีพ โดยมีหลักการดังนี้คือ

1. พัฒนาการด้านอาชีพเป็นกระบวนการต่อเนื่องและมีการเปลี่ยนแปลงได้ เนื่องจากความสนใจในอาชีพ ความสามารถของบุคคล สภาพการณ์ที่บุคคลดำรงชีวิตและการงาน ความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อตนเอง เปลี่ยนแปลงไปตามเวลาและประสบการณ์ ดังนั้น การเลือกและการปรับตัวในอาชีพจึงเป็นกระบวนการต่อเนื่อง

2. คุณสมบัติของแต่ละคนเหมาะกับอาชีพได้หลายอย่าง เช่น คนที่ชอบช่วยเหลือผู้อื่นอาจประกอบอาชีพพยาบาล นักสังคมสงเคราะห์ แพทย์ หรือคนที่ถนัดคำนวณ อาจประกอบอาชีพวิศวกรหรือนักบัญชี คนที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ อาจประกอบอาชีพ นักแสดง หรือสถาปนิก

3. บุคคลมีความแตกต่างกันในด้านความสามารถ ความถนัด ความสนใจและบุคลิกภาพ

4. ลักษณะของแบบฉบับอาชีพ (Career Pattern) เป็นต้นว่า ระดับของอาชีพ (เช่น อาชีพระดับวิชาชีพ อาชีพทักษะหรือกึ่งทักษะ) การประกอบอาชีพอย่างมั่นคงขึ้นกับสถานะเศรษฐกิจสังคมของครอบครัว ความสามารถทางสติปัญญา บุคลิกลักษณะและโอกาสที่แต่ละบุคคลได้รับ ตลอดจนการปรับตัวในอาชีพ

5. การที่จะส่งเสริมให้มีพัฒนาการด้านอาชีพที่ดี จะทำได้โดยการส่งเสริมให้ได้พัฒนาความสามารถให้เต็มที่และให้ได้รู้สภาพข้อเท็จจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับลักษณะของตนเองและสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้มีความเข้าใจตนเองอย่างถ่องแท้

6. กระบวนการพัฒนาการด้านอาชีพ มีความเกี่ยวพันกับการพิจารณาตนเองของบุคคล เป็นการที่บุคคลได้มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและบุคคลได้ประเมินการกระทำของตนเองว่ามีสิ่งใดเด่นหรือด้อย

7. การที่บุคคลจะประสบความสำเร็จด้านการทำงานและในชีวิต ขึ้นกับการที่บุคคลนั้นได้ทำงานตรงกันกับความสามารถ ความถนัด ความสนใจ บุคลิกภาพและค่านิยมของตนเอง

8. การพิจารณาตนเองได้ก่อตัวขึ้นแล้วในระยะก่อนวัยรุ่นและชัดเจนขึ้นในระยะวัยรุ่นและมีส่วนเกี่ยวข้องกับการพิจารณาอาชีพของบุคคล

9. องค์ประกอบเกี่ยวกับความเป็นจริงทั้งหลาย ทั้งลักษณะต่าง ๆ ของตนเอง และสังคม ย่อมมีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพมากขึ้นเมื่ออายุเพิ่มขึ้น

10. การเลือกอาชีพและระดับของอาชีพ สัมพันธ์กับสติปัญญา สถานะเศรษฐกิจ สังคมของครอบครัว ความต้องการ ค่านิยม ความสนใจ ทักษะเกี่ยวกับสัมพันธ์ภาพระหว่าง บุคคลระดับการศึกษาและขึ้นกับความต้องการของตลาดแรงงาน

11. การประสบความสำเร็จด้านการประกอบอาชีพ เป็นการเพิ่มพูนความรู้สึกรัก กิจที่มีต่อตนเองในทางที่ดี

3.2.3 ทฤษฎีการเลือกอาชีพ

ทฤษฎีการเลือกอาชีพของฮอลแลนด์(Holland ' s Theory of Vocational Choice) จอห์น แอล ฮอลแลนด์ (John L. Holland)เป็นนักจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยจอห์นฮอปคิน ได้สร้างทฤษฎีการเลือก อาชีพแบบสำรวจความสนใจในอาชีพและแบบสำรวจบุคลิกภาพของตนเอง เพื่อช่วยในการเลือกอาชีพโดยได้ ตั้งสมมติฐานไว้ดังนี้คือ

1) การเลือกอาชีพเป็นการแสดงออกถึงบุคลิกภาพของบุคคลความสนใจ ในอาชีพแสดงให้เห็นถึงบุคลิกภาพในการทำงานการใช้เวลาว่างและงานอดิเรกของบุคคล

2) การสำรวจความสนใจในอาชีพเป็นการวัดบุคลิกภาพของบุคคล

3) ถ้าบุคคลเลือกประกอบอาชีพอย่างหนึ่งอันเนื่องมาจากประวัติและ บุคลิกภาพของเขา อาชีพอย่างเดียวกันนั้นก็จะดึงดูดความสนใจของบุคคลที่มีบุคลิกภาพหรือ ลักษณะที่ตรงหรือคล้ายคลึงกัน

4) บุคคลแต่ละคนมีความสนใจต่ออาชีพอยู่สองสามอาชีพซึ่งจะมี ความสำคัญต่อการเลือกอาชีพมาก

5) ความพึงพอใจความมั่นคงและความสำเร็จในการประกอบอาชีพขึ้นอยู่กับความสอดคล้องระหว่างบุคลิกภาพของบุคคลกับสภาพแวดล้อมของงาน

ทฤษฎีการเลือกอาชีพของฮอลแลนด์สร้างขึ้นโดยมีความคิดพื้นฐาน 4 ประการ ดังนี้

1. บุคลิกภาพของบุคคลทั่วไปแบ่งได้เป็น 6 ลักษณะตามความสนใจอาชีพ ประเภทต่าง ๆ ต่อไปนี้คือ งานช่างฝีมือและกลางแจ้งงานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีงานบริการ การศึกษาและสังคมงานสำนักงานและเสมียนงานจัดการและค้าขายงานศิลปะดนตรีและวรรณกรรม บุคลิกภาพแต่ละลักษณะเป็นผลจากการปะทะสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมต่างๆกับแรงผลักดันส่วนบุคคลซึ่งประกอบด้วยศักดิ์ตระกูลบิตามารดาระดับชั้นทางสังคมและสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ประสบการณ์เหล่านี้จะก่อให้เกิดความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบและความรู้สึก ชอบหรือไม่ชอบนี้จะ กลายเป็นความสนใจและจากความสนใจจะนำไปสู่ความสามารถเฉพาะที่สูงสุดความ สนใจและความสามารถเฉพาะจะกำหนดให้บุคลิกคิดรับรู้และแสดงเอกลักษณ์ของตน

2. สิ่งแวดล้อมของบุคคลก็แบ่งได้เป็น 6 อย่างตามความสนใจอาชีพประเภทต่าง ๆ ข้างต้นเช่นเดียวกันสิ่งแวดล้อมแต่ละอย่างนี้ถูกรองรับโดยบุคลิกภาพและเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึง ปัญหาและความกดดันบางประการและโดยเหตุที่บุคลิกภาพต่างกันทำให้ความสนใจและความถนัด

ต่างกันด้วยบุคคลจึงมีแนวโน้มจะหันเข้าหาบุคคลหรือสิ่งต่างๆที่สอดคล้องกับบุคลิกภาพของตน ดังนั้นบุคคลในกลุ่มเดียวกันจึงมักจะมีอะไรๆ คล้ายๆกัน

3. บุคคลจะค้นหาสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้เขาได้ฝึกทักษะและใช้ความสามารถของเขา ทั้งยังเปิดโอกาสให้เขาได้แสดงทัศนคติค่านิยมและบทบาทของเขา

4. พฤติกรรมของบุคคลถูกกำหนดโดยบุคลิกภาพและสิ่งแวดล้อมเมื่อเราทราบบุคลิกภาพและสิ่งแวดล้อมบุคคลก็จะทำให้เราทราบถึงผลที่จะติดตามมาด้วยซึ่งได้แก่การเลือกอาชีพการเปลี่ยนงาน ความสำเร็จในอาชีพความสามารถเฉพาะพฤติกรรมทางการศึกษาและสังคม นอกจากนี้ความคิดพื้นฐาน 4 ประการข้างต้นแล้วฮอลแลนด์ยังมีแนวคิดปลีกย่อยเพิ่มเติมอีก 4 ประการดังนี้

4.1 ความสอดคล้องต้องกัน (Consistency) บุคลิกภาพบางลักษณะมีความสอดคล้องต้องกันเช่น บุคลิกภาพของผู้มีความสนใจอาชีพประเภทงานช่างฝีมือและกลางแจ้งกับบุคลิกภาพของผู้มีความสนใจอาชีพ ประเภทงานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีหรือบุคลิกภาพของผู้มีความสนใจอาชีพประเภทงานสำนักงานและเสมียน กับบุคลิกภาพของผู้มีความสนใจอาชีพประเภทงานศิลปะดนตรีและวรรณกรรม

4.2 ความแตกต่างกัน (Differentiation) โดยปกติบุคคลจะมีบุคลิกภาพเด่นชัดอยู่ลักษณะหนึ่ง แม้จะมีบุคลิกลักษณะอื่นๆปะปนอยู่บ้างแต่บางคนอาจจะมีบุคลิกภาพลักษณะต่างๆอยู่ในระดับใกล้เคียงกันจนยากต่อการชี้ชัดลงไปว่าบุคคลนั้นมีบุคลิกภาพลักษณะใด

4.3 ความเหมาะสมกัน (Congruence) บุคลิกภาพและสิ่งแวดล้อมต้องมีความเหมาะสมกันเช่น สิ่งแวดล้อมของผู้มีความสนใจประเภทงานช่างฝีมือและกลางแจ้งย่อมเหมาะสมกับบุคลิกภาพของผู้มีความสนใจอาชีพประเภทนี้มากกว่าบุคลิกภาพของผู้มีความสนใจประเภทอื่น

4.4 การคาดคะเน (Calculus) โดยเหตุที่บุคลิกภาพแต่ละลักษณะและสิ่งแวดล้อมแต่ละอย่าง มิได้แยกจากกันโดยเด็ดขาดและต่างก็มีความสัมพันธ์ภายในกันอยู่ดังนั้นเมื่อบุคคลมีบุคลิกภาพลักษณะหนึ่งก็ทำให้สามารถคาดคะเนถึงบุคลิกภาพลักษณะอื่นได้ด้วย

การกำหนดลักษณะบุคลิกภาพ

ฮอลแลนด์ได้จำแนกลักษณะบุคลิกภาพตามความสนใจอาชีพต่างๆ 3 ประเภทโดยมีเป้าหมายดังนี้

1. ชี้แนะประสบการณ์ที่จะนำไปสู่ลักษณะเฉพาะของบุคคล
2. อธิบายให้ทราบว่าประสบการณ์นำไปสู่ลักษณะเฉพาะได้อย่างไรและลักษณะเฉพาะ นำไปสู่พฤติกรรมได้อย่างไร
3. แยกแยะความเหมาะสมระหว่างบุคลิกภาพแต่ละลักษณะกับเหตุการณ์ทั้งเก่าและใหม่

ทฤษฎีการเลือกอาชีพของโรว์ (Roe's Theory of Vocational Choice) โรว์ได้
ทฤษฎีการเลือกอาชีพจากผลงานวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์ความแตกต่างในด้านบุคลิกภาพ
สติปัญญา ความถนัดประสบการณ์ในวัยเด็กซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการเลือกอาชีพของบุคคล มี
แนวคิดไว้ 2 ประการคือ

1. บุคคลจะเลือกอาชีพให้เหมาะกับบุคลิกภาพและสนองความต้องการของตน
2. ประสบการณ์ในวัยเด็กที่ได้จากการอบรมเลี้ยงดูมีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพ

ทฤษฎีนี้ได้รับอิทธิพลจากทฤษฎีการจูงใจโดยมีแนวความคิดว่าความต้องการของบุคคลจะทำให้เกิด
แรงผลักดันในการกระทำต่างๆ ทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่าคนเลือกอาชีพเพื่อสนองความต้องการต่างๆ
ของตนเช่นความต้องการเป็นที่ยอมรับนับถือความต้องการตำแหน่งความมั่นคงความต้องการทาง
เศรษฐกิจตลอดจนความต้องการอิสรภาพทุกคนในสังคมอยู่ภายใต้อิทธิพลของความต้องการซึ่ง
บุคคลพยายามหาทางตอบสนองความต้องการของตน อาชีพไม่ได้หมายถึงเพียงแต่กิจกรรมที่บุคคล
ทำเพื่อหาเลี้ยงชีพเท่านั้นแต่หมายถึงวิถีชีวิต หรือกิจกรรมที่บุคคลกระทำเกือบตลอดชีวิตเพื่อให้
ความต้องการได้รับการตอบสนองวิถีชีวิตหรือรูปแบบของ การดำเนินชีวิตเพื่อให้ตอบสนองความ
ต้องการในระดับต่างๆจนเป็นอุปนิสัยในการเลือกอาชีพบุคคล

ทฤษฎีของโรว์ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ประการคือ

1. อิทธิพลของพันธุกรรมเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้บุคคลเกิดความต้องการ
2. อิทธิพลของทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchical Need

Theory) ทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ที่จัดลำดับความต้องการของมนุษย์เป็นชั้นๆจากขั้นมูล
ฐานที่ต่ำที่สุดคือ ความต้องการทางกายจนถึงขั้นสูงสุดคือความต้องการที่จะเข้าใจตนเองอย่างถ่อง
แท้ การที่ความต้องการชั้นต่างๆของเด็กจะได้รับการตอบสนองหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับ ความสัมพันธ์
ระหว่างบิดามารดาหรือผู้ปกครองกับเด็กซึ่งจะก่อให้เกิดเป็นบุคลิกภาพและบุคลิกภาพนี้จะมีอิทธิพล
ต่อการเลือกอาชีพของบุคคลโดยบุคคลจะเลือกอาชีพให้เหมาะสมกับบุคลิกภาพและสนองความ
ต้องการของตน

3. อิทธิพลของประสบการณ์ในวัยเด็กตอนต้น (Early Childhood Experiences)
ซึ่งเป็นผล มาจากการเลี้ยงดูเด็กของบิดามารดาหรือผู้ปกครองแบบฉบับของการเลี้ยงดูเด็กซึ่งมี
อิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของบุคคลออกเป็น 3 แบบดังต่อไปนี้

1) การเลี้ยงดูแบบไม่สนใจหรือไม่ยอมรับเด็ก (Avoidance of the Child) ซึ่งแบ่ง
ออกเป็น 2 ลักษณะคือการเลี้ยงดูแบบไม่ยอมรับเด็ก (Rejecting) และ การเลี้ยงดูแบบละเลยเด็ก
(Neglecting) ผู้ปกครองละเลยไม่เอาใจใส่รับผิดชอบและไม่ตอบสนองความต้องการด้านต่างๆของ
เด็กแต่จะให้เฉพาะปัจจัยขั้นพื้นฐานบ้างเด็กจะขาดความสุขและมักมองโลกในแง่ร้ายไม่ชอบสังคม
และมีแนวโน้มที่จะเลือกอาชีพที่มีความสัมพันธ์กับบุคคลน้อย

2) การเลี้ยงดูด้วยอารมณ์ (Emotion Concentration on the Child) ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือการเลี้ยงดูแบบปกป้องคุ้มครองมากเกินไป (Overprotecting) ผู้ปกครองปกป้องระแวดระวังเด็ก ทุกฝีก้าวไม่ค่อยให้เด็กทำสิ่งต่างๆ การเลี้ยงดูแบบนี้แม้จะสนองความต้องการด้านร่างกายและความปลอดภัยแก่เด็กแต่จะเป็นการส่งเสริมให้เด็กพึ่งผู้ใหญ่มากและมักจะทำให้เด็กกลายเป็นคนที่ทำอะไรต่าง ๆ ตามแบบฉบับที่มีอยู่ไม่ค่อยได้แสดงความรู้สึกเริ่มเด็กมีแนวโน้มที่จะเลือกอาชีพที่สัมพันธ์กับบุคคลน้อยและการเลี้ยงดูแบบเข้มงวดหรือเรียกร้องจากเด็กมาก (Overdemanding) ผู้ปกครองจะคาดหวังความสำเร็จจากเด็กมาก วางมาตรฐานไว้สูงคาดหวังให้เด็กกระทำการสิ่งต่างๆ อย่างสมบูรณ์แบบเด็กจะได้รับความรักก็ต่อเมื่อสามารถทำตามสิ่งที่ผู้ปกครองคาดหวังไว้ได้สำเร็จการเลี้ยงดูแบบนี้จะทำให้เด็กเกิดความเครียดสูงเด็กจะหาทางออกด้วยการก้าวร้าวหรือเก็บตัวเด็กมีแนวโน้มที่จะเลือกอาชีพที่มีความสัมพันธ์กับบุคคลน้อย

3) การเลี้ยงดูแบบยอมรับให้ความรักความอบอุ่นแก่เด็ก (Acceptance of the Child) ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือการเลี้ยงดูแบบไม่เข้มงวดต่อเด็กผู้ปกครองให้ความรักความอบอุ่นแก่เด็กตั้งกฎเกณฑ์เพื่อควบคุมความประพฤติของเด็กเพียงเล็กน้อยและไม่เข้มงวดต่อกฎเกณฑ์เด็กได้รับความอบอุ่นและชอบสังคมกับบุคคลอื่นเด็กมีแนวโน้มที่จะเลือกอาชีพที่สัมพันธ์กับบุคคลเช่นอาชีพธุรกิจอาชีพบริการและอาชีพ การแสดงเป็นต้นและการเลี้ยงดูแบบให้ความรัก (Loving) ผู้ปกครองให้ความรักความอบอุ่นให้กำลังใจให้การสนับสนุนเด็กมีความสุขมีอิสรภาพและได้รับการตอบสนองความต้องการชอบสังคมและมีแนวโน้มที่จะเลือกอาชีพที่สัมพันธ์กับบุคคลมาก

อาชีพออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ดังนี้คือ

1) อาชีพที่ติดต่อกับเกี่ยวข้องกับบุคคลเช่นอาชีพบริการอาชีพธุรกิจอาชีพที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมระเบียบประเพณีอาชีพด้านศิลปะและการบันเทิง

2) อาชีพที่เกี่ยวข้องกับวัตถุเช่นอาชีพด้านเทคนิคการเกษตรวิทยาศาสตร์ ประสพการณ์ที่บุคคลได้รับในวัยเด็กจากการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาหรือผู้ปกครองจะมีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพเป็นต้นว่าบุคคลที่มาจากครอบครัวที่มีบรรยากาศแห่งความรักความอบอุ่นจะเป็นคนที่ชอบสังคมกับบุคคลต่างๆ มีทัศนคติที่ดีต่อสังคมเมื่อเลือกอาชีพมักจะเลือกอาชีพที่ติดต่อกับบุคคลเช่นอาชีพเกี่ยวกับการให้บริการเช่นนักสังคมสงเคราะห์นักแนะแนวแพทย์พยาบาลตำรวจหรืออาชีพธุรกิจส่วนบุคคลที่มาจากครอบครัวที่ขาดความอบอุ่นเช่นพ่อแม่ละเลยไม่สนใจหรือเรียกร้องต่อเด็กมากเกินไปจะทำให้บุคคลนั้นเป็นบุคคลที่ไม่ชอบสังสรรค์กับบุคคลอื่นจะนั้นมักจะเลือกอาชีพที่ไม่ต้องการติดต่อกับบุคคลแต่เป็นการทำงานกับวัตถุมากกว่าเช่นอาชีพด้านเทคนิคเกษตรกรรมและวิทยาศาสตร์

ทฤษฎีการเลือกอาชีพของเชฟเฟอร์ (Schaffer's Theory of Vocational Choice)

R.H. Schaffer ได้ศึกษาวิจัยจากบุคคลที่ประกอบอาชีพต่างๆ เขาได้แนวคิดว่าคุณคนเลือกอาชีพเพื่อให้สนองความต้องการของตนและถ้าเลือกอาชีพได้สอดคล้องกับความต้องการจะทำให้มีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จในชีวิตการทำงานเชฟเฟอร์ได้ศึกษาวิจัยจากบุคคลที่ประกอบอาชีพต่างๆ เขาสรุปว่า บุคคลมีความต้องการด้านต่างๆ ดังนี้คือ

1. ความต้องการการยอมรับจากบุคคลอื่นซึ่งจะก่อให้เกิดความภูมิใจในตนเอง
2. ความต้องการความรักและสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมได้รับความรักและความอบอุ่นจากบุคคลอื่น
3. ความต้องการประสบความสำเร็จในสิ่งที่ทำ
4. ความต้องการควบคุมผู้อื่นมีอำนาจเหนือผู้อื่น
5. ความต้องการช่วยเหลือผู้อื่น
6. ความต้องการแสดงตนเอง
7. ความต้องการสถานะทางเศรษฐกิจสังคม
8. ความต้องการปฏิบัติตามค่านิยมที่ตนยึดถือ
9. ความต้องการทำตามผู้อื่นไม่ต้องมีความรับผิดชอบมาก
10. ความต้องการแสดงความคิดริเริ่มในการดำเนินกิจการต่างๆ
11. ความต้องการความมั่นคงทางเศรษฐกิจคือต้องการรายได้ที่สม่ำเสมอ
12. ความต้องการเป็นตัวของตัวเองทำงานอิสระ

เชฟเฟอร์ (Schaffer) กล่าวว่า การที่บุคคลจะประสบความสำเร็จและมีความสุขในกาประกอบอาชีพมากน้อยเพียงใดคือ การที่อาชีพนั้นสนองความต้องการของเขาได้ขนาดไหน ความสามารถในการเลือกอาชีพของแต่ละคนย่อมแตกต่างกันและขึ้นอยู่กับส่วนประกอบหลายๆ อย่างเช่น เพศวัยความคิดประสบการณ์ค่านิยม บุคลิกภาพเป็นต้น การตัดสินใจประกอบอาชีพอย่างใดอย่างหนึ่งให้ประสบความสำเร็จนั้นเป็นเรื่องที่ทำความลำบากให้แก่บุคคลมากเนื่องจากสิ่งเหล่านี้พัฒนามาในแต่ละวัยของชีวิต การเข้าใจพัฒนาการด้านอาชีพ (Career Development) จะทำให้เข้าใจถึงกระบวนการที่บุคคลได้เรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง อิทธิพลของ ประสบการณ์ในวัยเด็กและแบบฉบับของบุคลิกภาพซึ่งมีอิทธิพลต่อค่านิยมและการตัดสินใจ

จากการศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎีการเลือกอาชีพจะเห็นได้ว่า ข้อมูลเกี่ยวกับตนเองและข้อมูลอาชีพต่างๆ มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพเป็นอย่างมาก เพราะข้อมูลดังกล่าวช่วยให้บุคคลตระหนักว่าเขาต้องการอะไรจากอาชีพอาชีพนั้นจะสามารถตอบสนองความต้องการของเขาได้อย่างไร อาชีพนั้นๆ ต้องการบุคคลที่มีบุคลิกภาพอย่างไรแล้วเขามีคุณสมบัติอะไรที่เหมาะสมกับอาชีพนั้นบ้าง เป็นต้น ซึ่งแต่ละบุคคลจะมีคุณลักษณะความสนใจเป็นลักษณะเฉพาะของตนเอง และคุณลักษณะความสนใจนี้ จะมีความสัมพันธ์กับลักษณะของบุคคล ซึ่งเป็นที่ต้องการในแต่ละอาชีพและมีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของบุคคลนั้น คุณลักษณะความสนใจนี้สามารถวัดได้โดยใช้แบบทดสอบทางจิตวิทยาซึ่งมีอยู่หลายลักษณะ

3.3 แนวคิดเกี่ยวกับความสำเร็จการประกอบอาชีพ

แมคเคลแลนด์ (McClelland อ้างถึงใน วชิร โอภิชากร. 2541:14-15) ได้กล่าวว่า ผู้ประกอบการมีคุณลักษณะทางจิตใจที่สำคัญประการหนึ่งคือ มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง (Need for Achievement) และผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะมีคุณลักษณะเชิงพฤติกรรม 6 ประการต่อไปนี้

1. มีความกล้าเสี่ยงพอสมควร เป็นคุณลักษณะที่บุคคลไม่พอใจที่จะทำในสิ่งที่ยาก โดยไม่ต้องใช้ความสามารถ แต่จะเลือกทำในสิ่งที่ยากและเหมาะสมกับความสามารถของตนเองทั้ง มีความพอใจในความสำเร็จจากการได้ทำสิ่งที่ยากนั้น ไม่กลัวความล้มเหลวที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำของตน เชื่อความสามารถตนเองมากกว่าการหวังพึ่งโชคลาภ

2. มีความกระตือรือร้นหรือมีความขยันขันแข็งทำสิ่งแปลกใหม่ มีความขยันและพากเพียรทำงานที่ท้าทาย ย้ำความสามารถของตน ชอบทำงานที่ต้องใช้สมองขบคิดและพึงพอใจที่ได้ทำงานสำเร็จ

3. มีความรับผิดชอบต่อนตนเอง เป็นลักษณะที่มีความพยายามจะทำงานให้เสร็จ เพื่อความพึงพอใจของตนเอง ไม่ได้ทำเพื่อให้ผู้อื่นยกย่องและต้องการปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้นอยู่เสมอไม่ต้องการให้ผู้อื่นมาบงการว่าควรจะทำอะไร

4. รู้ถึงผลที่เกิดจากการตัดสินใจของตนเองเป็นลักษณะที่มีความเชื่ออย่างมีเหตุผลว่าผลจากการกระทำของตนจะเป็นอย่างไร ไม่ใช่การคาดเดาว่าผลน่าจะเป็นอย่างไรได้บ้าง

5. มองการณ์ไกล เป็นผู้มีแผนการในระยะยาว คอยหาโอกาสและช่องทางในการประกอบกิจการใหม่จากมวลประสบการณ์ สภาพแวดล้อมเพื่อทำนายผลในอนาคต

6. มีความสามารถจัดระบบงาน การจัดการและการจัดองค์กร

ผู้สตี รุมาคม. (2537:41-44) ได้กล่าวถึง คุณลักษณะทั่วไปของบุคคลที่มีส่วนต่อความสำเร็จในการประกอบอาชีพ ประกอบด้วย 5 ประการดังนี้

1. แรงผลักดัน คือ แรงจูงใจให้บุคคลทำงาน แรงผลักดันนี้ประกอบด้วยคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความกระฉับกระเฉง ความคิดริเริ่ม ความเพียรพยายามและความทะเยอทะยาน

2. ความสามารถด้านจิตใจ ประกอบด้วย สติปัญญา (IQ) ความสามารถด้านการคิดสร้างสรรค์และความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์

3. ความสามารถด้านมนุษยสัมพันธ์ เป็นความสามารถด้านการรับรู้และเข้าใจบุคคลอื่น ความมั่นคงด้านอารมณ์ ความสัมพันธ์ส่วนตัว ความสามารถด้านการเข้าสังคม การคิดพิจารณาและการรู้จักยืดหยุ่น

4. ความสามารถด้านการติดต่อสื่อสาร คือ ความสามารถติดต่อสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งการติดต่อสื่อสารที่เป็นลายลักษณ์อักษรและการติดต่อสื่อสารด้วยวาจา รู้จักใช้คำพูดหรือใช้คำที่มีความหมายถูกต้อง

5. ความรู้ทางเทคนิค หมายถึง วิธีการที่จะทำให้กิจกรรมมุ่งไปสู่ความสำเร็จได้

ไซคซัย ชยธวัช. (2546:21-22) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของความสำเร็จ ประกอบด้วยตนเอง การกำหนดเป้าหมายในชีวิต การลงมือปฏิบัติเพื่อบรรลุเป้าหมายและการกำหนดกรอบเวลาที่เหมาะสม

นอกจากนี้ ยังได้กล่าวถึง คุณสมบัติของบุคคลที่ประสบความสำเร็จ ต้องอาศัยปัจจัยดังต่อไปนี้ คือ ความขยัน ความอดทน ความพยายาม ความมุ่งมั่นตั้งใจ ความซื่อสัตย์ ความกตัญญูการชวนหาความรู้อยู่เสมอและการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

วชิร โอภิชากร. (2541:22) สรุปลักษณะผู้ประกอบการอาชีพที่ดีต้องมีองค์ประกอบสำคัญ 2 ประการ คือ

1. องค์ประกอบทางสังคมและครอบครัว มีตัวแปรที่สำคัญคือ อาชีพของบิดามารดา การศึกษาวิชาชีพและการฝึกอบรม

2. องค์ประกอบทางด้านจิตลักษณะของบุคคล มีตัวแปรที่สำคัญ คือ ทศนคติต่ออาชีพ ความกล้าเสี่ยงในการลงทุน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การเชื่อในอำนาจของตนเอง ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การยอมรับเทคโนโลยีและความรู้เพิ่มเติม ความขยันอดทนและมีความพยายาม

มาณี ไชยธีรานุวัฒน์ศิริ. (2535:14) อธิบายถึง ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสำเร็จในอาชีพประกอบด้วย

1. ความต้องการเบื้องต้น ได้แก่ ความต้องการด้านปัจจัยสี่ ความต้องการเกียรติยศชื่อเสียง

2. คุณลักษณะที่เหมาะสม เป็นที่พอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องด้วย เช่น มีความรับผิดชอบ อดทน ขยัน ช่างสังเกต ใจเย็น มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง

3.4 ความสำคัญของการพัฒนาทักษะอาชีพ

การพัฒนาทักษะอาชีพ ทักษะ (Skill) หมายถึง ความชำนาญ ความชัดเจนในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งบุคคลสามารถสร้างขึ้นได้จากการเรียนรู้จากสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัว และจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ประสบการณ์และการฝึกฝนจนเกิดเป็นความชำนาญ การฝึกทักษะอาชีพ หมายถึง การเรียนรู้และการฝึกฝนเพื่อปฏิบัติกิจกรรมในการประกอบอาชีพใดอาชีพหนึ่งจนเกิดความชำนาญ สามารถถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์นั้นๆ ให้กับผู้อื่นได้ การพัฒนาทักษะอาชีพ เป็นการพัฒนาความรู้ ความสามารถและฝึกทักษะอาชีพของบุคคลและกลุ่มบุคคล เพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคคลและชุมชนให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต โดยการให้ความรู้และส่งเสริมการประกอบกิจกรรมเพื่อการเลี้ยงชีพ การส่งเสริมการรวมกลุ่มอาชีพ การสร้างเครือข่ายอาชีพ และมีระบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ การจัดการศึกษาเพื่อ พัฒนาอาชีพ มี 4 ประเภท ได้แก่

1. การฝึกทักษะอาชีพ โดยจัดการศึกษาอบรม ด้านอาชีพ เป็นหลักสูตรระยะสั้นๆ ให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้และทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพนั้นๆ

2. การเข้าสู่อาชีพ เป็นการพัฒนากลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้เข้าสู่อาชีพได้ สามารถคิด วิเคราะห์ และพัฒนาตนเองในอาชีพได้

3. การพัฒนากลุ่มอาชีพ เป็นการส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มเพื่อประกอบอาชีพ และแลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์แก่กลุ่มที่มีอาชีพประเภทเดียวกัน เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

โดยกระบวนการกลุ่มให้สามารถพัฒนาปริมาณและคุณภาพผลผลิตเข้าสู่การจำหน่าย และมีรายได้มากขึ้น

4. การพัฒนาเทคโนโลยี เป็นการให้ความรู้แก่กลุ่มเป้าหมายเฉพาะที่ต้องการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาอาชีพและศักยภาพแก่ตนเองและกลุ่มอาชีพ การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาอาชีพ ทั้ง 4 ประเภท เป็นกิจกรรมที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องทั้งการเรียนรู้และการประกอบอาชีพ มิได้แยกจากกันโดยเด็ดขาด เช่น เมื่อเรียนพัฒนาอาชีพ อาจจะต้องการความรู้ ทักษะอาชีพ บางอย่างที่มีเสริมให้อาชีพที่ดำเนินการอย่างมีคุณค่ามากขึ้น

การพัฒนาทักษะอาชีพ เป็นการส่งเสริมการเข้าสู่อาชีพและ พัฒนากลุ่มอาชีพ ซึ่งเป็นการเข้าสู่การประกอบอาชีพใดอาชีพหนึ่งและดำเนินอาชีพและให้มีการพัฒนาและก้าวหน้ายิ่งขึ้น ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ โดยมีความสอดคล้องและสนองความต้องการของตลาดได้อย่างมีระบบ ทำให้ชุมชนมีเศรษฐกิจที่ดีขึ้นและสามารถพึ่งตนเองได้ ความสำคัญของการฝึกทักษะอาชีพ ก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้ ความสามารถและทักษะพื้นฐานในการผลิตเตรียมความพร้อมในการผลิตเพื่อรองรับการเติบโตทางด้านอุตสาหกรรมในอนาคต และเพิ่มขีดความสามารถในการ แข่งขันในตลาดโลก การเข้าสู่อาชีพ การพัฒนากลุ่มอาชีพ การพัฒนาเทคโนโลยี การฝึกทักษะอาชีพ การพัฒนาทักษะอาชีพ เป็นสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ทรัพยากรในท้องถิ่นหรือนอกท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์กับท้องถิ่น โดยการนำมาประกอบอาชีพให้มีรายได้มากขึ้น

2. การสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ การพัฒนาผลิตภัณฑ์และเพิ่มปริมาณของผลิตภัณฑ์ เพื่อการขยายตลาดทั้งในและต่างประเทศ

3. การตอบสนองความต้องการและสร้างความพึงพอใจแก่ผู้บริโภค สามารถเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ตามที่ตนเองต้องการได้มากยิ่งขึ้น

4. การพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนให้ดีขึ้น ชุมชนมีรายได้โดยรวมสูงขึ้น เป็นการช่วยพัฒนาคุณภาพ ชีวิตของคนในชุมชนให้ดีขึ้น และทำให้คนในชุมชน สามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด

การวิเคราะห์ชุมชนเพื่อการพัฒนาทักษะอาชีพ การพัฒนาทักษะอาชีพ จะมีโอกาสประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับการวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์ สภาพแวดล้อมและความต้องการของชุมชนให้ตรงกับสภาพความเป็นจริงตามที่มีการเปลี่ยนแปลง เพื่อการสร้างเชื่อมั่นและกำหนดเป้าหมายการพัฒนาทักษะอาชีพที่ชัดเจน การวางแผนพัฒนาทักษะอาชีพ มีความจำเป็นที่ต้องวิเคราะห์ ข้อมูลสถานการณ์ของชุมชนให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพบริบทของพื้นที่กับงานอาชีพที่ตัดสินใจจะดำเนินการพัฒนาทักษะ ได้แก่ ความพร้อมและความเหมาะสมด้านทรัพยากรธรรมชาติ ลักษณะภูมิอากาศ ภูมิประเทศ ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต และทรัพยากรมนุษย์ เพื่อเป็นการสร้างเชื่อมั่นและสามารถกำหนดเป้าหมายในการดำเนินงานพัฒนาทักษะอาชีพได้อย่างเหมาะสม (กฤษณา โสภี. 2554)การดำเนินการวิเคราะห์ชุมชน โดยทั่ว

ไปนิยมใช้เทคนิค SWOT Analysis เพราะเป็นเทคนิคสำหรับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบว่ามีผลดีหรือ ผลเสียสร้างโอกาสหรือเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาอาชีพ ที่จะพัฒนาทักษะอย่างไร เทคนิคการวิเคราะห์ SWOT Analysis เป็นการวิเคราะห์ที่มีองค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่

1. การวิเคราะห์จุดแข็ง (Strength: S) หมายถึง การวิเคราะห์ความสามารถ หรือ สถานการณ์ ภายในชุมชนที่เป็นเชิงบวก ซึ่งสามารถนำมาใช้ประโยชน์ ในการพัฒนาทักษะอาชีพ หรือก่อให้เกิดประโยชน์ต่อ การพัฒนาอาชีพ

2. การวิเคราะห์จุดอ่อน (Weakness: W) หมายถึง การวิเคราะห์สถานการณ์ ภายในชุมชนที่เป็นเชิง ลบ ซึ่งไม่สามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการพัฒนา ทักษะอาชีพหรือการพัฒนาอาชีพของชุมชน หรืออาจ ส่งผลให้การพัฒนาอาชีพล้มเหลวได้

3. การวิเคราะห์โอกาส (Opportunity : O) โอกาส หมายถึง การวิเคราะห์ปัจจัยและ สถานการณ์ภายนอกชุมชน หรือสภาพแวดล้อมภายนอกที่เอื้อ ประโยชน์ในการต่อการพัฒนาทักษะ อาชีพและการพัฒนาอาชีพของชุมชน

4. การวิเคราะห์อุปสรรค (Threat : T) หมายถึง การวิเคราะห์ปัจจัยและสถานการณ์ ภายนอก ชุมชน ที่ขัดขวางหรือไม่สนับสนุนต่อการทำงานให้บรรลุ วัตถุประสงค์ หรือหมายถึง สภาพแวดล้อมภายนอกที่ เป็นปัญหาต่อการการพัฒนาทักษะอาชีพหรือการพัฒนา อาชีพของ ชุมชน การดำเนินการวิเคราะห์ชุมชนเพื่อการพัฒนา ทักษะอาชีพ ด้วยเทคนิค SWOT Analysis มี ประเด็น การวิเคราะห์ตามบริบทของพื้นที่ที่แตกต่างกันไปตาม กลุ่มอาชีพ (กฤษฎา โสภี. 2554) ดังนี้

1. กลุ่มอาชีพเกษตรกรรม ประเด็นสภาพบริบท ที่ควรนำมาวิเคราะห์ ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติ ลักษณะ ภูมิอากาศ ลักษณะภูมิประเทศ และทรัพยากรมนุษย์

2. กลุ่มอาชีพอุตสาหกรรม ประเด็นสภาพ บริบทที่ควรนำมาวิเคราะห์ ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติ ลักษณะภูมิประเทศ สภาพภูมิอากาศ ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต สภาพการตลาด

3. กลุ่มอาชีพพาณิชยกรรม ประเด็นสภาพ บริบทที่ควรนำมาวิเคราะห์ ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิอากาศ ภูมิประเทศ และทำเลที่ตั้ง

4. กลุ่มอาชีพความคิดสร้างสรรค์ ประเด็น สภาพบริบทที่ควรนำมาวิเคราะห์ ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรมนุษย์

5. กลุ่มอาชีพอำนาจการและอาชีพเฉพาะทาง ประเด็นสภาพบริบทที่ควรนำมา วิเคราะห์ได้แก่ทรัพยากรธรรมชาติลักษณะภูมิอากาศภูมิประเทศศิลปะวัฒนธรรมประเพณีและวิถี ชีวิตและทรัพยากรมนุษย์

แนวคิดการพัฒนาอาชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการปฏิบัติและการดำรงอยู่ในทางสายกลางที่เหมาะสมของประชาชนทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐในการพัฒนาและบริหาร ประเทศให้ดำเนิน

ไปในทิศทางสายกลางให้สอดคล้องกับ วิถีความเป็นอยู่อันเรียบง่ายของคนไทยเพื่อให้สามารถ ดำรง อยู่ได้ในกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก หลักการของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มี องค์ประกอบ 3 ประการ คือ

1. ความพอเพียงหรือความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีต่อความจำเป็นและเหมาะสม กับฐานะของตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมของ ท้องถิ่น และไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจอย่าง มีเหตุผลตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมที่ดีงาม มีการคิดถึง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงอย่าง ถี่ถ้วน วิเคราะห์ผลที่จะ เกิดขึ้นอย่างรอบคอบ เช่น การวิเคราะห์ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ การวิเคราะห์ SWOT Analysis

3. ภูมิคุ้มกัน หมายถึง ความพร้อมในการ เตรียมการในการรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะ เกิดขึ้น โดยไม่ได้ผลกระทบ หรือได้รับผลกระทบน้อยที่สุด หรือ สามารถปรับตัว แก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ได้ เงื่อนไขของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มี องค์ประกอบ 2 ประการ คือ 1. การมีความรู้ คือ การมีความรอบรู้และการ นำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการ ตา เนินงานและดำเนินชีวิต 2. การมี คุณธรรม คือ การดำเนินงานและการ ดำเนินชีวิตด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต มีมานะอดทน มีความ อดทน มีสติและปัญญา

สรุปว่า ทักษะอาชีพ หมายถึงพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถในการเรียนรู้ ผ่าน ประสบการณ์และการฝึกฝน โดยการศึกษาและร่วมกิจกรรมในการประกอบอาชีพ รวมถึงการ แสวงหาความรู้ในการประกอบอาชีพ เพื่อใช้ในการตัดสินใจเลือกอาชีพ มีเป้าหมายในอาชีพ เพื่อให้ สามารถเลี้ยงตนเอง ครอบครัว ให้มีความเป็นอยู่ที่ดี มีความสุข

Partnership for Framework 21st Century Learning. (2006)กล่าวถึงทักษะชีวิตและ การทำงาน(life and career skills) คือ ความสามารถในการประเมิน ชี้นำแนวทางการดำรงชีวิตที่ ชับซ้อนและการทำงานในโลกที่มีการแข่งขันสูง ความสามารถของแต่ละบุคคลที่ทำงานอย่างมี ประสิทธิภาพกับกับทีมที่หลากหลาย การเปิดใจยอมรับความคิดที่หลากหลาย พบเป้าหมายจัดการ โครงการอย่างมีประสิทธิภาพ รับผิดชอบสำหรับผลที่เกิดขึ้น แสดงการปฏิบัติตามหลักจริยธรรมและ รับผิดชอบทั้งต่อตนเองและสังคม สิ่งแวดล้อมในการทำงานและชีวิตในวินนี้ต้องการมากกว่าทักษะ ในการคิดและความรู้ทางเนื้อหา ความสามารถในการนำไปสู่สิ่งแวดล้อมในการทำงานและชีวิตที่ ชับซ้อนในการแข่งขันทางโลกต้องการนักเรียนที่เอาใจใส่ การพัฒนาอย่างเหมาะสม โดยทักษะที่ จำเป็น ได้แก่

1. ความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว (flexibility and adaptability) คือ ความสามารถในการปรับบทบาทไปสู่การเปลี่ยนแปลงได้ และให้ผลสะท้อนกลับอย่างมี ประสิทธิภาพ ประกอบด้วย

1.1 การปรับไปสู่การเปลี่ยนแปลง (adapt to change) คือ การปรับบทบาท (roles) ที่หลากหลาย ความรับผิดชอบงาน ตารางเวลา และสิ่งแวดล้อม ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ในความคลุมเครือของสังคมและการเปลี่ยนแปลง

1.2 มีความยืดหยุ่น (be flexible) คือ การให้ผลสะท้อนกลับอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถดำเนินการจัดการในเชิงบวกร่วมกับการชมเชย(praise), ความล้มเหลว (setbacks), และการวิจารณ์ (criticism) ทางบวก เข้าใจ จัดการ และทัศนคติที่หลากหลายให้สมดุล

2. การริเริ่มและการชี้นำตนเอง (initiative and self-direction) คือ ความสามารถในการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง โดยการตั้งเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถทำงานได้อย่างอิสระ ประกอบด้วย

2.1 จัดการเป้าหมายและเวลา (manage goals and time) คือ การตั้งเป้าหมายกับเกณฑ์ที่ประสบความสำเร็จในสิ่งที่จริงและไม่เป็นจริง เป้าหมาย ยุทธวิธีในระยะสั้นและยาว ให้สมดุล ใช้เวลาเป็นประโยชน์และภาระงาน (workload) อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ทำงานอย่างอิสระ (work independently) คือควบคุม อธิบาย จัดการงานอย่างสมบูรณ์โดยปราศจากความผิดพลาด

2.3 ผู้เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง (be self-directed learners) คือการเรียนรู้พื้นฐานของทักษะและหลักสูตรในการสำรวจและขยายการเรียนรู้และโอกาสในการได้ความชำนาญแสดงการริเริ่มระดับทักษะขั้นสูงไปยังระดับเชี่ยวชาญ

3. ทักษะทางสังคมและทักษะข้ามวัฒนธรรม (social and cross-cultural skills) คือ ความสามารถในการทำงานได้ดีกับผู้ร่วมงาน นำเสนอความเชี่ยวชาญด้วยตนเอง เคารพและยอมรับความแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรม

3.1 การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น (interact effectively with others) การรู้ความเหมาะสมในการฟังและการพูด การทำตัวให้น่าเคารพ และมีมารยาทงดงาม

3.2 ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพในทีมที่แตกต่าง (work effectively in diverse teams) คือเคารพวัฒนธรรมที่แตกต่าง และทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ รับฟังความคิดเห็น ค่านิยมที่แตกต่าง อิทธิพลความแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรมในการออกแบบความคิดและการเพิ่มทั้งนวัตกรรมและคุณภาพของงาน

4. การมีผลงานและความรับผิดชอบ (productivity and accountability) คือ การจัดการและเผชิญเป้าหมาย ความจำเป็นที่มาก่อน การจัดการเวลาทำงาน

4.1 จัดการโครงการ (manage projects) คือ การตั้งเป้าหมาย เมื่อพบกับอุปสรรค (obstacles) และความกดดัน การวางแผนและการจัดการงานให้สำเร็จไปสู่ผลลัพธ์ที่มุ่งหมาย

4.2 ผลิตผลลัพธ์ (produce results) แสดงความเกี่ยวข้องกับคุณลักษณะกับการผลิตผลลัพธ์ที่มีคุณภาพ รวมทั้งความสามารถในการทำงานอย่างมีจริยธรรม, จัดการเวลาและโครงการอย่างมีประสิทธิภาพ, ทำงานได้หลายรูปแบบ, การมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่น่าเชื่อถือ มีความตรงต่อเวลา (punctual), การร่วมมืออย่างมีประสิทธิภาพกับทีม, เคารพและชมเชยทีม และสามารถอธิบายสำหรับผลลัพธ์ได้

5. ภาวะผู้นำและหน้าที่รับผิดชอบ (leadership and responsibility) ความสามารถของแต่ละบุคคลในการทำงานและการเอาใจใส่สังคม กระตุ้นผู้อื่น ประเมินจุดแข็งของผู้อื่นไปยังเป้าหมายที่บรรลุผล

5.1 แนะนำและเป็นผู้นำผู้อื่น (guide and lead others) คือใช้ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลละทักษะการแก้ปัญหา ในการแนะนำผู้อื่นไปสู่เป้าหมาย ใช้ประโยชน์จากจุดแข็งของผู้อื่นให้ประสบความสำเร็จไปยังเป้าหมาย กระตุ้นผู้อื่นไปถึงในสิ่งที่ดีที่สุดผ่านตัวอย่าง แสดงให้เห็นถึงความมีคุณธรรมและพฤติกรรมที่มีจริยธรรม ในการใช้อิทธิพลและอำนาจในทางที่ถูก

5.2 มีความรับผิดชอบต่อผู้อื่น (be responsible to others) คือแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม

3.5 องค์ประกอบในการพัฒนาอาชีพ

การพัฒนาอาชีพเป็นการพัฒนาความรู้ ความสามารถ และทักษะการประกอบอาชีพของบุคคล และกลุ่มบุคคลให้มีศักยภาพในการประกอบอาชีพ ให้มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิต ซึ่งสิ่งที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาอาชีพคือ การศึกษาในด้านองค์ประกอบในการพัฒนาอาชีพ ทั้งนี้เพราะองค์ประกอบในการพัฒนาอาชีพ จะเป็นแนวทางในการปฏิบัติตนในการทำงาน เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงานของบุคคล และองค์การให้ดีขึ้น โดยนักวิชาการได้กล่าวถึงองค์ประกอบในการพัฒนาอาชีพไว้ดังนี้

दनัย เทียนพุ่ม. (2545) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการพัฒนาอาชีพว่า ประกอบด้วยองค์ประกอบส่วนหลัก 2 องค์ประกอบ คือ

1. การวางแผนอาชีพ (Career Planning) คือ วิธีการที่แต่ละบุคคลกำหนดเป้าหมายอาชีพและแยกแยะวิธีการที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ เช่น การประเมินตนเอง (Career Resource Center) เพื่อศึกษาว่าตนเองมีความสามารถ (Ability) มีบุคลิกภาพ (Personality) และแรงจูงใจในอาชีพแบบใด (Motivation) การจัดทำคู่มือวางแผน การอภิปรายในอาชีพ การจัดทำแผนปฏิบัติตามอาชีพ การประเมินผลงานและการให้คำปรึกษาในอาชีพ

2. การบริหารอาชีพ (Career Management) เป็นกิจกรรมและโอกาสต่างๆ ขององค์การที่จัดทำขึ้นเพื่อช่วยให้มั่นใจว่า บริษัทจะสามารถมีกำลังคนเกินกว่าที่จำเป็น และต้องการใช้ในในอนาคต เช่น การวางแผนกำลังคนสำหรับธุรกิจ การจัดสายก้าวหน้าในอาชีพ (Career Path) การสรรหาและคัดเลือก การพัฒนาในสายอาชีพ การประเมินผลงาน และการประเมินศักยภาพระบบสร้างทายาท/แผนทดแทนตำแหน่งงาน (Succession Planning) เป็นต้น

ลูเนนเบิร์ก; ออมสไตน์; กัทเทอร์ริจ และฮัทเชสัน (Lunenburk; Omstein; Gutteridge และ Hutcheson อ้างถึงใน วิจิตรา ปัญญาชัย. 2543) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบในการพัฒนาอาชีพว่าประกอบด้วย การวางแผนอาชีพ (Career Planning) และการจัดการอาชีพ (Career Management) โดยมีรายละเอียดดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การวางแผนอาชีพ (Career Planning) เป็นกระบวนการที่บุคคลวางแผนสำหรับชีวิตการทำงาน โดยมีการประเมินความสามารถ ความสนใจของตนเอง แล้วนำมากำหนดเป้าหมายอาชีพ และพิจารณาทางเลือกตามโอกาสของงานอาชีพที่มีอยู่ ขณะเดียวกันองค์การต้องช่วยเหลือ สนับสนุนบุคคลให้บรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้ และมุ่งเน้นเฉพาะการเข้าสู่ตำแหน่งงานที่สูงขึ้นเพียงอย่างเดียว ควรให้ความสำคัญเชิงจิตวิทยาการทำงานด้วย ทั้งนี้เพราะเป็นการพัฒนาความพึงพอใจของบุคลากร ปรับปรุงเจตคติของบุคลากรให้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุผลสำเร็จในอาชีพที่ตั้งไว้ การวางแผนอาชีพประกอบด้วยกระบวนการดังนี้คือการเลือกอาชีพ การเลือกหน่วยงาน และการพัฒนาอาชีพด้วยตนเองที่ประกอบด้วยกิจกรรมการประเมินตนเอง การตรวจสอบโอกาสด้านอาชีพ การกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับอาชีพและการปฏิบัติตามแผนงานที่วางไว้

องค์ประกอบที่ 2 การจัดการอาชีพ (Career Management) เป็นการมุ่งเน้นในกิจกรรมการวางแผนงานขององค์การเพื่อสนับสนุนความก้าวหน้าในอาชีพของบุคลากร ซึ่งประกอบด้วย บทบาทการบริหารงานบุคคลหลายด้าน ได้แก่ การสรรหา การคัดเลือก การประเมินผลในการปฏิบัติงาน การอบรม และการพัฒนาบุคลากร โดยการจัดการอาชีพควรมีความสอดคล้องระหว่างความสนใจและความสามารถของบุคลากร กับโอกาสความก้าวหน้าในอาชีพ และความต้องการขององค์การ

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของการพัฒนาอาชีพ ประกอบด้วย การวางแผนอาชีพ การจัดการอาชีพ การวางแผนอาชีพเป็นกระบวนการที่บุคคลวางแผนการทำงาน เพื่อให้ตรงตามความสามารถและความสนใจของตนเอง ส่วนการจัดการอาชีพนั้นมุ่งเน้นด้านการวางแผนเพื่อให้เกิดความก้าวหน้าและการพัฒนาอาชีพ

3.6 ทฤษฎีคุณลักษณะและองค์ประกอบของบุคคล (Traits and Factor Theory)

ทฤษฎีวิเคราะห์ตนเองและอาชีพ (ส้าเนาวิ์ ขจรศิลป์.2529: 25) เป็นทฤษฎีหนึ่งที่เกิดขึ้นยุคต้น ๆ ทฤษฎีนี้มีรากฐานมาจากวิชาการด้านจิตวิทยาความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยมีข้อสมมติฐานของทฤษฎี คือ บุคคลมีบุคลิกภาพและความสามารถเป็นของตนเองโดยเฉพาะซึ่ง ส้าเนาวิ์ ขจรศิลป์. (2529:25-26) ได้กล่าวถึงทฤษฎีการวิเคราะห์ตนเองและอาชีพนี้ไว้ว่า บุคคลประกอบด้วยลักษณะหลายประการ เช่น ความสามารถ ความถนัด ความสนใจ บุคลิกลักษณะ เป็นต้นว่า เป็นคนชอบเห็นแก่ตัว แสดงตัว ใจเย็น หรือใจร้อน นอกจากนั้นทฤษฎีนี้ยังเน้นว่า บุคคลเลือกอาชีพโดยพิจารณาลักษณะของอาชีพประกอบการพิจารณาตนเอง เป็นต้นว่า การพิจารณาลักษณะอาชีพ ความต้องการของตลาดแรงงาน เวลา และทุนทรัพย์ที่ใช้ในการเตรียมตัวประกอบอาชีพ โดยมีความเชื่อว่าการเลือกอาชีพของบุคคลไม่ใช่การลองผิดลองถูก แต่ต้องใช้ความคิดพินิจพิเคราะห์เป็นอย่างดี

แฟรงค์ พาร์สันส์ (Frank Parsons อ้างอิงจาก วัชรีย์ ทรัพย์มี 2531: 14) ซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็นบิดาแห่งการแนะแนวอาชีพ โดยมีหลักการเลือกอาชีพ ดังนี้ คือ

1. การวิเคราะห์ตนเอง โดยบุคคลจะวิเคราะห์คุณสมบัติต่าง ๆ และองค์ประกอบของตนเอง เป็นต้นว่าความสามารถ ความสนใจ ความถนัด บุคลิกภาพ ฐานะเศรษฐกิจ สภาพการณ์ต่างๆ ในครอบครัว

2. การวิเคราะห์อาชีพ โดยบุคคลจะแสวงหาความรู้ต่างๆ เกี่ยวกับอาชีพ เป็นต้นว่า ความรู้เกี่ยวกับลักษณะของอาชีพ ความต้องการของตลาดแรงงาน เวลา และทุนทรัพย์ที่ใช้ในการเตรียมตัวประกอบอาชีพ รายได้ ความมั่นคง และโอกาสก้าวหน้าในอาชีพ

3. การใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจเลือกอาชีพ โดยอาศัยหลักการวิเคราะห์ตนเอง และวิเคราะห์อาชีพประกอบกัน

ทฤษฎีนี้ได้มีการศึกษาลักษณะและองค์ประกอบของบุคคลซึ่งมีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพ สรุปได้ดังนี้ คือ

1. ความถนัดและสติปัญญา มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพ นอกจากนั้นยังเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จและความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพด้วย

2. ความสนใจ เป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพ และมีอิทธิพลต่อการที่จะมีความบากบั่นในการประกอบอาชีพนั้นมากน้อยเพียงใด

3. ค่านิยม ค่านิยมของบุคคลที่มีต่ออาชีพ มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพเป็นต้นว่าคนที่มิเมตตาชอบช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ อาจเลือกอาชีพนักสังคมสงเคราะห์ แพทย์ พยาบาล คนที่ยึดถือความเป็นธรรมในสังคม อาจเลือกอาชีพนักกฎหมาย

4. บุคคลแวดล้อม เป็นต้นว่า พ่อแม่ ครู ญาติ นักแนะแนว ล้วนมีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของบุคคล เช่น เด็กบางคนอยากเลือกอาชีพครูเพราะนิยมชมชอบครูของตน เพื่อนสนิทของตน และผู้ประสบความสำเร็จในอาชีพ

5. สัมฤทธิผลในการเรียนมีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพ โดยที่บุคคลที่มีผลการเรียนดีในแขนงวิชาใด มักจะเลือกอาชีพในแขนงนั้น และบุคคลที่มีสัมฤทธิผลทางการเรียนโดยทั่วไปในเกณฑ์ดี มีแนวโน้มจะเลือกอาชีพในระดับวิชาชีพ

6. ครอบครัว มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของบุคคล โดยที่ลูกบางคนจะเลือกอาชีพตามอาชีพของพ่อแม่ และสถานทางเศรษฐกิจสังคมของครอบครัวจะมีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของเด็ก ลอเรนซ์ ลิปเซทท์ (Laurence Lipsett. 1962: 432-437 อ้างถึงใน วัชรีย์ ทรัพย์มี.2531: 15) ได้ทำการวิจัยพบว่า เด็กจากครอบครัวที่มีสถานะเศรษฐกิจสังคมระดับกลางจะเลือกอาชีพระดับสูงกว่าพ่อแม่ ที่เป็นเช่นนั้น อาจเนื่องจากคนชั้นกลางมักสนับสนุนให้ลูกเลือกอาชีพที่มีเกียรติ และมีรายได้ดีกว่าตน ลิปเซทท์ ยังพบว่าเด็กจากครอบครัวที่มีรายได้สูง จะตั้งใจเรียนต่อถึงระดับอุดมศึกษาและเลือกอาชีพระดับวิชาชีพ แต่เด็กจากครอบครัวที่มีรายได้ต่ำจะเลือกอาชีพที่ใช้ทักษะหรือความชำนาญ ไม่มีลักษณะที่ซับซ้อน จะเห็นได้จากครอบครัวที่มีรายได้ต่ำ ไม่กล้าตั้งระดับความหวังให้สูง

7. บุคลิกภาพและการปรับตัว มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพ บุคคลที่มีบุคลิกภาพ ลักษณะแตกต่างกัน เช่น มีลักษณะเป็นผู้นำ เป็นผู้ตาม ชอบเก็บตัว ชอบสังคม มีแนวโน้มที่จะเลือก อาชีพต่างกันตามความเหมาะสมกับบุคลิกภาพของตน และพบว่า การปรับตัวมีอิทธิพลต่อการเลือก อาชีพของบุคคล

8. ถิ่นที่อยู่และค่านิยมในชุมชน มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพ ดับบลิว เอช ซีเวล และเอ เอ็ม โอเรนเทียน. (W.H. Sewell and A.M. Orenstien.1965: 551-593 อ้างอิงจาก วัชรวิ ทรัพย์ มี.2531: 16) วิจัยพบว่าเด็กที่มีถิ่นฐานในชนบทจะเลือกอาชีพที่ไม่ค่อยมีเกียรติยศ และเป็นอาชีพที่มี รายได้ไม่สูง ซึ่งทั้งนี้ อาจเป็นเพราะค่าครองชีพในชนบทต่ำกว่าในเมือง ฉะนั้นแม้มีรายได้ไม่น้อยก็ไม่ กระทบกระเทือนการดำรงชีพ นอกจากนี้ค่านิยมในชุมชนมีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพด้วย จะ สังเกตพบว่า คนไทยในชนบทมักจะนิยมให้บุตรหลานเลือกอาชีพครู พยาบาล ทหาร เพราะถือว่าเป็น อาชีพที่น่ายกย่อง หรือบางคนต้องการให้ลูกดำเนินรอยตามอาชีพของตน เช่น ทำไร่ ทำนา เพื่อ ดูแลที่นา และพักอยู่ในชุมชนนั้น

3.7 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกอาชีพ

การเลือกอาชีพตามทฤษฎี ฮอปพอค (Hoppock.อ้างถึงใน พุดตาน ศรีเมฆ.2541) มี ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกอาชีพ แบ่งได้ 3 ปัจจัยดังนี้ คือ

1. ปัจจัยส่วนบุคคล บุคคลที่มีแนวโน้มจะเลือกอาชีพ ที่เขาคาดว่าจะสนองตอบ ความต้องการของเขาได้มากที่สุด ข้อมูลเกี่ยวกับตนเองมีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพ โดยช่วยให้บุคคล รู้ถึงว่า เขาต้องการอะไรจากอาชีพ และบุคคลมีคุณสมบัติอะไรที่เหมาะสมกับอาชีพบ้าง เช่น ถ้าเน้น เรื่องบุคลิกภาพ บุคคลแต่ละบุคคลย่อมมีบุคลิกภาพที่แตกต่างกัน แต่ละคนจะมีลักษณะที่ชี้เฉพาะ ตนนักวิชาการบางท่านได้ให้ความหมายของคำว่า “บุคลิกภาพ” คือ ลักษณะส่วนรวมของบุคคล ซึ่ง ประกอบด้วยสิ่งที่ปรากฏทางร่างกาย นิสัยใจคอ ความรู้สึกนึกคิด และพฤติกรรมรวมของบุคคลนั้น ซึ่งได้รวมอยู่ด้วยกันอย่างผสมกลมกลืนในตัวบุคคลนั้น รวมถึงสิ่งที่เขาชอบและไม่ชอบ สิ่งที่เขา สนใจและไม่สนใจ เป้าหมายต่าง ๆ ในชีวิตของเขา ความสามารถด้านต่าง ๆ ของเขา ลักษณะ บุคลิกภาพเฉพาะของแต่ละคนนั้น หากบุคคลรู้จักและเข้าใจบุคลิกภาพจนสามารถมองตนเองได้ตาม สภาพความเป็นจริง ย่อมช่วยให้บุคคลตัดสินใจเลือกแนวทางการศึกษาและอาชีพได้อย่าง สอดคล้องกับตัวเองมากที่สุด

สรุปได้ว่าทฤษฎีการเลือกอาชีพแบบวิเคราะห์ลักษณะและองค์ประกอบของบุคคล มี แนวคิดว่าการเลือกอาชีพได้รับอิทธิพลจากองค์ประกอบหลายประการ ปัจจัยส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้อง กับการเลือกอาชีพสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ความถนัดในด้านอาชีพ เป็นสมรรถภาพทางสมองของบุคคลที่พร้อมจะเข้าเรียน หรือ ทำงานเพื่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานและพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพ

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีความสัมพันธ์กับการเลือกอาชีพและความสำเร็จในการ ประกอบอาชีพ เขาวนปัญญาเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีส่วนกำหนดการเลือกอาชีพในสังคม

3. ความสนใจในอาชีพ เป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพและจะมีอิทธิพลอิทธิพลต่อการที่บุคคลจะมีความบากบั่นในการประกอบอาชีพ

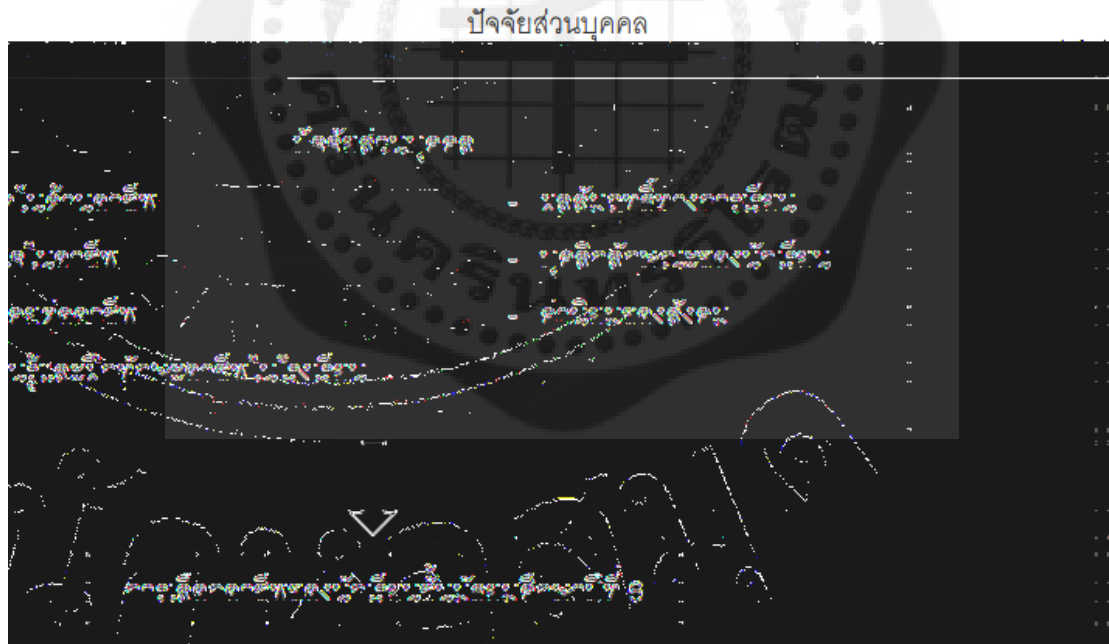
4. บุคลิกภาพ มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพ บุคคลที่มีบุคลิกภาพแตกต่างกัน เช่น มีลักษณะความเป็นผู้นำ เป็นผู้ตาม ชอบแก้ตัว ชอบสังคม มีแนวโน้มที่จะเลือกอาชีพต่างกันตามความเหมาะสมกับบุคลิกภาพของตน

5. ความคุ้นเคยต่ออาชีพและการพบปะพูดคุยกับผู้ที่ประสบความสำเร็จในอาชีพ ความก้าวหน้าในอาชีพมีความเกี่ยวข้องกับการเลือกอาชีพด้วยเช่นกัน

6. ค่านิยม ค่านิยมของบุคคลที่มีต่ออาชีพ มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพ เช่น คนที่มีเมตตาชอบช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ อาจเลือกอาชีพนักสังคมสงเคราะห์ พยาบาล เป็นต้น

7. การได้เรียนรู้และฝึกทักษะอาชีพในโรงเรียน ทำให้นักเรียนได้ค้นพบว่าตนเองน่าจะเอาความรู้นั้น ๆ ไปประกอบอาชีพในอนาคต

จากแนวคิดทฤษฎีการเลือกอาชีพที่ได้ดังกล่าว พอสรุปเป็นแผนภูมิปัจจัยส่วนบุคคลดังนี้

ภาพประกอบ 3 ปัจจัยส่วนบุคคล

2. ปัจจัยบุคคลที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนมีอิทธิพลต่อการเลือกเช่น ผู้ปกครอง หรือ พ่อแม่ เป็นผู้ที่มีอิทธิพลในเรื่องอาชีพของบุตรหลานทั้งทางตรงและทางอ้อม ในทางตรงนั้น พ่อแม่ต่างมุ่งหวังให้ลูกได้รับการศึกษาสูง เพื่อที่จะให้มีอาชีพและอนาคตที่ดี ส่วนทางอ้อมพ่อแม่ก็จะเป็นผู้หาข้อมูล

ต่าง ๆ โดยทำหน้าที่เป็นผู้แนะแนวให้ลูกเลือกอาชีพตามความสามารถ ความถนัด ความสนใจ (วรทัต ลัยนันท์. 2553)

สำหรับกลุ่มเพื่อนที่มีอายุระดับใกล้เคียงกัน ต่างก็มีอิทธิพลต่อเพื่อนด้วยกันอยู่แล้ว เพราะเด็กวัยนี้มีแนวโน้มความต้องการอยู่กับเพื่อนที่มีความคิดคล้ายคลึงกับตน การที่เพื่อนในกลุ่มคนหนึ่งคนใดสนใจอะไร ก็มักจะชวนเพื่อนทั้งกลุ่มสนใจตามไปด้วย (ตำรา ฐานดี.2520) ได้แก่ เพื่อน ครู อาจารย์ พ่อแม่ ญาติพี่น้อง คนใกล้ชิดนักเรียน ดังนั้นสรุปเป็นแผนภูมิปัจจัยบุคคลที่เกี่ยวข้องได้ดังนี้

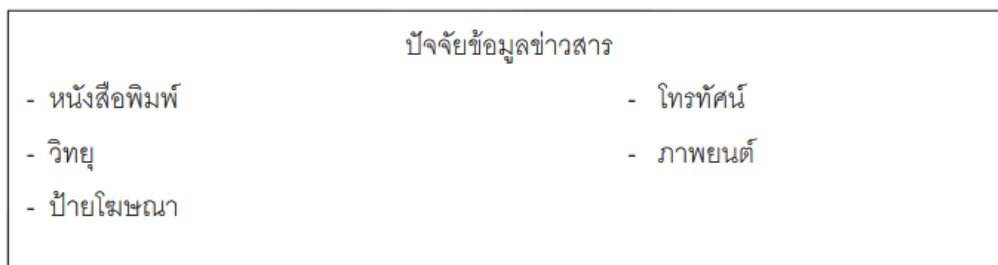

ภาพประกอบ 4 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องส่วนบุคคล

3. ปัจจัยข้อมูลข่าวสารทฤษฎีความต้องการของ ฮอปพอค (Hoppock's Composite Theory) (นวลศิริ เปาโรหิตย์.2528:48-52) ข้อ 7 กล่าวว่า “ความรู้เกี่ยวกับอาชีพก็มีส่วนสำคัญในการตัดสินใจเลือกอาชีพของเรา คือ เราจะได้ประจักษ์แก่ตนเองว่า อาชีพนั้น ๆ สนองตอบความต้องการของเราหรือไม่ เราจะได้อะไรจากการประกอบอาชีพนั้น และเราจะต้องให้อะไรแก่อาชีพนั้น ๆ บ้าง จะเห็นได้ว่า ในการตัดสินใจเข้าสู่อาชีพใดนั้น ถ้าเราไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพนั้นเลย เราจะเลือกอย่างคนตาบอด แต่ถ้าเรามีข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งที่เราสนใจ ข้อมูลนั้นจะช่วยประกอบการพิจารณาของเรา ทำให้การตัดสินใจของเราอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริงมากขึ้น

ในสภาพสังคมปัจจุบัน สื่อต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเรา มีบทบาทในชีวิตประจำวันทั้งในรูปแบบข่าวสาร ความรู้ และความบันเทิงของเด็กเป็นอย่างมาก เนื้อหาของสื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อเด็กในแง่ความคิดที่ปลูกฝังให้เด็กคล้อยตามไปโดยไม่รู้ตัว ได้แก่ หนังสือ หนังสือพิมพ์ จุลสาร แผ่นพับ วิทยุ ภาพโฆษณา ป้ายโฆษณา และภาพยนตร์

ปัจจัยข้อมูลข่าวสาร

การเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

ภาพประกอบ 5 ปัจจัยข้อมูลข่าวสาร

จากการสังเคราะห์องค์ประกอบอาชีพทักษะอาชีพของนักเรียน โดยการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ทักษะอาชีพที่เหมาะสมกับนักเรียนมัธยมศึกษาประกอบด้วยหัวข้อ ดังนี้

1. ความถนัดในด้านอาชีพ เป็นสมรรถภาพทางสมองของบุคคลที่พร้อมจะเข้าเรียน หรือทำงานเพื่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานและพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพ
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นการแสดงออกของความสามารถทางเชาว์ปัญญา ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการเลือกอาชีพและความสำเร็จในการประกอบอาชีพ เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีส่วน กำหนดการเลือกอาชีพในสังคม
3. ความสนใจในอาชีพ เป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพและจะมี อิทธิพลต่อการที่บุคคลจะมีความบากบั่นในการประกอบอาชีพได้ประสบผลสำเร็จ
4. บุคลิกภาพ เป็นสภาพนิสัยจำเพาะของบุคคล มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพ บุคคลที่มี บุคลิกภาพแตกต่างกัน มีแนวโน้มที่จะเลือกอาชีพต่างกันตามความเหมาะสมกับบุคลิกภาพของตน
5. ความคุ้นเคยต่ออาชีพ เป็นการรู้จักชอบพอ สนุกสนมเป็นกันเอง การพบปะพูดคุยกับ ผู้ที่ประสบความสำเร็จในอาชีพ หรืออาชีพที่ถ่ายทอดกันมาในครอบครัวจนเกิดความเคยชินมีความ เกี่ยวข้องกับการเลือกอาชีพ
6. ค่านิยม เป็นสิ่งที่บุคคลยึดถือ เป็นเครื่องช่วยตัดสินใจและกำหนดการกระทำของตน ผู้ที่มีความเมตตา ชอบช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ อาจเลือกอาชีพนักสังคมสงเคราะห์ แพทย์ หรือ พยาบาล

7. การได้เรียนรู้และฝึกทักษะอาชีพในโรงเรียน เป็นการเข้าใจความหมายของสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยประสบการณ์ การแสดงหรือฝึกปฏิบัติ จนเกิดความรู้ ความชำนาญ ทำให้นักเรียนได้ค้นพบว่าตนเองน่าจะเอาความรู้ ประสบการณ์นั้นๆ ไปประกอบอาชีพในอนาคต

สรุปได้ว่า การเลือกอาชีพได้รับอิทธิพลจากองค์ประกอบหลายประการ คือ ความถนัด สติปัญญา ความสนใจในอาชีพ ชุมกิจครอบครัว ค่านิยม ความคุ้นเคย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การได้เรียนรู้และฝึกอาชีพในโรงเรียน

4. แนวทางการขับเคลื่อนการศึกษาเพื่อการมีงานทำและการพัฒนาทักษะอาชีพ

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดแนวทางการขับเคลื่อนการศึกษาเพื่อการมีงานทำก่อนการก้าวเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปี 2558 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2555: ออนไลน์) ประเทศสมาชิกทั้ง 10 ประเทศต้องเร่งดำเนินการเตรียมความพร้อมให้พลเมืองของตนมีสมรรถนะที่จะดำรงชีวิต ประกอบอาชีพและแข่งขันได้ในเวทีโลก ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญต่อการเตรียมพลเมืองโดยผ่านการจัดการศึกษา เฉพาะการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น ได้เห็นความจำเป็นต้องมีการปรับทั้งเป้าหมายและกระบวนการในการเตรียมเยาวชนโดยในมิติของเป้าหมาย นอกจากการพัฒนาผู้เรียนที่มุ่งให้เกิดสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแล้วยังมุ่งเตรียมเยาวชนให้ตระหนักรู้เกี่ยวกับความถนัด และศักยภาพของตนเอง สามารถมองเห็นภาพอนาคตเกี่ยวกับชีวิตและอาชีพของตนเองได้ โดยผู้เรียนควรได้รับการจัดเตรียมอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อเชื่อมต่อดระดับมหาวิทยาลัย ในมิติของกระบวนการเตรียมเยาวชน หลักสูตรและแนวการจัดการเรียนการสอนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ในวิชาชีพต่างๆอย่างหลากหลาย ฝึกทักษะและเตรียมคุณลักษณะเพื่อ การประกอบอาชีพ ผู้เรียนสามารถตัดสินใจกำหนดทิศทางอนาคตเกี่ยวกับทักษะชีวิตและทักษะอาชีพได้สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจและศักยภาพของตนเอง สถานศึกษามีการบริหารจัดการหลักสูตรที่หลากหลายสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังเช่น ในส่วนของรายวิชาเพิ่มเติมและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นส่วนที่สถานศึกษาจะจัดรายวิชา ศักยภาพอาชีพเพื่อเป็นการเตรียมความรู้ ทักษะและคุณลักษณะของผู้เรียนให้สอดคล้องและตรงประเด็นกับการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพของตนเองในอนาคต ที่ยังผลต่อการส่งเสริมศักยภาพความเข้มแข็งให้กับท้องถิ่นและประเทศ

ด้วยกระบวนการจัดการศึกษาข้างต้นนั้น จะนำไปสู่เป้าหมายและวิธีการใหม่ของการจัดการศึกษาที่เป็น “การศึกษาเพื่อพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน” เพื่อบรรลุตาม “นโยบายและยุทธศาสตร์ 2555” ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อให้ “รู้เขา รู้เรา เเท่าทัน เพื่อแข่งขันได้ในเวทีโลก”

การจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ คำนี้ถึงศักยภาพและบริบทรอบ ๆ ตัวผู้เรียน พัฒนาและยกระดับองค์ความรู้ให้ทัดเทียมอารยะประเทศ ด้วยการบริหารจัดการและเทคโนโลยีสมัยใหม่ มุ่งสู่เป้าหมายของการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและยกระดับศักยภาพในการทำงานให้กับ

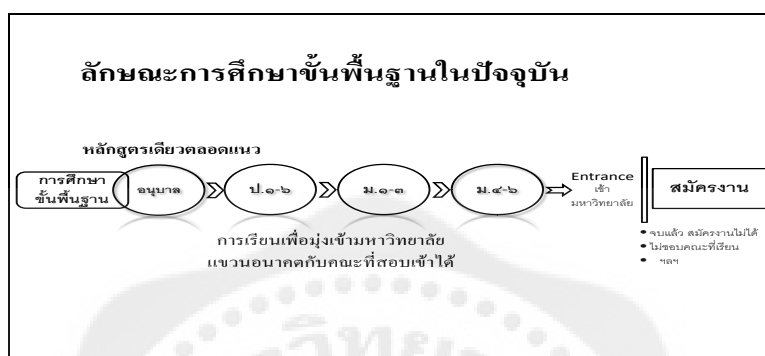
บุคลากรไทย ให้แข่งขันได้ในระดับสากล การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาที่จะทำให้ผู้สำเร็จการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานแต่ละระดับชั้น เห็นคุณค่าของการทำงาน เห็นความสำคัญของการประกอบอาชีพ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และรวมทั้งรู้ช่องทางการประกอบอาชีพในอนาคต โดยมีเป้าหมายดังนี้

1. ร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาจัดกรอบหลักสูตรให้สะท้อนการจัดการศึกษาเพื่อการทำงานทำ
2. วิจัยและพัฒนาการใช้หลักสูตรการจัดการศึกษาเพื่อการทำงานทำตลอดแนว
3. ปรับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่
 - 3.1 เนื้อหารายวิชาศักยภาพ 5 กลุ่มอาชีพ 7 หมวดวิชา
 - 3.2 กระบวนการเรียนรู้บูรณาการอาชีพใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้
 - 3.3 การวัดและประเมินผล ความรู้ ทักษะและมาตรฐานอาชีพ โดยมุ่งเน้นการประเมินพฤติกรรมการทำงานจากผลงานและการปฏิบัติงาน (Portfolio)
4. พัฒนาบุคลากรทุกระดับเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อการทำงานทำ
5. จัดให้มีโรงเรียนมัธยมเชิงปฏิบัติการที่ดำเนินการจัดการศึกษาเพื่อการทำงานทำ ในรูปแบบต่างๆ ทั้งหลักสูตรสถานศึกษาเน้นการบูรณาการใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และจัดทำรายวิชาศักยภาพ 5 กลุ่มอาชีพ 7 หมวดวิชาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชื่อมโยงทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาและอุดมศึกษาตลอดแนวให้สอดคล้องกับหลักการการจัดการศึกษาเพื่อการทำงานทำและการประกอบอาชีพในท้องถิ่นตามศักยภาพพื้นที่
6. ปรับปรุงเป้าหมายการผลิตครูและอัตรากำลังครูในการจัดการศึกษาเพื่อการทำงานทำในระยะยาว
7. สร้างความร่วมมือกับเครือข่ายหน่วยงานทางการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนองค์กรและสถานประกอบการเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อการทำงานทำ

ระบบการศึกษาปัจจุบัน

ระบบการศึกษาของกระทรวงศึกษาได้ระบุระดับการศึกษาตามอายุของเด็กนักเรียน สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 มาตรา 17 ได้กำหนดการศึกษาภาคบังคับ จำนวนเก้าปี โดยให้เด็ก ซึ่งมีอายุย่าง 7 ปีเข้าเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เมื่อจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เข้าเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จนจบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (มีอายุ 15 ปีเต็มหรือย่างเข้า 16 ปี) เด็กสามารถเข้าเรียนต่อมัธยมศึกษาปีที่ 4 จนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (อายุ 18 ปีเต็ม) และเข้าเรียนต่อระดับอุดมศึกษา จบแล้วจึงเริ่มต้นสู่การมีอาชีพ ดังแผนภูมิในความเป็นจริงผู้เรียนมีความแตกต่างในศักยภาพและความสามารถในการเรียนรู้ จึงทำให้ผู้เรียนบางส่วนประสบความสำเร็จในการเรียนตามระบบการจัดการศึกษาสายตรงมุ่งสู่มหาวิทยาลัย แต่กลับพบว่า มีผู้เรียนจำนวนมากไม่สามารถเรียนได้ตามระบบ ส่งผลต่อการเพิ่มจำนวนนักเรียนออกกลางคันในแต่ละระดับเพิ่มมากขึ้นแต่ละปี (คณะศึกษาศาสตร์จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย.2554) หากพิจารณาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่ายังขาด การเสริมสร้างความรู้และทักษะอาชีพ ที่เป็นรากฐานสำคัญ เพื่อให้เกิดการพัฒนาทักษะ เจตคติสำหรับ การทำงานและอาชีพ จึงมีความจำเป็นต้องปรับหลักสูตรโดยเร่งเสริมความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกอบอาชีพให้นักเรียนและจัดการศึกษาให้นักเรียนสามารถค้นหาและ ค้นพบความถนัดของตนเองรวมทั้งการมีพื้นฐานการประกอบอาชีพ

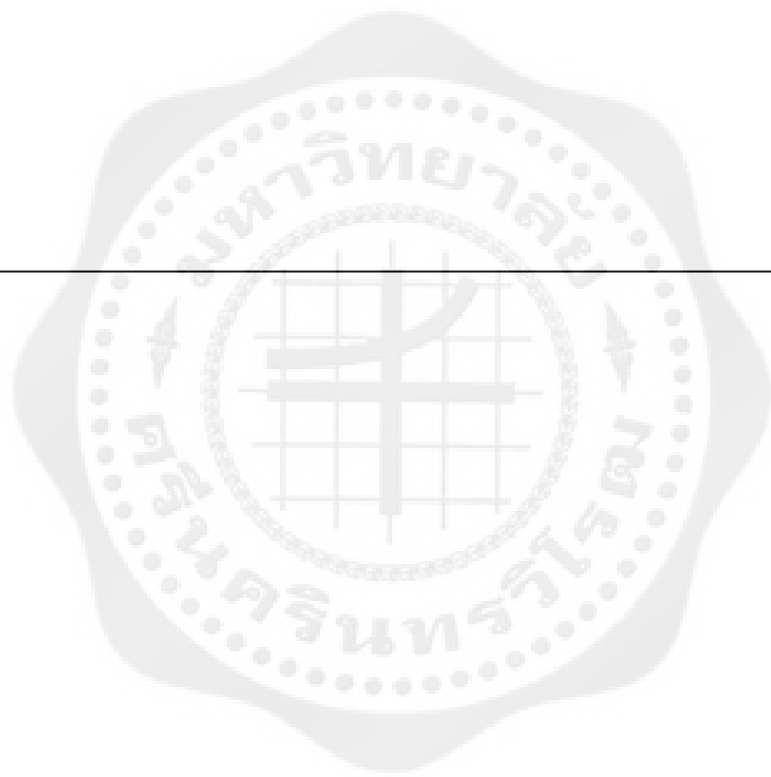
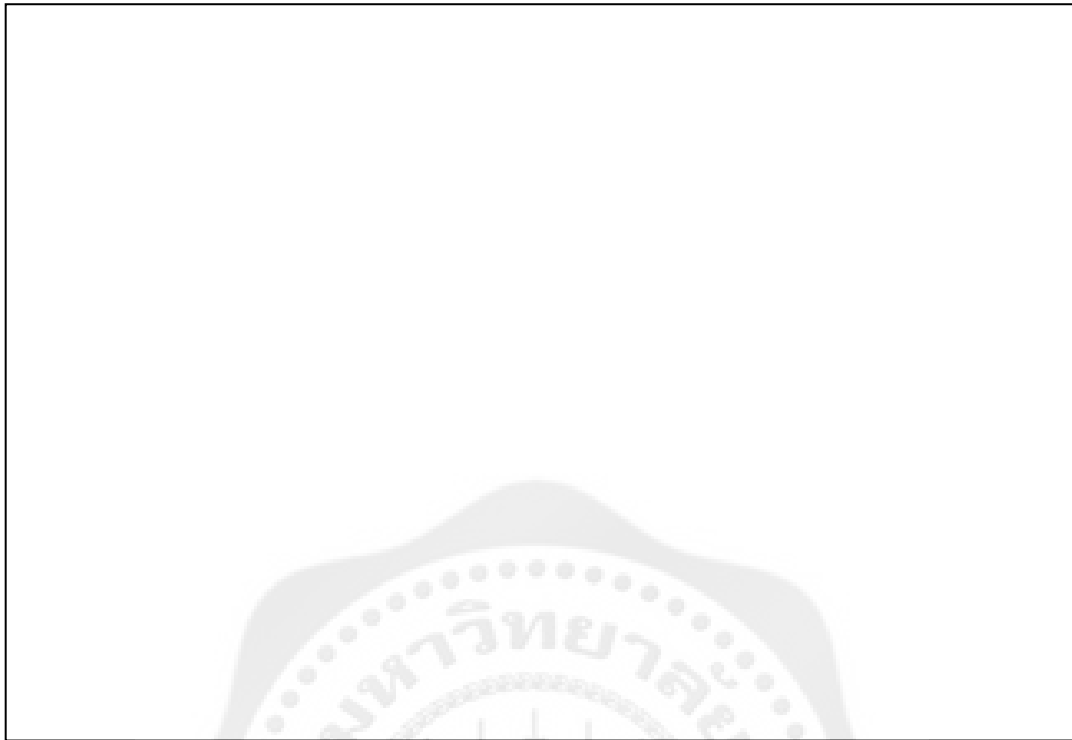
ภาพประกอบ 6 ลักษณะการศึกษาขั้นพื้นฐานในปัจจุบัน

อีกเส้นทางหนึ่งของการเตรียมการเข้าสู่อาชีพ คือ เมื่อเรียนจบการศึกษาภาคบังคับ ผู้เรียนสามารถเรียนต่อในสถาบันอาชีวศึกษาแบ่งออกเป็นหลายระดับหรือหลายหลักสูตร มีการกำหนดระยะเวลาในการศึกษาและพื้นฐานความรู้ของผู้เข้าศึกษาต่างกัน เช่น หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น หลักสูตรประกาศนียบัตรช่างฝีมือ (ปชม.) หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค (ปวท.) หลักสูตรประกาศนียบัตรครูเทคนิคชั้นสูง (ปทส.)

ระบบการศึกษาเพื่อการมีงานทำ

ระบบการศึกษาเพื่อการมีงานทำ เป็นระบบการศึกษามีความยืดหยุ่นและเอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนตามหลักการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพ (Career Education) เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนมีความคิดเป็นเหตุเป็นผลในการทำงาน สังสมความรู้และทักษะที่จำเป็นในการทำงาน รู้จักการหาโอกาสและช่องทางในการทำงาน และสำรวจและก้าวเข้าสู่โลกแห่งการทำงาน นักเรียนต้องได้รับการพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติอันดีผ่านการศึกษา การฝึกอบรมและการปฏิบัติงานเพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ที่จะตัดสินใจในการศึกษาต่อและการทำงานต่อไปได้ในอนาคต ในสถานศึกษาทุกระดับชั้นที่เข้าเรียน ช่วยให้ผู้เรียนได้ตระหนักรู้ว่าตนเองมีความชอบ ความสนใจ ความถนัด และศักยภาพตรงกับอาชีพที่คาดหวังในอนาคต เพื่อแข่งขันได้ในเวทีโลก

ดั่งภาพ

ในอาชีพที่มีผลคุณภาพชีวิต เน้นปลูกฝังคุณลักษณะเพื่อการทำอาชีพเบื้องต้น ได้แก่ มีวินัย ความรับผิดชอบ อดทนและคิดวิเคราะห์ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 เป็นช่วงวัยที่สามารถเข้าใจเรื่องราวต่างๆที่เป็นนามธรรมมากขึ้นและเรียนรู้จากเรื่องใกล้ตัวและจากสื่อต่างๆ สามารถเชื่อมโยงอาชีพต่างๆให้เห็นถึงความสำคัญของระบบสังคม สามารถสร้างความรู้ ความเข้าใจสร้างความตระหนักในอาชีพที่มีผลคุณภาพชีวิต และเน้น การสร้างคุณลักษณะผู้ทำงานที่พึงประสงค์เน้นปลูกฝังคุณลักษณะเพื่อการทำอาชีพเบื้องต้น ได้แก่ มีวินัย ความรับผิดชอบ อดทนและคิดวิเคราะห์ กล้าเผชิญปัญหา คิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

ผู้เรียนมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1-3)

เป็นวัยที่มีความอยากรู้อย่างเห็น เริ่มสนใจเรื่องของตนเอง เพื่อนที่ใกล้ชิด มีการสร้างสังคม พัฒนาความเป็นอัตลักษณ์ของตนเองมากขึ้น สามารถพัฒนาความรู้ความเข้าใจ การยอมรับความแตกต่างของบุคคลทั้งในด้านความสนใจ ความสามารถ ทักษะคิดและการให้คุณค่าการประกอบอาชีพของคนในสังคม เปิดโอกาสให้นักเรียนรู้จักตนเองมากยิ่งขึ้น จัดการเรียนการสอนที่เอื้อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จริงในการฝึกปฏิบัติการทำงานร่วมกับการประเมินหรือสำรวจตนเองเน้นปลูกฝังคุณลักษณะเพื่อการทำอาชีพเบื้องต้น ได้แก่ คิดวิเคราะห์ แก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล ตัดสินใจเลือก จัดระบบการทำงานเพื่ออาชีพและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์

โรงเรียนสามารถจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนสามารถเลือกแผนการเรียนได้ 3 แบบคือ

1. แผนการเรียนวิชาการ/วิชาสามัญ เป็นแผนการเรียนที่พัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้พื้นฐานตามมาตรฐานการเรียนรู้เพื่อไปเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายโดยมีโครงสร้างหลักสูตรดังนี้

ตาราง 2 โครงสร้างหลักสูตรแผนการเรียนวิชาการ/วิชาสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1-3)

โครงสร้างเวลาเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม. 1 - 3) (ไม่น้อยกว่า 81 หน่วยกิต)		
รายวิชาพื้นฐาน (66 หน่วยกิต)		รายวิชาเพิ่มเติม (ไม่น้อยกว่า 15 หน่วยกิต)
กลุ่มสาระการเรียนรู้/กิจกรรม	เวลาเรียน(หน่วยกิต)	เวลาเรียน
ภาษาไทย	9	โรงเรียนพิจารณาจัดทำรายวิชาเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น ความต้องการของผู้เรียน จุดเน้นของโรงเรียน
คณิตศาสตร์	9	
วิทยาศาสตร์	9	
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	12	
สุขศึกษาและพลศึกษา	6	
ศิลปะ	6	
การงานอาชีพและเทคโนโลยี	6	
- เกษตร - อุตสาหกรรม - บริหารฯ - ความคิดฯ - เฉพาะทาง		
ภาษาต่างประเทศ	9	
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 360 ชั่วโมง (ไม่นับหน่วยกิต)		
รวม	66	15

หมายเหตุ ผู้เรียนจะได้การเตรียมเพื่ออาชีพในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี หรือจากรายวิชาเพิ่มเติมที่โรงเรียนจัดให้

2. แผนการเรียนบูรณาการเตรียมอาชีพ เป็นแผนการเรียนรู้ที่มีการบูรณาการรายวิชาอาชีพและรายวิชาศักยภาพในวิชาเพิ่มเติมใน 5 กลุ่มอาชีพที่เกี่ยวกับความรู้ ทักษะอาชีพเพื่อไปเรียนต่อในระดับสูงขึ้นไปในสถาบันอาชีวศึกษาที่เน้นการเตรียมการด้านทักษะในการทำงานและความรู้ด้านเทคนิค ด้านพฤติกรรมในการทำงานและทัศนคติในการทำงานเช่น ปวช. ปวส เป็นต้น โดยมีโครงสร้างหลักสูตรดังตัวอย่าง

3.

ตาราง 3 โครงสร้างหลักสูตรแผนการเรียนบูรณาการเตรียมอาชีพ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
(ม.1-3)

โครงสร้างเวลาเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม. 1 - 3) (ไม่น้อยกว่า 81 หน่วยกิต)			
รายวิชาพื้นฐาน(66 หน่วยกิต)		รายวิชาเพิ่มเติม(ไม่น้อยกว่า 15 หน่วยกิต)	
กลุ่มสาระการเรียนรู้/ กิจกรรม	เวลาเรียน (หน่วยกิต)	บังคับสายอาชีพ	เพิ่มเติมตามลักษณะอาชีพ
ภาษาไทย	9	รายวิชาที่เป็นทฤษฎี พื้นฐานที่ บังคับใน การเรียน อาชีพใน ระดับสูง	รายวิชาศักยภาพในแต่ละ อาชีพ
คณิตศาสตร์	9		
วิทยาศาสตร์	9		
สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม	12		
สุขศึกษาและพลศึกษา	6		
ศิลปะ	6		
การงาน อาชีพ และ เทคโนโลยี	6		
- เกษตร - อุตสาหกรรม - บริหารฯ - ความคิดฯ - เฉพาะทาง			
ภาษาต่างประเทศ	9		
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน360 ชั่วโมง (ไม่นับหน่วยกิต)			
รวม	66		

หมายเหตุ ผู้เรียนได้เรียนเพื่อเตรียมอาชีพเนื้อหาสาระอาชีพ5 กลุ่มอาชีพโดยตรงในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ซึ่งอยู่ในรายวิชาพื้นฐาน และจากรายวิชาศักยภาพใน 5 กลุ่มอาชีพซึ่งอยู่ในรายวิชาเพิ่มเติม มีการฝึกปฏิบัติงาน ที่สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดและศักยภาพของผู้เรียน ซึ่งภายใต้กลุ่มอาชีพที่สอดคล้องกับศักยภาพพื้นที่ เพื่อเป็นการศึกษาต่อในสายอาชีพในระดับสูงนักเรียนอาจมีความจำเป็นต้องเรียนรายวิชาที่เป็นทฤษฎีพื้นฐานที่บังคับในการเรียนอาชีพในระดับสูงเช่น เพิ่มเติมรายวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์

3. แผนการเรียนอาชีพ เป็นแผนการเรียนที่มีการบูรณาการรายวิชาอาชีพและวิชาเพิ่มเติมใน 5 กลุ่มอาชีพที่สามารถพัฒนาผู้เรียนซึ่งสามารถออกไปประกอบอาชีพได้ ในกรณีที่ผู้เรียนจบการศึกษาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นและมีอายุครบ 18 ปี บริบูรณ์

สำหรับผู้เรียนที่จบตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นแต่อายุยังไม่ครบ 18 ปี ซึ่งอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 “เด็ก” หมายถึง บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ ตามบทกฎหมายกำหนดห้ามมิให้นายจ้างจ้างเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี เป็นลูกจ้าง ผู้เรียนอยู่ภายใต้เงื่อนไขดังกล่าวหากมีความจำเป็นที่จะไม่ศึกษาต่อและมีความประสงค์ออกไปประกอบอาชีพจะต้องเข้ารับการฝึกทักษะทางอาชีพเพิ่มเติมในสถานบันฝึกอาชีพ สถานประกอบการ หรืออื่นๆ การฝึกครั้งนี้เป็นไปเพื่อการเรียนรู้ เพิ่มเติมประสบการณ์ ความชำนาญ จนกว่าอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์จึงสามารถไปประกอบอาชีพได้ โดยมีโครงสร้างหลักสูตรดังตัวอย่าง

ตาราง 4 โครงสร้างหลักสูตรแผนการเรียนบูรณาการเตรียมอาชีพ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1-3)

โครงสร้างเวลาเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม. 1-3) (ไม่น้อยกว่า ๘๑ หน่วยกิต)							
รายวิชาพื้นฐาน (66 หน่วยกิต)		รายวิชาเพิ่มเติม (ไม่น้อยกว่า 15 หน่วยกิต)					
กลุ่มสาระการเรียนรู้/กิจกรรม	เวลาเรียน (หน่วยกิต)	เพิ่มเติมตามลักษณะอาชีพ					
ภาษาไทย	9	<div style="border: 1px dashed black; padding: 5px; margin-bottom: 5px;">รายวิชาศักยภาพในแต่ละอาชีพ</div> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr><td>1.เกษตร</td></tr> <tr><td>2.อุตสาหกรรม</td></tr> <tr><td>3.บริหารจัดการ บริการ</td></tr> <tr><td>4.ความคิดสร้างสรรค์</td></tr> <tr><td>5.เฉพาะทาง</td></tr> </table>	1.เกษตร	2.อุตสาหกรรม	3.บริหารจัดการ บริการ	4.ความคิดสร้างสรรค์	5.เฉพาะทาง
1.เกษตร							
2.อุตสาหกรรม							
3.บริหารจัดการ บริการ							
4.ความคิดสร้างสรรค์							
5.เฉพาะทาง							
คณิตศาสตร์	9						
วิทยาศาสตร์	9						
สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	12						
สุขศึกษาและพลศึกษา	6						
ศิลปะ	6						
การงานอาชีพและเทคโนโลยี - เกษตร - อุตสาหกรรม - บริหารฯ - ความคิดฯ - เฉพาะทาง	6						
ภาษาต่างประเทศ	9						
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 360 ชั่วโมง (ไม่นับหน่วยกิต)							
รวม	66	15					

หมายเหตุ ผู้เรียนได้เรียนเนื้อหาสาระอาชีพ 5 กลุ่มอาชีพโดยตรงในกลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ซึ่งอยู่ในรายวิชาพื้นฐานและจากรายวิชาศักยภาพใน 5 กลุ่มอาชีพอยู่ในรายวิชาเพิ่มเติม เป็นรายวิชาศักยภาพอาชีพที่ผู้เรียนเลือกเรียนควรมีสอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดและศักยภาพของผู้เรียน และเป็นกลุ่มอาชีพ อาชีพที่สอดคล้องกับศักยภาพพื้นที่ การจัดการเรียนการสอนที่เน้นการฝึกปฏิบัติงานอาชีพเป็นหลัก

ผู้เรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4 -6)

เป็นวัยนี้สามารถจัดการจัดการเรียนการสอนเน้นที่การเตรียมการด้านทฤษฎีและทักษะ เพื่อดำเนินการในแนวทางวิชาชีพไปสู่การเตรียมอาชีพ เน้นปลูกฝังคุณลักษณะเพื่อการทำอาชีพ เบื้องต้น ได้แก่ คติวิเคราะห์ แก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล ตัดสินใจเลือก จัดระบบการทำงานเพื่ออาชีพ สร้างสรรค์งานด้วยตนเองและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์ ผู้เรียนสามารถเข้าเรียนในโรงเรียนมัธยมปฏิบัติการณ์มีแผนการเรียน 3 แบบคือ

1. แผนการเรียนวิชาการ/วิชาสามัญ เป็นแผนการเรียนที่พัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถทางวิชาการเพื่อให้สามารถเรียนต่อในระดับอุดมศึกษา โดยมีโครงสร้างหลักสูตรดังนี้

ตาราง 5 โครงสร้างหลักสูตรแผนการเรียนวิชาการ/วิชาสามัญ ระดับมัธยมศึกษา

ตอนปลาย (ม.4-6)

โครงสร้างเวลาเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม. 4-6)

(ไม่น้อยกว่า 81 หน่วยกิต)

รายวิชาพื้นฐาน (41 หน่วยกิต)		รายวิชาเพิ่มเติม (ไม่น้อยกว่า 40 หน่วยกิต)
กลุ่มสาระการเรียนรู้/กิจกรรม	เวลาเรียน (หน่วยกิต)	เวลาเรียน
ภาษาไทย	6	โรงเรียนพิจารณาจัดทำรายวิชาเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น ความต้องการของผู้เรียน จุดเน้นของโรงเรียน
คณิตศาสตร์	6	
วิทยาศาสตร์	6	
สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	8	
สุขศึกษาและพลศึกษา	3	
ศิลปะ	3	
การงานอาชีพและเทคโนโลยี	3	
ภาษาต่างประเทศ	6	
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 360 ชั่วโมง (ไม่นับหน่วยกิต)		
รวม	41	40

หมายเหตุ ผู้เรียนจะได้การเตรียมเพื่ออาชีพในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี หรือจากรายวิชาเพิ่มเติมที่โรงเรียนจัดให้

2. แผนการเรียนบูรณาการเตรียมอาชีพเป็นแผนการเรียนรู้ที่บูรณาการรายวิชาอาชีพและวิชาเพิ่มเติมใน 5 กลุ่มอาชีพ 7 หมวดวิชา การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนเตรียมการสู่อาชีพของระดับซึ่งเป็นโปรแกรมการศึกษาก่อนระดับวิชาชีพในระดับอุดมศึกษา เป็นการเน้นที่การเตรียมการด้านทฤษฎีและทักษะที่เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ในมหาวิทยาลัย โดยมีโครงสร้างหลักสูตร ดังตัวอย่าง

ตาราง 6 โครงสร้างหลักสูตรแผนการเรียนบูรณาการเตรียมอาชีพ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-6)

โครงสร้างเวลาเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม. 4-6) (ไม่น้อยกว่า 81 หน่วยกิต)										
รายวิชาพื้นฐาน (41 หน่วยกิต)		รายวิชาเพิ่มเติม (ไม่น้อยกว่า 40 หน่วยกิต)								
กลุ่มสาระการเรียนรู้/กิจกรรม	เวลาเรียน (หน่วยกิต)	บังคับสาย อาชีพ (5กลุ่มอาชีพ)	เพิ่มเติมตามลักษณะอาชีพ							
ภาษาไทย	6	รายวิชาที่เป็นทฤษฎีพื้นฐานที่บังคับในการเรียน ๗ หมวดวิชาในระดับสูง	<div style="border: 1px dashed black; padding: 5px;"> รายวิชาศักยภาพ ๗ หมวดวิชา <table border="1" style="margin-top: 10px;"> <tr><td>1..เกษตร</td></tr> <tr><td>2.อุตสาหกรรม</td></tr> <tr><td>3.บริหารจัดการ บริการ</td></tr> <tr><td>4.ความคิดสร้างสรรค์</td></tr> <tr><td>5.วิทยาศาสตร์เพื่อชีวิต</td></tr> <tr><td>6.อาหาร</td></tr> <tr><td>7.วิจัย/วิชาชีพ</td></tr> </table> </div>	1..เกษตร	2.อุตสาหกรรม	3.บริหารจัดการ บริการ	4.ความคิดสร้างสรรค์	5.วิทยาศาสตร์เพื่อชีวิต	6.อาหาร	7.วิจัย/วิชาชีพ
1..เกษตร										
2.อุตสาหกรรม										
3.บริหารจัดการ บริการ										
4.ความคิดสร้างสรรค์										
5.วิทยาศาสตร์เพื่อชีวิต										
6.อาหาร										
7.วิจัย/วิชาชีพ										
คณิตศาสตร์	6									
วิทยาศาสตร์	6									
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	8									
สุขศึกษาและพลศึกษา	3									
ศิลปะ	3									
การงานอาชีพและเทคโนโลยี	3									
ภาษาต่างประเทศ	6									
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 360 ชั่วโมง (ไม่นับหน่วยกิต)										
รวม	41									

หมายเหตุ ผู้เรียนได้เรียนเพื่อเตรียมอาชีพเนื้อหาสาระอาชีพ 5 กลุ่มอาชีพ 7 หมวดวิชา โดยตรงในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ซึ่งอยู่ในรายวิชาพื้นฐาน และจากรายวิชาศักยภาพใน 5 กลุ่มอาชีพ 7 หมวดวิชาซึ่งอยู่ในรายวิชาเพิ่มเติม มีการฝึกปฏิบัติงาน ที่

สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดและศักยภาพของผู้เรียน ซึ่งภายใต้กลุ่มอาชีพที่สอดคล้องกับ ศักยภาพพื้นที่ เพื่อเป็นการศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัย นักเรียนมีความจำเป็นต้องเรียนรายวิชา ที่เป็นทฤษฎีพื้นฐานที่บังคับในการเรียนอาชีพในระดับสูงเช่น เพิ่มเติมรายวิชา วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามข้อตกลงในแต่ละ กลุ่มอาชีพและหมวดวิชาสำหรับเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ในระดับอาชีพขั้นสูงต่อไป

3. แผนการเรียนอาชีพ เป็นแผนการเรียนที่มีการบูรณาการรายวิชาอาชีพและวิชา เพิ่มเติมใน 5 กลุ่มอาชีพ การเรียนการสอนเน้นการเตรียมการด้านทักษะในการทำงานและความรู้ ด้านเทคนิค ด้านพฤติกรรมและทัศนคติในการทำงาน พัฒนาผู้เรียนให้สามารถออกไปประกอบ อาชีพได้โดยมีโครงสร้างหลักสูตรดังตัวอย่าง

ตาราง 7 โครงสร้างหลักสูตรแผนการเรียนบูรณาการเตรียมอาชีพ ระดับมัธยมศึกษา
ตอนปลาย (ม.4-6)

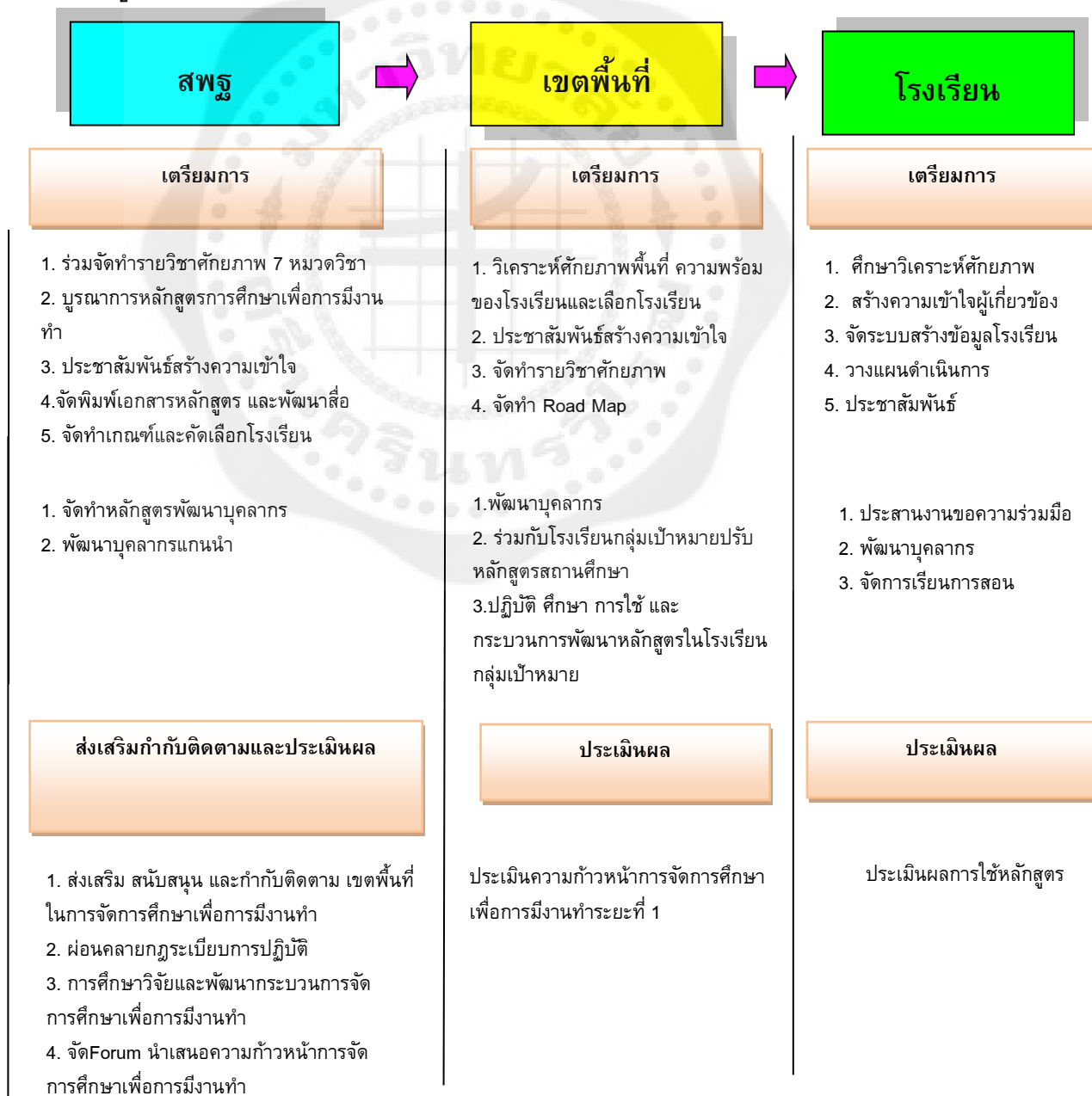
โครงสร้างเวลาเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม. 4-6) (ไม่น้อยกว่า 81 หน่วยกิต)									
รายวิชาพื้นฐาน (41 หน่วยกิต)		รายวิชาเพิ่มเติม (ไม่น้อยกว่า 40 หน่วยกิต)							
กลุ่มสาระการเรียนรู้/กิจกรรม	เวลาเรียน (หน่วยกิต)	เพิ่มเติมตามลักษณะอาชีพ							
ภาษาไทย	6	<div style="border: 1px dashed black; padding: 5px; margin-bottom: 5px;">รายวิชาศักยภาพใน 7 หมวดวิชา</div> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr><td>1.เกษตร</td></tr> <tr><td>2.อุตสาหกรรม</td></tr> <tr><td>3.บริหารจัดการบริการ</td></tr> <tr><td>4.ความคิดสร้างสรรค์</td></tr> <tr><td>5.วิทยาศาสตร์เพื่อชีวิต</td></tr> <tr><td>6.อาหาร</td></tr> <tr><td>7.วิจัย/วิชาชีพ</td></tr> </table>	1.เกษตร	2.อุตสาหกรรม	3.บริหารจัดการบริการ	4.ความคิดสร้างสรรค์	5.วิทยาศาสตร์เพื่อชีวิต	6.อาหาร	7.วิจัย/วิชาชีพ
1.เกษตร									
2.อุตสาหกรรม									
3.บริหารจัดการบริการ									
4.ความคิดสร้างสรรค์									
5.วิทยาศาสตร์เพื่อชีวิต									
6.อาหาร									
7.วิจัย/วิชาชีพ									
คณิตศาสตร์	6								
วิทยาศาสตร์	6								
สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม	8								
สุขศึกษาและพลศึกษา	3								
ศิลปะ	3								
การงานอาชีพและเทคโนโลยี	3								
ภาษาต่างประเทศ	6								
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 360 ชั่วโมง (ไม่นับหน่วยกิต)									
รวม	41	40							

หมายเหตุ ผู้เรียนได้เรียนเนื้อหาสาระอาชีพ 5 กลุ่มอาชีพ 7 หมวดวิชา โดยตรงในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ซึ่งอยู่ในรายวิชาพื้นฐานได้โดยตรง และจากรายวิชาศักยภาพใน 5 กลุ่มอาชีพ 7 หมวดวิชาอยู่ในรายวิชาเพิ่มเติม การจัดการเรียนการสอนที่เน้นการฝึกปฏิบัติงานอาชีพเป็นหลัก เป็นรายวิชาศักยภาพอาชีพที่ผู้เรียนเลือกเรียนควรมีสอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดและศักยภาพของผู้เรียน และเป็นกลุ่มอาชีพ อาชีพที่สอดคล้องกับศักยภาพพื้นที่

3. การกิจในการขับเคลื่อนการศึกษาเพื่อการมีงานทำ

การศึกษาเพื่อการมีงานทำสำหรับโรงเรียนมัธยมปฏิบัติเป็นการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้รายวิชาพื้นฐานตามมาตรฐานการเรียนรู้หลักสูตรเพื่อการศึกษาต่อ และได้เรียนรู้ฝึกฝน มีความรู้และเจตคติอันดีที่จะนำไปสู่การตัดสินใจเลือกการประกอบอาชีพในอนาคต ซึ่งเป็นการทำงานประสานกันของหลายหน่วยงานดังแผนภูมิ

แผนภูมิแสดงกรอบภารกิจในการดำเนินงานการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ

การศึกษาเพื่อการมีงานทำ (Career Education) หมายถึงระบบการจัดการศึกษาที่มีเป้าหมายเพื่อเตรียมเยาวชนให้ตระหนักรู้เกี่ยวกับความถนัด และศักยภาพของตนเอง สามารถมองเห็นภาพอนาคตเกี่ยวกับอาชีพของตนเองได้ ผู้เรียนจะได้รับการจัดเตรียมอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อเชื่อมต่อดระดับมหาวิทยาลัย โดยปรับการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้รับโอกาสในการสัมผัสประสบการณ์ในวิชาชีพต่างๆอย่างหลากหลาย ฝึกทักษะที่จำเป็นและเตรียมคุณลักษณะที่ดีเพื่อการประกอบอาชีพได้สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจและศักยภาพของตนเอง และโรงเรียนมีการบริหารจัดการการใช้หลักสูตร เพื่อเป็นการเตรียมความรู้ ทักษะและคุณลักษณะของผู้เรียนให้สอดคล้องและตรงประเด็นกับการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพในอนาคตของผู้เรียน ที่ส่งเสริมศักยภาพ ความเข้มแข็งให้กับท้องถิ่นและประเทศ

มัธยมเชิงปฏิบัติการ หมายถึงระบบการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาที่มุ่งเตรียมพลเมืองเพื่อเข้าสู่การทำอาชีพในอนาคต มีแนวทางการจัดดำเนินการใน 2 ระดับคือ

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1-3) จัดได้ 3 แผนการเรียนรู้ คือ

1. แผนการเรียนรู้ปกติตามหลักสูตร เป็นแผนการเรียนรู้ที่พัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้พื้นฐานตามมาตรฐานการเรียนรู้เพื่อไปเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายผู้เรียนได้รับการเตรียมเพื่ออาชีพในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี หรือจากรายวิชาเพิ่มเติมที่โรงเรียนจัดให้

2. แผนการเรียนรู้บูรณาการเตรียมอาชีพ เป็นแผนการเรียนรู้ที่มีการบูรณาการรายวิชาอาชีพและวิชาเพิ่มเติมใน 5 กลุ่มอาชีพ ที่เกี่ยวกับความรู้ ทักษะชีวิตและทักษะอาชีพเพื่อไปเรียนต่อในระดับสูงขึ้นไปในสถาบันอาชีวศึกษาที่เน้นการเตรียมการด้านทักษะในการทำงานและความรู้ด้านเทคนิค ด้านพฤติกรรมและทัศนคติในการทำงาน เช่น ปวช. ปวส. ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาสาระอาชีพ 5 กลุ่มอาชีพรายวิชาพื้นฐานโดยตรงในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ส่วนรายวิชาเพิ่มเติมจัดให้เรียนรู้รายวิชาศักยภาพอาชีพอย่างหลากหลายใน 5 กลุ่มอาชีพ ผู้เรียนเลือกเรียนรายวิชาศักยภาพอาชีพที่สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดและศักยภาพของผู้เรียน และเป็นกลุ่มอาชีพอาชีพที่สอดคล้องกับศักยภาพพื้นที่ การจัดการเรียนการสอนที่เน้นการฝึกปฏิบัติงานอาชีพเป็นหลัก การจัดการเรียนสอนภาคความรู้พื้นฐานอาชีพที่จะการเรียนต่ออาชีพในระดับสูงมีการฝึกงาน

3. แผนการเรียนรู้อาชีพ เป็นแผนการเรียนรู้ที่มีการบูรณาการรายวิชาอาชีพและวิชาเพิ่มเติมใน 5 กลุ่มอาชีพที่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้สามารถออกไปประกอบอาชีพได้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาสาระอาชีพ 5 กลุ่มอาชีพรายวิชาพื้นฐานโดยตรงในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ส่วนรายเพิ่มเติมจัดให้ผู้เรียนรายวิชาศักยภาพอาชีพอย่างหลากหลายใน 5 กลุ่มอาชีพ ซึ่งเป็นรายวิชาศักยภาพอาชีพที่ผู้เรียนเลือกเรียนควรสอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดและศักยภาพของผู้เรียน และเป็นกลุ่มอาชีพอาชีพที่สอดคล้องกับศักยภาพพื้นที่ การจัดการเรียนการสอนที่เน้นการฝึกปฏิบัติงานอาชีพเป็นหลัก

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม. 4-6) จัดได้ 3 แผนการเรียนรู้ คือ

1. แผนการเรียนรู้ปกติตามหลักสูตร เป็นแผนการเรียนรู้ที่พัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถทางวิชาการเพื่อให้สามารถเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาผู้เรียนจะได้รับการเตรียมเพื่ออาชีพในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี หรือจากรายวิชาเพิ่มเติมที่โรงเรียนจัดให้

2. แผนการเรียนรู้บูรณาการเตรียมอาชีพ เป็นแผนการเรียนรู้ที่บูรณาการรายวิชาอาชีพและวิชาเพิ่มเติมใน 5 กลุ่มอาชีพ 7 หมวดวิชา การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนเตรียมการสู่อาชีพของระดับซึ่งเป็นโปรแกรมการศึกษาก่อนระดับวิชาชีพในระดับอุดมศึกษา เป็นการเน้นที่การเตรียมการด้านทฤษฎีและทักษะที่เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ในมหาวิทยาลัย ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาสาระอาชีพ 5 กลุ่มอาชีพ 7 หมวดวิชาในรายวิชาพื้นฐานโดยตรงในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ส่วนรายเพิ่มเติมจัดให้ผู้เรียนรายวิชาศักยภาพอาชีพอย่างหลากหลายใน 5 กลุ่มอาชีพ 7 หมวดวิชาซึ่งอยู่ในรายวิชาเพิ่มเติม ซึ่งเป็นรายวิชาศักยภาพอาชีพที่ผู้เรียนเลือกเรียนที่สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดและศักยภาพของผู้เรียนและเป็นกลุ่มอาชีพอาชีพที่สอดคล้องกับศักยภาพพื้นที่เพื่อเป็นการศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัย การจัดการเรียนสอนทั้งภาคทฤษฎีและฝึกปฏิบัติที่เป็นพื้นฐานในการเรียนต่ออาชีพระดับสูง

3. แผนการเรียนรู้อาชีพ เป็นแผนการเรียนรู้ที่มีการบูรณาการรายวิชาอาชีพและวิชาเพิ่มเติมใน 5 กลุ่มอาชีพ การเรียนการสอนเน้นการเตรียมการด้านทักษะในการทำงานและความรู้ด้านเทคนิค ด้านพฤติกรรมในการทำงานและทัศนคติในการทำงาน พัฒนาผู้เรียนให้สามารถออกไปประกอบอาชีพได้โดยมีโครงสร้างหลักสูตรดังตัวอย่าง ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาสาระอาชีพ 5 กลุ่มอาชีพ 7 หมวดวิชาในรายวิชาพื้นฐานโดยตรงในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ส่วนรายเพิ่มเติมจัดให้ผู้เรียนรายวิชาศักยภาพอาชีพอย่างหลากหลายใน 5 กลุ่มอาชีพ 7 หมวดวิชาซึ่งอยู่ในรายวิชาเพิ่มเติม เป็นรายวิชาศักยภาพอาชีพที่ผู้เรียนเลือกเรียนควรมีสอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดและศักยภาพของผู้เรียน และเป็นกลุ่มอาชีพ อาชีพที่สอดคล้องกับศักยภาพพื้นที่ การจัดการเรียนการสอนที่เน้นการฝึกปฏิบัติงานอาชีพเป็นหลัก

ศักยภาพพื้นที่นโยบายและยุทธศาสตร์ 2555 มีเป้าหมายเพื่อเตรียมเยาวชนเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ให้รู้เขา รู้เรา เท่าทัน เพื่อแข่งขันในเวทีโลกได้ ดังนั้นการเข้าใจและมองเห็นศักยภาพพื้นที่ตนเอง หมายถึง ต้นทุนพื้นที่ของตนเองว่ามีคุณสมบัติใดที่ส่งผลต่อคุณภาพการผลิตแตกต่างและก่อให้เกิดโอกาสได้เปรียบในเชิงการแข่งขันได้ ทั้งในระดับท้องถิ่น ประเทศ สมาชิกประชาคมอาเซียน ประชาคมโลก ศักยภาพของพื้นที่ ประกอบด้วยต้นทุน 5 ด้านได้แก่

1. ด้านทรัพยากรได้แก่แร่ธาตุป่าไม้ความหลากหลายทางชีวภาพหรือทรัพยากรที่สามารถนำขึ้นมาพัฒนาได้

2. ด้านภูมิอากาศ ลักษณะภูมิอากาศ ที่เอื้ออำนวยต่อการทำผลผลิตทางการเกษตร การท่องเที่ยว และอื่นๆ

3. ด้านภูมิประเทศ ลักษณะทางภูมิศาสตร์ภูมิประเทศ และทำเลที่ตั้งของแต่ละพื้นที่ สามารถวางแผนการใช้ทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยว การปลูกพืช การประมงและการพัฒนาด้านอื่นๆ

4. ด้านศิลปวัฒนธรรมประเพณี แต่ละพื้นที่ประเทศไทยมีศิลปวัฒนธรรม ประเพณีที่หลากหลาย และมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น เป็นจุดขายของการท่องเที่ยวที่สำคัญ และอื่นๆ

5. ด้านทรัพยากรมนุษย์ เช่นลักษณะบุคลิกภาพของคนไทย มีความยิ้มแย้มแจ่มใส มีมิตรไมตรี แต่ละพื้นที่มีการวางแผนพัฒนาคนให้มีศักยภาพ ด้านบริการงานท่องเที่ยว การต้อนรับ และการเป็นแรงงานที่มีคุณภาพ

กลุ่มอาชีพหมายถึงกลุ่มอาชีพที่ใช้ในการพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำของมัธยมเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วยกลุ่มอาชีพต่างๆ ดังนี้

1. กลุ่มอาชีพด้านเกษตรกรรมประกอบด้วยกลุ่มสาขาย่อย พืช ปศุสัตว์ ประมงและวนศาสตร์

2. กลุ่มอาชีพด้านอุตสาหกรรมประกอบด้วยกลุ่มสาขาย่อยอิเล็กทรอนิกส์ เครื่องกล (Mechanic) คอมพิวเตอร์และการสื่อสาร เคมี ชีวภาพ และอุตสาหกรรมเกษตร

3. กลุ่มอาชีพด้านบริหารจัดการ บริการ ประกอบด้วยกลุ่มสาขาย่อยบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์/รัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ และสังคมศาสตร์

4. กลุ่มอาชีพด้านความคิดสร้างสรรค์ประกอบด้วยกลุ่มสาขาย่อยดนตรีและการแสดง ศิลปวิจิตรและอนิเมชัน

5. กลุ่มอาชีพเฉพาะทาง ประกอบด้วยกลุ่มสาขาย่อย วิทยาศาสตร์พื้นฐาน ศึกษาศาสตร์/ครุศาสตร์/ครุศาสตร์อุตสาหกรรม นานาชาติศึกษา/มนุษยศาสตร์

หมวดวิชาหมายถึงการจัดแบ่งรายวิชาในหมวดศึกษภาพให้เป็นหมวดตามขอบข่ายเนื้อหา สาระ โดยมีความสอดคล้องเชื่อมโยงกับลักษณะอาชีพต่าง ๆ แบ่งได้เป็น 7 หมวดวิชาดังนี้

1. หมวดเกษตร
2. หมวดอุตสาหกรรม
3. หมวดบริหารจัดการ บริการ
4. หมวดความคิดสร้างสรรค์
5. หมวดวิทยาศาสตร์เพื่อชีวิต
6. หมวดอาหาร
7. หมวดวิชา/วิชาชีพ

รายวิชาศึกษภาพหมายถึงรายวิชาในรายวิชาเพิ่มเติมที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้จัดการเรียนการสอนเพื่อให้ความรู้เบื้องต้นที่เป็นเนื้อหาภาคทฤษฎีเบื้องต้นฝึกทักษะ และพัฒนาคุณลักษณะพื้นฐานการทำอาชีพใน 5 กลุ่มอาชีพและ 7 หมวดวิชา

สรุปว่า ในการจัดการศึกษานั้น ถึงเวลาแล้วที่จะต้องมีความต้องการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเพื่อสนองตอบสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว สถานศึกษามีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่จะต้องจัดการความรู้และประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน ได้แก่ เนื้อหาวิชา กิจกรรม เพื่อเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นแก่ผู้เรียน ได้แก่ ทักษะชีวิต และทักษะอาชีพ เพื่อสามารถใช้เป็นพื้นฐานในอนาคตอย่างมีความสุข

5. การบริหารกลยุทธ์และการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์

5.1 แนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์และการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์

ในการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารจัดการเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา บทความทางวิชาการ งานวิจัยต่างๆ เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ สังเคราะห์ ให้เห็นกรอบแนวคิดสำหรับการวิจัย ดังนี้

5.1.1 ความหมายของกลยุทธ์

ราชบัณฑิตยสถาน. (2554: 37) กล่าวว่า กลยุทธ์หมายถึง การรบที่มีเล่ห์เหลี่ยม วิธีการต่อสู้ที่ต้องใช้อุบายต่างๆ ส่วนกลวิธี หมายถึง วิธีพลิกแพลงโดยอาศัยความรู้และความชำนาญ

ราชบัณฑิตยสถาน. (2555: 517) ให้ความหมายว่า กลยุทธ์ ยุทธศาสตร์ strategy คือ กุศโลบายในการทำงาน จัดกิจกรรม แผนงานหรือโครงการต่างๆ โดยกำหนดแผนการที่จะทำอย่าง สุขุมรอบคอบ กำหนดลำดับขั้นตอนของการกระทำให้มีความยืดหยุ่นตามสถานการณ์ ตระหนักถึงปัจจัยแทรกซ้อน มุ่งให้สิ่งที่ทำประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และสามารถเอาชนะคู่แข่งได้

ธงชัย สันติวงษ์. (2536) กล่าวว่า กลยุทธ์ หมายถึง วิธีหรือแผนปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับการแข่งขันทางการที่มีอยู่อย่างจำกัดเพื่อให้เกิดผลที่เป็นข้อได้เปรียบและสามารถบรรลุถึงวัตถุประสงค์อันใดอันหนึ่งหรือหลายวัตถุประสงค์พร้อมกัน โดยให้มีความเสี่ยงน้อยที่สุด ณ ระดับที่ยอมรับได้

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2549: 2) กล่าวว่า กลยุทธ์ หมายถึง วิธีการหรือแผนการที่คิดขึ้นอย่างเป็นระบบ มีลักษณะเป็นขั้นเป็นตอน มีความยืดหยุ่น พลิกแพลงได้ตามสถานการณ์ มุ่งหมายเพื่อเอาชนะคู่แข่งขั้น หรือเพื่อหลบหลีกอุปสรรคต่างๆ จนสามารถบรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ

สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์. (2549: 5) กล่าวว่ากลยุทธ์ หมายถึง การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร เพื่อพิจารณาหาโอกาสและภัยอันตราย ตลอดจนวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในองค์กรเพื่อหาจุดอ่อนและจุดแข็ง

สมยศ นาวิกาน. (2547: 27) กล่าวว่ากลยุทธ์คือแผนระยะยาวที่องค์กรกำหนดขึ้นมาเพื่อบรรลุพันธกิจและเป้าหมายขององค์กร กลยุทธ์จะต้องใช้ข้อได้เปรียบทางการแข่งขันให้ได้มากที่สุด และลดข้อเสียเปรียบทางการแข่งขันให้น้อยที่สุด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2549: 30-31) อธิบายว่ากลยุทธ์หมายถึงวิธีการที่ใช้ในการปฏิบัติตามพันธกิจของสถานศึกษาที่เป็นไปได้ที่ส่งผลให้เกิดความสำเร็จหรือบรรลุวิสัยทัศน์ของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2549: 2) ให้ความหมายของกลยุทธ์ว่าเป็นแผนที่คิดขึ้นอย่างรอบคอบ มีลักษณะเป็นขั้นตอน มีความยืดหยุ่นได้ตามสถานการณ์ มีจุดมุ่งหมายเพื่อเอาชนะคู่แข่ง หรือเพื่อหลบหลีกอุปสรรค จนบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์.(2546: 16) กล่าวว่ากลยุทธ์ มาจากคำว่า “Strategos” ในภาษากรีก ที่เกิดจากคำว่า “Stratos” ซึ่งหมายถึง “Army” หรือ “นำหน้า” จึงทำให้นักวิชาการทางบริหารตีความหมายว่า “Leasing to total organization” หรือ “การนำทางให้องค์การโดยรวม” ซึ่งมีนัยยะทั้งเชิงจุดมุ่งหมายและวิธีการว่าต้องการทำ “อะไร” ให้สำเร็จ และทำ “อย่างไร”

ฮับบาร์ด (Hubbard.2000)กล่าวว่า กลยุทธ์ เป็นการตัดสินใจหรือปฏิบัติตามทางเลือกที่กำหนด ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อในระยะยาวจากกิจกรรมขององค์กรและรวมไปถึงการนำไปสู่การปฏิบัติการให้คุณค่าและความสำคัญของลูกค้าและผู้ร่วมหุ้น ตลอดจนผลสำเร็จที่เกิดจากการแข่งขันด้วยและนอกจากนี้แล้ว กลยุทธ์ ยังหมายถึงสิ่งที่มีความหมายใน 5 ลักษณะ ดังนี้

1. กลยุทธ์ คือ แผน
2. กลยุทธ์ คือ อูบาย
3. กลยุทธ์ คือ แบบแผน
4. กลยุทธ์ คือ ตำแหน่งหรือสภาพที่เหมาะสม
5. กลยุทธ์ คือ ทรรศนะหรือการรับรู้

พอร์เตอร์ (Portter. n.d. site in Hubbard. 2000) ได้ให้นิยามไว้ 6 ลักษณะดังนี้
กลยุทธ์เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการตัดสินใจ (decision making)

1. กลยุทธ์เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับผลกระทบระยะยาวจากการเลือกหรือตัดสินใจที่สำคัญขององค์กร (long-term impacts of important decisions for the organization)
2. กลยุทธ์ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการและมุ่งให้ความสำคัญในเชิงธุรกิจ (intergration and focus of business functions)
3. กลยุทธ์ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามทางเลือกที่กำหนดหรือตัดสินใจแล้ว (implementation of the decisions)
4. กลยุทธ์ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการให้คุณค่าของลูกค้าหรือผู้ถือหุ้นหลักเป็นสำคัญ (creating value for customers and key stakeholders)
5. กลยุทธ์ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผลของการปฏิบัติงานซึ่งเกิดจากการแข่งขัน (outperforming competitors)

เชอร์เมอร์ฮอร์น (Schermerhorn. 2002) กล่าวว่า กลยุทธ์ หมายถึง แผนแม่บท หรือแผนปฏิบัติการหลักสำคัญขององค์กร (comprehensive action plan) ซึ่งองค์กรใช้เป็นตัวกำหนดทิศทางในการดำเนินงานระยะยาวรวมทั้งใช้เพื่อเป็นแนวทางในการใช้ทรัพยากรเพื่อให้บรรลุ

เป้าหมาย โดยจะทำให้ได้เปรียบทางการแข่งขันที่ยั่งยืน (sustainable competitive advantage) ทั้งนี้ กลยุทธ์จะมุ่งเน้นการนำมาใช้ในสภาวะการณ์หรือสิ่งแวดล้อมที่มีการแข่งขัน (competitive environment) อันแสดงให้เห็นถึงการคาดการณ์ที่ดีที่สุด (best guess) ในสิ่งที่ต้องการกระทำเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่า จะเกิดผลสำเร็จในอนาคตในขณะที่เผชิญอยู่กับคู่แข่ง หรือแม้แต่สภาวะการณ์ที่เกิดการเปลี่ยนแปลง

เดลลีโอสและไซห์น (Dellios; & Singh.2005) ได้ให้ความหมายว่า กลยุทธ์ หมายถึง การที่องค์กรใช้ทรัพยากรที่มีให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การที่องค์กรใช้สมรรถนะของตนเองที่มีเพื่อให้ลูกค้าหรือผู้รับบริการเกิดความพึงพอใจสูงสุดเหนือกว่าคู่แข่ง ภายใต้บริบทและสภาพแวดล้อม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่มุ่งหวัง

เซอร์โตและปีเตอร์ (Certo; & Peter. 1991) ให้นิยามว่ากลยุทธ์หมายถึงการกำหนดภารกิจตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายทั้งระยะสั้นและระยะยาว และการลงมือปฏิบัติตามแผนที่ดำเนินการไว้เพื่อให้องค์กรสามารถดำเนินการได้ตามภารกิจและบรรลุถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนด

พอล (Paul.1983: 15) มีความเห็นว่ากลยุทธ์หมายถึงแผนงานรวมที่เชื่อมโยงข้อได้เปรียบเชิงกลยุทธ์ในด้านต่างๆ ขององค์กรเข้าเป็นอันเดียวกันเพื่อช่วยให้องค์กรอยู่รอดได้ภายใต้ความผันผวนของสภาพแวดล้อมต่างๆ กลยุทธ์ถูกกำหนดขึ้นและนำมาใช้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ภายใต้ขอบเขตความสามารถที่มีอยู่ขององค์กรนั้นๆ กลยุทธ์เป็นเครื่องมือทำให้บรรลุวิสัยทัศน์ขององค์กร โดยสามารถนำจุดเด่นของแต่ละส่วนเข้ามาประสานเข้าด้วยกันอย่างมีประสิทธิภาพ

พิตส์และเลล (Pitts and Lel. (2000) กล่าวว่า กลยุทธ์ หมายถึง ความคิด (ideas) แผนงาน (plans) การกระทำ (actions) ต่างๆ ที่บริษัทนำมาใช้เพื่อเกิดความสำเร็จเหนือคู่แข่ง กลยุทธ์จะถูกออกแบบขึ้นเพื่อช่วยบริษัทบรรลุผลสำเร็จ มีความเป็นต่อหรือความได้เปรียบในการแข่งขัน (competitive advantage) ซึ่งความได้เปรียบทางการแข่งขันมาจากความสามารถของบริษัทที่จะดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้เด่นชัดมากกว่า หรือมีประสิทธิภาพเหนือกว่าคู่แข่ง พร้อมทั้งเสนอแนะว่ากลยุทธ์หมายถึงแผนปฏิบัติการหลักที่องค์กรนำมาใช้ทั้งระยะกลางถึงระยะยาว มีความสอดคล้องกับ พันธกิจ(Mission)เป้าหมาย (Goals) และวิสัยทัศน์ (Vision)

The Oxford Encyclopedic English Dictionary. (1991:1432)ให้ ความหมายว่า ยุทธศาสตร์ หมายถึง การวางแผนกิจกรรมหรือนโยบายในทางธุรกิจหรือการเมือง ซึ่งต่อมา Webster'News World College Dictionary (1996: 1324)ได้ให้ความหมายว่า ยุทธศาสตร์หมายถึง ยุทธวิธี หรือวิธีการที่รอบคอบเพื่อให้ไปถึงเป้าหมาย Reader'Digest Great Dictionaryof English Language. (2001: 969) ที่ระบุว่า ยุทธศาสตร์หมายถึงแผนที่ได้มีการออกแบบเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายในระยะยาวที่กำหนดไว้อย่างเฉพาะเจาะจง ส่วน The World Book Dictionary. (2001: 2069) ที่ได้ให้ความหมายไว้ว่าเป็นการวางแผนและการบริหารจัดการที่เชี่ยวชาญในเรื่องใด

เรื่องหนึ่ง Longman Dictionary of English Language and Culture.(2005:1377)ได้ให้ความหมายของยุทธศาสตร์ว่าเป็นแผนเฉพาะเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จในการทำกิจกรรม เรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งมีความหมายใกล้เคียงกับ Oxford Advanced learner's Dictionary of Current English. (2005: 1516)ที่กล่าวว่ายุทธศาสตร์คือแผนที่กำหนดไว้เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายเฉพาะในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

สรุปได้ว่า กลยุทธ์ หมายถึง วิธีการที่ใช้ในการปฏิบัติ ที่ส่งผลให้เกิดความสำเร็จ หรือบรรลุวิสัยทัศน์ ผ่านกระบวนการและโครงสร้างเชิงระบบขององค์กร มีการพัฒนาตามนโยบาย การวางแผนที่ตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

พวงรัตน์ เกษรแพทย์. (2543: 19)กล่าวถึงขั้นตอนการบริหารเชิงกลยุทธ์ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมภายนอกและภายในองค์กร (Internal and

External Environment Analysis)

1. การวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมภายนอก (External Environment)
2. การวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมภายในองค์กร (Internal Environment)

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผนกลยุทธ์ (Strategic Planning)

1. การกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision Statement)
2. การระบุภาระกิจหลัก (Mission Statement)
3. การกำหนดวัตถุประสงค์ (Objective Setting)
4. การพัฒนากลยุทธ์ (Strategy Development)
5. การกำหนดนโยบาย (Policy Formulation)

ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินกลยุทธ์ (Strategic Implementation)

1. โครงสร้าง (Project)
2. งบประมาณ (Budget)
3. ระเบียบวิธีการปฏิบัติงาน (Procedure)

ขั้นตอนที่ 4 การควบคุมกลยุทธ์ (Strategic Controlling)

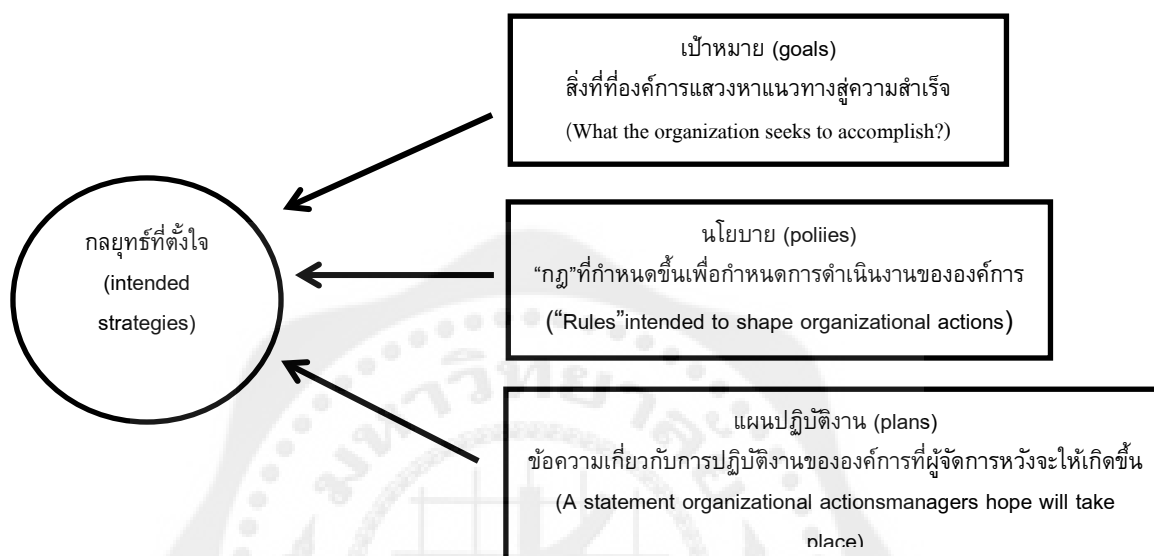
1. การกำหนดมาตรฐาน (Establishment of Standard)
2. การวัดผลการปฏิบัติงาน (Measurement of Performance)
3. การเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานกับมาตรฐาน (Comparison of

Performance with Standard)

4. การดำเนินการแก้ไข (Taking Corrective Action)

เดสและมิลเลอร์ (Dess and Miller 1993) กล่าวว่า กลยุทธ์ แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ กลยุทธ์ที่ตั้งใจ (intended strategies) และกลยุทธ์ที่แท้จริง (realized strategies) ดังนี้

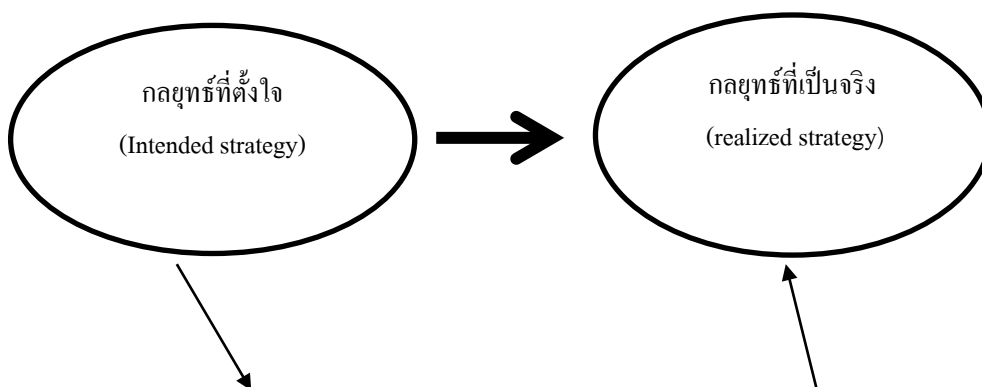
1. กลยุทธ์ที่ตั้งใจ (intended strategies) ได้แก่ กลยุทธ์ที่ผู้จัดการเสนอแนะ (propose) ออกแบบ (design) และคาดหวัง (expect) ว่าจะนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ เป้าหมาย (goals) นโยบาย (policies) และแผนปฏิบัติการ (plans) ดังภาพ

ภาพประกอบ 8 องค์ประกอบของกลยุทธ์ที่ตั้งใจ (Dess and Miller. 1993)

2. กลยุทธ์ที่แท้จริง (realized strategies) เป็นกลยุทธ์ที่ตรงกันข้ามกับกลยุทธ์ที่ตั้งใจเพราะเป้าหมาย นโยบาย และแผนปฏิบัติงานที่ก่อตัวกันขึ้นเป็นกลยุทธ์ที่ตั้งใจขององค์กรนั้น เมื่อถึงเวลานำไปปฏิบัติอาจแตกต่างจากที่เกิดขึ้นจริงก็ได้เพราะในทางปฏิบัตินั้นกลยุทธ์เริ่มแรก (original strategy) ส่วนใหญ่จะมีการเปลี่ยนแปลงหลายครั้งในขั้นการนำแผนไปปฏิบัติ (implementation) เหตุผลเนื่องจากว่า สิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา แผนกลยุทธ์ที่กำหนดไว้เดิมอาจใช้ไม่ได้ผล จึงจำเป็นต้องเปลี่ยนกลยุทธ์ใหม่ในบางส่วน เพื่อสร้างรายได้เปรียบในการแข่งขัน และเพื่อให้สอดคล้องกับโอกาสที่เกิดขึ้นใหม่ในช่วงนั้นด้วย

สรุปได้ว่า แผนกลยุทธ์ที่ตั้งใจไว้แต่เดิมบางส่วนแต่ไม่ได้นำไปปฏิบัติเรียกว่า กลยุทธ์ที่ไม่ได้นำไปปฏิบัติ (unrealized strategy) ส่วนกลยุทธ์ที่เกิดขึ้นใหม่ โดยที่ไม่ได้วางแผนมาก่อน เรียกว่า กลยุทธ์ฉุกเฉิน (emergent strategy) กลยุทธ์ที่เป็นจริง (realized strategy) จึงเป็นการรวมกันของกลยุทธ์ที่ตั้งใจ (deliberate strategy) กับ กลยุทธ์ฉุกเฉิน ซึ่งพัฒนาเสริมแทรกเข้ามาใหม่ ดังภาพ

กลยุทธ์ที่ไม่ได้นำไปปฏิบัติกลยุทธ์ฉุกเฉิน(unrealized strategy, emergent strategy)

ภาพประกอบ 9 กลยุทธ์ที่ตั้งใจและกลยุทธ์ที่เป็นจริง (Dess and Miller. 1993)

5.1.2 ลักษณะของกลยุทธ์ที่ดี

ธงชัย สันติวงษ์. (2533) ได้กล่าวว่า กลยุทธ์ที่ดีจะต้องอยู่ในกรอบการคิดและวิเคราะห์ที่ดี และถูกต้อง ดังนี้

1. กลยุทธ์จะต้องมีจุดเน้นที่ชัดเจนตามสมควร
 2. กลยุทธ์จะต้องมีกลไกการประสานให้ทุกอย่างเข้ากันได้
 3. กลยุทธ์จะต้องคล่องตัวที่จะต้องปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง
- ปัญญา แก้วกีร. (2550) กล่าวถึงลักษณะของกลยุทธ์ที่ดี ควรจะมีลักษณะดังนี้
1. มีความเป็นไปได้
 2. เหมาะสมสอดคล้อง
 3. ได้เปรียบในการแข่งขัน
 4. ได้รับการยอมรับ
 5. ทำให้หน่วยงานมีประสิทธิภาพมากกว่าเดิม

มินิเบอร์กและควินน์ (Minizberge Quinn. 1999: 9-10) กล่าวถึงยุทธศาสตร์ที่ดีมีประสิทธิภาพว่าควรมีลักษณะ ดังนี้

1. มีความชัดเจนและมีวัตถุประสงค์ที่แน่นอน
2. มีลักษณะของความคิดริเริ่ม
3. สอดคล้องตรงประเด็นกับสิ่งที่องค์กรต้องการ
4. ยืดหยุ่นตามสถานการณ์ได้เมื่อมีความจำเป็น
5. สามารถประสานงานและอาศัยภาวะผู้นำในการดำเนินการ
6. เป็นสิ่งที่ทำให้ประหลาดใจน่าสนใจ

7. แสดงถึงความมั่นคง ปลอดภัยขององค์กรในทุกด้าน

โดยสรุปแล้ว กลยุทธ์ที่ดีนั้นควรมีลักษณะดังนี้คือ จะต้องมีความชัดเจน มีกลไกการประสานให้ทุกอย่างเข้ากันได้ มีความเหมาะสม สอดคล้อง ใต้เปรียบเทียบ ได้รับการยอมรับ มีความริเริ่ม ตรงตามประเด็นที่องค์กรต้องการ ทำให้องค์กรมีประสิทธิภาพมากขึ้น

5.1.3 การวางแผนกลยุทธ์และการจัดการเชิงกลยุทธ์

การวางแผนกลยุทธ์ (Strategic Planning) และการจัดการกลยุทธ์ (Strategic Management) จะมีขอบเขตเกี่ยวกับการวางแผน การจัดการ โครงสร้างองค์กร และการปฏิบัติ ซึ่งเป็นกระบวนการบริหาร จะแตกต่างกันกระบวนการบริหารตรงที่การวางแผนกลยุทธ์จะเป็นการคิดวิเคราะห์ เพื่อการวางแผนกลยุทธ์ ส่วนการจัดการเชิงกลยุทธ์จะมีนั้นจะมีน้ำหนักเนื้อหาและความลึกมากกว่าเนื่องจากการวางแผนกลยุทธ์ เป็นงานทางด้านการศึกษาวิเคราะห์เพื่อวางแผนก่อนลงมือทำ (ธงชัย สันติวงษ์.2547) ดังนั้น จึงถือว่า การวางแผนกลยุทธ์ (Strategic Planning) เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารกลยุทธ์ หรือการจัดการกลยุทธ์ (Strategic Management)

คอตเลอร์และเมอร์ฟี (Kotler; & Murphy.1981) ได้นำแนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนกลยุทธ์ มาใช้ในวงการอุดมศึกษาสรุปได้ว่า การวางแผนกลยุทธ์ หมายถึง การวางแผนขององค์กรที่คำนึงถึงองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมภายนอก และได้แบ่งกระบวนการวางแผนกลยุทธ์ออกเป็น 6 ขั้นตอน คือ

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก (Environment Analysis)
2. การวิเคราะห์แหล่งทรัพยากร (Resource Analysis)
3. การตั้งเป้าประสงค์ (Goal Formulation)
4. การทำแผนกลยุทธ์ (Strategic Formulation)
5. การออกแบบองค์กร (Organization Design)
6. การออกแบบแนวปฏิบัติ (System Design)

เซอร์โตและปีเตอร์ (Certo; & Peter.1991) ให้ความหมายว่า การจัดการกลยุทธ์เป็นกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่องที่มีจุดหมายเพื่อให้องค์กรสามารถเข้ากับ สิ่งแวดล้อมได้เหมาะสมและเสนอขั้นตอนการจัดการกลยุทธ์ไว้ 5 ขั้นตอน คือ

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (Environment Analysis) ได้พิจารณา “จุดแข็ง-จุดอ่อน” ภายในองค์กร และ “โอกาส-อุปสรรค” จากภายนอกองค์กร ซึ่งเป็นปัจจัยเงื่อนไขที่มีอิทธิพลต่อการบรรลุความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กรทั้งที่เป็นปัจจัยเงื่อนไข ในระยะเวลาที่ผ่านมา และที่จะเป็นเงื่อนไขในอนาคต

2. การจัดวางทิศทางขององค์กร (Establishing Organization Direction) โดยพิจารณาภารกิจขององค์กร (Organizational Mission) ซึ่งเน้นเหตุผลในการมีองค์กรและเป้าประสงค์ขององค์กร (Organizational Objectives) ซึ่งเน้นประโยชน์ที่ได้รับจากการมีองค์กร

3. การกำหนดกลยุทธ์ (Strategic Formulation) โดยพิจารณาออกแบบและเลือกกลยุทธ์ที่เหมาะสมและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงจากการวิเคราะห์ทางเลือกด้วยเทคนิคต่างๆ

4. การปฏิบัติงานตามกลยุทธ์ (Strategy Implementation) โดยดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานตามกลยุทธ์ที่กำหนดไว้ให้เป็นไปอย่างราบรื่นโดยคำนึงถึงโครงสร้างองค์กร (Organizational Structure) และวัฒนธรรมขององค์กร (Organizational Culture) เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามที่พึงประสงค์

5. การควบคุมเชิงกลยุทธ์ (Strategic Control) โดยทำการติดตามผลการปฏิบัติงาน และทำการประเมินผลกระบวนการและประเมินผลสำเร็จขององค์กร

มาสเซนและ วูท (Maassen and Vught.1992) กล่าวถึงองค์ประกอบของการวางแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาประกอบด้วย 4 ส่วนดังนี้

1. การประเมินหรือสำรวจสภาพแวดล้อม(Environment Assessment or Scanning) เพื่อกำหนดแนวโน้มหรือการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมและผลกระทบที่เกิดกับสถาบัน

2. การประเมินภายในสถาบัน (Instututional Assessment) เพื่อศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อน ปัญหาและความสามารถของสถาบัน

3. การประเมินค่านิยม (Values Assessment) เพื่อพิจารณาค่านิยม แรงจูงใจ และแนวคิดของบุคคลภายในสถาบัน และความรับผิดชอบของสถาบันต่อชุมชน

4. การสร้างแผนหลัก (Master Plan Creation) เพื่อกำหนดรูปแบบของกลยุทธ์ หรือทิศทางของสถาบันจากปัจจัยทั้ง 3 ข้อที่กล่าวข้างต้น

ทอมสัน อาร์เธอร์ และ สตริกแลนด์ (Thomson&Strickland. 2003) กล่าวว่า การจัดการเชิงกลยุทธ์ เป็นกระบวนการดำเนินงาน 5 ประการ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการจัดทำกลยุทธ์ (Strategic Making) และการปฏิบัติตามกลยุทธ์ (Strategic Implementation) ที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ดังนี้

1. การกำหนดวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ (forming a strategic vision) ซึ่งบ่งบอกลักษณะของธุรกิจในอนาคตของบริษัทว่ามีลักษณะอย่างไร องค์กรจะมุ่งหน้าไปทางใด ทั้งนี้เพื่อเป็นการกำหนดทิศทางในการดำเนินงานในระยะยาวให้กับองค์กร บอกชนิดของธุรกิจที่บริษัทพยายามอยากจะเป็นไป และแจ้งให้ทุกคนได้ทราบ เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปในทิศทางตามที่มุ่งหวังร่วมกัน

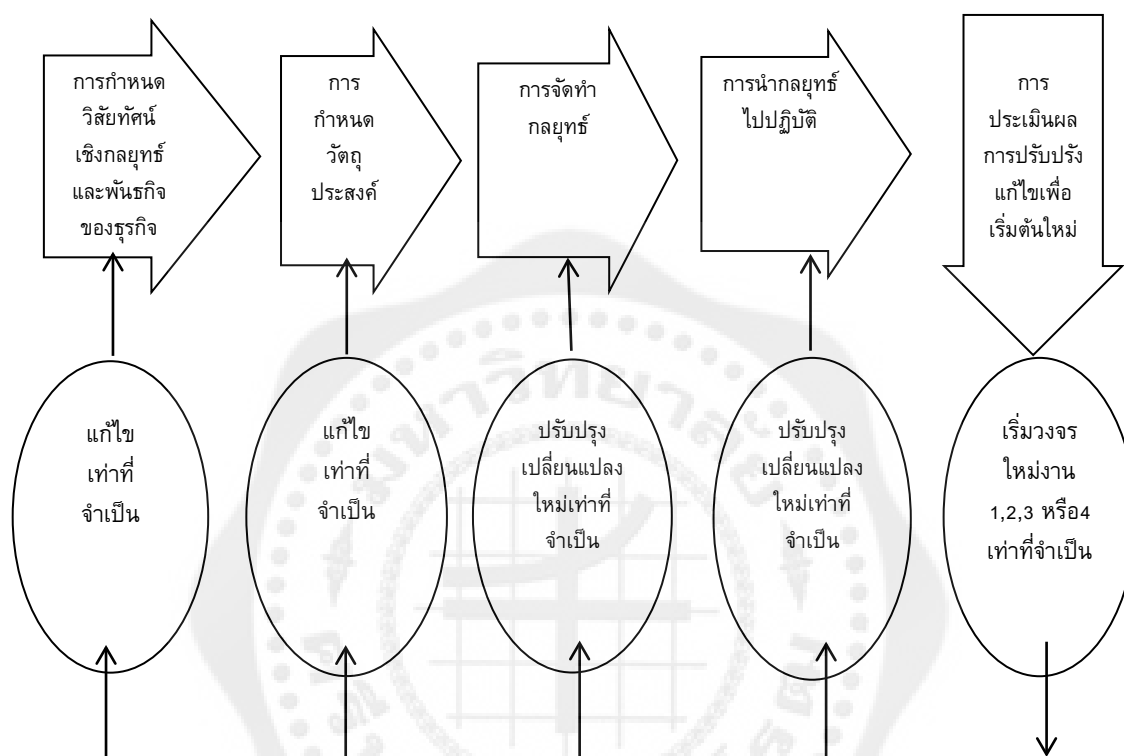
2. การกำหนดวัตถุประสงค์ (setting objectives) เป็นการเปลี่ยนวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ให้เป็นไปตามเป้าหมายในการดำเนินงานโดยเฉพาะเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามที่กำหนดไว้

3. การจัดทำกลยุทธ์(craftinga strategy)เพื่อบรรลุผลสำเร็จตามที่ตั้งความมุ่งหวังไว้

4. การนำกลยุทธ์ที่เลือกไว้ไปปฏิบัติ (implementing and executing the chose strategy) เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุด

5. การประเมินผลการดำเนินงานและการปรับปรุงแก้ไขเพื่อเริ่มต้นใหม่ (evaluating

performance and initiating corrective adjustment) การปรับปรุงแก้ไขจะเริ่มตั้งแต่การกำหนดวิสัยทัศน์ การกำหนดทิศทางในการดำเนินงานระยะยาว การกำหนดวัตถุประสงค์ การจัดทำกลยุทธ์หรือการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ โดยพิจารณาจากประสบการณ์จริงและปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์ใหม่ ความคิดใหม่และโอกาสที่เกิดขึ้นใหม่ ดังภาพ

ภาพประกอบ 10 การจัดการเชิงกลยุทธ์ 5 อย่าง Thomson; & Strickland. (2003)

ทศพร ศิริสัมพันธ์. (2539) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบและลักษณะที่สำคัญของการวางแผนเชิงกลยุทธ์ไว้ดังนี้

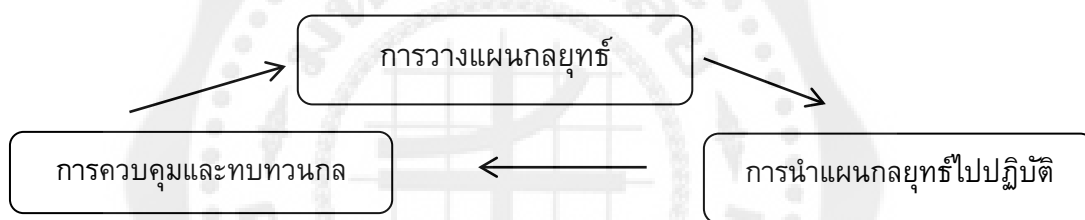
1. การมุ่งเน้นอนาคตโดยการสร้างวิสัยทัศน์เกี่ยวกับทิศทางขององค์กรที่จะดำเนินการต่อไปและการระดมสรรพกำลัง รวมทั้งทรัพยากรต่างๆ เพื่อดำเนินการตามทิศทางดังกล่าวซึ่งการวางแผนเชิงกลยุทธ์นี้ไม่ใช่เป็นเพียงแต่การวางแผนระยะยาวเพื่อคาดการณ์แนวโน้มในอนาคตและเตรียมแผนงานรองรับเท่านั้น แต่จะเป็นความพยายามในการกำหนดสภาพการณ์ที่พึงประสงค์ไว้ล่วงหน้าและเปลี่ยนแปลงปัจจัยต่างๆ ให้สอดคล้องกัน

2. การมุ่งเน้นจุดหมายรวมขององค์กร โดยการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจนสามารถนำไปปฏิบัติให้บังเกิดผลได้ตามช่วงระยะเวลาต่างๆ เพื่อให้บรรลุตามทิศทางที่ต้องการ

3. การมุ่งเน้นกระบวนการ โดยจะต้องมีการดำเนินไปอย่างต่อเนื่องเป็นวงจร ไม่มีที่สิ้นสุด เริ่มต้นจากการกำหนดภารกิจหลัก การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและภายใน การวิเคราะห์ และจัดวางกลยุทธ์ การจัดทำแผนงานและโครงการ การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ การทบทวน และจัดวางกลยุทธ์ใหม่

4. การมุ่งเน้นภาพรวม โดยเน้นระดับของการวิเคราะห์ ทั้งองค์การมากกว่าพิจารณาเพียงส่วนใดส่วนหนึ่งหรือเฉพาะแผนงานโครงการและกิจกรรมใดๆ ดังนั้นอิทธิพลผลกระทบของการบริหารเชิงกลยุทธ์ จึงมีค่อนข้างสูงและครอบคลุมทั่วทั้งองค์การ และการเปลี่ยนแปลงใดๆที่เกิดขึ้น มักจะมีผลต่อเนื่องไปอีกเป็นเวลาหลายปี

นอกจากนี้ ยังได้กล่าวถึงการบริหารเชิงกลยุทธ์ว่าเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องเป็นวงจรและการวนซ้ำกลับไปกลับมา(Continuous and Iterative Process) เริ่มตั้งแต่การวางแผนกลยุทธ์(Strategic Planning) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ(Strategic Implementation) จนถึงขั้นการควบคุมทบทวนกลยุทธ์(Strategic Control)ดังภาพ

ภาพประกอบ 11 การบริหารเชิงกลยุทธ์ (ทศพร ศิริสัมพันธ์. 2539)

พฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์. (2542) กล่าวถึงการวางแผนกลยุทธ์เป็นทีมโดยเริ่มจากกระบวนการบริหารและวางแผนกลยุทธ์ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนดังนี้

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก (Environment Analysis)
2. พิจารณา Corporate Analysis

S Strength คือ จุดแข็ง	W Weakness คือ จุดอ่อน
O Opportunity คือ โอกาส	T Threat คือ ภาวะคุกคาม
3. เลือกกลยุทธ์ และจัดวางกลยุทธ์ (Generating Strategic Alternatives)
4. กำหนดนโยบายและแผนงานโครงการตามกลยุทธ์(Action Plan)
5. การปฏิบัติตามแผนกลยุทธ์(Implementation)

นอกจากนี้นำเสนอขั้นตอนการกำหนดวิสัยทัศน์ และแผนปฏิบัติการโดยใช้คำว่า “MVOSA”

M = Mission (พันธกิจ)	V = Vision (วิสัยทัศน์)
O = Obstacle (อุปสรรค)	S = Strategy (กลยุทธ์)
A = Action plan (แผนปฏิบัติการ)	

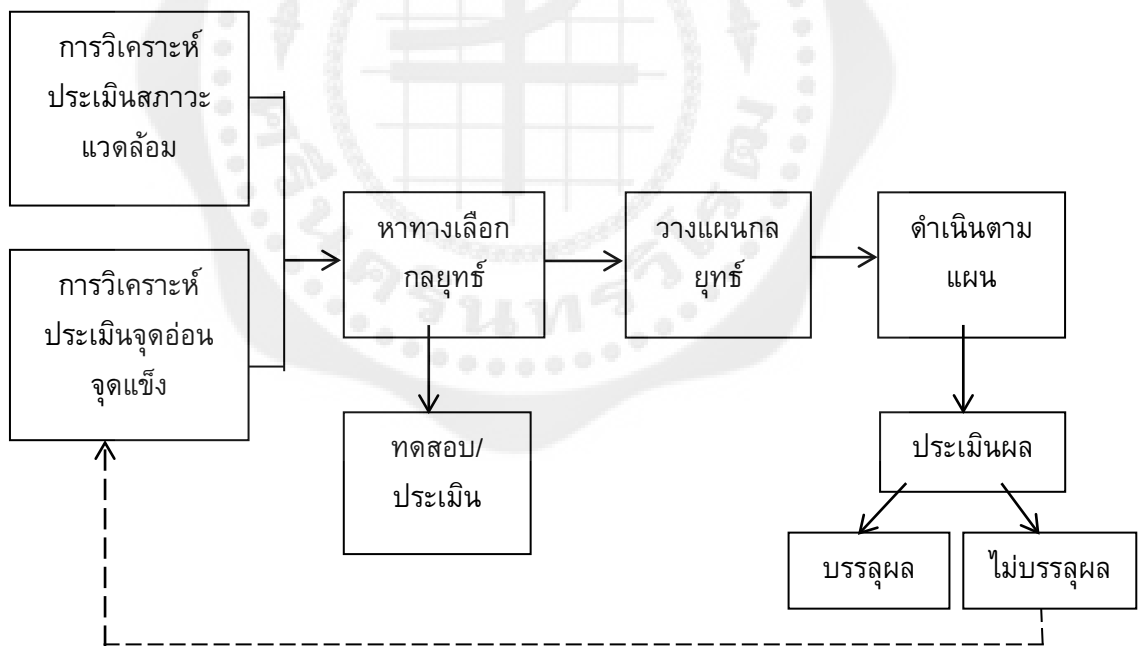
พัคตร์ผจง วัฒนสินธุ์ และพสุ เตชะรินทร์. (2542) ได้ให้ความหมายการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ (Strategic analysis) คือ การวิเคราะห์ถึงปัจจัยและภาวะต่างๆที่เกี่ยวข้องกับองค์กรเพื่อจะได้มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยต่างๆรวมทั้งสถานะขององค์กรได้อย่างชัดเจนการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์จะบอกให้ทราบว่า ปัจจัยหรือสภาพแวดล้อมภายนอกมีอย่างไรบ้างมีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะใด และก่อให้เกิดโอกาสข้อจำกัดต่อองค์กรอย่างไร นอกจากนี้ การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์จะช่วยให้องค์กรทราบถึงทรัพยากร และความสามารถที่มีอยู่ในองค์กรว่ามีจุดแข็งจุดอ่อนอย่างไร และจะช่วยให้องค์กรสามารถบรรลุความได้เปรียบทางการแข่งขันอย่างไร จะเห็นได้ว่าผลลัพธ์ที่จะได้รับจากการวิเคราะห์ทางกลยุทธ์นั้นประกอบด้วย โอกาสข้อจำกัด ที่ได้จากปัจจัยภายนอก จุดแข็งจุดอ่อนที่เกิดจากปัจจัยภายใน หรือที่นิยมเรียกกันว่า การวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis-S Strengths, Weakness, Opportunities and Threats) รวมทั้งข้อมูลอื่นๆเกี่ยวกับองค์กร ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์นี้จะป็นข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการกำหนดกลยุทธ์ขององค์กร ใถ่างค์กรทำการกำหนดกลยุทธ์ขององค์กรก็มีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จสูง

สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์. (2549) กล่าวถึงการวางแผนเชิงกลยุทธ์(Strategic planning)ว่า มีลักษณะแตกต่างกับการวางแผนโดยทั่วไป (planning) กลยุทธ์ (Strategic) จะเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก (External Environment) ซึ่งหมายถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และอุตสาหกรรม ตลอดจนคู่แข่งซึ่งจะส่งผลกระทบต่อธุรกิจในลักษณะที่เป็นทั้งโอกาส (Opportunity)และภัยอันตราย (Threat)นอกจากนั้นคำว่า กลยุทธ์ (Strategic) ยังครอบคลุมถึงการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในของธุรกิจ (Internal Environment) อันหมายถึง การวิเคราะห์โครงสร้างองค์กร สถานภาพทางการเงิน เทคโนโลยีค่านิยมองค์กร บุคลากร และประเด็นอื่นๆเพื่อที่จะหาจุดอ่อน (Weakness)และจุดแข็ง(Strength)ในด้านต่างๆเมื่อเทียบเคียงกับคู่แข่ง นอกจากนี้ การวางแผนเชิงกลยุทธ์นั้น ต้องอาศัยวิสัยทัศน์ (Vision)ของผู้นำในการที่จะเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในที่จะกระทบกับธุรกิจเป็นการวางแผนในลักษณะที่เป็นทั้งการแก้ไข และการป้องกันปัญหา และรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งระยะสั้น กลาง ยาว

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2549) กล่าวถึง กลยุทธ์ความคิดเชิงกลยุทธ์และการวางแผนกลยุทธ์ไว้พอสรุปได้ดังนี้

กลยุทธ์ หมายถึง วิธีการหรือแผนการที่คิดขึ้นอย่างรอบคอบ มีลักษณะเป็นขั้นเป็นตอนมีความยืดหยุ่นพลิกแพลงได้ตามสถานการณ์ โดยอาศัยความรู้ความชำนาญ มุ่งหมายเพื่อเอาชนะคู่แข่งหรือเพื่อหลบหลีกอุปสรรคต่างๆจนสามารถบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ และมีความหมายเหมือนคำว่า ยุทธศาสตร์ซึ่งเดิมใช้ในความหมายที่เกี่ยวข้องกับการรบ มาจากภาษาอังกฤษว่า Strategy ใช้ครั้งแรกในวงการทหารและการทำสงคราม หมายถึง ศิลปะในการวางแผนและการบัญชาการรบเพื่อเอาชนะศัตรู

ความคิดเชิงกลยุทธ์ จัดเป็นพื้นฐานความสามารถทางการคิดประการหนึ่งของมนุษย์ หมายถึง ความสามารถในการหาวิธีการหรือทางเลือกที่ดีที่สุดท่ามกลางสถานการณ์ที่อาจมีอุปสรรคและความไม่แน่นอน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ เป็นความคิดที่เต็มไปด้วยการค้นหาวิธีการและการวางแผนงานอย่างเป็นขั้นเป็นตอน เพื่อมุ่งหมายที่จะเอาชนะ เพื่อต้องการประสบความสำเร็จบางอย่าง ความคิดเชิงกลยุทธ์จึงมิใช่การคิดที่ตายตัวในบทสรุปแต่เป็นการคิดที่ยืดหยุ่นในกลวิธีการประยุกต์พลิกแพลงให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปตามความคิดเตรียมทางเลือกไว้หลายทาง เมื่อทางหนึ่งมีอุปสรรคก็พร้อมที่จะเลือกเดินทางใหม่ได้ทันที เพื่อสร้างรายได้เปรียบฝ่ายตรงข้ามขณะที่ยังคงรุดหน้าสู่เป้าหมายความสำเร็จที่ตั้งไว้ คนที่มีความสามารถในการคิดเชิงกลยุทธ์จะแก้ปัญหาได้อย่างมีแนวโน้มประสบความสำเร็จมากกว่าโดยตระหนักว่าการเคลื่อนจากสภาวะที่มีปัญหาสู่สภาวะที่ปัญหาหมดไปนั้นต้องเผชิญกับความเสี่ยงจากการตัดสินใจเลือกทางแก้ปัญหาที่ผิดหรือไม่ดีให้น้อยที่สุดเท่าที่สามารถทำได้ ดังนั้นจึงมีการหาทางเลือก เพื่อแก้ปัญหาไว้มากกว่าหนึ่งทางเลือก จากนั้นนำแต่ละทางเลือกมาประเมินผลดี ผลเสีย ในความคิดวิธีการต่างๆที่นำมาใช้การแก้ปัญหา อาจเรียกว่า การหากลยุทธ์เพื่อแก้ปัญหา โดยจะทำการทดลองทางเลือกหลายๆทางโดยทางความคิดก่อนที่จะลงมือแก้ปัญหาที่จริง ๆ ดังภาพ

ภาพประกอบ 12 กระบวนการคิดเพื่อการวางแผนเชิงกลยุทธ์ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2549)

สรุปว่า การวางแผนกลยุทธ์และการจัดการเชิงกลยุทธ์เป็นการวางแผนขององค์กร ทั้งระยะสั้นและระยะยาว ตามวัตถุประสงค์ขององค์กร ซึ่งได้ร่วมกันคิดอย่างรอบคอบแล้ว มีขั้นตอนในการดำเนินงาน เพื่อให้ประสบผลสำเร็จตามแผนที่ได้วางไว้

5.1.4 ความสำคัญของการจัดการเชิงกลยุทธ์

จินตนา บุญบงการ และ ญัฐพันธ์ เขจรนันท์. (2549)กล่าวว่า การจัดการเชิงกลยุทธ์มีประโยชน์ต่อองค์กร 4 ประการ ดังนี้

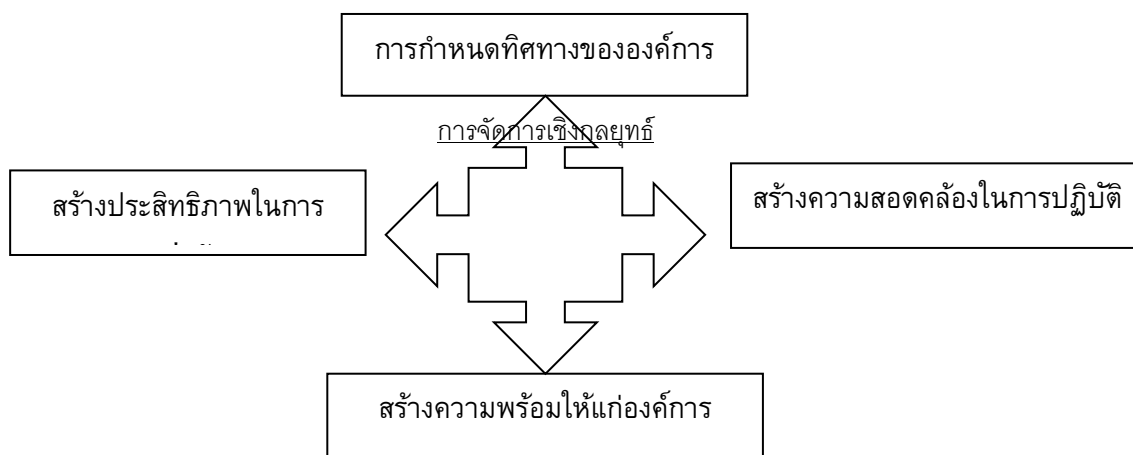
1. การกำหนดทิศทางขององค์กร (Set Direction) กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ช่วยให้ผู้บริหารเกิดความเข้าใจต่อการเปลี่ยนแปลงและมีวิสัยทัศน์ต่ออนาคตทำให้สามารถกำหนดวัตถุประสงค์และทิศทางการดำเนินงานของธุรกิจได้อย่างเป็นรูปธรรม

2. สร้างความสอดคล้องในการปฏิบัติ (Harmony) การจัดการเชิงกลยุทธ์ให้ความสนใจกับการกำหนด การประยุกต์ การตรวจสอบ และการควบคุมกลยุทธ์ขององค์กรในฐานะระบบที่ประกอบด้วยส่วนประกอบสำคัญต่างๆรวมเข้าด้วยกัน แนวคิดนี้ก่อให้เกิดวิสัยทัศน์และความเข้าใจร่วมกันในวัตถุประสงค์และแนวทางการดำเนินธุรกิจ ซึ่งจะทำให้การจัดสรรทรัพยากรและการดำเนินงานเป็นเอกภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร

3. สร้างความพร้อมให้แก่องค์กร (Provide Readiness) การศึกษา การวิเคราะห์ สภาพแวดล้อม และการกำหนดกลยุทธ์ช่วยให้ผู้บริหาร ผู้จัดการในส่วนต่างๆและสมาชิกขององค์กรเกิดความเข้าใจในภาพรวมและศักยภาพของธุรกิจ ตลอดจนอิทธิพลของปัจจัยแวดล้อมที่มีต่อองค์กร ทำให้การมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงหรือความท้าทายของสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้น

4. สร้างประสิทธิภาพในการแข่งขัน (Improve Competitive Efficiency) การจัดการเชิงกลยุทธ์จะช่วยสร้างประสิทธิภาพและศักยภาพในการแข่งขันให้แก่ธุรกิจ เนื่องจากการดำเนินงานเชิงกลยุทธ์ช่วยพัฒนาความสามารถของผู้บริหาร ขณะเดียวกันก็ช่วยเตรียมความพร้อมและพัฒนาศักยภาพแก่สมาชิก ตลอดจนช่วยสร้างความเข้าใจและแนวทางรองรับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมและคู่แข่ง ประการสำคัญการจัดการเชิงกลยุทธ์ช่วยให้ผู้เกี่ยวข้องเข้าใจในภาพรวมความต้องการขององค์กร และความสามารถในปัจจุบันขององค์กร จึงทำให้สามารถจัดลำดับความสำคัญในการดำเนินงานและเป้าหมาย ซึ่งจะช่วยให้ธุรกิจดำเนินงานอย่างเหมาะสมและใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

ความสำคัญของการจัดการเชิงกลยุทธ์ตามทัศนะของ จินตนา บุญบงการ และ ญัฐพันธ์ เขจรนันท์ สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพประกอบ 13 ความสำคัญของการจัดการเชิงกลยุทธ์ (จินตนา บุญบงการและ
ณัฐพันธ์ เขจรนันท์. 2549)

บุญเลิศ เย็นคงคา และคนอื่นๆ. (2549) กล่าวถึงความสำคัญของการจัดการเชิงกลยุทธ์
ดังนี้

1. ช่วยให้องค์กรมีวัตถุประสงค์และภารกิจขององค์กรในอนาคตอย่างชัดเจน สามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับผู้ปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
2. ช่วยให้การดำเนินงานสอดคล้องในหน้าที่ต่างๆภายในองค์กรเพื่อนำไปสู่ วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้
3. เปิดโอกาสให้ผู้บริหารระดับต่างๆมีส่วนร่วมในการบริหาร มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์เพื่อพัฒนาองค์กร
4. ช่วยให้องค์กรสามารถคาดการณ์ปัญหาที่จะเกิดขึ้น แล้วเปลี่ยนแปลงปัญหาให้ เป็นโอกาสที่จะดำเนินธุรกิจในอนาคต
5. ช่วยให้ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล สามารถตัดสินใจได้อย่างรอบคอบ และสามารถลดความเสี่ยงได้

นอกจากนี้แล้วยังได้กล่าวถึงประโยชน์ในการจัดการเชิงกลยุทธ์ว่ามีดังต่อไปนี้

1. ทำให้เกิดการกำหนดวัตถุประสงค์ประสงค์และเป้าหมายขององค์กรที่สอดคล้อง กับความต้องการขององค์กรในด้านระบบการบริหารที่จะเอประโยชน์ต่อการดำเนินงานอันส่งผลดี ต่อการสนองต่อความต้องการของลูกค้า
2. ทำให้เกิดการตัดสินใจที่ดีสำหรับผู้บริหารโดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ขององค์กรที่ ได้วางไว้โดยจะส่งผลต่อพนักงานที่มีส่วนร่วมในการกำหนดกลยุทธ์ให้เกิดความรู้สึกที่พึงพอใจ
3. ทำให้เกิดการเรียนรู้ในการมองภาพของการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กร ทั้งภายในและภายนอก เพื่อประเมินสถานการณ์อย่างต่อเนื่อง

4. ทำให้เกิดการเตรียมความพร้อมเพื่อการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอันอาจจะส่งผลต่อธุรกิจ ซึ่งมักจะเกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ 3C คือ การเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ (change) ความต้องการของลูกค้า (Customer) และเปรียบเทียบการแข่งขันทางธุรกิจ (Competition)

เพียร์ส และโรบินสัน (Pearce; & Robinson.2011) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการจัดการเชิงกลยุทธ์ไว้ ดังนี้

การใช้การจัดการเชิงกลยุทธ์ไปดำเนินงาน จะช่วยให้ผู้จัดการทุกระดับของบริษัทได้เข้าร่วมกัน ทั้งในด้านการวางแผนและการนำแผนงานไปปฏิบัติ การให้ผู้จัดการทุกระดับเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน ย่อมก่อให้เกิดผลประโยชน์ในเชิงพฤติกรรม (behavioral consequences) ในแง่ของการจัดการเชิงกลยุทธ์ที่มีคุณค่าเป็นอย่างยิ่งกล่าวคือทำให้ผู้บริหารทุกระดับเกิดความรัก ความสามัคคี ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน พร้อมทั้งจะอุทิศตน อุทิศเวลามุ่งมั่นทำงานร่วมกัน เพื่อให้งานเดินหน้าไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งสิ่งดังกล่าวเหล่านี้ไม่สามารถวัดเป็นตัวเงินได้ แต่มีความหมายอย่างยิ่งในเชิงของการจัดการ ดังนั้น ในการประเมินผลการดำเนินงานขององค์การที่ถูกต้อง จึงไม่ควรใช้เกณฑ์การประเมินผลด้านการเงิน (financial evaluation criteria) เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ควรจะใช้เกณฑ์การประเมินที่ไม่ใช่การเงิน (nonfinancial evaluation criteria) อีกด้วยนั่นคือ เกณฑ์อันเกิดจากผลประโยชน์เชิงพฤติกรรม (behavior-based effects) ดังกล่าวมาแล้ว เพราะอันที่จริงการที่ฝ่ายบริหารระดับสูงได้ใช้มาตรการที่จะกระตุ้นส่งเสริมให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย มีพฤติกรรมในเชิงบวก ก็มีส่วนช่วยให้บริษัทสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ด้านการเงินเช่นเดียวกันดังนั้น ประโยชน์ของการจัดการเชิงกลยุทธ์นอกจากจะเพิ่มความสามารถด้านการทำกำไรแล้ว ยังมีประโยชน์ด้านพฤติกรรม การ บริหาร (behavioral effects) ทำให้เกิดผลดีต่อบริษัทหลายประการ ดังนี้

1. กิจกรรมการจัดทำกลยุทธ์ มีส่วนช่วยป้องกันมิให้บริษัทเกิดปัญหาต่างๆได้มากผู้จัดการซึ่งกระตุ้นความสนใจของผู้ใต้บังคับบัญชาให้สนใจด้านการวางแผน จะเป็นแรงผลักดันที่สำคัญทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชารู้สึกว่าเป็นหน้าที่ของตน ที่จะต้องเข้าร่วมรับผิดชอบในการวางแผนกลยุทธ์เป็นสิ่งสำคัญมากกว่าที่จะสนใจด้านอื่นๆ

2. การตัดสินใจเชิงกลยุทธ์โดยอาศัยกลุ่ม อันเกิดจากมุมมองของสมาชิกของกลุ่มที่มีความรู้ความชำนาญหลายสาขาร่วมตัดสินใจ จะทำให้เกิดแนวทางการจัดการกลยุทธ์ที่หลากหลายและผ่านการเลือกสรรนำกลยุทธ์ไปใช้ที่เหมาะสม เพราะผ่านการกลั่นกรองที่ดี

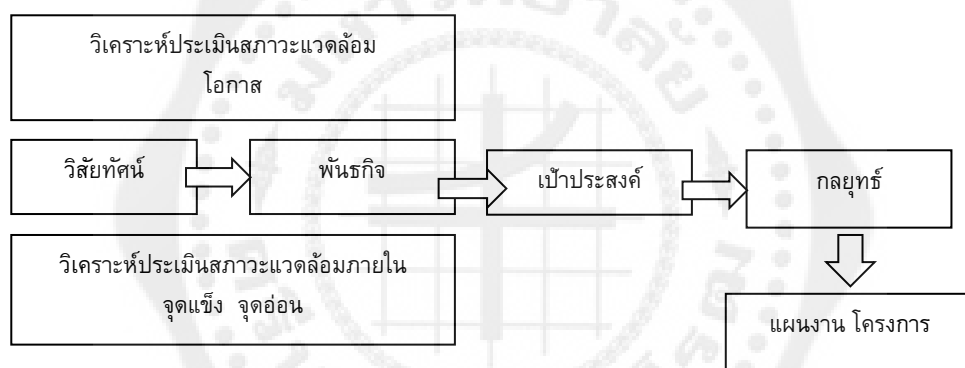
3. การให้พนักงานได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำกลยุทธ์ ทำให้พวกเขาเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างผลิตภาพกับรางวัล (productivity-reward relationship) เป็นอย่างดี นั่นคือรู้ว่าหากผลการดำเนินงานประสบผลสำเร็จ ผลตอบแทนที่ได้รับคืออะไรในทุกๆแผนจะมีส่วนช่วยให้พนักงานมีขวัญกำลังใจในการทำงานที่ดี และในขณะเดียวกันก็ส่งผลให้ผลิตภาพเพิ่มสูงขึ้นอีกด้วย เป็นไปตามหลักการที่ว่า “ขวัญกำลังใจสูงจะนำไปสู่ผลิตภาพที่สูงขึ้นด้วย” หรือ High morale leads to high productivity

4. การเกิดช่องว่าง หรืองานซ้ำซ้อนกันในการดำเนินงานกิจกรรมระหว่างบุคคล และกลุ่มผู้ทำงานจะลดลง เพราะการที่ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการจัดการทำกลยุทธ์ร่วมกัน จะทำให้แต่ละคนรู้บทบาทและหน้าที่ของตนเองที่ชัดเจน

5. การต่อต้านการเปลี่ยนแปลง (resistance to change) จะลดลง จากการทำพนักงานได้มีส่วนร่วมในการจัดทำกลยุทธ์ ย่อมทำให้เข้เกิดความพอใจจากการตัดสินใจของเขาเองจึงมีความเป็นไปได้อย่างที่เขายอมรับและพร้อมที่จะให้ความร่วมมือต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น

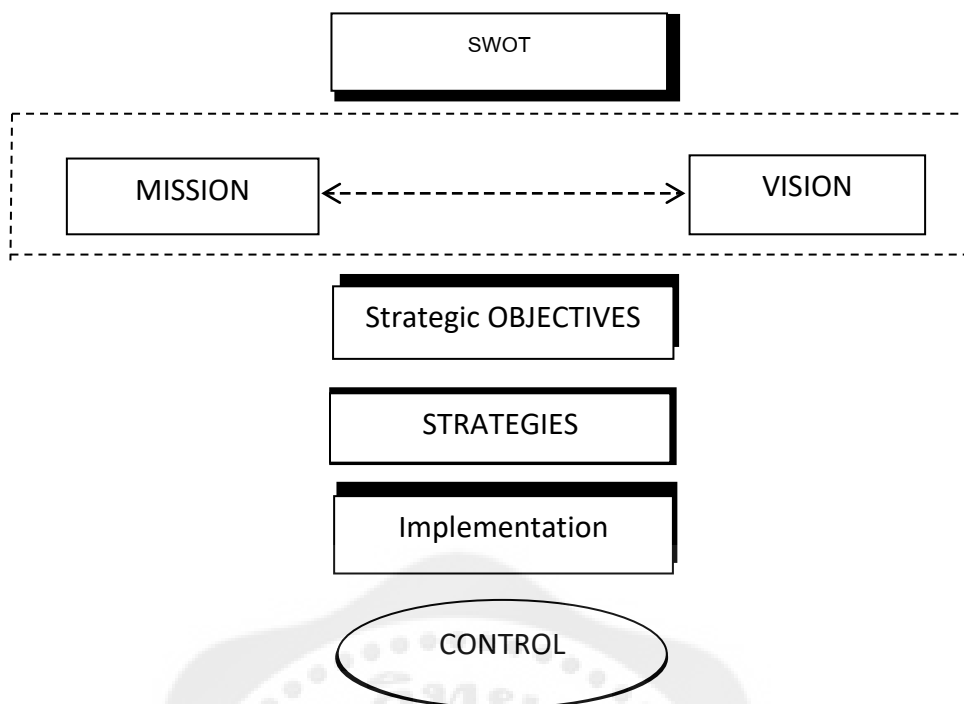
5.1.5 กระบวนการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์

สมรศรี แจ่มสุวรรณ. (2548) ได้ทำการสรุปถึงกลยุทธ์และกระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ไว้ว่า กลยุทธ์ (Strategy) เป็นรูปแบบการกระทำ หรือแผนต่างๆ ที่มอบหมายให้ผู้บริหารรับผิดชอบเพื่อดำเนินงานทั้งส่วนงานประจำหรืองานโครงการ หรือเป็นการกำหนดวิธีการในการดำเนินงานหรือปฏิบัติเพื่อเอาชนะอุปสรรคหรือข้อขัดแย้งต่างๆ ulyะมีกระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ดังนี้

ภาพประกอบ 14 กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ (สมรศรี แจ่มสุวรรณ. 2548)

บุญเกียรติ ชีวะตระกูลกิจ. (2550) กล่าวถึงการจัดการเชิงกลยุทธ์สำหรับ CEO ว่า การจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management Process) คือการจัดการวัตถุประสงค์ (Management by Objectives-MBO) อย่างหนึ่ง จะพิเศษก็ตรงที่ "วัตถุประสงค์" นั้นได้รับการทบทวนให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป ซึ่งเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "วัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์" (Strategic Objectives) ขั้นตอนสำคัญจึงเริ่มต้นที่การประเมินสถานการณ์ (Situation Analysis) ของธุรกิจหรืออุตสาหกรรม แล้วไปสิ้นสุดที่การนำเอายุทธศาสตร์ไปปฏิบัติ (Implementation) และประเมิน (Evaluation and Control) ดังภาพ

ภาพประกอบ 15 การจัดการเชิงกลยุทธ์ (บุญเกียรติ ชีวะตระกูลกิจ. 2550)

สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์. (2549) ได้กล่าวถึงโครงสร้างในการบริหารเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management) ว่าประกอบด้วย การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ (Strategic Analysis) ทางเลือกเชิงกลยุทธ์ (Strategic Choice) และการดำเนินการเชิงกลยุทธ์ (Strategic Implementation) โดยองค์ประกอบทั้งสามเรียกรวมกันว่า “โครงสร้างของกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์” (Strategic Management Process) ดังภาพ

ภาพประกอบ 16 กระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ (สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์. 2549)

1. การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ (Strategic Analysis) หมายถึง การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกทางธุรกิจ หรือเป็นการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจ สังคม ธุรกิจ ที่จะกระทบต่อองค์กร โดยเป็นการวิเคราะห์เพื่อที่จะดูผลกระทบที่จะเป็นทั้งโอกาส (Opportunity) และภัยอันตราย (Threat) และยังคงครอบคลุมถึงการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในขององค์กร อันหมายถึงการวิเคราะห์โครงสร้าง ทรัพยากรขององค์กร เพื่อที่จะหาจุดอ่อน (Weakness)

และจุดแข็ง (Strength) นอกจากนั้นยังครอบคลุมถึงการวิเคราะห์ค่านิยมหรือวัฒนธรรมขององค์กร ซึ่งจะเป็นเหมือนโอกาสและข้อจำกัดในการที่จะดำเนินมาตรการที่เหมาะสมการเปลี่ยนแปลง เป้าหมายของการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์นี้ก็คือการวางตำแหน่งทางธุรกิจ (Strategic Position) ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์นี้ก็คือการที่จะดำเนินมาตรการหรือการกำหนดทิศทางของธุรกิจโดยคำนึงโอกาสและภัยอันตรายจากการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมบนพื้นฐานของการประเมินจุดอ่อนและจุดแข็งขององค์กร ตลอดจนความเป็นไปได้และความสอดคล้องของ วัฒนธรรมและค่านิยมขององค์กรนั้นซึ่งประกอบด้วย

- 1.1 การวิเคราะห์ค่านิยม (Expectation, objectives, and power)
- 1.2 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก (The environment)
- 1.3 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (Resources)

ภาพประกอบ 17 กรอบการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ (สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์. 2549)

2. ทางเลือกเชิงกลยุทธ์ (Strategic Choice) เป็นการกำหนดกลยุทธ์หรือแนวทางเพื่อที่จะบรรลุทิศทางกลยุทธ์ (Strategic Direction) หรือการกำหนดทางเลือกเชิงกลยุทธ์นั้นก็คือแนวทางกลยุทธ์ในด้านต่างๆ และคัดเลือกของกลยุทธ์ระดับองค์กร (Corporate Strategy) กลยุทธ์ระดับธุรกิจ (Business Strategy) และกลยุทธ์ระดับปฏิบัติการ (Operational Strategic) ซึ่งประกอบด้วย

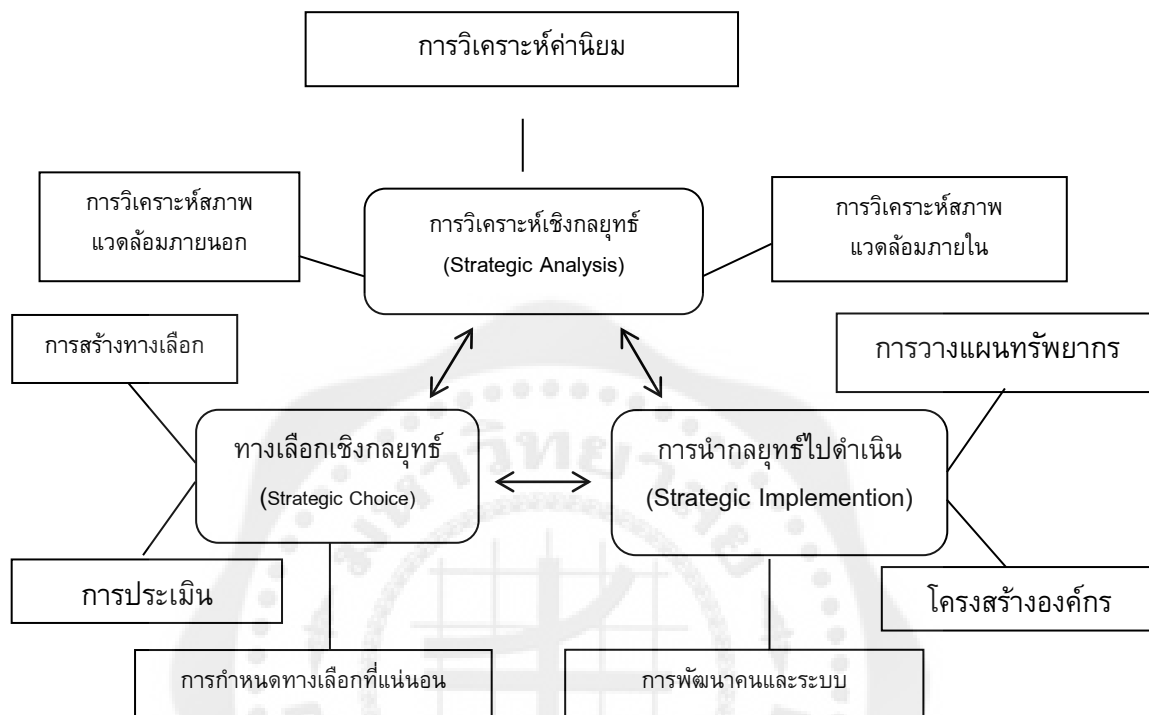
- 2.1 การกำหนดทางเลือกที่แน่นอน (Selection of Strategy)
- 2.2 การกำหนดทางเลือก (Generation of options)
- 2.3 การประเมินทางเลือก (Evaluation of options)

3. การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (Strategic Implementation) เป็นการนำกลยุทธ์ไปดำเนินการเป็นรูปธรรมหลังจากได้มีการกำหนดกลยุทธ์และนำกลยุทธ์ที่ได้กำหนดนั้นไปปฏิบัติและประเมินผล ซึ่งประกอบด้วย

- 3.1 การวางแผนทรัพยากร (Resources planning)
- 3.2 โครงสร้างองค์กร (Organization structure)

3.3 การพัฒนาคนและระบบ (People and systems)

จากแนวคิดของ สมชาย ภาคภาสน์วิวัฒน์ (2549) สามารถสรุปองค์ประกอบของการบริหารเชิงกลยุทธ์ได้ดังภาพ

ภาพประกอบ 18 องค์ประกอบของการบริหารเชิงกลยุทธ์ (สมชาย ภาคภาสน์วิวัฒน์.2549)

ทศพร ศิริสัมพันธ์. (2549) กล่าวว่ากระบวนการบริหารการจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management Process) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่

1. การกำหนดกลยุทธ์ (Strategy Formulation) เป็นการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันโดยใช้ SWOT Analysis เพื่อกำหนดองค์ประกอบต่อไปนี้

- 1.1 วิสัยทัศน์ (Vision)
- 1.2 ประเด็นยุทธศาสตร์ (Strategy Issues)
- 1.3 เป้าประสงค์/ตัวชี้วัด (Goal: KPI and Target)
- 1.4 กลยุทธ์ย่อย (Strategies)

2. การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ (Strategic Implementation) ซึ่งกิจกรรมประกอบด้วย

- 2.1 การจัดทำแผนปฏิบัติการ (Action Plan)
- 2.2 การประเมินความเสี่ยงและการบริหารจัดการ (Risk Assessment; &

Management)

2.3 การจัดทำข้อเสนอเพื่อการเปลี่ยนแปลง (Blueprint for Change) ในด้าน

2.3.1 ด้านโครงสร้าง (Structure)

2.3.2 ด้านกระบวนการและเทคโนโลยีสารสนเทศ (Process and Information Technology)

2.3.3 ด้านบุคลากรและวัฒนธรรมองค์กร (People and Culture)

2.3.4 ด้านกำหนดระเบียบหรือแนวปฏิบัติ (Rule and Regulation)

3. การควบคุมและประเมินผล (Strategic Control) เป็นการกำกับ ติดตาม และประเมินผล การดำเนินงานตามกลยุทธ์ที่กำหนดขึ้น เพื่อการตัดสินใจที่จะดำเนินการต่อไปหรือล้มเลิกการ ดำเนินการตามกลยุทธ์

3.1 การกำหนดกลยุทธ์ (Strategy Formulation) เป็นขั้นตอนหรือวิธีการที่เกี่ยวข้อง กับกระบวนการในการตัดสินใจ เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์ โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1.1 การกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าหมายหลักของบริษัท

3.1.2 กำหนดวัตถุประสงค์ระยะสั้นและระยะยาว เพื่อที่จะทำให้บรรลุภารกิจหลัก

3.1.3 ประเมินผลและเลือกใช้กลยุทธ์ โดยอาศัยพื้นฐานการวิเคราะห์จาก

สภาพแวดล้อมภายนอกและภายในองค์กร

3.2 การปฏิบัติตามกลยุทธ์ (Strategic Implementation) เป็นขั้นตอนในการปฏิบัติ ภายใต้อาคารขององค์กรระบบขององค์กรและกระบวนการในการจัดองค์การเพื่อใช้เป็น แนวทางในการปฏิบัติตามกลยุทธ์ที่บริษัทได้ตัดสินใจเลือก โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.2.1 ออกแบบโครงสร้างขององค์กรให้สอดคล้องกับกลยุทธ์ พร้อมทั้งจัดหา บุคคลในองค์กรที่มีภาวะผู้นำ มาเป็นผู้นำในการดำเนินกลยุทธ์

3.2.2 สร้างวิธีการปฏิบัติตามกลยุทธ์ โดยจัดทำแผนงบประมาณตลอดจนพัฒนา ระบบการจูงใจ เพื่อให้ผลการปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร

3.2.3 สร้างระบบควบคุมวิธีการดำเนินกลยุทธ์ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของ องค์กร

ซาโรจน์ โอพิทักษ์ชีวิน. (2552: 5-6) กล่าวถึงขั้นตอนในการบริหารเชิงกลยุทธ์ (Stages of Strategic management) ประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ 3 ขั้นตอนการสร้างกลยุทธ์ การนำกลยุทธ์ไป ปฏิบัติ และการประเมินกลยุทธ์ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างกลยุทธ์ หมายถึงการพัฒนาวิสัยทัศน์ (Vision) และพันธกิจ (Mission) ค้นพบโอกาสและอุปสรรคจากภายนอก พิจารณาจุดแข็งจุดอ่อนจากภายใน ตั้ง วัตถุประสงค์ระยะยาว กำหนดกลยุทธ์ทางเลือก และเป็นการเลือกกลยุทธ์เฉพาะที่จะปฏิบัติ โดยต้อง ตัดสินใจว่ากลยุทธ์ใดจะเป็นประโยชน์ต่อองค์กรมากที่สุด กลยุทธ์ต่างๆ ก่อให้เกิดประโยชน์ในระยะ ยาว จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารระดับสูงต้องมีมุมมองที่ดีที่สุดที่จะเข้าใจปัญหาที่เกี่ยวข้องในการ ตัดสินใจเลือกกลยุทธ์เพื่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุด

ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติการของแผนกลยุทธ์ หมายถึงการกระตุ้นให้ผู้จัดการและพนักงานนำกลยุทธ์ที่พัฒนาไว้ไปปฏิบัติ นับเป็นขั้นตอนที่ยากที่สุด การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติต้องการวินัย คำนึงสัญญาและการเสียสละส่วนบุคคล และการประสบผลสำเร็จขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหารที่จะจูงใจบุคลากร กลยุทธ์ที่สร้างไว้หากมิได้นำไปปฏิบัติจะไม่เกิดประโยชน์อะไรเลย ดังนั้นทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลจึงมีความสำคัญต่อความสำเร็จของการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินกลยุทธ์เป็นขั้นตอนสุดท้ายในการบริหารเชิงกลยุทธ์ผู้บริหารต้องทราบว่ามีเมื่อใดที่กลยุทธ์เฉพาะไม่สามารถทำงานได้ดี การประเมินกลยุทธ์เป็นวิธีที่ดีที่สุดในการได้สารสนเทศ กลยุทธ์ทั้งหมดจะอยู่ภายใต้การเปลี่ยนแปลงในอนาคต เนื่องจากปัจจัยภายในกับภายนอกเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา กิจกรรมการประเมินกลยุทธ์มีพื้นฐานของกลยุทธ์ปัจจุบัน ได้แก่ การทบทวนปัจจัยภายในและภายนอกซึ่งเป็นพื้นฐานของกลยุทธ์ปัจจุบันการวัดผลการใช้มาตรการแก้ไขให้ถูกต้อง

จอมพงศ์ มงคลวนิช. (2554: 67-68) กล่าวถึงการบริหารเชิงกลยุทธ์ว่ามุ่งเน้นความสำเร็จขององค์การโดยพิจารณาจากสภาพแวดล้อมจากสภาพแวดล้อมเป็นสำคัญ และหาแนวทางที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่นเฉพาะตัวมาเป็นจุดเด่นที่สำคัญในการแข่งขัน การบริหารเชิงกลยุทธ์ประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆได้แก่

1. การวิเคราะห์สภาพภายในและภายนอกทั้งภายในและภายนอกองค์การ (Internal and external environment analysis) เป็นขั้นตอนที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง การวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อน โอกาสและภัยคุกคาม เพราะการบริหารสามารถนำผลการวิเคราะห์ไปกำหนดพันธกิจและเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ ตลอดจนสร้างกลยุทธ์ระดับต่างๆ ขององค์การ

2. การกำหนดพันธกิจและเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ (Mission and external environment analysis) เป็นการกำหนดกรอบการดำเนินงานและเป้าหมายที่องค์การประสงค์ที่จะไปถึง โดยกระทำการบนพื้นฐานของเหตุและผลของความจริง ภายใต้สภาพแวดล้อมขององค์การ หากองค์การได้ตั้งพันธกิจและเป้าหมายโดยขาดการพิจารณาสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง ย่อมนำไปสู่ความคิดเป้าหมายและแนวทางดำเนินการที่เลือนลอย และนำไปสู่ความล้มเหลวในที่สุด

3. การสร้างกลยุทธ์ (Strategy formulation) การสร้างกลยุทธ์เป็นการนำองค์การไปสู่เป้าหมายที่กำหนดซึ่งผู้บริหารจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับกลยุทธ์ที่เลือกใช้เนื่องจากการเลือกใช้กลยุทธ์ผิดหรือไม่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์การอาจนำมาซึ่งปัญหาและความล้มเหลวในที่สุด การบริหารเชิงกลยุทธ์มีกลยุทธ์หลายระดับที่องค์การจำเป็นต้องเลือกใช้ และในแต่ละระดับยังมีกลยุทธ์ย่อยอีกหลายรูปแบบที่เลือกใช้ได้ ผู้บริหารที่มีส่วนกำหนดทิศทางขององค์การทุกระดับต้องศึกษากลยุทธ์ระดับต่างๆ เพื่อจะได้เลือกให้เหมาะสมต่อไป

4. การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (Strategy implementation) เมื่อองค์การกำหนดกลยุทธ์ด้วยการกำหนดทิศทางขององค์การที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทุกระดับคือกลยุทธ์ระดับองค์การ กลยุทธ์ระดับธุรกิจ และกลยุทธ์ระดับปฏิบัติการ ตามพันธกิจและเป้าหมายขององค์การแล้วผู้บริหาร

ต้องนำกลยุทธ์นั้นไปปฏิบัติให้เป็นไปตามแผนงานที่เกิดขึ้น องค์กรไม่สามารถนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมย่อมเกิดปัญหาด้านการบริหารจัดการไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

การนำเป้าหมายไปปฏิบัติผู้บริหารต้องคำนึงถึงปัจจัย 4 ประการ คือการประสานสอดคล้องภายในองค์กร การเปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำของผู้บริหาร และการจูงใจ

1. การประสานสอดคล้องภายในองค์กร (Organizational Alignment) ปัจจัยต่างๆที่ผู้บริหารต้องพิจารณาให้เกิดการประสานสอดคล้องกันประกอบด้วยปัจจัย 7 ประการคือ กลยุทธ์ (Strategy) โครงสร้าง (Structure) ระบบต่างๆขององค์กร (Systems) การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) สไตล์การทำงาน (Style) และคุณค่าร่วมกันของสมาชิกในองค์กร (Shared value) ปัจจัยทั้งหมดต้องดำเนินการสอดคล้องกับกลยุทธ์และสอดคล้องซึ่งกันและกัน

2. การเปลี่ยนแปลง (Change) การเปลี่ยนแปลงปัจจัยทั้ง 7 ประการ ปัจจัยบางประการสามารถเปลี่ยนแปลงได้ง่าย ขณะที่บางประการเปลี่ยนแปลงได้ยากต้องใช้เวลายาวนาน ปัจจัยที่มีความละเอียดอ่อนสูงเปลี่ยนแปลงได้ยากที่สุด ส่วนปัจจัยที่มีความชัดเจนสูงเปลี่ยนแปลงได้ง่ายที่สุด

3. ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (Leadership) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ภาวะผู้นำมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการเปลี่ยนปัจจัย 7 ประการ ผู้นำต้องทราบว่าตนเองมีอำนาจอะไร และควรใช้อำนาจอะไรในการเปลี่ยนแปลงทั้งยังต้องกำหนดบทบาทและแสดงพฤติกรรมเพื่อกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้สามารถนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ

4. การจูงใจ (Motivation) หมายถึงการทำให้บุคลากรยินดีปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความรู้ความสามารถด้วยความเต็มใจเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ในยุทธศาสตร์ไปปฏิบัตินี้การจูงใจมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากกรณีที่องค์กรมีกลยุทธ์ใหม่ และจะนำกลยุทธ์ใหม่ไปปฏิบัติ ย่อมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ การเปลี่ยนแปลงนี้อาจทำให้เกิดความไม่พอใจแก่บุคลากรในองค์กรผู้บริหารจึงจำเป็นต้องจูงใจให้ผู้ที่บังคับบัญชาปฏิบัติตามกลยุทธ์ที่วางไว้

5. การควบคุมและประเมินผล (Controlling and evaluation) เป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ กล่าวคือ เมื่อองค์กรได้นำกลยุทธ์ไปปฏิบัติแล้ว จำเป็นต้องกำหนดวิธีการควบคุม ติดตามผลการปฏิบัติงาน ตรวจสอบ ตลอดจนประเมินผลเพื่อตรวจสอบว่ากลยุทธ์ที่นำไปใช้ บรรลุผลสำเร็จได้มากน้อยเพียงใด ประสบปัญหาหรืออุปสรรคอะไรบ้างจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนกลยุทธ์หรือไม่ มีข้อเสนอแนะอื่นใดที่ควรบันทึกไว้เพื่อนำไปใช้ในโอกาสต่อไป

เดสส์และมิลเลอร์ (Dess&Miller. 1993:11) กล่าวถึงกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ว่าเป็นการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์เพื่อกำหนดกลยุทธ์ที่ดี ต่อจากนั้นเป็นการปฏิบัติตามกลยุทธ์ โดยได้แบ่งกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ไว้ 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ (Strategic Analysis) เป็นพื้นฐานของการกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ ประกอบด้วย 3 ส่วนคือ

1.1 เป้าหมาย (Goals) และเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ (Strategic Goals) เป็นการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจและวัตถุประสงค์ ซึ่งมีจุดหมายในการใช้ความพยายามขององค์กรเพื่อให้เป็นเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ ซึ่งเป็นการนำไปสู่กลยุทธ์

1.2 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) การบริหารกลยุทธ์ที่ประสบความสำเร็จขึ้นอยู่กับจุดแข็ง (Strengths) และจุดอ่อน (Weakness) ภายในโรงเรียนให้เหมาะสมกับโอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats) จากสภาพแวดล้อมภายนอก ประกอบด้วย การวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรค สภาพแวดล้อมภายในประกอบด้วยจุดแข็งและจุดอ่อน ซึ่งมีการวิเคราะห์ ดังนี้

1.2.1 โอกาสและอุปสรรคภายนอก (External opportunities and threats) สิ่งสำคัญ ในการบริหารเชิงกลยุทธ์คือโอกาสและอุปสรรคจากภายนอกเช่น ด้านเศรษฐกิจและสังคม ด้านวัฒนธรรมประเพณี ด้านประชากรศาสตร์ ด้านสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ด้านการเมืองและรัฐบาล แนวโน้มทางการแข่งขันและเหตุการณ์ โอกาสและอุปสรรคที่อยู่เบื้องหลังองค์การที่ไม่สามารถควบคุมได้

1.2.2 จุดแข็งและจุดอ่อนภายใน (Internal strengths and weaknesses) เป็นกิจกรรมที่สามารถควบคุมได้ภายในองค์การซึ่งทำให้มีลักษณะดีและไม่ดี องค์การสามารถใช้จุดแข็งในการกำหนดกลยุทธ์ และขณะเดียวกันปรับปรุงจุดอ่อนและจุดแข็งต้องเปรียบเทียบกับคู่แข่งซึ่งคือ ถ้าดีก็ถือว่าเป็นจุดแข็ง ถ้าด้อยกว่าถือว่าเป็นจุดอ่อน

2. การกำหนดกลยุทธ์ (Strategy formulation) กลยุทธ์ (Strategy) เป็นวิธีการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ระยะยาว การวิเคราะห์กลยุทธ์ที่สมเหตุสมผลแบ่งออกเป็นระดับต่างๆ ดังนี้

2.1 กลยุทธ์ระดับองค์การ (Corporate level strategy) เป็นกระบวนการกำหนดลักษณะ และจุดมุ่งหมายขององค์การ ได้แก่การลงทุน การดำเนินการ การพัฒนาปรับปรุงองค์การ

2.2 กลยุทธ์ระดับธุรกิจ (Business level strategy) เป็นกลยุทธ์ที่แสวงหาวิธีการแข่งขันคือข้อเปรียบเทียบ ความเป็นผู้นำด้านต้นทุน การปรับตัวที่รวดเร็วและการมุ่งที่ลูกค้ากลุ่มเล็ก

2.3 กลยุทธ์ระดับหน้าที่ (Function level strategy) เป็นการสร้างข้อได้เปรียบสำหรับการแข่งขันซึ่งเป็นสาเหตุให้องค์การประสบความสำเร็จขึ้นอยู่กับคุณค่า (Value chain) โดยคำนึงถึงคุณภาพ ประสิทธิภาพ และการส่งมอบคุณค่าแก่ผู้บริการ

3. การปฏิบัติตามกลยุทธ์ (Strategic implementation) และการควบคุมเชิงกลยุทธ์ (Strategic control) เป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ที่กำหนดให้เป็นกลยุทธ์ที่เป็นจริง ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 การบูรณาการ (Integration) หมายถึงการที่บุคลากรในองค์การทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

3.2 โครงสร้างองค์การ (Organizational structure) การปฏิบัติตามกลยุทธ์ต้องการช่องทางในการติดต่อสื่อสารภายในองค์การตามความรับผิดชอบมีการมอบหมายอำนาจหน้าที่ตามที่ผู้บริหารได้กำหนดไว้

3.3 การควบคุมเชิงกลยุทธ์ (Strategic control) เพื่อติดตามการปฏิบัติงานตามแผน และแผนการปรับปรุงพัฒนาสภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายใน

3.4 สภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (Strategic leadership) หมายถึงความสามารถที่มีอิทธิพลเหนือผู้อื่นในด้านการกระทำ มีการจัดการการบูรณาการและการเปลี่ยนแปลง

บุญเกียรติ ชีวะตระกูลกิจ. (2550) กล่าวถึงการจัดการเชิงกลยุทธ์สำหรับ CEO ว่า การจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management Process) คือการจัดการวัตถุประสงค์(Management by Objectives-MBO)อย่างหนึ่งจะพิเศษก็ตรงที่ “วัตถุประสงค์”นั้นได้รับการทบทวนให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป ซึ่งเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า“วัตถุประสงค์”

(Strategic Objectives)ขั้นตอนสำคัญจึงเริ่มต้นที่การประเมินสถานการณ์ (Situation Analysis)ของธุรกิจหรืออุตสาหกรรมแล้วไปสิ้นสุดที่การนำเอายุทธศาสตร์ไปปฏิบัติ (Implementation) และประเมิน (Evaluation and Control)

เซอร์โตและปีเตอร์ (Certo and Peter. 1991) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการบริหารเชิงกลยุทธ์ว่ามี 5 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (Environmental Analysis) ทั้งสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร

ตามแนวคิดของเซอร์โตและปีเตอร์การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเป็นการระบุมภาวะคุกคามและโอกาสขององค์กรในปัจจุบันและในอนาคต ที่อาจมีอิทธิพลต่อความสามารถขององค์กรในการไปสู่เป้าหมายในที่นี้สภาพแวดล้อมขององค์กรเป็นชุด (Set) ขององค์ประกอบทั้งหมดภายนอกและภายในองค์กร อาจมีผลต่อความก้าวหน้าขององค์กร ในการที่จะไปสู่เป้าหมาย

ขั้นที่ 2 การสร้างทิศทางขององค์กร (Establishing Organizational Direction) หรือกำหนดแนวรุก (Thrust) ขององค์กร

ตัวบ่งชี้ทิศทางขององค์กรมี 2 ตัวคือ พันธกิจ (Mission) ขององค์กร และวัตถุประสงค์ (Objective) ขององค์กร “พันธกิจขององค์กร” คือจุดมุ่งหมายหรือเหตุผลว่าทำไมองค์กรจึงคงอยู่ (Exists) ส่วน “วัตถุประสงค์”คือเป้าหมาย (Target) ที่องค์กรได้เลือกแล้ว กระบวนการสร้างทิศทางขององค์กรประกอบด้วยขั้นตอนย่อย 3 ขั้นตอน คือ

1. การไตร่ตรองผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (Reflection on the results of and environment analysis)

2. การสร้างพันธกิจขององค์กรที่เหมาะสม (Establishing an appropriate organizational mission)

3. การสร้างวัตถุประสงค์ ขององค์กรที่เหมาะสม (Establishing appropriate organization objectives)

ขั้นตอนย่อยที่ 2 นี้ เป็นผลมาจากไตร่ตรองในขั้นตอนย่อยที่ 1 เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมขององค์กร การกำหนดพันธกิจที่เหมาะสมจะเพิ่มโอกาสของการอยู่รอดในระยะยาวให้แก่สถาบัน ซึ่งหลังจากนั้นจะสามารถดำเนินการในขั้นตอนย่อยที่ 3 ได้โดย

1. วิเคราะห์แนวโน้มที่สำคัญของสภาพแวดล้อม
2. พัฒนาวัตถุประสงค์โดยภาพรวมของสถาบัน

3. สร้างวัตถุประสงค์ย่อยๆ เป็นลำดับขั้น

ขั้นที่ 3 การกำหนดกลยุทธ์ (Strategic Formulation)

การกำหนดกลยุทธ์ หมายถึง กระบวนการออกแบบและเลือกกลยุทธ์ ซึ่งนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ วิธีการที่ใช้ในขั้นตอนนี้อาจทำได้หลายแนวทาง เช่น การวิเคราะห์คำถามวิกฤต (Critical Question Analysis) การวิเคราะห์จุดแข็ง-จุดอ่อน-โอกาส-ภาวะคุกคาม (SWOT) วิธีเมตริกซ์ของ BCG (Gostonconsultion Group Growth-share Matrix) และวิธีเมตริกซ์ภาพฉายหลายองค์ประกอบของ G.E.(General Electric's Multifactor Portfolio Matrix) เป็นต้น

ขั้นที่ 4 การปฏิบัติตามกลยุทธ์ในองค์การ (Implementation Organizational Strategy)

ขั้นตอนนี้เป็นการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งผู้บริหารต้องมีความคิดที่ชัดเจนในหลายๆ ประเด็น เช่น เมื่อใช้กลยุทธ์ใหม่องค์การจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงมากเพียงใด จะดำเนินการ อย่างไรกับ “วัฒนธรรมองค์การ” เพื่อเป็นหลักประกันว่า การใช้กลยุทธ์นี้ จะประสบความสำเร็จ

ขั้นที่ 5 การควบคุมกลยุทธ์ (Strategic Control) ขั้นตอนนี้เน้นที่การควบคุมและประเมินกลยุทธ์การจัดการที่ใช้ เพื่อพิสูจน์ และรับรองคุณภาพของกลยุทธ์การจัดการนั้น

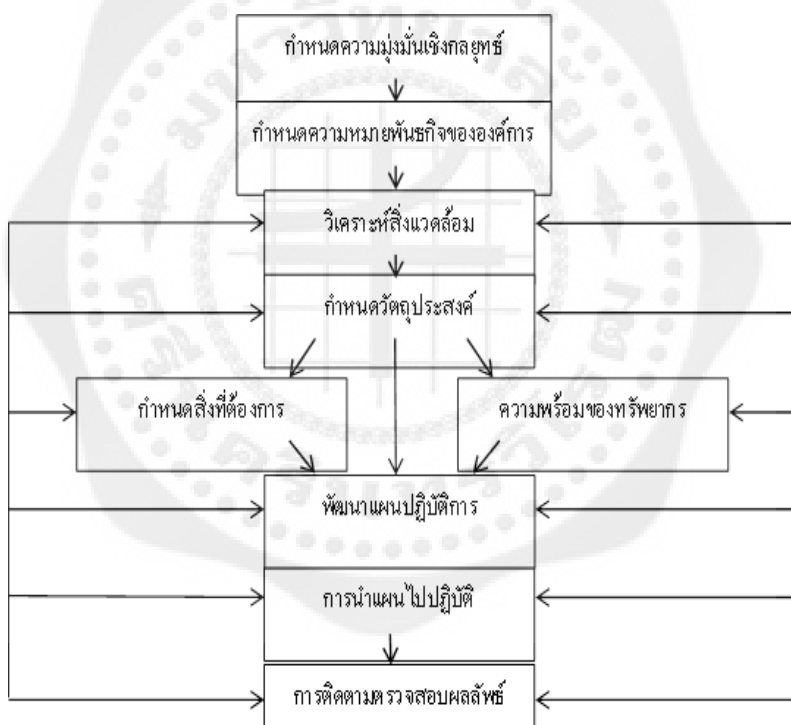

ภาพประกอบ 19 ขั้นตอนการบริหารเชิงกลยุทธ์ของพิทส์และเรล

แบลค และ พอร์เตอร์ (Black; & Porter. 1999) ได้กล่าวถึง กระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management Process) ไว้ 7 ประการคือ

1. กำหนดความมุ่งมั่นเชิงกลยุทธ์ (Determine Strategic Intent)
2. กำหนดพันธกิจขององค์กร (Define Organizational Mission)
3. วิเคราะห์สิ่งแวดล้อม (Analyze Environment)
4. กำหนดวัตถุประสงค์ (Set Objectives)
 - 4.1 กำหนดสิ่งที่ต้องการ (Determine Requirements)
 - 4.2 ความพร้อมของทรัพยากร (Access Resources)
 - 4.3 พัฒนาแผนปฏิบัติการ (Develop Action Plans)
 - 4.4 นำแผนไปปฏิบัติ (Implement Plans)
 - 4.5 ติดตามตรวจสอบผลลัพธ์ (Monitor Outcomes)

ดั่งภาพ

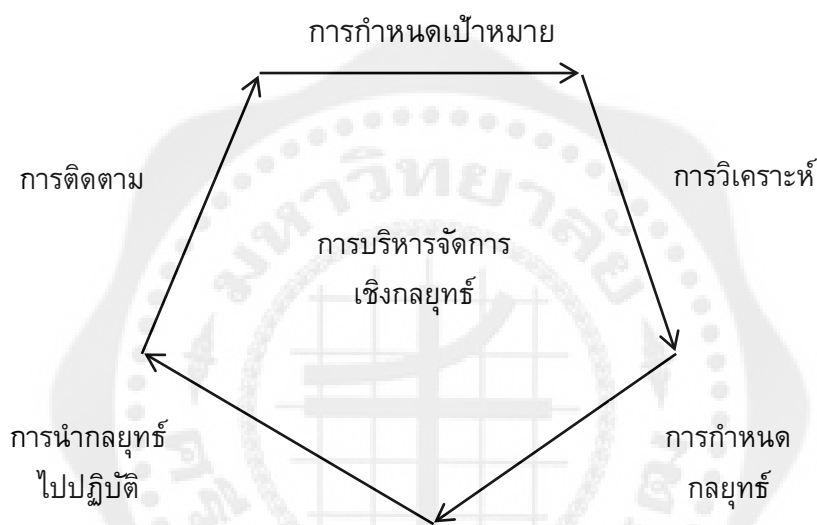

ภาพประกอบ 20 กระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์

ที่มา: Black; & Porter.(1999) Strategic Management Process New jersey:
PearsonPrentice Hall.

สไครบ์เนอร์ (Scribner. 2000: Online) ได้กล่าวถึง ห้าเหลี่ยมเพชรในการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ (Five Facets of Strategic Management) ไว้ว่าประกอบด้วย 5 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การกำหนดเป้าหมาย (Goals Setting)
2. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร (Environmental Analysis)
3. กำหนดกลยุทธ์ (Strategy Formation)
4. การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (Strategy Implementation)
5. การติดตาม (Strategy Monitoring)

ภาพประกอบ 21 ห้าเหลี่ยมเพชรในการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ (Scribner.2000)

ที่มา: Scribner Susan. (2000) Facets of Strategic Management Retrieved April 52012 from <http://www.docstos/2704133/Introduction-to-Strategic-Management>.

ทอมสันและสตรีกแลนด์ (Thomson & Strickland.2003:4) ได้กำหนดขั้นตอนในการบริหารกลยุทธ์ออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดข้อความวิสัยทัศน์ ข้อความพันธกิจ เป้าหมายและวัตถุประสงค์ (Formulation of vision mission goals and objectives) เป็นการกำหนดจุดหมายปลายทาง 5 ประการ ดังนี้

- 1.1 การกำหนดวิสัยทัศน์ (Organizational vision) เป็นข้อความทั่วไปที่กำหนดทิศทาง ข้อความภารกิจ เป็นข้อความที่กำหนดส่วนประกอบของวิสัยทัศน์ควรอธิบายถึงรายละเอียดขององค์กร ขอบเขตการปฏิบัติ ความต้องการและค่านิยมเบื้องต้นขององค์กร

1.2 การกำหนดภารกิจ (Mission statement) เป็นขอบเขตของงานในองค์กร ซึ่งกำหนดขึ้นเป็นภาพรวม และผ่านการวินิจฉัยแล้วเขียนเฉพาะที่เป็นเป้าหมายขององค์กร

1.3 การกำหนดเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ (Strategic goals) เป็นข้อความจุดมุ่งหมายขององค์กรหรือโรงเรียน ซึ่งกำหนดขึ้นเพื่อให้บรรลุภารกิจ (Mission) เป็นความมุ่งหมายขององค์กรหรือหลักเหตุผลซึ่งอยู่บนพื้นฐานของความอยู่รอด หรือการคาดคะเนระยะยาวถึงสิ่งที่องค์กรต้องการให้เกิดขึ้น ภารกิจจึงมีลักษณะเด่น

1.4 การกำหนดเป้าหมาย (Goals) เป็นการกำหนดสิ่งที่ต้องการในอนาคตซึ่งองค์กรต้องพยายามให้เกิดขึ้น โดยเป็นส่วนของการวางแผนที่สำคัญเกี่ยวกับเป้าหมายที่องค์กรต้องการบรรลุจุดหมายนั้น

1.5 การกำหนดวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ (Strategic objectives) วัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์เป็นข้อความเฉพาะอย่างที่กำหนดหลักเกณฑ์เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกในช่วงระยะเวลาหนึ่งซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นที่เป็นโอกาสภายใต้สภาพแวดล้อม

2. การกำหนดกลยุทธ์ (Strategy formulation) จากการวางแผนกลยุทธ์ (Strategic planning) หมายถึงการกำหนดกลยุทธ์ทางเลือกและเลือกจากทางเลือกที่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์เป็นที่สำคัญในระยะยาว

3. การปฏิบัติตามกลยุทธ์ (Strategic implementation) เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ให้เป็นการปฏิบัติและเป็นผลลัพธ์ คือ

3.1 การกำหนดโครงสร้างขององค์กร

3.2 การจัดระบบการปฏิบัติที่เหมาะสม

3.3 การยอมรับรูปแบบการจัดการที่เหมาะสม

3.4 การจัดวัฒนธรรม บรรยากาศ หรือค่านิยมองค์กรที่เหมาะสม

4. การประเมินผลและการควบคุมเชิงกลยุทธ์ (Evaluation and Strategic control) การควบคุมเชิงกลยุทธ์เป็นกระบวนการพิจารณาว่ากลยุทธ์ได้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานหรือไม่

เดวิด (David. 2007) ได้เสนอตัวแบบของกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management Process) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่

1. การกำหนดกลยุทธ์ (Strategy Formulation) กิจกรรมจะประกอบด้วย

1.1 การกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจ (Develop Vision and Mission Statement)

1.2 การตรวจสอบภายนอก (Perform External Audit)

1.3 การตรวจสอบภายใน (Perform Internal Audit)

1.4 การกำหนดวัตถุประสงค์ระยะยาว (Establish Long-Term Objectives)

1.5 การประเมินและเลือกกลยุทธ์ (Generate, Evaluate, and Select Strategies)

2.การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ (Strategy Implementation) กิจกรรมจะประกอบด้วย

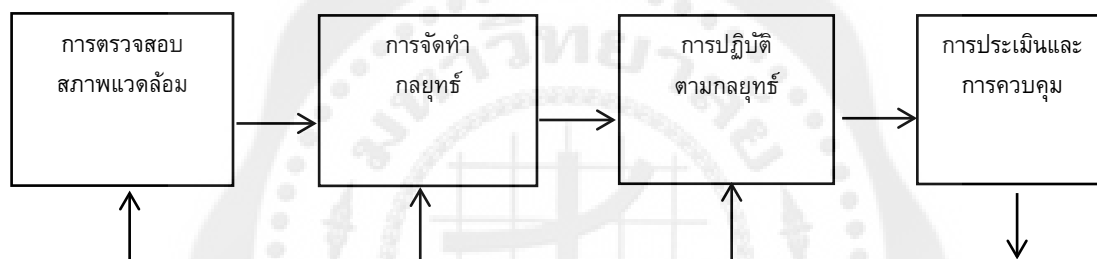
2.1 นำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ประเด็นการบริหารจัดการ (Implement Strategies Management Issues)

2.2 นำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ประเด็นการตลาด การเงิน การบัญชี การวิจัย และพัฒนา และบริหารจัดการ (Implement Strategies-Marketing Finance, Accounting R&D and Management Information System Issues)

3. การประเมินผล (Strategic Evaluation) กิจกรรมประกอบด้วย

3.1การวัดประเมินผลการปฏิบัติ (Measure and Evaluate Performance)

วีลเลน และฮังเกอร์ (Wheelan; & Hunger.2008:18) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบพื้นฐานของกระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ (Basic elements of strategic Management process) ว่ามีอยู่ 4 ประการ ดังนี้

ภาพประกอบ 22 องค์ประกอบพื้นฐานของกระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์

ที่มา: Wheelan; & Hunger.(2008)strategic Management processand Business Policy. 11thed New Jersey:PearsonPrantice Hall.

การตรวจสอบสภาพแวดล้อม (environmental scanning) เริ่มต้นจากการศึกษาวิเคราะห์ ตรวจสอบและประเมินสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อระบุปัจจัยเชิงกลยุทธ์ (strategic factors) ทั้งปัจจัยที่เกิดจากการสิ่งแวดล้อมภายนอกและภายใน ปัจจัยเชิงกลยุทธ์ดังกล่าวจะเป็นตัวกำหนดอนาคต สำหรับวิธีการตรวจสอบสภาพแวดล้อมที่ง่ายที่สุดคือการใช้วิธีที่เรียกว่า SWOT Analysis คือ

- S = Strength (จุดแข็ง)
- W = Weakness (จุดอ่อน)
- O = Opportunity (โอกาส)
- T = Threat (อุปสรรค หรือ ข้อจำกัด)

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก (external environmental) เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยตัวแปรสองตัว คือOpportunity (โอกาส) และThreat (อุปสรรค) ซึ่งอยู่ภายนอก ไม่สามารถควบคุมได้ในระยะสั้นเป็นปัจจัยที่มีความเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และมีผลกระทบเกี่ยวข้องกับ

องค์การโดยตรงซึ่งได้แก่ปัจจัยเกี่ยวกับงาน (task environment) และปัจจัยทางสังคม (social environment)

ส่วนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (Internal environment) เป็นการวิเคราะห์อีกสองตัวแปรคือจุดแข็ง (Strength) และจุดอ่อน (Weakness) ซึ่งได้แก่ โครงสร้าง (structure) วัฒนธรรม (culture) ทรัพยากร (resources) จุดแข็งที่สำคัญจะกลายเป็นความสามารถหลัก (core competencies) ซึ่งสามารถนำมาใช้เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน (competitive advantage)

การจัดทำกลยุทธ์ (strategy formulation) คือการจัดทำแผนระยะยาว (long-range plans) เพื่อนำมาใช้ในการบริหารงานให้เหมาะสมกับโอกาสและปัญหาหรืออุปสรรคที่เผชิญอยู่ในขณะนั้น รวมทั้งต้องสอดคล้องกับจุดแข็ง จุดอ่อน การจัดทำแผนกลยุทธ์ประกอบด้วย การกำหนดพันธกิจ (corporate mission) การกำหนดวัตถุประสงค์ (objectives) ที่สามารถบรรลุผลสำเร็จได้ การพัฒนากลยุทธ์ (strategies) และการกำหนดนโยบาย (policies) เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน

1. พันธกิจ (mission) พันธกิจขององค์การ คือ ความมุ่งหมายหรือเหตุผลที่องค์การได้จัดตั้งขึ้นมา และเพื่อเป็นการบอกให้สังคมทราบ พันธกิจที่ดีจะบ่งบอกถึงความมุ่งหมายพื้นฐานที่เป็นเอกลักษณ์ชัดเจนพันธกิจขององค์การจะบอกให้เราทราบว่าเราคือใคร เราทำอะไร และเราอยากจะเป็นอย่างไรในอนาคต

2. วัตถุประสงค์ (objectives) วัตถุประสงค์คือเป้าหมายปลายทางที่ตั้งไว้ (end results) ซึ่งองค์การต้องการให้บรรลุ วัตถุประสงค์จะเป็นตัวชี้บอกว่าองค์การต้องการให้ประสบผลสำเร็จอะไร (What) และเมื่อไหร่ (When) ซึ่งควรเขียนไว้ในรูปของปริมาณ (quantity) หรือตัวเลขที่ชัดเจนสามารถวัดได้

3. กลยุทธ์ (strategies) กลยุทธ์ คือ แผนแม่บท (master plan) ที่จัดทำขึ้นเพื่อแสดงให้เห็นว่าจะดำเนินการเพื่อให้บรรลุพันธกิจและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้อย่างไร กลยุทธ์จะเป็นการนำข้อได้เปรียบทางการแข่งขันมาใช้มากที่สุด ระดับของกลยุทธ์ทางธุรกิจโดยทั่วไป แบ่งออกได้ 3 ระดับ เป็นต้น

3.1 กลยุทธ์ระดับบริษัท (corporate strategy) เป็นแผนกลยุทธ์ที่แสดงให้เห็นทิศทางดำเนินงานของบริษัทโดยรวม ที่ฝ่ายบริหารระดับสูง (top management) มีต่อหน่วยธุรกิจต่างๆ (strategic business unit: SBU) รวมทั้งสายผลิตภัณฑ์ (products line) ว่ามีทัศนคติที่จะดำเนินงานต่อไปอย่างไร โดยทั่วไปจะมี 3 ทาง คือ หน่วยธุรกิจใดควรรักษาสภาพเดิม (stability) หน่วยธุรกิจใดควรเพิ่มการลงทุนเพื่อการเจริญเติบโต (growth) และหน่วยธุรกิจใดควรตัดทอนออกไป (retrenchment)

3.2 กลยุทธ์ระดับหน่วยธุรกิจ (business strategy) เป็นกลยุทธ์ที่จัดทำเพื่อตอบคำถามที่ว่า "เราจะสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันให้กับหน่วยธุรกิจนี้ได้อย่างไร" ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่เกิดขึ้นในระดับหน่วยธุรกิจหรือระดับผลิตภัณฑ์ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของผู้บริหารของบริษัทระดับกลาง (middle management) เป็นกลยุทธ์ที่มุ่งเน้นปรับปรุงฐานะการแข่งขันของ

ผลิตภัณฑ์หรือบริการของบริษัทในอุตสาหกรรมหรือส่วนตลาด (market segment) ที่กำลังเผชิญอยู่กับคู่แข่งในปัจจุบัน กลยุทธ์ในระดับธุรกิจที่นิยมใช้กันคือ กลยุทธ์การแข่งขัน (competitivestrategy) หรือกลยุทธ์ความร่วมมือ (cooperative strategy)

3.3 กลยุทธ์ระดับหน้าที่ (functional strategy) หรือกลยุทธ์ปฏิบัติการ (operational strategy) เป็นกลยุทธ์ในระดับแผนกหรือฝ่ายต่างๆของบริษัท โดยมุ่งเน้นที่การปรับปรุงประสิทธิภาพการปฏิบัติ ทั้งในแง่กิจกรรมและกระบวนการดำเนินงาน

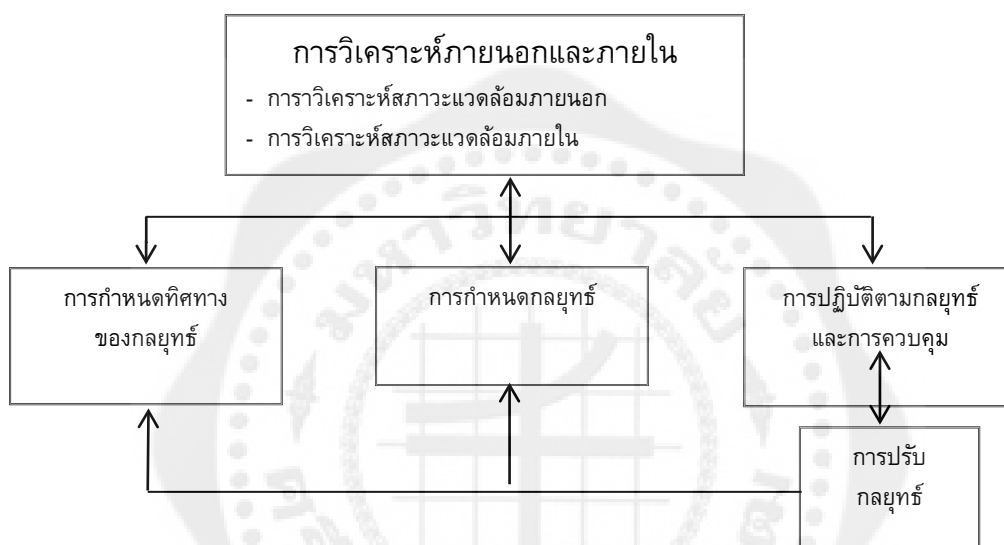
3.4 นโยบาย (Policies) นโยบายคือแนวทางกว้างๆ (Broad guideline) ที่กำหนดขึ้นเพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจ เพื่อให้การกำหนดกลยุทธ์กับการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติเชื่อมโยงกัน บริษัทใช้นโยบายเป็นเครื่องมือเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าพนักงานทุกคนในบริษัทตัดสินใจดำเนินการและปฏิบัติการต่างๆ สอดคล้องสนับสนุนเป็นไปตามพันธกิจ (Mission) วัตถุประสงค์ (Objectives) และกลยุทธ์ (Strategies) ของบริษัท

การปฏิบัติตามกลยุทธ์ (Strategy implementation) เป็นกระบวนการดำเนินงานนำกลยุทธ์และนโยบายที่กำหนดไว้ไปสู่การปฏิบัติด้วยการพัฒนาจัดทำเป็นโปรแกรมดำเนินงาน (Programs) จัดทำงบประมาณ (Budgets) และวิธีดำเนินงาน (Procedures) ในขั้นนี้อาจเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมขององค์กร โครงสร้าง และระบบการจัดการทั้งหมดทั่วทั้งองค์กรก็ได้ การปฏิบัติตามกลยุทธ์โดยทั่วไปแล้วจะเป็นหน้าที่ของผู้จัดการระดับกลางและระดับล่าง (Middle and lower level manager) เท่านั้น ทั้งนี้ผู้บริหารระดับสูง (Top management) เป็นผู้ตรวจสอบเนื่องจากเป็นแผนงานปฏิบัติการ การปฏิบัติตามกลยุทธ์จึงมักจะเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจประจำวัน (Day-to-day decision) ในการจัดสรรทรัพยากรเพื่อนำไปใช้ในการดำเนินงาน

การประเมินผลและการควบคุม (Evaluation and control) เป็นการตรวจสอบกิจกรรมและผลการปฏิบัติงานทั้งหมดขององค์กร เพื่อเปรียบเทียบดูว่าผลการปฏิบัติงานจริง (Actual performance) กับผลการดำเนินงานที่มุ่งหวัง (Desired Performance) บรรลุผลตามเป้าหมายหรือไม่ ผู้จัดการทุกระดับจะนำข้อมูลที่ได้รับจากการประเมินในขั้นนี้เพื่อนำไปแก้ไขให้ถูกต้อง (Take corrective action) และหาทางแก้ปัญหาต่อไปถึงแม้ว่าการประเมินและการควบคุมจะเป็นองค์ประกอบหลักสำคัญ ในขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ แต่การดำเนินงานในขั้นนี้จะช่วยชี้ให้เห็นจุดอ่อนหรือข้อบกพร่องของแผนกลยุทธ์ที่ได้นำไปปฏิบัติมาแล้วก่อนหน้านี้ และยังเป็นตัวกระตุ้นระบบ การบริหารงานใหม่ทั่วทั้งองค์กร ให้ริเริ่มการดำเนินงานใหม่อีกในคราวต่อไป

แฮริสัน และคาลอน (Harrison&Caenon.2008) ได้กล่าวถึงกระบวนการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic management process) ว่าเป็นแนวทางการบริหารที่เป็นระบบโดยแต่ละส่วนจะสัมพันธ์กันในเชิงการสร้างมูลค่า (Value added) เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้การบริการกลยุทธ์ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนที่วาดด้วยการวางแผนกลยุทธ์ และส่วนที่วาดด้วยการดำเนินการ เพื่อให้แผนกลยุทธ์สำเร็จลุล่วง แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน คือ

1. การวิเคราะห์ภายนอก และภายใน (External and Internal Analysis) ประกอบด้วย
 - 1.1 การวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมภายนอก (External Environment)
 - 1.2 การวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมภายใน (Internal Environment)
2. การกำหนดทิศทางของกลยุทธ์ (Strategic Direction)
3. การกำหนดกลยุทธ์ (Strategic Formulation)
4. การปฏิบัติตามกลยุทธ์และการควบคุม (Strategic Implementation and Control)
5. การปรับกลยุทธ์ (Strategic Restructuring)

ภาพประกอบ 23 กระบวนการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์

ที่มา: Harrison&Caeon.(2008) Foundation in strategic Management Minnesota: Thomson South Western.

สรุปว่าการบริหารกลยุทธ์เป็นการดำเนินการจัดทำกลยุทธ์ โดยเริ่มตั้งแต่การตรวจสอบสภาพแวดล้อม การสร้างกลยุทธ์ การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ จนถึงการประเมินและการควบคุมกลยุทธ์ เพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

5.2 การสร้างกลยุทธ์สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

5.2.1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) การทำ SWOT Matrix Analysis เป็นการประเมินวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของสถานศึกษาเพื่อประเมิน จุดแข็ง (Strength) จุดอ่อน (Weakness) โอกาส (Opportunity) และอุปสรรค (Threat) ทั้งนี้การวิเคราะห์ SWOT จะถูกใช้เป็นรากฐานของการกำหนดกลยุทธ์เพื่อบรรลุภารกิจและวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาโดยข้อมูลที่

รวบรวมได้จากการวิเคราะห์อาจจะเสนอแนะว่าสถานศึกษาควรจะเปลี่ยนแปลงภารกิจ วัตถุประสงค์ นโยบาย หรือกลยุทธ์ขององค์กร (สมยศ นาวิการ. 2547: 27)

ทั้งนี้มีนักวิชาการและนักการศึกษาได้เสนอแนะเกี่ยวกับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ไว้ดังนี้

รังสรรค์ มณีเล็ก. (2544: 34–25) เสนอแนะว่าการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมสถานศึกษา ควรพิจารณาจากองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาจุดแข็งและจุดอ่อนของสถานศึกษา

การหาจุดแข็งและจุดอ่อนของสถานศึกษา พิจารณาจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ อาทิ จากระบบข้อมูลและสารสนเทศของสถานศึกษา จากชุมชน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครูและนักเรียน

ประเด็นที่จะนำมาศึกษาจุดแข็งและจุดอ่อน โดยศึกษาปัจจัย (Input) และกระบวนการดำเนินงาน (Process) ดังนี้

1.1 บุคลากร (Man) สถานศึกษามีครู และบุคลากรในชุมชนมาช่วยจัดกิจกรรมในสถานศึกษาอย่างเพียงพอและมีคุณภาพเพียงใด

1.2 เงิน (Money) สถานศึกษามีเงินเพียงพอที่จะนำไปใช้ในการบริหารจัดการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือไม่ อย่างไร

1.3 วัสดุอุปกรณ์ (Materials) มีวัสดุอุปกรณ์เพียงพอและมีคุณภาพเพียงพอต่อการนำไปใช้งานของสถานศึกษาหรือไม่อย่างไร

1.4 การบริหารจัดการ(Management) การจัดโครงสร้าง การบริหารสถานศึกษามีความเหมาะสม หรือควรปรับปรุงอย่างไร

2. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (Internal Environment) มีประเด็นที่จะนำมาพิจารณา ดังนี้

2.1 โครงสร้าง (Structure) ได้แก่ลำดับขั้นตอนของการบังคับบัญชา การสื่อสารภายในองค์กร และการมอบหมายงาน

2.2 วัฒนธรรม (Culture) ได้แก่ความเชื่อ ความคาดหวัง และค่านิยมของบุคคลในหน่วยงาน

2.3 การบริการ (Service) ได้แก่การให้บริการ การอำนวยความสะดวกของหน่วยงาน

2.4 ทรัพยากร (Resource) ได้แก่ ปริมาณและคุณภาพของบุคลากร งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์

2.5 ผลผลิต (Output) ได้แก่ปริมาณและคุณภาพของนักเรียนที่จบการศึกษาจากสถานศึกษา

3. การศึกษาโอกาสและอุปสรรคของการดำเนินงานของสถานศึกษา การศึกษาโอกาส (Opportunity) และอุปสรรค (Threat) ในการดำเนินงานของสถานศึกษา เป็นการศึกษาสภาพแวดล้อมภายนอก (External Environment) ประกอบด้วย

3.1 ด้านเศรษฐกิจ (Economic) ได้แก่ รายได้ของประชากร ภาวะเงินเฟ้อ หนี้สิน การมีงานทำ

3.2 ด้านสังคมวัฒนธรรม (Socio Culture) ได้แก่ ค่านิยม ความเชื่อ เจตคติ ขนบธรรมเนียมจารีตประเพณี วัฒนธรรม

3.3 ด้านเทคโนโลยี (Technology) ได้แก่ ความเปลี่ยนแปลงด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีต่าง ๆ ความทันสมัยของอุปกรณ์ เครื่องมือ และเครื่องใช้ในการดำเนินงาน

3.4 ด้านการเมืองและกฎหมาย (Political and Regal Factors) ได้แก่ นโยบายการเมืองระดับชาติ และระดับท้องถิ่น เสถียรภาพรัฐบาล กฎหมายและระเบียบต่างๆ

วิเชียร เวลาดี. (2547:35) อธิบายว่า การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเป็นการศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการทำงานของสถานศึกษาทั้งในด้านบวกและด้านลบ ทั้งนี้ ข้อมูลสภาพแวดล้อมที่ใช้ในการประเมินสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ สภาพแวดล้อมภายนอก และสภาพแวดล้อมภายใน ดังนี้

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติของสถานศึกษา แต่สถานศึกษาไม่สามารถควบคุมได้ หรือควบคุมได้ในระยะเวลาสั้นๆ ประกอบด้วยปัจจัยต่างๆ ดังนี้

1.1 ด้านสังคมและวัฒนธรรม (Social-culture Factors : S) ได้แก่ จำนวนประชากร ระบบการศึกษา ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี แนวโน้มทางสังคม การคมนาคมการสื่อสาร อาชีพ และปัญหาทางสังคม ฯลฯ

1.2 ด้านเทคโนโลยี (Technology : T) ได้แก่ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การผลิตสื่อเครื่องจักรกลต่างๆ เทคโนโลยีสารสนเทศ ฯลฯ

1.3 ด้านเศรษฐกิจ (Economic Factors : E) ได้แก่ รายได้ของผู้ปกครอง ภาวะทางการเงิน การว่างงาน อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ อัตราดอกเบี้ย การลงทุน ฯลฯ

1.4 ด้านการเมืองและกฎหมาย (Political and Legal Factors) ได้แก่ รัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติการศึกษา หลักสูตร นโยบายรัฐบาล นโยบายหน่วยงานต้นสังกัด กฎหมาย และระเบียบต่างๆ การแทรกแซงทางการเมือง ฯลฯ

2. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน เป็นการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของสถานศึกษาและสถานศึกษาสามารถควบคุมปัจจัยเหล่านี้ได้ ประกอบด้วย

2.1 โครงสร้างและนโยบายของสถานศึกษา (Structure : S1) ได้แก่ โครงสร้างนโยบาย ระบบงานของสถานศึกษา

2.2 ผลผลิตและการบริการ (Product and Service : S2) ได้แก่ ประสิทธิภาพของการให้บริการทางการศึกษา คุณภาพของการให้บริการทางการศึกษา คุณภาพนักเรียน

2.3 บุคลากร (Man : M1) ได้แก่ ปริมาณและคุณภาพของบุคลากรในสถานศึกษา

2.4 ประสิทธิภาพทางการเงิน (Money : M2) ได้แก่ ความพอเพียง ความสะดวกในการเบิกจ่ายเงิน ประสิทธิภาพของการใช้เงินที่เน้นผลผลิต การระดมทรัพยากร และการใช้เงินของสถานศึกษา

2.5 วัสดุทรัพยากร (Material : M3) ได้แก่ ความพอเพียงและคุณภาพของวัสดุอุปกรณ์ของสถานศึกษา

2.6 การบริหารจัดการ (Management : M4) ได้แก่ การมีส่วนร่วมของบุคลากรในสถานศึกษา การมอบอำนาจ การกระจายอำนาจในการบริหารสถานศึกษา การบริหารจัดการสถานศึกษา และการประชาสัมพันธ์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2549: 14–15) เสนอแนะถึงการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมโรงเรียนในเงื่อนไขของการบริหารกลยุทธ์ว่าเป็นปัจจัยต่างๆ ในสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อการดำเนินงานโรงเรียน ทั้งในด้านโอกาสและการเอื้ออำนวยให้ปฏิบัติการกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล หรืออาจก่อให้เกิดอุปสรรค ขัดจำกัด หรือภัยคุกคามโดยสามารถแบ่งเป็นสภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายใน

1. สภาพแวดล้อมภายนอก (External Environment) ได้แก่ ปัจจัยต่างๆ จากภายนอกระบบโรงเรียนที่ส่งผลกระทบต่อโรงเรียน ตั้งแต่ระดับท้องถิ่น จังหวัด ประเทศ ภูมิภาคและระดับโลก แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1.1 สภาพแวดล้อมภายนอก ที่ส่งผลกระทบต่อโรงเรียน แบ่งย่อยเป็น 4 ด้าน คือ

1.1.1 ปัจจัยด้านสังคมวัฒนธรรม ได้แก่ โครงสร้างประชากร การเคลื่อนย้ายถิ่น อาชีพ การศึกษา การอนามัย ค่านิยม ความเชื่อ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนความรู้ ทักษะ ทักษะ พฤติกรรมของประชาชนที่ส่งผลทั้งด้านบวกหรือลบต่อพันธกิจโรงเรียน

1.1.2 ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ได้แก่ การประดิษฐ์คิดค้นด้านเทคโนโลยีเครื่องจักรอุตสาหกรรม นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา หรือกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งผลทั้งด้านบวกและลบต่อพันธกิจของโรงเรียน

1.1.3 ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ โครงสร้างรายได้ การกระจายรายได้ ภาวะว่างงาน ที่มีผลกระทบด้านบวกและลบต่อพันธกิจของโรงเรียน

1.1.4 ปัจจัยด้านการเมืองและกฎหมาย ได้แก่ นโยบายของพรรคการเมือง เสถียรภาพของรัฐบาล พระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา ประกาศกระทรวง ระเบียบปฏิบัติต่างๆ ที่มีผลกระทบทางบวกและลบต่อพันธกิจโรงเรียน

1.2 สภาพแวดล้อมเชิงปฏิบัติการ ที่ผลต่อการดำเนินงานของโรงเรียน (Operating Environment) เป็นสภาพแวดล้อมที่ส่งผลโดยตรงต่อการดำเนินงานของโรงเรียน ทั้งด้านกายภาพ สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและการเมือง ได้แก่

1.2.1 สภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับพันธกิจของโรงเรียน

1.2.2 ลักษณะกลุ่มสังคมผู้รับผลประโยชน์และผู้รับบริการ (ผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชน)

1.2.3 พันธกิจที่เป็นความต้องการเร่งด่วน

1.2.4 ความพร้อมของสถานการณ์ในการจัดการศึกษา

1.2.5 ความร่วมมือของกลุ่มผู้มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการดำเนินการของโรงเรียน รวมทั้งเจตคติของประชาชน

2. สภาพแวดล้อมภายใน (Internal Environment) ได้แก่ ปัจจัยต่างๆ ภายในระบบโรงเรียนทั้งที่เป็นจุดแข็งและอ่อน ซึ่งหมายรวมถึงหน่วยงานต้นสังกัดของโรงเรียน แบ่งออกเป็น 6 ประเภท คือ

2.1 โครงสร้างและนโยบายขององค์กร ได้แก่ โครงสร้างและนโยบายที่ครอบคลุมพันธกิจระดับข้าราชการประจำ ตั้งแต่กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และโรงเรียน เช่น โครงสร้างการบริการ นโยบาย และเป้าประสงค์ระยะยาวและสั้น ตลอดจนระเบียบปฏิบัติ กฎเกณฑ์และเครือข่ายการสื่อสาร ฯลฯ

2.2 บริการและคุณลักษณะการผลิต ได้แก่ ความทั่วถึงและความสามารถในการให้บริการทางการศึกษาของโรงเรียน ทั้งในด้านการจัดการเรียนการสอนกิจกรรม การจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการศึกษาและพัฒนาการของผู้เรียน ในด้านความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และบุคลิกภาพและสุขภาพ (เก่ง ดี และมีสุข)

2.3 บุคลากร (Man) ได้แก่ ความพอเพียงของอัตรากำลัง ความรู้ความสามารถของบุคลากร การกำหนดตำแหน่ง การบรรจุแต่งตั้งโยกย้าย การฝึกอบรม การลงโทษทางวินัย ขวัญและกำลังใจ การปฏิสัมพันธ์และวัฒนธรรมการทำงาน

2.4 การเงิน ได้แก่ ความคล่องตัวในการเบิกจ่าย ประสิทธิภาพในการบริหารเงิน การระดมทุน และการใช้เงินให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2.5 วัสดุอุปกรณ์ ได้แก่ ความพอเพียงของวัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ อาคาร สถานที่ ความสามารถในการจัดหาและประสิทธิภาพในการใช้วัสดุอุปกรณ์

2.6 การบริหารจัดการ ได้แก่ ความสามารถในการวางแผน การดำเนินการตามแผน การกำกับติดตามประเมินผล การมีส่วนร่วม การเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ ฯลฯ

3. โรงเรียนจะวิเคราะห์สภาพแวดล้อมอย่างไร

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเป็นกระบวนการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบคำถามสำคัญดังต่อไปนี้

3.1 ปัจจัยภายนอกใดที่ส่งผลกระทบต่อพันธกิจโรงเรียน และส่งผลกระทบมากน้อยเพียงใด

3.2 ปัจจัยใดที่โรงเรียนจัดให้เป็นโอกาสที่ส่งผลให้เพิ่มพันธกิจ ขยายการดำเนินงานหรือพัฒนาประสิทธิภาพ และคุณภาพการจัดการศึกษาให้ดีขึ้น

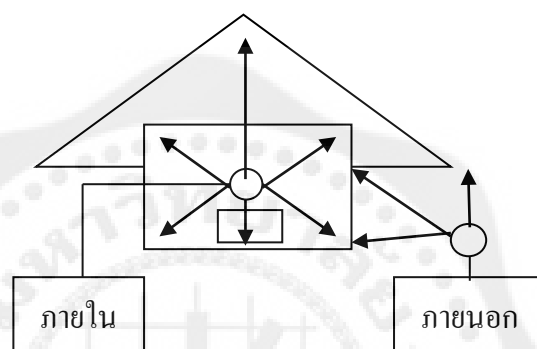
3.3 ปัจจัยใดเป็นอุปสรรคหรือภัยคุกคามที่ไม่ส่งผลดีต่อการปฏิบัติพันธกิจของโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพ

3.4 ปัจจัยภายในใดที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพและความสามารถในการดำเนินการของโรงเรียน และปัจจัยใดที่มีความสำคัญต่อผลสำเร็จของโรงเรียนมากที่สุดเพียงใด

3.5 ปัจจัยใดที่เป็นจุดแข็งจุดเด่น จุดแกร่ง ที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพ เพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานของโรงเรียน

3.6 ปัจจัยใดที่เป็นจุดอ่อน จุดด้อย หรือข้อจำกัด ที่ไม่เอื้ออำนวยต่อโรงเรียนในการดำเนินพันธกิจอย่างมีประสิทธิภาพและคุณภาพ

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของโรงเรียน

1. โครงสร้าง/นโยบาย
2. การบริการ/คุณลักษณะผู้เรียน
3. บุคลากร
4. ประสิทธิภาพทางการเงิน

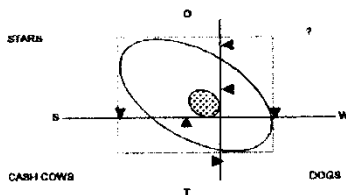
1. สังคมและวัฒนธรรม
2. เทคโนโลยี
3. เศรษฐกิจ
4. การเมืองและกฎหมาย

ภาพประกอบ 24 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของโรงเรียน

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2549) กลยุทธ์สถานศึกษา. (เอกสารประกอบการสัมมนา). หน้า 38.

4. การวิเคราะห์ SWOT Matrix Analysis จากผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมใน 4 ลักษณะ ดังนี้

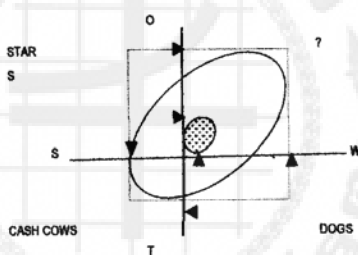
4.1 ตำแหน่งวงรีมีพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในตำแหน่งดาวรุ่ง (Stars) หมายถึง โรงเรียนมีสมรรถนะที่เข้มแข็งและสภาพแวดล้อมภายนอกที่เอื้อต่อการดำเนินกิจการ จึงเป็นภาวะที่เหมาะสมต่อการกำหนดกลยุทธ์ เพื่อขยายงานและสร้างความเจริญเติบโต ดังภาพ

ภาพประกอบ 25 ตำแหน่งดาวรุ่ง(Stars)

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2549) กลยุทธ์สถานศึกษา.
(เอกสารประกอบการสัมมนา). หน้า 62

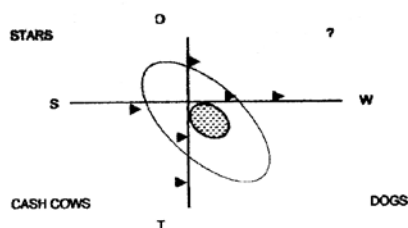
4.2 ตำแหน่งของวงรีมีพื้นที่ส่วนใหญ่ในเครื่องหมายคำถาม (?) หมายถึง สมรรถนะภายในของโรงเรียนมีปัญหาที่ต้องการแก้ไขจุดอ่อนภายใน ในขณะที่สภาพแวดล้อมภายนอกเอื้อต่อการดำเนินการ ซึ่งโรงเรียนจำเป็นต้องกำหนดกลยุทธ์ปรับปรุงแก้ไขโดยเร็ว เพื่อสร้างโอกาสในการขยายงานหรือสร้างความเจริญเติบโตในอนาคต ดังภาพ

ภาพประกอบ 26 ตำแหน่งเครื่องหมายคำถาม(?)

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.(2549) กลยุทธ์สถานศึกษา.
(เอกสารประกอบการสัมมนา). หน้า 62.

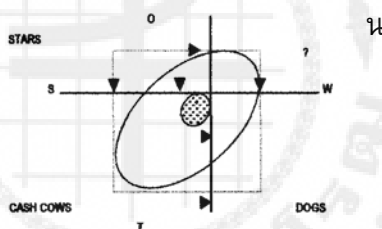
4.3 ตำแหน่งวงรีมีพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในตำแหน่งสุนัขจิ้งจอก (Dogs) หมายถึง โรงเรียนมีปัญหาด้านสมรรถนะภายในที่ต้องการแก้ไข และยังไม่มียุทธศาสตร์ที่เอื้อต่อการขยายกิจการ โรงเรียนควรทบทวนผลการดำเนินงานที่ผ่านมาเพื่อหาสาเหตุปัญหาเพื่อแก้ไขโดยด่วน ในขณะเดียวกันต้องเร่งพัฒนาสมรรถนะภายใน หากสถานการณ์องค์กรอยู่ในตำแหน่งนี้จะมีการพิจารณาชะลอการลงทุนหรือเลิกกิจการประเภทอื่นที่มีผลตอบแทน หรือมีโอกาสในการดำเนินการที่ดีกว่าดังภาพ

ภาพประกอบ 27 ตำแหน่งสุนัขจรตรอก (Dogs)

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2549) กลยุทธ์สถานศึกษา. (เอกสารประกอบการสัมมนา). หน้า 63

4.4 ตำแหน่งวงรีมีพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในตำแหน่งวัวแม่ลูกอ่อน (Cash Cow) หมายถึง โรงเรียนมีสมรรถนะภายในเข้มแข็งแต่ขาดการสนับสนุนหรือไม่ได้รับความสนใจในการดำเนินกิจการกลยุทธ์ที่ควรนำมาใช้หากสถานภาพโรงเรียนตกอยู่ในตำแหน่งนี้คือการพัฒนาสมรรถนะภายในองค์กร เพื่อรอโอกาสที่เหมาะสมในการดำเนินกิจการต่อไปเมื่อมีโอกาส ดังภาพ

ภาพประกอบ 28 ตำแหน่งวัวแม่ลูกอ่อน (Cash Cow)

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2549) กลยุทธ์สถานศึกษา. (เอกสารประกอบการสัมมนา). หน้า 63.

สรุปได้ว่า การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมสถานศึกษา คือการศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ การดำเนินงานของสถานศึกษาทั้งในด้านบวกและลบ เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาไปกำหนดกลยุทธ์บริหารสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ สภาพแวดล้อมที่ใช้ในการประเมินสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ สภาพแวดล้อมภายนอก ได้แก่ การวิเคราะห์ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจ และด้านการเมืองและกฎหมาย และการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในได้แก่ โครงสร้างและนโยบายขององค์กร บริการ และคุณภาพของผลผลิต บุคลากร การเงิน วัสดุอุปกรณ์ และการบริหารจัดการ

5.2.2 การกำหนดวิสัยทัศน์สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

การกำหนดทิศทางสถานศึกษาขั้นพื้นฐานช่วยให้การดำเนินงานของสถานศึกษามีความชัดเจนมากขึ้น ในการกำหนดทิศทางสถานศึกษาประกอบด้วย การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ องค์กรประกอบข้างต้นจะต้องสัมพันธ์ในเชิงตรรกะ องค์กรประกอบหนึ่งจะส่งผลต่ออีก องค์กรประกอบหนึ่ง เช่น ข้อมูลจากผลวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและภายในเป็นข้อมูลที่ใช้ในการพิจารณา กำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจ ซึ่งในการกำหนดพันธกิจเป็นภาระงานที่จะต้องทำเพื่อให้ บรรลุวิสัยทัศน์ หรือเป็นการแปลงวิสัยทัศน์ให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น (วรรณ สุภาพุฒ. 2553: 19)

วิโรจน์ สารรัตนะ. (2548: 24) ให้ความหมายว่าวิสัยทัศน์หมายถึงข้อความที่แสดงถึง สภาพที่พึงปรารถนา หรือที่เป็นไปได้ของสถานศึกษาในอนาคต ส่วนวิวัฒนาการ พัฒนาพงศ์. (2547: 22) อธิบายว่าวิสัยทัศน์ (Vision) คือเป้าหมายที่มีลักษณะกว้างๆ มิได้ระบุวิธีดำเนินการไว้ เป็นเรื่องของอนาคต เป็นข้อความที่กำหนดไว้เพื่อเป็นทิศทางของพันธกิจ (Mission) อนาคตของวิสัยทัศน์มี ระยะเวลาระหว่าง 10–20 ปี ขณะที่วรรณ สุภาพุฒ. (2553: 27) อธิบายว่าวิสัยทัศน์ (Vision) เป็น ภาพความสำเร็จของนักเรียนหรือสถานศึกษาในอนาคตที่อยากเห็น หรืออยากให้คนอื่นพูดถึงสถาน ศึกษาว่าเป็นอย่างไร วิสัยทัศน์ที่ดีนั้นต้องมีระบบภาพในอนาคตให้ชัดเจน สร้างแรงจูงใจหรือกระตุ้น ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาเกิดแรงบันดาลใจ อยากปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ และที่สำคัญ วิสัยทัศน์ต้องเกิดจากการกำหนดร่วมกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

สรุปได้ว่า วิสัยทัศน์ของสถานศึกษาเป็นภาพความสำเร็จของสถานศึกษาในอนาคตที่ ต้องการให้เกิดขึ้น วิสัยทัศน์ที่ดีต้องมีระบบความชัดเจน สร้างแรงจูงใจหรือกระตุ้นให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับ สถานศึกษาเกิดแรงบันดาลใจ อยากปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์นั้น

องค์กรประกอบวิสัยทัศน์ องค์กรประกอบที่ชัดเจนของวิสัยทัศน์ มีดังต่อไปนี้ คือ ข้อมูลข่าวสาร ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา องค์กรความรู้ที่เกี่ยวข้องและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รวมทั้ง ความคาดหวังของผู้ที่เกี่ยวข้อง จินตนาการของผู้ร่วมกำหนดวิสัยทัศน์ และกระบวนการใหม่ของผู้ กำหนดวิสัยทัศน์ (วิโรจน์ สารรัตนะ. 2548: 30)

การจัดทำวิสัยทัศน์ มีขั้นตอนดังนี้

1. จัดประชุมผู้บริหารทุกระดับที่รับผิดชอบด้านการวางแผน ในการกำหนดวิสัยทัศน์ เพราะวิสัยทัศน์เป็นสิ่งสำคัญและเป็นจุดมุ่งหมายระยะยาวของสถานศึกษา ซึ่งมักจะกำหนดไว้ใน แผนแม่บทขององค์กร

2. เชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญด้านวิสัยทัศน์บรรยายและควบคุมการระดมสมองตลอดจน วิเคราะห์สภาพแวดล้อม เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมเกิดแนวคิดเกี่ยวกับวิสัยทัศน์ เพื่อให้การกำหนด วิสัยทัศน์เป็นไปอย่างถูกต้อง และได้ผลลัพธ์ที่มีคุณค่าสูง

3. กำหนดวิสัยทัศน์จากผลการประชุมข้อ 2

การกำหนดพันธกิจ (Mission) พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ และ พิพัฒน์ ลือประสิทธิ์สกุล (2548: 23) ให้ความหมายว่า พันธกิจ (Mission) การประกาศจุดมุ่งหมายทั่วไปและเหตุผลของการ ดำรงอยู่ขององค์กรอย่างชัดเจน แน่นนอน และเป็นลายลักษณ์อักษร

อดุลย์ วิริยเวชกุล. (2548: 9) กล่าวถึง พันธกิจ หรือ Mission ว่า คือ การทำให้ชัดเจนว่า สิ่งที่เราประสงค์ อยากได้ อยากคว่า แต่ยังไม่ได้นั้นมีลักษณะที่ชัดเจนอย่างไร

วิโรจน์ สารรัตน์. (2548: 45) กล่าวถึง พันธกิจ หรือ (Mission) เป็นข้อความที่แสดงถึง หน้าที่ของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป็นสิ่งที่มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากขึ้น เป็น ส่วนที่จะทำให้เกิดการวางแผนว่า ควรจะเป็นไปในทางทิศใด เป็นสิ่งที่สมาชิกในองค์กรจะต้องรับรู้ และเข้าใจ และเป็นสิ่งที่ฝ่ายบริหารสามารถใช้เป็นแนวทางในการประเมินผลสำเร็จใช้เป็นตัวกระตุ้น ให้ผู้ปฏิบัติเกิดความภาคภูมิใจและความรู้สึกเป็นเจ้าของในองค์กร และเป็นตัวที่จะทำให้เป็นที่รับรู้ถึง ค่านิยมและอนาคตขององค์กรจากบุคคลภายนอก

จินตนา บุญบงการและณัฐรุพันธ์ เขจรนนท์. (2549: 12) ได้กล่าวว่าพันธกิจหรือภารกิจ (Mission) หมายถึง จุดมุ่งหมายเฉพาะที่เป็นเอกลักษณ์ของสถานศึกษา ซึ่งแยกสถานศึกษาออกจากธุรกิจอื่นที่มีการดำเนินงานที่ใกล้เคียงกัน ภารกิจเป็นเครื่องกำหนดขอบเขตการดำเนินงานของ สถานศึกษา

วรรณ สุภาพุฒิ. (2553: 28) กล่าวว่าพันธกิจ(Mission) เป็นบทบาทหน้าที่ที่สถานศึกษา ต้องดำเนินการหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า พันธกิจเป็นการนำวิสัยทัศน์ซึ่งเป็นภาพฝันมาจัดกระทำ ให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น มีแนวปฏิบัติและบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาที่ต้องทำให้บรรลุวิสัยทัศน์ ทั้งนี้ เป็นเพราะว่าสถานศึกษาเป็นหน่วยงานภาครัฐ จำเป็นต้องยึดถือแนวปฏิบัติตามหน่วยงานต้น สังกัดที่ได้กำหนดบทบาทไว้อย่างชัดเจน และต้องเชื่อมโยงกับเป้าประสงค์หรือความคาดหวังที่ ต้องการให้เกิดขึ้นจากการดำเนินการตามแผนกลยุทธ์

สรุปว่าพันธกิจหมายถึงบทบาทของสถานศึกษาในการกำหนดหน้าที่ที่สอดคล้องกับ วิสัยทัศน์ ให้มีความชัดเจน และเป็นรูปธรรมมากขึ้น สามารถนำไปวางแผนว่าควรจะเป็นไปใน ทิศทางใด เกิดการรับรู้และเข้าใจร่วมกัน และสามารถใช้เป็นแนวทางในการประเมินผลสำเร็จของ นักศึกษาได้

รังสรรค์ มณีเล็ก. (2544: 52) เสนอแนะว่าพันธกิจที่ดีต้องบอกถึงลักษณะของหน่วยงาน และสิ่งที่หน่วยงานกระทำอยู่ทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐาน. (2548: 17) ได้แนะนำการเขียนข้อความพันธกิจ และองค์ประกอบของข้อความพันธกิจ ดังนี้

1. การเขียนข้อความพันธกิจ

ข้อความพันธกิจ (Mission Statement) เป็นการแสดงถึงองค์ประกอบด้านค่านิยม จุดมุ่งหมายหลักของสถานศึกษาที่ต้องการบรรลุ บ่งบอกทิศทางและขอบเขตในอนาคตของสถาน ศึกษา เป็นการตอบคำถามถึงสิ่งที่ต้องดำเนินการ (What to do?) เพื่อให้บรรลุผลตามวิสัยทัศน์

2. องค์ประกอบของพันธกิจ

การเขียนข้อความพันธกิจของสถานศึกษาควรครอบคลุมสาระสำคัญดังนี้

2.1 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนและกระบวนการจัดการเรียนการสอน และการบริการการศึกษาของสถานศึกษา

2.2 ผู้รับประโยชน์และบริการโดยตรงจากการดำเนินงานของโรงเรียนคือผู้เรียน

2.3 วิธีการดำเนินงานของโรงเรียนที่มุ่งสู่ความสำเร็จ

2.4 ประโยชน์ที่ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนที่ได้รับจากโรงเรียน

การกำหนดวัตถุประสงค์ของโรงเรียน (School Object) มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของวัตถุประสงค์ดังนี้

ธงชัย สันติวงษ์. (2547: 32) ให้ความหมายของวัตถุประสงค์ว่า หมายถึงการกำหนดจุดมุ่งหมายปลายทางที่ต้องการจะไปให้ถึง

ประชุม รอดประเสริฐ. (2545: 6) ให้ความหมายของวัตถุประสงค์ว่าเป็นความมุ่งมาดปรารถนาในระยะยาวของบุคคลหรือของหน่วยงาน

กิ่งพร ทองใบ. (2549: 23) กล่าวว่าวัตถุประสงค์ หมายถึง จุดหมายปลายทางที่องค์การแสวงหาเพื่อการบรรลุ ความสำเร็จของการดำเนินงาน

จินตนา บุญบังการและณัฐฐพันธ์ เขจรนันท์. (2548: 35) อธิบายว่าวัตถุประสงค์ หมายถึง สิ่งที่ต้องการต้องการจะบรรลุภายใต้กำหนดเวลาที่แน่นอน

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคนอื่นๆ. (2548: 24) ได้ให้ความหมายของวัตถุประสงค์ว่าเป็นผลลัพธ์ขั้นสุดท้ายของกิจกรรมที่มีการวางแผนไว้ โดยระบุถึงสิ่งที่ต้องการ มักกำหนดในรูปตัวเลขหรือเป้าหมายในระยะสั้นที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจง เป็นผลลัพธ์ที่สามารถวัดได้

อุทิศ ขาวเขียร. (2549: 24) กล่าวว่าวัตถุประสงค์หลักของแผนยุทธศาสตร์เป็นการแปลงวิสัยทัศน์และพันธกิจ เป็นเกณฑ์ที่ต้องบรรลุในช่วงระยะเวลาของแผนฯ วัตถุประสงค์หลักของแผนฯ เป็นผลกระทบที่มุ่งหวังได้จากการพัฒนา ยุทธศาสตร์ ยุทธวิธี (แผนงานโครงการ) ต่างๆ ของแผนฯ โดยสามารถวัดตรวจสอบได้จากการประเมินผล และหากประเมินได้ว่า การพัฒนาบรรลุเกณฑ์ที่กำหนดตามวัตถุประสงค์หลักก็อาจสรุปได้ว่า การพัฒนาเป็นไปในทิศทางที่วิสัยทัศน์และภายใต้เงื่อนไขที่พันธกิจได้กำหนดไว้

สรุปว่าวัตถุประสงค์หมายถึง จุดมุ่งหมายปลายทางที่ตั้งขึ้นเพื่อให้บรรลุผลในความสำเร็จของการดำเนินงาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2549:23-24) ได้ให้แนวทางการเขียนวัตถุประสงค์ รวมทั้งขั้นตอนการปฏิบัติงานและวิธีการดำเนินการตามกำหนดวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา ดังนี้

1. ความสำคัญของวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา

1.1 แสดงเหตุผลของวัตถุประสงค์ที่สามารถบรรลุได้ในสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง

1.2 ชี้นำลักษณะของแผนที่ปฏิบัติงานและวิธีดำเนินกิจกรรม

1.3 เชื่อมโยงเป้าประสงค์ระดับสูงสุดถึงระดับล่างสุด

1.4 ประสานการจัดตั้งจิตใจของหัวหน้าหน่วยงานย่อยๆ ของโรงเรียนให้

สอดคล้องกันและไม่ขัดแย้งกัน

1.5 เพื่อการปรับตัวต่อข้อจำกัดอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม

1.6 เป็นพื้นฐานสำหรับการประเมินผลทั้งด้านความสำเร็จของสถานศึกษา และการประเมินผลกระบวนการซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการปรับแผนการดำเนินงาน

2. แนวทางการเขียนเป้าประสงค์ของสถานศึกษา

สถานศึกษาสามารถเขียนเป้าประสงค์ได้หลายวิธีดังนี้

1. ระบุระดับสถานภาพและบทบาทเมื่อเทียบกับสถานศึกษาอื่นที่จัดการศึกษาระดับเดียวกัน

2. ระบุประสิทธิภาพในการจัดกระบวนการเรียนรู้หรือบริการทางการศึกษา

3. ระบุประสิทธิภาพจากการนำวิธีการดำเนินงานใหม่มาในการจัดบริการทางการศึกษา

4. ระบุปริมาณหรือขอบข่ายให้บริการทางการศึกษาที่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย

5. ระบุประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่สามารถวัดได้

6. ระบุถึงสำนึกของความรับผิดชอบต่อสังคมที่สถานศึกษาตระหนักและยึดถือในระหว่างการดำเนินงานเพื่อประโยชน์ของสังคมโดยรวม

3. การจัดทำแผนที่กลยุทธ์ (Strategy Map)

ศิริวิชด โนทัย. (2553: 20) อธิบายว่าแผนที่กลยุทธ์ (Strategy Map) คือแผนภาพที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ถึงเหตุผลระหว่างเป้าประสงค์และกลยุทธ์ รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างผลลัพธ์ที่องค์กรปรารถนาใน 4 มิติ คือการเงิน ลูกค้า กระบวนการภายใน และการเรียนรู้และการพัฒนาองค์กร หรือในระบบราชการ หมายถึง มิติประสิทธิผลตามพันธกิจ มิติคุณภาพการให้บริการ มิติประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และมิติการพัฒนาองค์กร

สมควร ทรัพย์บำรุง. (2553ก: 3) กล่าวว่าแผนที่กลยุทธ์คือแผนที่แสดงถึงกลยุทธ์ในรูปแบบความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลกับเป้าประสงค์และประเด็นกลยุทธ์ โดยองค์ประกอบสำคัญของการจัดทำแผนที่กลยุทธ์ คือ การพิจารณาถึงทิศทางขององค์กร คือ วิสัยทัศน์ ประเด็น กลยุทธ์ และเป้าประสงค์ โดยเป้าประสงค์ภายใต้แต่ละประเด็นกลยุทธ์จะต้องมีความเชื่อมโยงกันใน 4 มิติ คือ ประสิทธิภาพตามพันธกิจ มิติคุณภาพการให้บริการ มิติประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และมิติการพัฒนาองค์กร พร้อมทั้งได้เสนอแนะการจัดทำแผนที่กลยุทธ์ไว้ 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การยืนยันวิสัยทัศน์ขององค์กร เป็นการยืนยันทิศทางในการพัฒนาที่องค์กรมุ่งมั่นผลักดันให้เกิดขึ้น

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดประเด็นกลยุทธ์ ซึ่งหมายถึงสิ่งที่ต้องคำนึงถึงเป็นประเด็นหลักในการนำไปสู่วิสัยทัศน์ โดยพิจารณาจากผลการทำ SWOT Matrix Analysis

ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดเป้าประสงค์ ที่ต้องการบรรลุภายใต้แต่ละประเด็นยุทธศาสตร์ ซึ่งการกำหนดเป้าประสงค์ควรดำเนินการ ดังนี้

พิจารณาว่าผลลัพธ์สุดท้ายของประเด็นกลยุทธ์แต่ละประเด็นคืออะไร โดยดูว่าสิ่งที่เป็นเป้าประสงค์ที่มีลักษณะเป็นตัวขับเคลื่อนการกระทำ (Performance Driver) เพื่อให้บรรลุเป้าหมายสุดท้ายคืออะไร โดยต้องพิจารณาให้ครอบคลุมทั้ง 4 มิติ ดังนี้

1. มิติด้านประสิทธิผลตามพันธกิจ หมายถึง การพิจารณาว่าผลลัพธ์ที่สำคัญของแต่ละประเด็นยุทธศาสตร์คืออะไร ตัวชี้วัดอะไรที่แสดงว่าประเด็นยุทธศาสตร์ดังกล่าวประสบผลสำเร็จ
2. มิติด้านคุณภาพการให้บริการ หมายถึงการพิจารณาว่าผู้รับบริการของประเด็นกลยุทธ์ต้องการอะไร และตัวชี้วัดอะไรแสดงว่าผู้รับบริการได้รับสิ่งที่ต้องการ
3. มิติด้านประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน หมายถึงการพิจารณาว่าต้องมีกระบวนการกิจกรรม และทรัพยากรอะไร จึงจะนำไปสู่สิ่งที่ผู้รับบริการต้องการ หรือประเด็นกลยุทธ์นั้นเกิดประสิทธิผลตามที่กำหนด
4. มิติด้านการพัฒนาองค์กร หมายถึงการพิจารณาว่าจะต้องเตรียมความพร้อมด้วยการพัฒนาองค์กรในด้านใด องค์กรจึงบรรลุตามประเด็นกลยุทธ์นั้น

สำนักงานปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2553: 15) เสนอแนะว่าแผนที่กลยุทธ์ คือ แผนภาพแสดงถึงความเชื่อมโยงระหว่างเป้าประสงค์ของประเด็นกลยุทธ์ใน 4 มิติ คือ มิติประสิทธิผลตามพันธกิจ มิติคุณภาพการให้บริการ มิติประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และมิติการพัฒนาองค์กร

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร (2556: 40) เสนอแนะว่าแผนที่กลยุทธ์ เป็นภาพที่แสดงให้ถึงเป้าประสงค์ของประเด็นกลยุทธ์ในรูปแบบความสัมพันธ์ถึงเหตุผล และความสัมพันธ์ระหว่างผลลัพธ์ที่องค์กรปรารถนาใน 4 มิติ คือ มิติประสิทธิผลตามพันธกิจ มิติด้านคุณภาพด้านการให้บริการ มิติด้านประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และมิติด้านการพัฒนาองค์กร

กรมการปกครอง. (2550: 4) เสนอแนะถึงวิธีการทำแผนที่กลยุทธ์ (Strategy Map) ไว้ดังนี้

1. การยืนยันกลยุทธ์ เป็นการยืนยันทิศทางขององค์กรที่ต้องการบรรลุนั้นคือวิสัยทัศน์ที่ต้องการ
2. การกำหนดประเด็นกลยุทธ์ ซึ่งหมายถึงสิ่งที่องค์กรต้องคำนึงถึงประเด็นหลักในการบรรลุวิสัยทัศน์ที่ต้องการ ซึ่งไม่สมควรมีมากเกินไปเพราะจะขาดจุดเน้น
3. การกำหนดเป้าประสงค์ ภายใต้ประเด็นกลยุทธ์ให้ครอบคลุมทั้ง 4 มิติ คือ มิติประสิทธิผลตามพันธกิจ มิติด้านคุณภาพด้านการให้บริการ มิติด้านประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และมิติด้านการพัฒนาองค์กรแล้วนำมาจัดเรียงเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในลักษณะเหตุและผล

สรุปได้ว่า การทำแผนที่กลยุทธ์ควรมีขั้นตอนคือ การยืนยันกลยุทธ์ การกำหนดประเด็นกลยุทธ์ และการกำหนดเป้าประสงค์ โดยพิจารณาให้ครอบคลุมมิติด้านประสิทธิผลตามพันธกิจ คุณภาพการให้บริการ ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และการพัฒนาองค์กร

5.2.3 การกำหนดกลยุทธ์สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

รังสรรค์ มณีเล็ก.(2544: 57-65) กล่าวถึงการสร้างกลยุทธ์สถานศึกษาว่าแบ่งออกได้เป็น 2 ระดับ คือ

1. กลยุทธ์หลักหรือกลยุทธ์รวม เป็นกลยุทธ์ของสถานศึกษาในภาพรวมที่สอดคล้องและตอบสนองความต้องการตามผลการวิเคราะห์สถานภาพของสถานศึกษา หากเปรียบเทียบกับทางธุรกิจ จะเทียบเท่ากับกลยุทธ์ระดับองค์กร

2. กลยุทธ์รอง หรือกลยุทธ์แผนงาน เป็นกลยุทธ์ของสถานศึกษาตามลักษณะงานภายในสถานศึกษา หากเปรียบเทียบกับทางธุรกิจ ถือเป็นกลยุทธ์ระดับธุรกิจและกลยุทธ์ระดับหน้าที่ ปัจจุบันสถานศึกษาในแต่ละสังกัดถูกกำหนดให้มีหน้าที่แตกต่างกันไปตามธรรมชาติของความรับผิดชอบ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2549: 64) อธิบายว่ากลยุทธ์สถานศึกษาเป็นการเลือกวิธีการทำงานอย่างมีทิศทางที่เหมาะสมสอดคล้องสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา เพื่อให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. กลยุทธ์สร้างความเติบโต เป็นกลยุทธ์ที่เอื้อและแข็ง โดยขยายกิจการหรือการดำเนินงานเพิ่มเติม

2. กลยุทธ์ความถนัด เป็นกลยุทธ์ที่เอื้อแต่อ่อน โดยเลือกดำเนินงานเฉพาะที่มีความรู้ความชำนาญ

3. กลยุทธ์รักษาเสถียรภาพ เป็นกลยุทธ์ที่ไม่เอื้อไม่แข็ง โดยเลือกดำเนินงานที่กำลังดำเนินอยู่ไม่ขยายไปดำเนินงานอื่น

4. กลยุทธ์ตัดทอน เป็นกลยุทธ์ที่ไม่เอื้อและอ่อน โดยการทบทวนภารกิจในส่วนที่ทำและโยกให้ได้ อาจต้องถ่ายโอนให้คนอื่นดำเนินการแทน

สมควร ทรัพย์บำรุง. (2553ข: 3) เสนอแนะองค์ประกอบของการจัดทำกลยุทธ์ไว้ดังนี้

1. การวิเคราะห์ปัจจัยทางกลยุทธ์	→	จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค
2. การกำหนดทิศทางองค์กร	→	วิสัยทัศน์และพันธกิจ
3. การวิเคราะห์ประเด็นสำคัญ	→	ประเด็นกลยุทธ์ที่จะบรรลุวิสัยทัศน์
4. กำหนดเป้าประสงค์	→	เป้าประสงค์กลยุทธ์
5. กำหนดตัวชี้วัด	→	ตัวชี้วัด
6. กำหนดกลยุทธ์/วิธีทำให้บรรลุ	→	กลยุทธ์บรรลุเป้าประสงค์

ทั้งนี้ความหมายของแต่ละองค์ประกอบมีดังต่อไปนี้

1. วิสัยทัศน์ (Vision) หมายถึงภาพอนาคตที่คาดหวังให้เกิดซึ่งอยู่บนพื้นฐานความเป็นจริงในปัจจุบัน หรือภาพที่หน่วยงานอยากจะเป็นในช่วง 4-5 ปี ข้างหน้า และเกิดจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและศักยภาพของภายในหน่วยงาน

2. พันธกิจ (Mission) หมายถึงขอบเขตการดำเนินงานของหน่วยงาน ภารกิจ และหน้าที่ทั่วไปตามกฎหมาย ระเบียบและข้อกำหนดต่างๆ รวมทั้งที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ หรือข้อความระบุหน้าที่ความรับผิดชอบหรือบทบาทซึ่งจะทำใน 4-5 ปีข้างหน้า

3. ประเด็นกลยุทธ์ (Strategic issues) หมายถึงประเด็นหลักที่ต้องคำนึง ต้องพัฒนา เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์

4. เป้าประสงค์ (Goal) หมายถึงสิ่งที่หน่วยงานต้องการบรรลุในแต่ละประเด็นกลยุทธ์

5. ตัวชี้วัด (Key Performance Indicator) หมายถึงสิ่งที่จะบอกได้ว่าหน่วยงานบรรลุ เป้าประสงค์หรือไม่

6. กลยุทธ์ (Strategy) หมายถึงวิธีในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร. (2556:1-3) อธิบายถึงการจัดทำกลยุทธ์ การพัฒนาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานว่าประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ปัจจัยทางกลยุทธ์ ดังนี้

1.1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นโอกาสและอุปสรรค

1.2 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในที่เป็นจุดอ่อนและจุดแข็ง

1.3 การประเมินสภาพของสถานศึกษาด้วยการทำ SWOT Matrix Analysis

2. การจัดวางทิศทางของสถานศึกษา ประกอบด้วย

2.1 การกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision)

2.2 การกำหนดพันธกิจ (Mission)

2.3 การกำหนดประเด็นกลยุทธ์ (Strategic Issues)

2.4 การกำหนดเป้าประสงค์ภายใต้ประเด็นกลยุทธ์ (Goals)

2.5 การจัดทำแผนที่กลยุทธ์ (Strategy Map)

3. การถ่ายทอดกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ ดังนี้

3.1 การกำหนดตัวชี้วัดในแต่ละเป้าประสงค์

3.2 การกำหนดกลยุทธ์เพื่อบรรลุตัวชี้วัดของเป้าประสงค์

ทั้งนี้แต่ละองค์ประกอบมีความหมายดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา (SWOT Analysis) หมายถึงการประเมินว่าปัจจุบันสถานศึกษามีปัจจัยจากสภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นโอกาสและอุปสรรค มีสภาพแวดล้อมภายในที่เป็นจุดแข็ง จุดอ่อน ด้านใดบ้าง เพื่อจะได้ใช้เป็นข้อมูลในการจัดวางทิศทางของสถานศึกษา

2. การจัดวางทิศทางของสถานศึกษา เป็นกระบวนการที่บุคลากรทุกฝ่าย ตั้งความมุ่งหวังที่จะพัฒนาสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จ โดยระดมพลังปัญญา และแรงบันดาลใจ สร้างสรรค์ภาพที่พึงประสงค์ของสถานศึกษา

2.1 วิสัยทัศน์ (Vision) หมายถึงภาพความสำเร็จของนักเรียนหรือของสถานศึกษาที่อยากเห็นหรืออยากให้อื่นเห็นพูดถึง วิสัยทัศน์ที่ดีต้องระบุภาพในอนาคตให้ชัดเจน สร้างแรงจูงใจหรือกระตุ้นให้ผู้เกี่ยวข้องเกิดแรงบันดาลใจ อยากปฏิบัติงาน

2.2 พันธกิจ (Mission) หมายถึงบทบาทหน้าที่ที่สถานศึกษาต้องดำเนินการเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์

2.3 ประเด็นกลยุทธ์ (Strategic issue) หมายถึงประเด็นหลักในการพัฒนา แสดงให้เห็นถึงทิศทางการดำเนินงานของหน่วยงาน และสมรรถนะในการแข่งขัน ถือเป็นนโยบายขององค์กรที่ผู้บริหารจะนำไปเป็นกรอบสำคัญในการกำหนดเป้าประสงค์และกลยุทธ์

2.4 แผนที่กลยุทธ์ (Strateg Map) หมายถึงแผนภาพที่แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของเป้าประสงค์ที่องค์กรปรารถนาใน 4 มิติ คือ มิติประสิทธิผลตามพันธกิจ มิติคุณภาพการให้บริการ มิติประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และมิติด้านการพัฒนาองค์กร

2.5 เป้าประสงค์ (Goal) หมายถึงการกำหนดผลลัพธ์หรือผลสำเร็จที่หน่วยงานต้องการบรรลุ โดยทั่วไปเป็นข้อความกว้างๆ ที่แสดงถึงผลลัพธ์ของประเด็นยุทธศาสตร์หลัก การกำหนดเป้าประสงค์ ต้องครอบคลุมกรอบประเมินใน 4 มิติ คือ มิติประสิทธิผลตามพันธกิจ มิติคุณภาพการให้บริการ มิติประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และมิติด้านการพัฒนาองค์กร

3. การถ่ายทอดกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ

3.1 การกำหนดตัวชี้วัดในแต่ละเป้าประสงค์

การกำหนดตัวชี้วัด (Indicator) หมายถึงการกำหนดตัวชี้วัดของเป้าประสงค์ ซึ่ง จะใช้เป็นเครื่องมือวัดว่าองค์กรบรรลุเป้าประสงค์ในแต่ละกลยุทธ์หรือไม่ โดยค่าของตัวชี้วัดอาจแสดงเป็นตัวเลข เช่น ร้อยละ อัตราส่วน ค่าเฉลี่ย หรือตัวชี้วัดของผลผลิต เช่น คุณภาพ เวลา ความคาดหวัง

3.2 การกำหนดกลยุทธ์เพื่อบรรลุตัวชี้วัดของเป้าประสงค์

การกำหนดกลยุทธ์สถานศึกษา หมายถึงการเลือกวิธีการทำงานอย่างเหมาะสมที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาทำให้เกิดผลสำเร็จตามตัวชี้วัดของเป้าประสงค์ที่กำหนด

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2554) ได้จัดทำยุทธศาสตร์สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (2555–2564) โดยมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้ คือ

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม
2. วิสัยทัศน์และพันธกิจ
3. ยุทธศาสตร์
4. เป้าประสงค์
5. กลยุทธ์
6. ตัวชี้วัด

สรุปได้ว่า วิธีการสร้างกลยุทธ์จะประกอบด้วย การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม การกำหนดวิสัยทัศน์ การกำหนดวัตถุประสงค์ การกำหนดกลยุทธ์หลัก กลยุทธ์รอง

5.2.4 การนำกลยุทธ์สถานศึกษาไปปฏิบัติ

ธงชัย สันติวงศ์. (2547: 14) เสนอแนะถึงการปฏิบัติตามกลยุทธ์ว่าเป็นการนำกลยุทธ์มาดำเนินการเพื่อให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งต้องมีการเสริมสร้างทักษะความสามารถของบุคคลทั้งในระดับบริหารงานกับกลยุทธ์ และปฏิบัติการให้เหมาะสมกับกลยุทธ์องค์กร นอกจากนี้ยังต้องให้ความสำคัญกับโครงสร้างและวัฒนธรรมของสถานศึกษาด้วย

สมยศ นาวิการ. (2547: 12) กล่าวถึงการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ เป็นการลงมือปฏิบัติตามกลยุทธ์ในระดับต่างๆ ตามขั้นตอนการกำหนดกลยุทธ์เพื่อให้การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติประสบความสำเร็จ

ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคนอื่นๆ. (2548:26) กล่าวถึงการปฏิบัติตามกลยุทธ์ (Strategy Implementation) ว่าเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ที่กำหนดไว้ให้เป็นกลยุทธ์ที่เป็นจริง หรือเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ให้เป็นการปฏิบัติและผลลัพธ์

ทอมสันและสตรีกแลนด์ (Thomson & Strickland. 2003:4) กล่าวถึงการปฏิบัติตามกลยุทธ์ว่าเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ให้เป็นการปฏิบัติ และเป็นผลลัพธ์คือการกำหนดโครงสร้างขององค์กร การจัดระบบการปฏิบัติที่ที่เหมาะสม การยอมรับรูปแบบการจัดการที่เหมาะสม และการจัดวัฒนธรรมและค่านิยมขององค์กร

วิเชียร เวลาดี. (2547: 44) กล่าวว่า การนำกลยุทธ์สถานศึกษาไปปฏิบัติ เป็นการนำกลยุทธ์ที่กำหนดไว้ไปปฏิบัติจริง มีขั้นตอนดังนี้

1. สถานศึกษาจัดทำปฏิทินปฏิบัติงานแจ้งให้บุคลากรและผู้เกี่ยวข้องทุกคนทราบ
2. การปฏิบัติงานตามแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรม ให้บรรลุตามที่กำหนดสำนักงานสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2548: 36) อธิบายว่าการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติเป็นการจัดทำแผนปฏิบัติการรายปี โดยมีการกำหนดงานดังนี้
3. การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ และแต่งตั้งคณะทำงานอย่างชัดเจน
4. จัดปฏิทินการปฏิบัติงาน โดยกำหนดระยะเวลาการดำเนินงานตามกลยุทธ์ของสถานศึกษา
5. จัดเตรียมข้อมูลที่เป็นปัจจุบันให้ถูกต้องชัดเจน และครอบคลุมภารกิจสถานศึกษา
6. สร้างความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดทำกลยุทธ์สถานศึกษา
7. ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการระดมความคิดเห็นในการดำเนินงานตามกลยุทธ์ของสถานศึกษา
8. ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องปฏิบัติงานตามกลยุทธ์สถานศึกษาที่วางไว้ในปฏิทินปฏิบัติงานสรุปได้ว่าการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (Strategy Implementation) หมายถึงการนำกลยุทธ์มาดำเนินการเพื่อให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งต้องมีการดำเนินงานในรูปแบบของโครงการ กิจกรรม มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ ผู้รับผิดชอบ กำหนดปฏิทิน และระยะเวลาปฏิบัติ

5.2.5 การควบคุมและประเมินกลยุทธ์สถานศึกษา

รังสรรค์ มณีเล็ก.(2544: 58) กล่าวว่า การควบคุมและการประเมินกลยุทธ์สถานศึกษาเป็นการกำหนดตัวชี้วัด การสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูล กำหนดเกณฑ์ประเมิน เก็บข้อมูลและนำผลที่ได้จากการควบคุมและประเมินกลยุทธ์ไปใช้เป็นข้อเสนอแนะต่อไป

สุพาทณี สฤษฎ์วานิช. (2546: 14) กล่าวว่า การควบคุมและประเมินกลยุทธ์ เป็นการตรวจสอบ ติดตามผลการดำเนินงานตามที่ระบุไว้ในกลยุทธ์ ตลอดจนปัญหาอุปสรรคต่างๆ ที่เผชิญอยู่ เพื่อจะได้แก้ไขให้เหมาะสม

ธงชัย สันติวงศ์. (2547: 16) เสนอแนะว่าการควบคุมและการประเมินกลยุทธ์ หมายถึง การติดตามและตรวจสอบ วิเคราะห์ปัญหา กำหนดแนวทาง ปรับปรุง และพัฒนาให้กลยุทธ์ที่กำลังดำเนินอยู่เกิดความสอดคล้องกับสถานการณ์จริง

สมยศ นาวิการ. (2547: 14) อธิบายว่าการควบคุมกลยุทธ์จะเกี่ยวข้องกับการวัดผลงาน เปรียบเทียบระหว่างผลงานที่วัดได้กับผลงานที่วางแผนไว้ และแก้ไขข้อแตกต่างที่เกิดขึ้น กระบวนการดังกล่าวถูกใช้กับการควบคุมกลยุทธ์ขององค์กรเช่นกัน การประเมินผลกลยุทธ์ตอนแรกๆ จะมีความสำคัญไม่เพียงแต่การดำเนินกลยุทธ์อย่างมีประสิทธิภาพเท่านั้น แต่เพื่อใช้ปรับปรุงกลยุทธ์ที่ไม่มีประสิทธิภาพขององค์กรด้วย

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคนอื่นๆ. (2548: 28) กล่าวว่า การควบคุมกลยุทธ์ (Strategic Control) เป็นกระบวนการพิจารณาว่ากลยุทธ์ได้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์หรือไม่ ผู้กำหนดกลยุทธ์จะประเมินผลกระทบของกลยุทธ์และการตอบสนองที่เหมาะสม เป็นกระบวนการในการบริหารจัดการซึ่งต้องตรวจสอบและเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ให้เหมาะสม

ทอมป์สันและสตรีกแลนด์. (Thomson & Strickland, 2003: 6) กล่าวว่า การประเมินผลและการควบคุมกลยุทธ์เป็นกระบวนการพิจารณาว่ากลยุทธ์ได้บรรลุเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานหรือไม่

อิทธิพล สุทธิภูมิ. (2547: 37) เสนอแนะแนวทางการตรวจสอบ และประเมินกลยุทธ์ว่า กรอบแผนกลยุทธ์เป็นเครื่องมือในการกำหนดขอบเขตของการดำเนินงาน การจัดการศึกษาของสถานศึกษาในระยะยาว (3-5 ปี) ซึ่งระบุจุดหมายของการกำหนดกลยุทธ์ในการจัดการศึกษาอย่างชัดเจนว่ามุ่งหวังให้เกิดผลต่อผู้เรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาอย่างไร กลยุทธ์ระดับแผนงาน วัตถุประสงค์เชิงจุดมุ่งหมาย และตัวชี้วัดความสำเร็จ

การตรวจสอบและทบทวนตัวชี้วัดความสำเร็จ โดยมีตัวชี้วัด 3 ประการ คือ

1. ตัวชี้วัด ตัวบ่งชี้ หรือดัชนีบ่งชี้ (Indicators) ตัวแทนของสิ่งที่เป็นนามธรรมที่แสดงผลที่เป็นค่าประเมิน

2. ตัวชี้วัดผลสำเร็จ (Performance Indicators) เป็นตัวบ่งบอกถึงความสำเร็จของงานที่ได้ปฏิบัติ

3. ตัวชี้วัดผลสำเร็จหลัก (Key Performance Indicators-KPI) เป็นตัวบ่งบอกสิ่งที่เป็นตัวแทนความสำเร็จของงานที่ครอบคลุมผลผลิตและผลลัพธ์ แต่ไม่รวมตัวชี้วัดที่เป็นกระบวนการและผลกระทบ

สรุปได้ว่าตัวชี้วัดผลสำเร็จทางการศึกษา หมายถึง สิ่งที่บ่งบอกเป็นตัวเลขที่ใช้ระบุหรือวัดแง่มุมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผลการดำเนินงานทางการศึกษา เป็นเชิงนามธรรมให้เป็นเชิงรูปธรรมที่สามารถวัดได้ เปรียบเทียบภายใต้ระบบสารสนเทศที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (สำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาพื้นฐาน. 2548: 44) ทั้งนี้การจัดทำตัวชี้วัดต้องพิจารณาคุณสมบัติของตัวชี้วัด ซึ่งจำแนกได้ 3 ลักษณะ ประกอบด้วย

1. จำแนกตามระดับ

1.1 ตัวชี้วัดกลุ่มปัจจัยในกระบวนการผลิต(Input Indicators) ที่แสดงถึงวิธีการดำเนินงาน เช่นจำนวนผู้สมัครเข้ารับการอบรม

1.2 กลุ่มตัวชี้วัดผลผลิต (Input Indicators) ที่แสดงถึงผลผลิตจากกระบวนการผลิต เช่น ผู้สมัครเข้ารับการฝึกอบรมที่จบหลักสูตร

2. จำแนกตามมาตรวัด

2.1 ตัวชี้วัดเชิงวัตถุวิสัย (Objective Indicators) ที่มีค่าตัวเลขทางคณิตศาสตร์และมีนัยทางสถิติ

2.2 ตัวชี้วัดเชิงอัตวิสัย (Subjective Indicators) เป็นข้อมูลแสดงเจตคติ ความคิดเห็น ความเชื่อ และความพึงพอใจ เช่น ความพึงพอใจที่มีต่อบริการในด้านต่างๆ ของเจ้าหน้าที่

3. จำแนกตามค่าตัวชี้วัด

3.1 ตัวชี้วัดเชิงบวก (Positive Indicators) ค่าที่ตัวเลขมีแนวโน้มในทางเพิ่มขึ้น แสดงถึงแนวโน้มในทางที่พึงประสงค์ เช่นอัตราเพิ่มขึ้นของผู้รับบริการสารสนเทศสูงขึ้น

3.2 ตัวชี้วัดเชิงลบ (Negative Indicators) ที่มีค่าตัวเลขมีแนวโน้มลดลง แสดงถึงแนวโน้มในทางที่พึงประสงค์ เช่น อัตราการร้องเรียนจากผู้ใช้บริการ

ค่าของตัวชี้วัดที่แสดงเป็นตัวเลข มี 6 ลักษณะ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาพื้นฐาน. 2548: 46) ดังนี้

1. ร้อยละ (Percentage) เช่น โรงเรียนหนึ่งมีนักเรียนชายคิดเป็นร้อยละ 60 ของนักเรียนหญิงทั้งหมด

2. อัตราส่วน (Ratio) เช่นโรงเรียนหนึ่งมีอัตราส่วนครูชายต่อครูหญิงในอัตราส่วน 2:1

3. สัดส่วน (Proportion) เช่นโรงเรียนแห่งหนึ่งมีนักเรียนที่สอบไม่ผ่านวิชาคณิตศาสตร์เป็นสัดส่วน 1:9 สอบไม่ผ่าน 1 คน

4. อัตรา (Rate) คืออัตราส่วนระหว่างตัวเลขจำนวนหนึ่งกับอีกจำนวนหนึ่งภายในระยะเวลาหนึ่ง เช่น อัตราสอบไม่ผ่านวิชาฟิสิกส์ของนักเรียน ม.4 ในโรงเรียนหนึ่งเท่ากับ 4.5 ต่อ นักเรียนทั้งหมด 100 คน หมายถึงนักเรียน ม.4 ที่เข้าสอบวิชาฟิสิกส์ทุก 100 คน จะสอบไม่ผ่าน 4.5 คน

5. จำนวน (Number) เช่น จำนวนโรงเรียน 8 โรงเรียน จำนวนครูจำนวนอาจารย์ที่เข้ารับการอบรมมี 45 คน

6. ค่าเฉลี่ย (Average or Mean) เช่น ผลการเรียนเฉลี่ยวิชาภาษาอังกฤษชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษาที่ 2547 ของโรงเรียนหนึ่งคิดเป็น 2.75

การวัดผลการดำเนินงาน เกณฑ์ที่ใช้การวัดผลการดำเนินงาน พิจารณาได้จาก

1. ปริมาณของผลผลิตและผลลัพธ์ที่เกิดจากการดำเนินงาน
2. คุณภาพของผลผลิตและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานซึ่งโดยทั่วไปมีมาตรฐานในการวัดคุณภาพที่ครอบคลุมถึงสิ่งดังต่อไปนี้
 - 2.1 ความถูกต้องแม่นยำ
 - 2.2 ความสมบูรณ์ทุกรูปแบบ
 - 2.3 ความสามารถในการเข้าถึง
 - 2.4 การคุ้มครองความเสี่ยง
 - 2.5 การปฏิบัติตามกฎหมาย
 - 2.6 การทำให้ผู้รับบริการ หรือลูกค้าพอใจ
3. ต้นทุน ได้แก่ ต้นทุนที่คาดหวัง ต้นทุนที่เป็นจริง ต้นทุนเฉลี่ย และต้นทุนส่วนเพิ่ม
4. เวลา ได้แก่ การนำเสนอผลงาน หรือการให้บริการในเวลาที่ตั้งกลงหรือกำหนดไว้ สิ่งที่ต้องชี้วัด วัดผล หรือเก็บรวบรวมข้อมูลตามตัวชี้วัดความสำเร็จที่กำหนดไว้มีดังนี้
5. การวัดผลผลิต (Output) เป็นการวัดผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจริง โดยเปรียบเทียบกับผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น หรือมาตรฐานผลผลิตเช่น นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์ประเมินตามหลักสูตรร้อยละ 87 จากที่ตั้งเป้าหมายไว้ร้อยละ 95
6. การวัดผลลัพธ์ (Outcome) เป็นการวัดผลที่เกิดจากการนำประโยชน์จากผลการผลิตไปใช้ว่าเกิดผลอย่างไร ซึ่งอาจมีทั้งผลกระทบ ผลข้างเคียง เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Output) ส่งผลให้นักเรียนสามารถเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น หรือประกอบอาชีพได้

วิเชียร เวลาดี. (2547: 46) เสนอแนะถึงการควบคุมและประเมินกลยุทธ์ไว้ดังนี้

1. การแต่งตั้งกรรมการติดตามและประเมินกลยุทธ์สถานศึกษา
2. กำหนดปฏิทินการประเมินกลยุทธ์สถานศึกษา
3. สร้างเครื่องมือในการประเมินกลยุทธ์ให้ครอบคลุมภารกิจ
4. ติดตามประเมินกลยุทธ์โดยใช้เครื่องมือที่สร้างขึ้นตามปฏิทินที่กำหนด
5. รายงานผลให้ครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน หน่วยงาน

ต้นสังกัดสาธารณสุขชนทราบ

6. ปรับปรุงแก้ไขกลยุทธ์สถานศึกษาที่บกพร่องให้มีคุณภาพมากขึ้น

5.3 กลยุทธ์ในการพัฒนาผู้เรียน

5.3.1 ความหมายของคำที่เกี่ยวข้องกับแผนกลยุทธ์

1. วิสัยทัศน์(Vision) หมายถึงภาพที่คาดหวังให้เกิดขึ้นในอนาคตโดยมีพื้นฐานอยู่บนความเป็นจริงในปัจจุบันหรือเป็นข้อความแสดงภาพที่หน่วยงานอยากจะเป็นในช่วง 4-5 ปี ข้างหน้าและเกิดจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและการวิเคราะห์ศักยภาพของหน่วยงาน ซึ่งมีข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพสนับสนุนการวิเคราะห์หรือจินตนาการเกี่ยวกับอนาคต

ของหน่วยงานที่ต้องการจะมุ่งไปภายในช่วงเวลาในอนาคตที่กำหนดไว้หรือสิ่งที่อยากให้นักเรียนเป็นใน 3-5 ปีข้างหน้า (หลักการเขียน : หน่วยงานอยากจะเป็นอะไรโดยการทำอะไรด้วยคุณภาพอย่างไร)

2. พันธกิจ(Mission) หมายถึงกรอบขอบเขตการดำเนินงานของหน่วยงานหรือขอบเขตภารกิจบทบาทหน้าที่ทั้งที่เป็นไปตามกฎหมายระเบียบและข้อกำหนดต่างๆรวมทั้งที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการทั้งนี้เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์หรือข้อความระบุหน้าที่ความรับผิดชอบหรือบทบาทซึ่งกำหนดจะทำในช่วง4-5ปีข้างหน้าที่สุดคล้องกับกฎหมายการจัดตั้งหน่วยงาน(หลักการเขียน:หน่วยงานมีหน้าที่ต้องทำอะไรตามภารกิจที่ได้กำหนด/บัญญัติขึ้นและสอดคล้องกับวิสัยทัศน์)

3. ประเด็นกลยุทธ์(Strategic Issue) หมายถึงประเด็นหลักต้องคำนึงถึงถึงต้องพัฒนาต้องมุ่งเน้นหรือประเด็นหลักในการพัฒนาหรือประเด็นหลักที่หน่วยงานจะดำเนินการให้บรรลุวิสัยทัศน์ (หลักการเขียน : ต้องทำอะไรเน้นที่จุดไหนมีความโดดเด่นจากคนอื่นอย่างไร)

4. เป้าประสงค์(Goal) หมายถึงสิ่งที่หน่วยงานต้องการบรรลุหรือเป้าหมายที่ต้องการบรรลุในแต่ละประเด็นยุทธศาสตร์ (หลักการเขียน : ใครได้อะไรด้วยคุณภาพอย่างไร)

5. ตัวชี้วัด(KeyPerformance Indicator) หมายถึงสิ่งที่จะเป็นตัวบอกว่าหน่วยงานสามารถบรรลุเป้าประสงค์หรือไม่

6. เป้าหมาย(Target) หมายถึงตัวเลขหรือค่าของตัวชี้วัดที่จะต้องไปให้ถึง 4

7. กลยุทธ์(Strategy) หมายถึงสิ่งที่หน่วยงานจะกระทำ/ต้องกระทำเพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์หรือแนวทางมาตรการหรือวิธีดำเนินงานสำคัญอันถือว่าเป็นกุญแจสำคัญต่อการบรรลุตามวัตถุประสงค์รวมทั้งเป็นเงื่อนไขในการมอบหมายผู้รับผิดชอบในการดำเนินการหรือแนวปฏิบัติที่ยึดเป็นกรอบสำหรับการคัดเลือกแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมต่างๆที่จะดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และจุดหมายที่องค์กรกำหนดขึ้น(หลักการเขียน:ทำอะไรเพื่ออะไรด้วยวิธีการอย่างไร)

5.3.2 การวางแผนกลยุทธ์เพื่อพัฒนาผู้เรียนหมายถึงการกำหนดทิศทางภารกิจการดำเนินงานการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนในชั้นเรียนให้ชัดเจนนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม

5.3.3 ขั้นตอนการจัดทำแผนกลยุทธ์เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

1. วิเคราะห์บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2.วิเคราะห์สภาพปัญหาและสาเหตุของการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนเช่น การวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคลการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

3. กำหนดทิศทางภารกิจเป้าหมายวัตถุประสงค์กิจกรรมการดำเนินงานตัวชี้วัดความสำเร็จตามสภาพปัญหาและสาเหตุของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน

4. จัดทำแผนกลยุทธ์การจัดทำแผนกลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยมีองค์ประกอบดังนี้

- 4.1 ชื่อโครงการ/กิจกรรม
- 4.2 วัตถุประสงค์
- 4.3 เป้าหมาย
- 4.4 กิจกรรม/วิธีดำเนินการ
- 4.5 ตัวชี้วัดความสำเร็จ
- 4.6 ระยะเวลา
- 4.7 งบประมาณ
- 4.8 ผู้รับผิดชอบ

5.3.4 ประโยชน์ของการจัดทำแผนกลยุทธ์เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

1. ครูผู้สอนมีข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล
2. ครูผู้สอนมีวิธีการ/เทคนิคการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนที่เป็นกระบวนการขั้นตอนที่ชัดเจนมีเหตุผลและมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาของผู้เรียนที่แท้จริง
3. ผู้บริหารมีแนวทางในการบริหารจัดการการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ

4. เป็นการกระตุ้นให้ผู้บริหารครูผู้สอนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตระหนักถึงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตลอดจนได้ทราบถึงทิศทางการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ

5. ผู้เรียนได้รับการพัฒนาตามศักยภาพ

5.3.5 การประเมินกลยุทธ์เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

แมคมิลแลนด์และชูมาร์เคอร์. (McMillan; & Schumacher.1997: 545-546). เสนอการประเมินรูปแบบที่มีประสิทธิภาพประกอบด้วย4ด้านดังต่อไปนี้

1. การประเมินด้านความถูกต้อง (Accuracy Standard) เป็นมาตรฐานเกี่ยวกับลักษณะของการปฏิบัติที่กำหนดคุณค่ากำหนดวิธีการที่ใช้ในการประเมินต้องมีความถูกต้องโดยผู้ให้ข้อมูลเชื่อถือได้ต้องสามารถวัดในสิ่งที่ต้องการวัดได้จริงและมีความคงเส้นคงวาแหล่งผู้ให้ข้อมูลต้องมีความเชื่อถือได้โดยให้ข้อมูลตามความเป็นจริงต้องใช้วิธีการวิเคราะห์และนำเสนอผลการประเมินที่ถูกต้องไม่ลำเอียงมีความเป็นปรนัยซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ11ประการดังนี้

1.1 การระบุวัตถุประสงค์ (Objective Identification) เพื่อให้แผนงานมีการบ่งชี้อย่างชัดเจนควรมีการระบุวัตถุประสงค์ของสิ่งที่ต้องการประเมินไว้อย่างชัดเจน

1.2 การวิเคราะห์บริบท (Context Analysis) บริบทที่อาจมีอิทธิพลต่อสิ่งที่ต้องการประเมินจะต้องได้รับการตรวจสอบว่ามีรายละเอียดเพียงพอ

1.3 การบรรยายเป้าหมายและวิธีดำเนินการ (Described Purposed and Procedures) เพื่อความสะดวกและความชัดเจนต่อการกำกับติดตามควรมีการบรรยายเป้าหมายและกระบวนการของการประเมินไว้

1.4 แหล่งสารสนเทศที่มีความเชื่อถือได้ (Defensible Information Sources) ควรบรรยายด้วยรายละเอียดที่เพียงพอของแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการประเมิน

1.5 การวัดที่มีความตรง (Valid Measurement) เลือกใช้กระบวนการรวบรวมสารสนเทศที่มีความตรงโดยสามารถวัดสิ่งที่ได้รับการประเมินได้

1.6 การวัดที่มีความเที่ยง (Reliable Measurement) พัฒนาและเลือกใช้สารสนเทศที่ได้รับความเชื่อถือและมีความเที่ยงที่เพียงพอ

1.7 สารสนเทศที่เป็นระบบ (Systematic Information) การรวบรวมประเมินผลและรายงานสารสนเทศในการประเมินผลนั้นต้องผ่านการตรวจสอบอย่างเป็นระบบ

1.8 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Analysis of Quantitative Information) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณที่ใช้ในการประเมินอย่างมีระบบเหมาะสมเพื่อให้ผลการประเมินมีความเชื่อถือ

1.9 การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (Analysis of Qualitative Information) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ใช้ในการประเมินอย่างมีระบบเหมาะสมเพื่อให้ผลการประเมินมีความเชื่อถือ

1.10 การสรุปผลอย่างสมเหตุสมผล (Justified Conclusions) การประเมินควรมีการสรุปผลที่สมเหตุสมผลเพื่อให้ผู้นำไปใช้เข้าใจการสรุปผล

1.11 รายงานที่ชัดเจนเป็นปรนัย (Impartial or Objective Reporting) ควรป้องกันมิให้เกิดความเข้าใจผิดหรือเกิดความคลาดเคลื่อนในรายงานการประเมินผลอันเนื่องมาจากความรู้สึกส่วนตัวหรือความลำเอียงในส่วนใด ๆ ของการประเมินเพื่อให้รายงานการประเมินสะท้อนถึงข้อค้นพบด้วยความยุติธรรม

2. การประเมินด้านความเหมาะสม (Propriety Standard) เป็นการดำเนินการให้เป็นไปตามข้อบังคับจริยธรรมกฎหมายและค่านึงถึงสวัสดิการของผู้เกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบจากการประเมินผลมาตรฐานเหล่านี้คือข้อตกลงที่เป็นทางการและข้อขัดแย้งที่น่าสนใจซึ่งเปิดเผยและสาธารณะมีสิทธิรับรู้ได้ตามสิทธิมนุษยชนและควรมีการรายงานด้วยความยุติธรรมประกอบด้วยองค์ประกอบ8ประการดังนี้

2.1 มีเกณฑ์การประเมินที่เป็นทางการ (Formal Obligation)

2.2 ในกระบวนการตรวจสอบสามารถดำเนินการแก้ปัญหาความขัดแย้งได้อย่างโปร่งใสและเป็นธรรม (Conflict of interest)

2.3 เปิดเผยผลการรายงานทั้งหมดอย่างตรงไปตรงมา (Full and Frank Disclosure)

2.4 เปิดเผยผลการตรวจสอบสู่สาธารณะ (Public's Right to know)

2.5 ค่านึงถึงสิทธิมนุษยชน (Right of Human Subject)

2.6 ค่านึงถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Human Interactions)

2.7 รายงานการตรวจสอบดำเนินการอย่างเป็นธรรมและมีความสมบูรณ์ของการประเมิน (Balanced Reporting) ควรมีการนำเสนอจุดเด่นและจุดด้อยเพื่อการพัฒนาไว้

2.8 มีความรับผิดชอบทางการเงิน (fiscal Responsibility) ผู้ประเมินจะต้องระบุค่าใช้จ่ายและการจัดสรรทรัพยากรที่ใช้ในการประเมินซึ่งสะท้อนถึงกระบวนการที่ตรวจสอบได้อันเป็นการแสดงถึงความรับผิดชอบเชิงจริยธรรม

3. การประเมินด้านประโยชน์ (Utility Standards) มุ่งเน้นในด้านการประเมินที่ต้องให้ข้อมูลตามที่ผู้ใช้ผลการประเมินต้องการและนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาปรับปรุงการดำเนินการได้มาตรฐานด้านความมีประโยชน์ในการพัฒนาปรับปรุงการดำเนินการได้ประกอบด้วย 8 ประการดังนี้

3.1 การระบุผู้นำไปใช้ (Audience Identification) ในการประเมินผลมีความจำเป็นที่จะต้องรับฟังข้อมูลจากผู้นำไปใช้และควรระบุให้ชัดเจนถึงความต้องการของผู้นำไปใช้โดยตรงนั้นๆ ผู้ใช้ผลการประเมินหรือผู้ที่ให้นำผลการประเมินไปใช้เป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้เกี่ยวข้องจะต้องได้รับการระบุไว้หรือได้รับการกำหนดไว้เพื่อให้สามารถบ่งชี้ความต้องการของผู้ใช้ผลการประเมินได้ นั่นคือการประเมินต้องระบุผู้เกี่ยวข้องกับการประเมินได้ครบถ้วนเพื่อให้ผู้ประเมินได้ประโยชน์ที่สมบูรณ์

3.2 ความเชื่อถือได้ของผู้ประเมินผล (Evaluator Credibility) ผู้ที่ดำเนินการประเมินผลต้องเป็นผู้ที่ได้รับการไว้วางใจ (Trustworthy) เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่ยอมรับควรเป็นผู้ที่มีประสบการณ์และมีความรู้ความสามารถ

3.3 ขอบเขตและการเลือกสารสนเทศ (Information Scope and Selection) การเลือกสารสนเทศควรระบุคำถามเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการประเมินและควรตอบสนองต่อความต้องการของผู้นำไปใช้

3.4 การตีความหมายที่มีคุณค่า (Valuation Interpretation) กระบวนการต่างๆ และหลักการเหตุผลที่นำมาใช้ตีความหมายของการประเมินควรอธิบายด้วยความระมัดระวังเชื่อถือได้เพื่อนำไปสู่คุณค่าของการประเมิน

3.5 ความชัดเจนของการรายงาน (Report Clarity) ควรมีการอธิบายอย่างชัดเจนถึงวัตถุประสงค์การประเมินบริบทของสิ่งที่ประเมินวิธีการดำเนินการและผลการประเมินที่ได้ในรายการประเมินที่แสดงไว้

3.6 ความทันเวลาของรายงาน (Report Timeliness) รายงานการประเมินควรแสดงข้อค้นพบอย่างทันต่อเหตุการณ์

3.7 การเผยแพร่รายงาน (Report Dissemination) การประเมินควรเผยแพร่ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างทันเวลา

3.8 ผลกระทบของการประเมิน (Evaluation Impact) ควรแสดงแผนดำเนินการและรายงานอย่างต่อเนื่องในการประเมินเพื่อที่จะตอบสนองความต้องการทางความคิดของผู้ใช้ผลการประเมิน

4. การประเมินด้านความเป็นไปได้ (Feasibility Standard) การประเมินผลจะต้องเป็นจริง ประหยัดและมีข้อความที่เหมาะสมสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงซึ่งมีองค์ประกอบ3ประการดังนี้

4.1 มีวิธีการเป็นไปในทางปฏิบัติ (Practical Procedure) กระบวนการประเมิน จะต้องมีความเป็นไปได้ในการดำเนินการและได้รับสารสนเทศที่เพียงพอ

4.2 มีความเป็นไปได้ทางการเมือง (Political Viability) ควรได้รับการวางแผนและมีการดำเนินการที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของกลุ่มต่างๆที่เกี่ยวข้องในองค์กรในการประเมินเพื่อให้เกิดความร่วมมือในองค์กร

4.3 มีประสิทธิผลทางต้นทุน (Cost Effectiveness) การประเมินควรมีประสิทธิผล คุ่มค่ากับค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น

สุวิมลศิริกานันท์. (2551: 80–83) กล่าวว่ามาตรฐานการประเมินเป็นเครื่องมือใช้ในการ ประเมินแผนงานและโครงการองค์การประกอบด้วย4มาตรฐานย่อยคือ

1) มาตรฐานการนำไปใช้ประโยชน์ประกอบด้วยมาตรฐานที่กล่าวถึงเงื่อนไขการประเมิน การที่นำไปใช้ประโยชน์เป็นแนวทางที่บอกถึงประเด็นที่เกี่ยวกับความต้องการของผู้ใช้ผลการ ประเมินความน่าเชื่อถือของผู้ประเมินขอบเขตและการเลือกใช้ข้อมูลความชัดเจนของการแปลผล ความชัดเจนของการเขียนรายงานการเผยแพร่รายงานการรายงานผลการประเมินผลตามระยะเวลา ที่กำหนดและผลกระทบจากการประเมิน

2) มาตรฐานความเป็นไปได้ประกอบด้วยมาตรฐานเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการที่จะ ดำเนินโครงการประเมินเป็นการพิจารณานับตั้งแต่เทคนิควิธีการที่ใช้ไปจนถึงค่าใช้จ่ายในการ ประเมินประกอบด้วยประเด็นเกี่ยวกับกระบวนการเทคนิคที่ใช้ในการปฏิบัติบรรยากาศการเมืองใน องค์กรประสิทธิภาพด้านค่าใช้จ่าย

3) มาตรฐานความเหมาะสมประกอบด้วยมาตรฐานเกี่ยวกับด้านความเหมาะสมเนื่องจาก ผลการประเมินมีผลต่อโครงการและแผนงานที่จะนำลงไปสู่ภาคปฏิบัติให้มีความเหมาะสมกับสภาพ ความต้องการของบุคคลในองค์กร

4) มาตรฐานความถูกต้องประกอบด้วยมาตรฐานเกี่ยวกับความถูกต้องเป็นการกล่าวถึง วิธีการประเมินในแต่ละขั้นตอนที่จะทำให้มั่นใจว่าการประเมินมีความแม่นยำถูกต้องประกอบด้วย ประเด็นเกี่ยวกับการอธิบายถึงสิ่งที่ถูกประเมินการวิเคราะห์บริบทการอธิบายวัตถุประสงค์และ วิธีดำเนินการอธิบายแหล่งข้อมูลคือความตรงของการวัดความเที่ยงของการจัดการเก็บข้อมูลอย่าง เป็นระบบการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพการสรุปผลอย่างมีหลักการ ความชัดเจนในการรายงานผล

สรุปได้ว่า กลยุทธ์ในการพัฒนาผู้เรียนต้องดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน ตั้งแต่การสร้าง วิสัยทัศน์ กำหนดวัตถุประสงค์ กลยุทธ์หลัก กลยุทธ์รอง มีการนำกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ โดยจัดทำเป็น โครงการ/กิจกรรม และมีการประเมินด้วยความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้ และมีประโยชน์

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 งานวิจัยในประเทศ

กันทิมา กัลยาวิมลพงศ์. (2555) ได้ศึกษาเรื่องผลของการจัดกิจกรรมทักษะชีวิต โดยทฤษฎีการเรียนรู้ จากประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างการตัดสินใจและแก้ปัญหาของเด็กต่างด้าวโดยมีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อพัฒนากิจกรรมทักษะชีวิตโดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพสำหรับเด็กต่างด้าว 2) เพื่อวิเคราะห์ผลการกิจกรรมทักษะชีวิตโดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพสำหรับเด็กต่างด้าว โดยกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1) เจ้าหน้าที่ของศูนย์การเรียนรู้ในมูลนิธิรักไทย จำนวน 5 คน 2) เด็กต่างด้าวในศูนย์การเรียนรู้ของมูลนิธิรักไทย จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 6 ชนิด คือ 1) แบบสอบถามความต้องการสำหรับเจ้าหน้าที่ 2) แบบสอบถามความต้องการสำหรับเด็กต่างด้าว 3) แผนกิจกรรม 4) แบบวัดความรู้ ทักษะ และเจตคติในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา 5) แบบสอบถามปัญหา ข้อเสนอแนะ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดกิจกรรม และ 6) แบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลการวิจัยพบว่า 1) แผนกิจกรรมทักษะชีวิตโดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาสำหรับเด็กต่างด้าว มีขั้นตอนดังนี้ (1) การสร้างและกระตุ้นประสบการณ์ (2) การค้นหาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ (3) การเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ (4) การสรุปสร้างความรู้ใหม่ และ (5) การนำไปประยุกต์ใช้ 2) ผลการกิจกรรมทักษะชีวิตโดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาสำหรับเด็กต่างด้าว พบว่าในด้านความรู้ในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาเด็กต่างด้าวส่วนใหญ่มีคะแนนมากกว่าร้อยละ 80 ด้านทักษะในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาอยู่ในระดับมาก (mean= 4.44, S.D. = 0.30) และด้านเจตคติในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุด (mean= 4.91, S.D. = 0.12)

ปณิธาน วรรณวัลย์. (2547) ได้ศึกษาเรื่องการจัดทำแผนการวางแผนกลยุทธ์โรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี พบว่าผู้บริหาร หัวหน้าแผนงานดำเนินการวางแผนกลยุทธ์โรงเรียนมัธยมศึกษาทั้งในภาพรวมและรายด้าน มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าผู้บริหาร หัวหน้าแผนงานมีการวางแผนกลยุทธ์ด้านการวางทิศทางของโรงเรียน (วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย) มากที่สุด รองลงมาคือการติดตาม ประเมินผลดำเนินการกำหนดกลยุทธ์ของโรงเรียน สถานภาพของโรงเรียน และการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมตามลำดับ นอกจากนี้ผู้บริหาร หัวหน้าแผนงาน ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีการดำเนินการวางแผนกลยุทธ์โรงเรียนไม่ต่างกัน และผู้บริหาร หัวหน้าแผนงาน ที่ขนาดโรงเรียนแตกต่างกัน มีการดำเนินการวางแผนกลยุทธ์ไม่ต่างกัน

สุวดี อุปปินใจ. (2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนากลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่สูงภาคเหนือ โดยมีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และอุปสรรค การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่สูงภาคเหนือ และ 2. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน วิธีเก็บข้อมูลกระทำโดยศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และอุปสรรคของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการสังเกต และสัมภาษณ์ผู้มีส่วนร่วมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานภาคเหนือ 2 แห่ง ส่วนการพัฒนากลยุทธ์ดำเนินการโดยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis และ SWOT Matrix ตรวจสอบและประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ด้วยแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่สูงภาคเหนือ ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์หลัก คือ 1. สร้างสมัชชาการศึกษาของชุมชน 2. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างเครือข่ายระดมทุนและทรัพยากรเพื่อพัฒนาการศึกษา 3. พัฒนาภาวะผู้นำในการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชน 4. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

อารีรัสมิ์วัฒนทองผิว.(2553) ได้ศึกษาวิจัยในหัวข้อการพัฒนากลยุทธ์การบริหารความขัดแย้งสำหรับสถานศึกษาของรัฐ วัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ 1. ศึกษาวิเคราะห์สภาพความขัดแย้งและวิธีบริหารความขัดแย้งในสถานศึกษาของรัฐ 2. พัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาของรัฐ และ 3. ประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์การบริหารความขัดแย้งสำหรับสถานศึกษาของรัฐ การดำเนินการวิจัย มี 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1. กำหนดกรอบแนวการวิจัย 2. ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 240 คน เกี่ยวกับสภาพความขัดแย้งในสถานศึกษา และวิธีบริหารความขัดแย้ง 3. ยกร่างกลยุทธ์การบริหารความขัดแย้งสำหรับสถานศึกษาของรัฐด้วยวิธีวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) และ TOWS Matrix 4. พัฒนากลยุทธ์การบริหารความขัดแย้งสำหรับสถานศึกษาของรัฐโดยเทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) 5. ตรวจสอบความเหมาะสมของกลยุทธ์ โดยสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และ 6. ปรับปรุงและนำเสนอกลยุทธ์การบริหารความขัดแย้งสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐ ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาของรัฐ ส่วนใหญ่เป็นความขัดแย้งตามสายบังคับบัญชา โดยสาเหตุเกิดจากความแตกต่างในส่วนบุคคล ทั้งด้านความคิด ทัศนคติ และประสบการณ์ 2. การบริหารความขัดแย้งในสถานศึกษาที่พบมากที่สุด คือ การประนีประนอม เทคนิคที่ใช้คือการยืดความเสมอภาค ความยุติธรรม และการกระจายความเป็นธรรม 3. กลยุทธ์บริหารความขัดแย้งสำหรับสถานศึกษาของรัฐ ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์หลัก คือ (1) กลยุทธ์พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา (2) พัฒนาสมรรถนะครูและบุคลากรทางการศึกษาสู่มืออาชีพ (3) กลยุทธ์การเสริมสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานและการสร้างขวัญกำลังใจ และ (4) กลยุทธ์สร้างระบบบริหารจัดการสถานศึกษาที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล และ 4. ผลการประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์ อยู่ในระดับมากและมากที่สุด

เดสส์ และมิลเลอร์ (Dess; & Miller.1993: 1) ได้ศึกษากระบวนการสร้างกลยุทธ์ของการศึกษาพบว่าการสร้างกลยุทธ์ประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ แบ่งออกเป็น เป้าหมายเชิงกลยุทธ์ ซึ่งเป็นการกำหนดทิศทางองค์กร ได้แก่ วิสัยทัศน์ และพันธกิจ และการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) รวมถึงการทำ TOWS Matrix และการสร้างแผนที่กลยุทธ์ (Strategy Map)

2. การสร้างกลยุทธ์ (Strategy Formulation) เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ระยะยาว และการตรวจสอบกลยุทธ์เพื่อการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมต่อไปผลจากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนากลยุทธ์ พบว่ามีขั้นตอนดังต่อไปนี้ คือ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) การวิเคราะห์ TOWS Analysis (หรือ SWOTMatrix Analysis) การจัดทำแผนที่กลยุทธ์ การกำหนดทิศทางองค์กร และ 3. การตรวจสอบความเหมาะสมของกลยุทธ์

จุฬาลักษณ์ โสระพันธ์. (2551) ศึกษาการใช้รูปแบบเป้าหมายชีวิตที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียน โดยรูปแบบเป้าหมายทักษะชีวิต เกิดจากปัจจัยภายในตัวนักเรียน และปัจจัยภายนอกตัวนักเรียน ซึ่งเป็นวิเคราะห์โมเดลเชิงสาเหตุของรูปแบบเป้าหมายทักษะชีวิต โดยปัจจัยภายนอกตัวนักเรียนส่งผลต่อคุณภาพนักเรียน รองลงมาคือ ปัจจัยภายในตัวนักเรียน และตัวแปรการใช้รูปแบบเป้าหมายทักษะชีวิตตามลำดับ ส่วนการใช้รูปแบบเป้าหมายทักษะชีวิตมีปัจจัยภายนอกตัวนักเรียนส่งผลมากกว่าปัจจัยภายในตัวนักเรียน การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถาม ซึ่งเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ

ระเบียบ เพราะผั๊กแ่วน. (2551) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดทักษะชีวิต ซึ่งทักษะชีวิตประกอบด้วย ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย โดยปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมส่งผลถึงการมีทักษะชีวิตมากกว่าปัจจัยส่วนบุคคล รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ

จตุพร เจ้าทรัพย์.(2555) ศึกษาโมเดลเชิงสาเหตุและผลของทักษะชีวิตของนักเรียนอาชีวศึกษา โดยทักษะชีวิตจะส่งผลให้เกิดคุณภาพของนักเรียน ซึ่งทักษะชีวิตเกิดจากรูปแบบการเรียนรู้ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เจตคติต่อตนเองและการเรียน พื้นฐานครอบครัว และสัมพันธภาพทางสังคม เมื่อตรวจสอบโมเดลเชิงสาเหตุและผล พบว่า สัมพันธภาพทางสังคมมีผลสูงสุดที่ทำให้เกิดทักษะชีวิตรองลงมาคือ เจตคติต่อตนเองและการเรียน พื้นฐานครอบครัว และรูปแบบการเรียนรู้ตามลำดับ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ

พุดตาน ศรีเมฆ. (2541) ได้ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดเพชรบูรณ์ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดเพชรบูรณ์ 2. ศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดเพชรบูรณ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2540 จังหวัดเพชรบูรณ์ กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) จำนวน 620 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม การ

วิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าไค-สแควร์ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1. ปัจจัยส่วนบุคคลเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมาก คือ ความถนัด ความสนใจ ความต้องการ ความก้าวหน้าในอาชีพและความมั่นคงของอาชีพ ปัจจัยบุคคลที่เกี่ยวข้องมีความสำคัญปานกลาง คือ ครู อาจารย์ บิดา มารดา และญาติพี่น้อง และปัจจัยข้อมูลข่าวสารมีความสำคัญปานกลางเช่นกัน คือ หนังสือพิมพ์ วารสาร จุลสาร แผ่นพับ หนังสือ ป้ายโฆษณา โทรทัศน์ วิทยุ ภาพยนตร์ และหอกระจายข่าว 2. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ การเลือกอาชีพของนักเรียนกับอาชีพและระดับการศึกษาของบิดา มารดา ไม่มีความสัมพันธ์กัน การเลือกอาชีพของนักเรียนกับรายได้ของบิดา มารดา มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 การเลือกอาชีพของนักเรียนกับปัจจัยส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การเลือกอาชีพของนักเรียนกับปัจจัยบุคคลที่เกี่ยวข้องมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และการเลือกอาชีพของนักเรียนกับปัจจัยข้อมูลข่าวสารไม่มีความสัมพันธ์กัน

สุมา ชัยลักษณะานนท์. (2541) ได้ศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับค่านิยม ในการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุดรดิตถ์ การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมในการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุดรดิตถ์ ผลการศึกษาปรากฏดังนี้ 1. ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับค่านิยมในการเลือกอาชีพของนักเรียน 1.1 ตัวแปรเพศ มีความสัมพันธ์กับค่านิยมในการเลือกอาชีพด้านรายได้ ด้านเกียรติยศชื่อเสียง และความก้าวหน้า ด้านความมั่นคงปลอดภัย ด้านบริการสังคม และค่านิยมในการเลือกอาชีพโดยรวมทุกด้าน ตัวแปรการอบรมเลี้ยงดูมีความสัมพันธ์กับค่านิยมในการเลือกอาชีพ ด้านรายได้ ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านความคิดอิสระ ด้านความมีอำนาจและการเป็นผู้นำ ด้านเกียรติยศชื่อเสียง และความก้าวหน้า ด้านสภาพแวดล้อมที่ดี ด้านความมั่นคงปลอดภัย ด้านบริการสังคม และค่านิยมในการเลือกอาชีพโดยรวมทุกด้าน ตัวแปรอาชีพของบิดา มารดา มีความสัมพันธ์กับค่านิยมในการเลือกอาชีพ ด้านความมีอิสระ ด้านความมีอำนาจและการเป็นผู้นำ ด้านเกียรติยศชื่อเสียงและความก้าวหน้า ด้านสภาพแวดล้อมที่ดี และค่านิยมในการเลือกอาชีพโดยรวมทุกด้าน ตัวแปรความคาดหวังของบิดา มารดา มีความสัมพันธ์กับค่านิยมในการเลือกอาชีพด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านความมีอิสระ ด้านความมีอำนาจและการเป็นผู้นำ ด้านความมั่นคงปลอดภัย และค่านิยมในการเลือกอาชีพโดยรวมทุกด้าน ตัวแปรการรับรู้ข่าวสารด้านอาชีพมีความสัมพันธ์กับค่านิยมในการเลือกอาชีพ ด้านรายได้ ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านความมีอำนาจและการเป็นผู้นำ ด้านเกียรติยศชื่อเสียงและความก้าวหน้า ด้านสภาพแวดล้อมที่ดีและด้านบริการสังคม ตัวแปรที่ส่งผลต่อค่านิยมในการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีดังนี้ 1.ด้านรายได้ของนักเรียน 2. ด้านความคิดสร้างสรรค์ 3. ด้านความมีอิสระของนักเรียน 4. ด้านความมีอำนาจและการเป็นผู้นำ 5. ด้านเกียรติยศชื่อเสียงและความก้าวหน้า 6. ด้านสภาพแวดล้อมที่ดี 7. ด้านความมั่นคงปลอดภัย 8. ด้านบริการสังคม และ 9. อาชีพโดยรวมทุกด้านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้แก่ เพศ การรับรู้ข่าวสารด้านอาชีพ การอบรมเลี้ยงดู ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อาชีพของบิดา มารดา การศึกษาของบิดา มารดา และ

เขตที่อยู่อาศัยของนักเรียน สามารถร่วมกันอภิปรายความแปรปรวนของค่านิยมในการเลือกอาชีพของนักเรียนได้

อรนุช ชูริสังข์. (2542) ศึกษาเรื่องอิทธิพลของปัจจัยทางครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดูที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาผลของเพศ รายได้ของครอบครัว การศึกษาของบิดา มารดา และการอบรมเลี้ยงดูที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผลการศึกษาพบว่านักเรียนชายและนักเรียนหญิง มีคะแนนเฉลี่ยการตัดสินใจเลือกอาชีพที่ไม่แตกต่างกัน นักเรียนที่ครอบครัว มีรายได้สูง มีคะแนนเฉลี่ยการตัดสินใจเลือกอาชีพสูงที่สุดและสูงกว่านักเรียนที่ครอบครัวมีรายได้ปานกลางและต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนที่บิดามีการศึกษาสูง มีคะแนนเฉลี่ยการตัดสินใจเลือกอาชีพสูงที่สุดและสูงกว่านักเรียนที่บิดามีการศึกษาปานกลางและต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนที่มารดามีการศึกษาปานกลางและต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีคะแนนเฉลี่ยการตัดสินใจเลือกอาชีพสูงที่สุดและสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม แบบให้ความคุ้มครอง และแบบปล่อยปละละเลยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วโรชา คล้ายแจ่ม.(2522) ได้ทำการวิจัยกึ่งทดลอง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการเรียนการสอนโดยใช้ ทักษะชีวิตด้านการตัดสินใจและการแก้ปัญหา ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องเพศศึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องเพศศึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างกลุ่มที่เรียนโดยการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทักษะชีวิตด้านการตัดสินใจและการแก้ปัญหากับกลุ่มที่เรียน โดยการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีปกติ กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนสันติราษฎร์วิทยาลัย จังหวัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง แบ่งเป็นกลุ่มทดลองที่เรียนโดยใช้ทักษะชีวิตด้านการตัดสินใจและการแก้ปัญหา จำนวน 35 คน และกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยวิธีปกติ จำนวน 35 คน สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทักษะชีวิตด้านการตัดสินใจและการแก้ปัญหา จำนวน 6 แผน แบบทดสอบความรู้เรื่องเพศศึกษาที่มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.89 ค่าความยากง่ายอยู่ในช่วง 0.21-0.79 และค่าอำนาจจำแนกอยู่ในช่วง 0.24-0.67 แบบสอบถามเจตคติเรื่องเพศศึกษาที่มีค่าความเที่ยง เท่ากับ 0.72 และแบบวัดทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหาเรื่องเพศศึกษาที่มีค่าความเที่ยง เท่ากับ 0.75 ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสอนกลุ่มทดลองด้วยตนเอง ส่วนกลุ่มควบคุมให้ครูประจำวิชาเป็นผู้สอนตามปกติ มีการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทั้งสองกลุ่มก่อนและหลังการทดลอง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบความแตกต่างด้วยค่าที่ (t-test) ผลการวิจัยสรุปผลดังนี้ 1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องเพศศึกษาก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยใช้ทักษะชีวิต ด้านการตัดสินใจและการแก้ปัญหา หลังการเรียนมีคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้และด้านเจตคติสูงขึ้น และเมื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องเพศศึกษาก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้ทักษะชีวิตด้านการตัดสินใจและการแก้ปัญหา ก็พบว่า คะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ และ

ด้านเจตคติมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .052. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องเพศศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยใช้ทักษะชีวิตด้านการตัดสินใจ และการแก้ปัญหา และการแก้ปัญหากับนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีปกติพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านความรู้ ด้านเจตคติ และด้านการตัดสินใจ และการแก้ปัญหากับนักเรียนที่เรียนโดยใช้ทักษะชีวิตด้านการตัดสินใจและการแก้ปัญหา หลังการทดลองมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีปกติ และเมื่อนำมาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องเพศศึกษาของนักเรียน ที่เรียนโดยใช้ทักษะชีวิตด้านการตัดสินใจและการแก้ปัญหากับนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีปกติก็พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านความรู้ ด้านเจตคติ และด้านการใช้ทักษะชีวิตด้านการตัดสินใจและการแก้ปัญหา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล. (2554) ได้ศึกษาลักษณะของการบริหารจัดการสถานศึกษาตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพ พบว่าวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพและลักษณะของการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพ 2) เพื่อกำหนด กลยุทธ์ทางเลือกการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและแนวคิดการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพ และ 3) เพื่อประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์ทางเลือก ระเบียบวิธีการวิจัยที่ใช้เป็นแบบพหุกรณีศึกษาด้วยวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่ดี 8 แห่ง จากนั้นกำหนดและประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์ด้วยการสนทนากลุ่มจากผู้เชี่ยวชาญ 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้บริหารและครู จำนวน 7 คน และ 2) กลุ่มนักวิชาการด้านการจัดการศึกษา จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือคู่มือการจัดเก็บข้อมูลภาคสนามและการสนทนากลุ่มด้วยกระบวนการจัดการความรู้ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัยผลการวิจัยมีดังนี้ 1. ผู้บริหารมีการบริหารจัดการสถานศึกษาโดย 1) มีการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่แนวคิดและแนวปฏิบัติของสถานศึกษา 2) พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยเน้นการศึกษาเพื่ออาชีพ 3) ใช้บริบทวิถีชุมชนท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้ 4) สร้างและใช้แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน 5) สร้างวัฒนธรรมองค์กรในการทำงานร่วมกัน 6) ประสานความร่วมมือกับองค์กรภายนอก ครูมีการจัดการเรียนรู้โดย 1) ใช้โครงการ/กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 2) เน้นการฝึกปฏิบัติจริง 3) บูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในแผนการจัดการเรียนรู้ 4) ใช้ประสบการณ์/ทักษะในการถ่ายทอดความรู้ ความสำเร็จที่ปรากฏขึ้นกับนักเรียน คือ 1) มีพื้นฐานทักษะชีวิตและทักษะอาชีพในท้องถิ่น/ชุมชน 2) ตระหนักในคุณค่าวิถีชีวิตท้องถิ่นของตนเอง 3) ช่วยเหลือครอบครัว เพราะมีรายได้ระหว่างเรียน นอกจากนี้ผู้บริหาร ครู และนักเรียนมีความเข้าใจ รู้คุณค่า ปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ลักษณะการบริหารจัดการสถานศึกษา ให้มีความสำคัญกับ 1) การกำหนดวิสัยทัศน์และนโยบาย 2) การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ 3) การพัฒนาและการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ 4) การใช้ค่าย/กิจกรรม/โครงการพัฒนาผู้เรียน 5) การเชื่อมโยงบริบทวิถีชุมชนท้องถิ่น 6) การใช้แหล่งเรียนรู้และสภาพแวดล้อมในโรงเรียน 7) การสร้างความร่วมมือกับ

หน่วยงานภายนอก 8) การส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร 9) การสร้างความร่วมมือในการทำงาน 10) การปลูกฝัง/เน้นการใช้ชีวิตในสังคมของนักเรียน 2. กลยุทธ์ทางเลือกที่กำหนดขึ้น มี 4 รูปแบบ คือ 1) กลยุทธ์การพัฒนาความสามารถทางวิชาการ 2) กลยุทธ์การประยุกต์ใช้การเกษตรและ/หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) กลยุทธ์การประยุกต์ใช้แหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกโรงเรียน และ 4) กลยุทธ์เน้นการฝึกปฏิบัติงาน/การฝึกงาน 3. ผลการประเมินกลยุทธ์ทางเลือก พบว่า แต่ละกลยุทธ์ทางเลือกมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ โดยอยู่บนเงื่อนไขบางประการ ได้แก่ กระบวนการจัดการเรียนการสอน และการเลือกใช้วิธีสอนที่เหมาะสมกับสภาพของนักเรียนที่จะนำนักเรียนไปสู่การมีทักษะการเรียนรู้จากการปฏิบัติ การมีทักษะอาชีพ ผู้การมีทักษะชีวิตตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

อีแกนนาทาน ดาบบลอม และคูลเกร็น (Egannathan; Dahblom & Kullgren, 2014) เป็นการศึกษาเชิงทดลอง โดยศึกษาผลของการส่งเสริมทักษะชีวิตกับนักเรียนวัยรุ่นในประเทศกัมพูชา กลุ่มทดลองทำแบบสอบถามก่อน ซึ่งนักวิชาการท่านนี้ได้ให้ทำแบบสอบถาม 2 รูปแบบ คือ การพัฒนาทักษะในวัยรุ่น และแบบสอบถามพฤติกรรมของตนเอง เพื่อดูขนาดของผลกระทบ จากนั้นกลุ่มทดลองจึงได้รับการอบรมเกี่ยวกับด้านสุขภาพ โดยให้รับฟังจนครบ 6 เดือน จากนั้นจึงวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อดูความเสี่ยงของกลุ่มวัยรุ่น ซึ่งในวัยรุ่นผู้หญิงควรมีการปรับปรุงด้านมนุษยสัมพันธ์ การดูแลสุขภาพ ส่วนวัยรุ่นชายมีความเสี่ยงด้านมนุษยสัมพันธ์

โมแฟรด และคนอื่นๆ (Mofrad et al. 2013) เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ ศึกษาการรับรู้ทักษะชีวิตของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ช่วง 18–25 ปี เพื่อศึกษาว่าเมื่อเรียนในมหาวิทยาลัยจะมีการพัฒนาทักษะชีวิตใน 4 ด้าน คือ การสื่อสารระหว่างบุคคล การตัดสินใจ การดูแลสุขภาพ และการพัฒนาตนเอง จากการสำรวจพบว่า ด้านการดูแลสุขภาพมีความแตกต่างกัน โดยพบตัวแปรเพศส่งผลให้มีความแตกต่างในเรื่องการดูแลสุขภาพ

หวังและคนอื่นๆ (Wang et al. 2008) ศึกษาเกี่ยวกับทักษะชีวิต แต่เมื่อศึกษาแล้วพบว่าในบทความได้กล่าวถึง การพัฒนาเพื่อการทำงานและการประกอบอาชีพ คือ การจัดการและการควบคุมอารมณ์ ความคิดริเริ่มในงาน ความเป็นผู้นำในการทำงาน ความสามารถทางสังคม การจัดการเวลาเพื่อความสำเร็จตามเป้าหมาย และความมั่นใจในตนเอง ซึ่งมีคุณสมบัติทางจิตวิทยาโดยใช้แบบสอบถาม LEQ-H เพื่อวัดโครงการการทำงานกับนักเรียนในประเทศสิงคโปร์ เพื่อตรวจสอบคุณสมบัติทางจิตวิทยาของชีวิต ตรวจสอบความสอดคล้องภายใน เช่น การจำแนกและความถูกต้องขององค์ประกอบ พบว่ามีองค์ประกอบของทักษะชีวิตและอาชีพในงานวิจัยนี้ มีความสอดคล้องระดับปานกลาง เพื่อตรวจสอบความไม่แปรเปลี่ยนจำแนกตามเพศ พบว่า เพศต่างกัน ทักษะชีวิตและอาชีพไม่ต่างกัน ซึ่งงานวิจัยนี้สรุปได้ว่าแบบสอบถาม LEQ-H สามารถวัดโครงการการทำงานของนักเรียนด้วยทักษะชีวิตที่มีองค์ประกอบ คือ การจัดการและการควบคุมอารมณ์

ความคิดริเริ่มในงาน ความเป็นผู้นำในการทำงาน ความสามารถทางสังคม การจัดการเวลาเพื่อความสำเร็จตามเป้าหมาย และความมั่นใจในตนเอง

เซีย (Shea, 2011)งานวิจัยนี้เป็นการสำรวจระดับของทักษะชีวิตตนเองอย่างมีประสิทธิภาพของนักเรียนด้านการอ่านและการเขียนในฮ่องกง และตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความสามารถตนเอง เช่น ระดับชั้น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้และเชื่อมโยงระหว่างโรงเรียนกับพ่อแม่หรือผู้ปกครอง ซึ่งนักเรียนควรมีทักษะชีวิต เพราะสามารถพัฒนานักเรียนได้ในหลายๆ ด้าน ได้แก่ การมีประสิทธิภาพตนเองด้านวิชาการ ด้านบุคลิกภาพของตนเอง ด้านการเข้าสังคมด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ และการประกอบอาชีพ และการพัฒนาความสามารถของตนเอง โดยมีโรงเรียนและพ่อแม่หรือผู้ปกครองให้การสนับสนุนนักเรียน ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีมุมมองด้านบวกเกี่ยวกับการเชื่อมั่นในตนเองในด้านวิชาการ บุคลิกภาพ สังคม และการประกอบอาชีพและการพัฒนาความสามารถของตนเอง เมื่อเปรียบเทียบระหว่างเพศชายและเพศหญิง พบว่า เพศหญิงค่อนข้างมีความมั่นใจมากขึ้นในการใช้ทักษะชีวิตในด้านวิชาการและการประกอบอาชีพและการพัฒนาความสามารถของตนเอง แต่การศึกษาครั้งก่อนพบว่าก่อนช่วงวัยรุ่น (ม.1-ม.3) นักเรียนมีประสิทธิภาพทักษะชีวิตน้อยกว่าช่วงวัยรุ่น (ม.4- ม.6) เมื่อวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ พบว่า การสนับสนุนพ่อแม่หรือผู้ปกครองมีผลต่อความเชื่อมั่นในประสิทธิภาพของตนเองในทุกด้าน โดยมีครูและเพื่อนที่มีผลต่อความเชื่อมั่นในประสิทธิภาพของตนเองเช่นกัน

แจนเซน (Jansen 2013) ศึกษาทักษะชีวิตและอาชีพ โดยให้ความสำคัญกับความยืดหยุ่นในการทำงานของช่วงวัยรุ่น ที่หมายถึงการปรับตัวเพื่อการเปลี่ยนแปลงและการดำเนินชีวิตที่ได้กำหนดไว้ โดยมีการจัดการเวลาเพื่อความสำเร็จตามเป้าหมาย กลุ่มวัยรุ่นสามารถตัดสินใจและแก้ปัญหาได้ โดยคำนึงถึงช่วงเวลาที่กำหนดไว้ตามเป้าหมาย นอกจากนี้หากนักเรียนมีการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นทักษะทางสังคมอย่างหนึ่งจะช่วยพัฒนาการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ แต่ในช่วงวัยรุ่นมีการพัฒนาด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งอาจมีพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ เช่น ยาเสพติด การก่อคดีโจรกรรม เป็นต้น หากมีการส่งเสริมทักษะอาจจะมีส่วนในการลดพฤติกรรมเสี่ยงและทำให้มีประสิทธิภาพในการเผชิญกับความยากลำบาก รวมถึงมีการบูรณาการกับอาชีพที่ทำกันในวัยรุ่น โดยนักวิจัยประยุกต์ใช้แบบสอบถามเชิงสถานการณ์ (scenario Questionnaire) พบว่า ผู้เรียนมีความรู้และการใช้ทักษะชีวิตและอาชีพที่แตกต่างกัน นักวิจัยตั้งข้อสังเกตว่าการประยุกต์ใช้ทักษะการสื่อสารและการบริหารเวลาเกี่ยวข้องกันโดยตรงกับความยืดหยุ่น และนำผลการวิจัยใช้ในการพัฒนาชุมชนและดำเนินการความช่วยเหลือกลุ่มวัยรุ่นให้สามารถประกอบอาชีพเพื่อพัฒนาเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ

เวสส์ (Weiss 2014) ศึกษาการพัฒนาในกลุ่มวัยรุ่น (16-18 ปี) ผ่านโปรแกรมพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพ ได้แก่ 1) ความสามารถในการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างเหมาะสม เช่น การมีปฏิสัมพันธ์และการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ การพบปะสังสรรค์ 2) การรู้จักปรับตัว เช่น การจัดการและการควบคุมอารมณ์ การแสดงความคิดเห็นแก่ตนเองและผู้อื่น 3) การเป็นผู้มีความคิดและทำหายกับสิ่งใหม่ๆ รู้จักวางแผนสำหรับอนาคตโดยกำหนดเป้าหมายไว้ล่วงหน้าและ4)เมื่อเกิด

สถานการณ์ฉบับนี้ สามารถแก้ปัญหาหรือแก้ไขความขัดแย้งงานวิจัยนี้ใช้แบบสอบถามเพื่อประเมินผลของโปรแกรมการพัฒนาเยาวชนกับการประสบความสำเร็จในการเรียนและการทำงาน และตรวจสอบความรู้ของทักษะชีวิตที่พัฒนาจากโปรแกรม เมื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพบว่า โครงสร้างของทักษะชีวิตสามารถวัดได้จากองค์ประกอบที่ได้ศึกษาเอกสารจริง และเมื่อศึกษากับวัยรุ่น (16–18 ปี) ในปีต่อมา พบว่า คะแนนระหว่างสองช่วงเวลามีค่าคงที่ขององค์ประกอบทักษะชีวิตและอาชีพ ทำให้ทราบว่าเนื้อหาและความตรงเชิงโครงสร้างสามารถใช้ในการวิจัยการประเมินผลกับโปรแกรมการพัฒนาเยาวชน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาผู้วิจัยได้ดำเนินการในลักษณะของการผสมผสานวิธี (Mixed Method) ระหว่างวิธีการเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) กับวิธีการเชิงปริมาณ (Quantitative Method) ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

1. การศึกษาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา
 2. การสร้างกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา
 3. การประเมินกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา
- รายละเอียดของแต่ละตอนมี ดังนี้

ตอนที่ 1 ศึกษาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา

การศึกษาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา ผู้วิจัยได้ดำเนินการทั้งในลักษณะของวิธีการเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1.1 ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสังเคราะห์ จากแนวคิดของ

นักวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและเลือกแนวคิดของ WHO ซึ่งกล่าวว่างค์ประกอบของทักษะชีวิตที่สำคัญมี 10 องค์ประกอบ ได้แก่

1. ทักษะการตัดสินใจ
2. ทักษะการแก้ปัญหา
3. ทักษะการคิดสร้างสรรค์
4. ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
5. ทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ
6. ทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล
7. ทักษะการตระหนักรู้ในตน
8. ทักษะการเข้าใจผู้อื่น
9. ทักษะการจัดการกับอารมณ์
10. ทักษะการจัดการกับความเครียด

จากทักษะชีวิตทั้ง 10 ทักษะ องค์การอนามัยโลกได้จัดกลุ่มองค์ประกอบทักษะชีวิตไว้ 5 คู่ (WHO.1997) ดังนี้

คู่ที่ 1 ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา

คู่ที่ 2 ทักษะการคิดสร้างสรรค์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

คู่ที่ 3 ทักษะการสื่อสารมนุษยสัมพันธ์

คู่ที่ 4 ทักษะการรู้จักตนเองและการเข้าใจผู้อื่น

คู่ที่ 5 ทักษะการควบคุมอารมณ์และการเอาชนะความกดดัน

นอกจากนี้ ยังสังเคราะห์แนวคิดของ Partnership for framework 21th Century Learning ที่ระบุไว้ว่า ทักษะอาชีพทักษะอาชีพที่จำเป็นมี 5 ทักษะ ได้แก่

1. ความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว
2. การริเริ่มและการชี้นำตนเอง
3. ทักษะด้านสังคมและทักษะข้ามวัฒนธรรม
4. การมีผลงานและความรับผิดชอบ
5. ภาวะผู้นำและหน้าที่รับผิดชอบ

ขั้นที่ 1.2 สัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยมีคุณสมบัติคือ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกมีประสบการณ์ด้านการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไม่ต่ำกว่า 3 ปี และเต็มใจให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อตัดสินใจเลือกทักษะชีวิตและทักษะอาชีพที่สำคัญเพื่อนำไปสร้างกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา

ขั้นที่ 1.3 สอบถามครู นักเรียนและผู้ปกครองของนักเรียนมัธยมศึกษา เกี่ยวกับทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา ด้วยแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ดังนี้

1.3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ ครู นักเรียนและผู้ปกครองของนักเรียนมัธยมศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเขต 18 จังหวัดชลบุรี และจังหวัดระยองภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 50 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ครู นักเรียนและผู้ปกครองของนักเรียนมัธยมศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเขต 18 จังหวัดชลบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 1 โรงเรียน ดังนี้

1.3.1.1 ครูสอนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 14 คน

1.3.1.2 นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 25 ห้องๆ ละ 2 คน รวมจำนวน 50 คน นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 7 ห้องๆ ละ 3 คน รวม 21 คน และสถานักเรียน 4 คน รวมทั้งหมด 75 คน

1.3.1.3 ผู้ปกครองนักเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 1,299 คน กลุ่มตัวอย่างจากผู้ปกครองนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 25 ห้องๆ ละ 2 คน รวมจำนวน 50 คน นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 7 ห้องๆ ละ 3 คน รวม 71 คน

1.3.2 เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะชีวิต และทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา

การสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1.3.2.1 ศึกษาแนวทางการสร้างแบบสอบถาม ตลอดจนนำผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ มาสร้างเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา

1.3.2.2 สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะของแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 6 ข้อ ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา ลักษณะของแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 10 ข้อ โดยแต่ละข้อ มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

- 1 คะแนน หมายถึง มีทักษะอยู่ในระดับน้อยที่สุด
- 2 คะแนน หมายถึง มีทักษะอยู่ในระดับน้อย
- 3 คะแนน หมายถึง มีทักษะอยู่ในระดับปานกลาง
- 4 คะแนน หมายถึง มีทักษะอยู่ในระดับมาก
- 5 คะแนน หมายถึง มีทักษะอยู่ในระดับมากที่สุด

1.3.2.3 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท ตรวจสอบพิจารณาความเหมาะสม และนำมาปรับปรุงแก้ไข

1.3.2.4 นำแบบสอบถามตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน (รายชื่อปรากฏดังภาคผนวก ก) ไปตรวจสอบ ความถูกต้องของแบบสอบถาม แล้วนำมาหาค่า ดัชนีความสอดคล้อง ระหว่างข้อความกับนิยาม (Index of Item Objective Congruence) โดยถือเกณฑ์ว่าข้อความที่มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา จะต้องมียุทธศาสตร์ตั้งแต่ .50 ขึ้นไป ซึ่งผลจากการตรวจสอบพบว่า ทุกข้อมีค่า ดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00

1.3.2.5 นำแบบสอบถามตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำไปทดลองเก็บข้อมูลกับ ครู นักเรียน และผู้ปกครอง จำนวน 30 คน แล้วนำมาหาค่า สัมประสิทธิ์ แอลฟา ของครอนบาค ผลปรากฏว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นเท่ากับ .936

1.3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1.3.3.1 ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากครู นักเรียนมัธยมศึกษา และผู้ปกครองนักเรียนมัธยมศึกษา รวมทั้งสิ้น 160 คน

1.3.3.2 เก็บรวบรวมข้อมูลกับครู นักเรียน และผู้ปกครอง ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง ผลปรากฏว่า ได้ข้อมูลทั้งหมด 160 คน คิดเป็นร้อยละ 100

1.3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้วยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2) วิเคราะห์ระดับทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา ด้วยการหาค่าเฉลี่ย (Mean = \bar{X}) และหาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD) โดยมีการแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ดังนี้

1.00 – 1.49 แปลว่ามีทักษะชีวิตและทักษะอาชีพอยู่ในระดับน้อยที่สุด

1.50 – 2.49 แปลว่ามีทักษะชีวิตและทักษะอาชีพอยู่ในระดับน้อย

2.50 – 3.49 แปลว่ามีทักษะชีวิตและทักษะอาชีพอยู่ในระดับปานกลาง

3.50 – 4.49 แปลว่ามีทักษะชีวิตและทักษะอาชีพอยู่ในระดับมาก

4.50 - 5.00 แปลว่ามีทักษะชีวิตและทักษะอาชีพอยู่ในระดับมากที่สุด

3) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง ทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation Coefficient) และทดสอบความมีนัยสำคัญด้วยการทดสอบที (t – test)

ตอนที่ 2 การสร้างกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา

การสร้างกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยในลักษณะของการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยดำเนินการ 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 2.1 ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัยเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่ดีในการสร้างกลยุทธ์จากการบริหารกลยุทธ์ขององค์การโดยใช้แนวคิด 5 ประการของ Thomson, Arthur A.; & Strickland III, A.J. (2003) เป็นหลักตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การกำหนดวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ (forming a strategic vision) ซึ่งบ่งบอกภาพในอนาคตว่ามีลักษณะอย่างไรองค์กรจะมุ่งหน้าไปทางใดทั้งนี้เพื่อเป็นการกำหนดทิศทางในการดำเนินงานในระยะยาวให้กับองค์กรเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปในทิศทางตามที่มุ่งหวังร่วมกัน

2. การกำหนดวัตถุประสงค์ (setting objectives) เป็นการเปลี่ยนวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ให้เป็นไปตามเป้าหมายในการดำเนินงานโดยเฉพาะเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามที่กำหนดไว้

3. การจัดทำกลยุทธ์ (crafting a strategy) เพื่อบรรลุผลสำเร็จตามที่ตั้งความมุ่งหวังไว้

4. การนำกลยุทธ์ที่เลือกไว้ไปปฏิบัติ (implementing and executing the choose strategy) เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุด

5. การประเมินผลการดำเนินงานและการปรับปรุงแก้ไขเพื่อเริ่มต้นใหม่ (evaluating performance and initiating corrective adjustment) การปรับปรุงแก้ไขจะเริ่มตั้งแต่การกำหนดวิสัยทัศน์การกำหนดทิศทางในการดำเนินงานระยะยาวการกำหนดวัตถุประสงค์การจัดทำกลยุทธ์หรือการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติโดยพิจารณาจากประสบการณ์จริงและปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์ใหม่

ขั้นที่ 2.2 สร้างกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา โดยผู้วิจัยได้นำผลจากการศึกษาเอกสาร งานวิจัย และผลการสัมภาษณ์ที่พบว่าทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา 10 ทักษะ ได้แก่ 1. ทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา 2. ทักษะการคิดสร้างสรรค์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 3. ทักษะการสื่อสารและมนุษยสัมพันธ์ 4. ทักษะการรู้จักตนเองและการเข้าใจผู้อื่น 5. ทักษะการควบคุมอารมณ์และการเอาชนะความกดดัน 6. ความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว 7. การริเริ่มและการชี้นำตนเอง 8. ทักษะด้านสังคมและทักษะข้ามวัฒนธรรม 9. การมีผลงานและความรับผิดชอบ 10. ภาวะผู้นำและหน้าที่รับผิดชอบมาสอบถามกับครู นักเรียนมัธยมศึกษา และผู้ปกครองนักเรียนมัธยมศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 160 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ หาค่าเฉลี่ย และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เพื่อพิจารณาว่า ทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา ทักษะใดมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ มากกว่าทักษะอื่นและมีค่าเฉลี่ยน้อย ซึ่งผลจากการวิเคราะห์พบว่า ทักษะชีวิตด้านการตัดสินใจและแก้ปัญหากับทักษะอาชีพด้านการริเริ่มและการชี้นำตนเอง มีค่าความสัมพันธ์มากกว่าทักษะอื่นและมีค่าเฉลี่ยน้อย ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำเอา ทักษะการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การริเริ่มและการชี้นำตนเอง มาสร้างเป็นกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา ในครั้งนี้ ซึ่งการสร้างกลยุทธ์ดังกล่าวประกอบด้วย วิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์กลยุทธ์หลัก กลยุทธ์ย่อย โครงการ/กิจกรรม

ขั้นที่ 2.3 จัดประชุมผู้เชี่ยวชาญด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อพิจารณาให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญ ในด้านการสร้างกลยุทธ์จำนวน 9 คน โดยรายละเอียดดังนี้

2.3.1 กำหนดแนวคำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่มโดยผู้วิจัยกำหนดประเด็นคำถามจากทักษะชีวิตและทักษะอาชีพ และกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา ตามลำดับขั้นตอนที่เหมาะสม ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนด

2.3.2 เตรียมบุคลากรในการจัดสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ผู้วิจัยได้เตรียมบุคลากรในการสนทนากลุ่มดังนี้

1) ผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) เป็นผู้จุดประเด็นการสนทนาด้วยการถามคำถามและกำกับการสนทนาให้เป็นไปตามแนวทางหัวข้อที่จะศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนตรงประเด็นและครอบคลุมภายในระยะเวลาที่กำหนด และไม่สร้างความตึงเครียดแก่ผู้สนทนาให้ความสนใจกับสมาชิกที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม มีความรู้สึกทางบวก เป็นอิสระ แสดงบทบาทผู้ดำเนินรายการไม่ใช่ผู้ร่วมแสดงความคิดเห็น พร้อมฟังทุกคำถามตอบด้วยความจริงใจ

2) ผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญในการสร้างกลยุทธ์จำนวน 9 คน

3) การนัดหมายผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มผู้วิจัยส่งจดหมายเชิญจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒแล้วยืนยัน เวลา และสถานที่อีกครั้งทางโทรศัพท์ และอินเทอร์เน็ต

2.3.3 ดำเนินการสนทนากลุ่ม

การดำเนินการสนทนากลุ่ม ประธานผู้ดำเนินการสนทนาจะกล่าวต้อนรับผู้เข้าร่วมการสนทนาและพูดคุยเรื่องทั่วไป เพื่อให้สมาชิกรู้สึกผ่อนคลายและเป็นกันเอง จากนั้นจึงเริ่มการสนทนาโดยประธานจะแนะนำตนเอง ผู้เข้าร่วมการสนทนา ผู้วิจัย และผู้ช่วยนักวิจัย และขออนุญาตจุดบันทึกการสนทนา แล้วดำเนินการสนทนา จากคำถามทั่วไป จนถึงคำถามเจาะลึก ใช้คำถามง่ายไม่ลำเอียงแต่เจาะจง การดำเนินการสนทนาให้ครอบคลุมประเด็นที่ต้องการให้เกิดการอภิปรายครบถ้วน ควบคุมการสนทนาให้อยู่ในประเด็น โดยให้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ ไม่มีการชี้นำคำตอบที่ต้องการให้เกิด สำหรับกำหนดระยะเวลาที่ใช้ในการสนทนาประมาณ 3 ชั่วโมง ในส่วนที่มีความเห็นไม่สอดคล้องกัน จะมีการอภิปรายประเด็นนั้นๆ และปรับกลยุทธ์ในการสนทนา จนกระทั่งมีความเห็นสอดคล้องกัน (Consensus)

2.3.4 นำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มมาทำการวิเคราะห์ ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ตอนที่ 3 การประเมินกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา

การประเมินกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา ผู้วิจัยได้ดำเนินการในลักษณะของวิธีการเชิงปริมาณ โดยมี 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 3.1 การกำหนดกลุ่มผู้ประเมิน

กลุ่มผู้ประเมินคือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 17 คน มีตำแหน่งในการบริหารการศึกษา สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโท (รายชื่อปรากฏดังภาคผนวก ก)

ขั้นที่ 3.2 สร้างเครื่องมือการประเมิน

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินครั้งนี้คือ แบบประเมินกลยุทธ์การบริหารกิจกรรม พัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา ทั้งในด้านความ ถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความมีประโยชน์ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างดังนี้

1.2.1 สร้างแบบประเมินประกอบด้วย 1 วิสัยทัศน์ 3 วัตถุประสงค์ 3 กลยุทธ์หลัก 13 กลยุทธ์ย่อย และ 40 โครงการ/กิจกรรม ประเมินทั้งหมด 4 ด้านดังนี้

ด้านที่ 1 ความถูกต้อง แบ่งเป็น ถูกต้อง ค่อนข้างถูกต้อง ค่อนข้างไม่ถูกต้อง ไม่ ถูกต้อง

ด้านที่ 2 ความเหมาะสม แบ่งเป็น เหมาะสม ค่อนข้างเหมาะสม ค่อนข้างไม่ เหมาะสม ไม่เหมาะสม

ด้านที่ 3 ความเป็นไปได้ แบ่งเป็น เป็นไปได้ ค่อนข้างเป็นไปได้ ค่อนข้างเป็นไป ไม่ได้ เป็นไปไม่ได้

ด้านที่ 4 ความมีประโยชน์ แบ่งเป็น มีประโยชน์ ค่อนข้างมีประโยชน์ ค่อนข้างไม่ มีประโยชน์ ไม่มีประโยชน์

1.2.2 นำแบบประเมินที่สร้างขึ้น ให้อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท พิจารณา ตรวจสอบ แล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรง โดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน (รายชื่อปรากฏดัง ภาคผนวกก) ตรวจสอบความถูกต้องของแบบประเมิน แล้วนำมาหาค่า ดัชนีความสอดคล้อง ระหว่างข้อความกับนิยาม (Index of Item Objective Congruence) โดยถือเกณฑ์ว่าข้อความที่มี ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา จะต้องมิต่ำตั้งแต่ .50 ขึ้นไป ซึ่งผลจากการตรวจสอบพบว่า ทุกข้อมีค่า ดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00

ขั้นที่ 3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการ โดยส่งหนังสือจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิทยาลัยศรีนครินทรไปยังสถานศึกษาเพื่อขออนุญาตตอบแบบประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 17 คน

ขั้นที่ 3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความมี ประโยชน์ ด้วยการหาค่าเฉลี่ย (Mean : \bar{X}) แล้วนำค่าเฉลี่ยที่ได้มาแปลความหมายตามเกณฑ์ดังนี้

1.00– 1.49 แปลว่า มีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความมีประโยชน์อยู่ในระดับน้อย

1.50 – 2.49 แปลว่า มีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความมีประโยชน์ อยู่ในระดับค่อนข้างน้อย

2.50 – 3.49 แปลว่า มีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความมีประโยชน์ อยู่ในระดับค่อนข้างมาก

3.50 – 4.00 แปลว่า มีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความมีประโยชน์ อยู่ในระดับมาก

ผู้วิจัยนำค่าเฉลี่ยที่ได้ (\bar{X}) ไปเทียบกับค่าเฉลี่ยเกณฑ์ ($= 2.50$) ด้วยการทดสอบแบบกลุ่มตัวอย่างเดียว (t-test for one sample) เพื่อทดสอบว่ากลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา ที่สร้างขึ้นมีความถูกต้องความเหมาะสมความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ ตลอดจนหาค่าเฉลี่ยที่ได้ (\bar{X}) ของผลการประเมินความถูกต้องความเหมาะสมความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ มาเปรียบเทียบกัน ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบ ทางเดียว(One-way Analysis of Variance : One-Way ANOVA) เพื่อทดสอบที่ผลการประเมินความถูกต้องความเหมาะสมความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ มีความสอดคล้องกันหรือไม่

ตอนที่

วิธีการ

ผลที่ได้

1. การศึกษาทักษะชีวิต และทักษะอาชีพของ นักเรียนมัธยมศึกษา

1. ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และ เลือกใช้แนวคิดของ WHO และ Partnership for framework 21st Century Learning เพื่อกำหนดทักษะชีวิตและทักษะ อาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา
 2. สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน เพื่อจะได้ทักษะที่จำเป็นต้องพัฒนา
 3. สอบถามนักเรียนมัธยมศึกษาจำนวน 75 คน ผู้ปกครองนักเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 71 คน และครูผู้สอนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จำนวน 14 คนรวม 160 คน

ทักษะชีวิตและทักษะ อาชีพของนักเรียน มัธยมศึกษา

2. การสร้างกลยุทธ์การบริหาร กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อ เสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะ อาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา

1. ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีและ ผลงานวิจัย โดยใช้แนวคิดของ Thomson & Strickland
 2. สร้างกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนา ผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและ ทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา
 3. จัดสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน

กลยุทธ์การบริหาร กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อ เสริมสร้างทักษะชีวิตและ ทักษะอาชีพของนักเรียน มัธยมศึกษา

3. การประเมินกลยุทธ์การ บริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและ ทักษะอาชีพของนักเรียน มัธยมศึกษา

1. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง และ เลือกใช้แนวคิดของ McMillan & Schumacher. (1997)
 2. สอบถามกลุ่มผู้ประเมิน จำนวน 17 คน ด้วยแบบประเมินกลยุทธ์การ บริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อ เสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพ ของนักเรียนมัธยมศึกษา แล้วนำข้อมูล มาวิเคราะห์ด้วยการทดสอบที และการ วิเคราะห์ความแปรปรวน

กลยุทธ์การบริหารกิจกรรม พัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้าง ทักษะชีวิตและทักษะอาชีพ ของนักเรียนมัธยมศึกษาที่มี ความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้ และมีประโยชน์ อย่างมีนัยสำคัญ

ภาพประกอบ 29 วิธีดำเนินการวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา 2) สร้างกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาและ 3) ประเมินกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยสามารถนำเสนอสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล การนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลและผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ได้เป็นที่เข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการแปลความหมายของผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

\bar{X}	แทน ค่าเฉลี่ย
μ	แทน ค่าเฉลี่ย เกณฑ์
t	แทน ค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย กับค่าเฉลี่ยเกณฑ์
F	แทน ค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ของกลยุทธ์
DP	แทน ทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา
CC	แทน ทักษะการคิดสร้างสรรค์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
CH	แทน ทักษะการสื่อสารและมนุษยสัมพันธ์
SU	แทน ทักษะการรู้จักตนเองและการเข้าใจผู้อื่น
EP	แทน ทักษะการควบคุมอารมณ์และการเอาชนะความกดดัน
FA	แทน ความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว
IS	แทน การริเริ่มและการชี้แนะตนเอง
SC	แทน ทักษะด้านสังคมและทักษะข้ามวัฒนธรรม
PA	แทน การมีผลงานและความรับผิดชอบ
LR	แทน ภาวะผู้นำและหน้าที่รับผิดชอบ
p-value	แทน ค่าที่น่าจะเป็นที่ค่าสถิติจะมีนัยสำคัญ
**	แทน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตามความมุ่งหมายของการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา

ตอนที่ 2 ผลการสร้างกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา

ตอนที่ 3 ผลการประเมินกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา ตลอดจนสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ สอบถามนักเรียนมัธยมศึกษาและผู้ปกครองนักเรียนมัธยมศึกษา แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า ทักษะชีวิตและทักษะอาชีพ ของนักเรียนมัธยมศึกษา มีดังนี้

1. ทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา
2. ทักษะการคิดสร้างสรรค์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
3. ทักษะการสื่อสารและมนุษยสัมพันธ์
4. ทักษะการรู้จักตนเองและการเข้าใจผู้อื่น
5. ทักษะการควบคุมอารมณ์และการเอาชนะความกดดัน
6. ความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว
7. การริเริ่มและการชี้้นำตนเอง
8. ทักษะด้านสังคมและทักษะข้ามวัฒนธรรม
9. การมีผลงานและความรับผิดชอบ
10. ภาวะผู้นำและหน้าที่รับผิดชอบ

จากทักษะชีวิตและทักษะอาชีพทั้ง 10 ทักษะ วิเคราะห์แล้วจึงแยกได้ว่า มีทักษะชีวิต 5 ทักษะ ได้แก่ ทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการคิดสร้างสรรค์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการสื่อสารและมนุษยสัมพันธ์ ทักษะการรู้จักตนเองและการเข้าใจผู้อื่น และทักษะการควบคุมอารมณ์และการเอาชนะความกดดัน และทักษะอาชีพ 5 ทักษะ ได้แก่ ความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว การริเริ่มและการชี้้นำตนเอง ทักษะด้านสังคมและทักษะข้ามวัฒนธรรม การมีผลงานและความรับผิดชอบ และภาวะผู้นำและหน้าที่รับผิดชอบ เมื่อนำทักษะชีวิตและทักษะอาชีพมาหาความสัมพันธ์กัน ผลการศึกษาปรากฏดังตาราง 8

ตาราง 8 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพ ของนักเรียนมัธยมศึกษา

ทักษะชีวิต	ทักษะอาชีพ					\bar{X}	SD	ระดับ
	FA	IS	SC	PA	LR			
DP	.541** (29.26)	.657** (43.16)	.500** (25.00)	.570** (32.49)	.576** (33.17)	4.04	.91	มาก
CC	.547** (29.92)	.581** (33.75)	.488** (23.81)	.598 (35.76)	.589** (34.69)	4.09	.85	มาก
CH	.549** (30.14)	.509** (25.90)	.486** (23.61)	.507** (25.70)	.482** (23.23)	4.17	.93	มาก
SU	.605** (36.60)	.461** (21.25)	.567** (32.14)	.543** (29.48)	.474** (22.46)	4.09	.92	มาก
EP	.569** (32.37)	.567** (32.14)	.448** (20.07)	.462** (21.34)	.468** (21.90)	3.97	.97	มาก
\bar{X}	3.95	3.88	4.00	4.10	4.20			
SD	.94	.93	.87	.95	.93			
ระดับ	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก			

จากตาราง 8 พบว่าทักษะชีวิตของนักเรียนมัศึกษามี 5 ทักษะได้แก่ ทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการคิดสร้างสรรค์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการสื่อสารและมนุษยสัมพันธ์ ทักษะการรู้จักตนเองและเข้าใจผู้อื่น และทักษะการควบคุมอารมณ์และการเอาชนะความกดดัน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยทักษะการสื่อสารและมนุษยสัมพันธ์มีค่าเฉลี่ยมากกว่าทักษะอื่น (\bar{X} = 4.17, SD = .93) รองลงมาคือ ทักษะการคิดสร้างสรรค์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (\bar{X} = 4.09, SD = .85) ทักษะการรู้จักตนเองและเข้าใจผู้อื่น (\bar{X} = 4.09, SD = .92) ทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา (\bar{X} = 4.04, SD = .91) สำหรับทักษะการควบคุมอารมณ์และการเอาชนะความกดดัน มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าทักษะอื่น (\bar{X} = 3.97, SD = .97)

ทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา 5 ทักษะ ได้แก่ ความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว การริเริ่มและการชี้นำตนเอง ทักษะด้านสังคมและทักษะข้ามวัฒนธรรม การมีผลงานและความรับผิดชอบ และภาวะผู้นำและหน้าที่รับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยภาวะผู้นำและหน้าที่รับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ยมากกว่าทักษะอื่น (\bar{X} = 4.20, SD = .93) รองลงมาคือ การมีผลงานและความรับผิดชอบ (\bar{X} = 4.10, SD = .95) ทักษะด้านสังคมและทักษะข้ามวัฒนธรรม

($\bar{X} = 4.00$, $SD = .87$) ความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว ($\bar{X} = 3.95$, $SD = .94$) สำหรับการริเริ่มและการชี้นำตนเอง มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าทักษะอื่น ($\bar{X} = 3.88$, $SD = .93$)

ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะชีวิต 5 ทักษะ กับ ทักษะอาชีพ 5 ทักษะ จำนวน 25 คู่ มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .448 - .657$) และเป็นความสัมพันธ์คิดเป็นร้อยละ 20.07 – 43.16 โดยทักษะชีวิตด้านการตัดสินใจและแก้ปัญหา(DP) กับ ทักษะอาชีพด้านการริเริ่มและการชี้นำตนเอง (IS) มีความสัมพันธ์กันสูงสุด ($r = .657$) คิดเป็นร้อยละ 43.16 รองลงมาคือความสัมพันธ์ระหว่างทักษะชีวิตด้านทักษะการรู้จักตนเองและการเข้าใจผู้อื่น (SU) กับ ทักษะอาชีพด้านความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว (FA) ($r = .605$) สำหรับทักษะชีวิตด้านทักษะการควบคุมอารมณ์และการเอาชนะความกดดัน (EP) กับทักษะอาชีพด้านทักษะด้านสังคมและทักษะข้ามวัฒนธรรม (SC) มีความสัมพันธ์กันต่ำสุด ($r = .448$) โดยคิดเป็นร้อยละ 20.07

ตอนที่ 2 ผลการสร้างกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา

จากผลการศึกษาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาในตอนที่ 1 ซึ่งพบว่าประกอบไปด้วย 10 ทักษะคือ ทักษะชีวิต 5 ทักษะ ได้แก่ ทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการคิดสร้างสรรค์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการสื่อสารและมนุษย์สัมพันธ์ ทักษะการรู้จักตนเองและการเข้าใจผู้อื่นและทักษะการควบคุมอารมณ์และการเอาชนะความกดดัน และทักษะอาชีพ 5 ทักษะ ได้แก่ ความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว การริเริ่มและการชี้นำตนเอง ทักษะด้านสังคมและทักษะข้ามวัฒนธรรม การมีผลงานและความรับผิดชอบและภาวะผู้นำและหน้าที่รับผิดชอบเมื่อนำเอาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพมาหาความสัมพันธ์กัน พบว่า ทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา กับ การริเริ่มและการชี้นำตนเอง มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความสัมพันธ์กันสูงที่สุด ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการสร้างกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา ด้านการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การริเริ่ม และการชี้นำตนเอง และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน พิจารณาด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม ผลการศึกษา พบว่า กลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา ด้านการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การริเริ่ม และการชี้นำตนเอง ประกอบด้วย 1 วิสัยทัศน์ 3 วัตถุประสงค์ 3 กลยุทธ์หลัก 13 กลยุทธ์ย่อย 40 โครงการ/กิจกรรม ดังนี้

วิสัยทัศน์ □ ือมุ่งพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนให้สามารถตัดสินใจและแก้ปัญหาและมีการริเริ่มและการชี้นำตนเอง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง มีความตระหนักในทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน

2. เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียน ให้สามารถตัดสินใจและแก้ปัญหา ริเริ่มและชี้นำตนเอง ระหว่างครูและนักเรียน

3. เพื่อให้นักเรียน นำทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเอง ไปใช้ในวิถีชีวิตและการประกอบอาชีพในอนาคตได้

สร้างกลยุทธ์

จากความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ นักเรียนมัธยมศึกษา และผู้ปกครองนักเรียนมัธยมศึกษา ผู้วิจัยนำมาสรุปและสร้างกลยุทธ์การบริหาร กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา ได้ดังนี้

กลยุทธ์หลักที่ 1 การเสริมสร้างความตระหนัก การพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน

กลยุทธ์ที่ 1.1 พัฒนาและสร้างความตระหนักการพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเอง ของนักเรียน ว่าเป็นสิ่งสำคัญ มีประโยชน์และมีคุณค่าต่อการศึกษา ให้กับผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง

โครงการ/กิจกรรม

1. จัดประชุมสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความตระหนัก เรื่อง ทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน

2. จัดให้มีการวางแผนในการพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน

3. จัดทำคู่มือแนวทางในการพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน เกณฑ์การวัดและประเมินผล เพื่อให้สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. กำหนดให้มีการติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินกิจกรรม ตามแผนที่กำหนด

5. กำหนดให้มีการรายงานผลการดำเนินงานการพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน ต่อผู้บริหาร

กลยุทธ์ที่ 1.2 เสริมสร้างความเชื่อมั่นการพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน ในการจัดการตนเองและการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น

โครงการ/กิจกรรม

1. จัดทำคู่มือแนวทางในการพัฒนา ทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน เกณฑ์การวัดและประเมินผล เพื่อให้สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. กำหนดให้จัดทำแผนการพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน

3. จัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่าง ผู้บริหาร ครูภายในโรงเรียนโดยการใช้รูปแบบการสื่อสารที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการรวมถึงสุนทรียสนทนา (dialog conversation)

กลยุทธ์ที่ 1.3 สนับสนุนสร้างแรงจูงใจในการสร้างต้นแบบการพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน ให้กับผู้บริหารและครูในโรงเรียน

โครงการ/กิจกรรม

1. ส่งเสริมและสนับสนุนให้โรงเรียนมีการจัดทำคู่มือ แนวทางการจัดโครงการ/กิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน

2. จัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้บริหาร ครูและผู้ปกครองทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน โดยการใช้รูปแบบการสื่อสาร ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการรวมถึงสุนทรียสนทนา (dialog conversation)

3. สนับสนุนงบประมาณให้กับผู้บริหารครูและผู้เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน

1. สร้างแรงจูงใจให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษา ในการพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียนด้วยการมอบโล่สดุดีและเกียรติบัตรประกาศเกียรติคุณ

กลยุทธ์ที่ 1.4 สนับสนุนและเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน ให้กับผู้บริหารและครูในโรงเรียน

โครงการ/กิจกรรม

1. จัดทำคู่มือแนวทางในการพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน เกณฑ์การวัดและประเมินผล เพื่อให้สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. จัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้บริหาร ครูและผู้ปกครองทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน โดยการใช้รูปแบบการสื่อสาร ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการรวมถึงสุนทรียสนทนา (dialog conversation)

3. จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรทักษะ/เอกสารประกอบการจัดการจัดการเรียนรู้ ทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน

4. จัดประชุมเชิงปฏิบัติการออกแบบโครงการ/กิจกรรมทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน

5. ฝึกทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเอง ของนักเรียน ให้แก่นักเรียน ตามโครงการ/กิจกรรมที่กำหนด

6. สนับสนุนงบประมาณให้กับผู้บริหารครู และผู้เกี่ยวข้อง ในการจัดกิจกรรมการศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน

7. มีการกำกับติดตามเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแก้ไข้ปัญหา และมีการรายงานผลการดำเนินงาน พัฒนาการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียนต่อผู้บริหาร

กลยุทธ์หลักที่ 2 เสริมสร้างและพัฒนากายยอมรับความเข้าใจ ในการพัฒนาทักษะชีวิต และทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา

กลยุทธ์ที่ 2.1 สร้างและพัฒนา กายยอมรับความเข้าใจ ในการพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเอง ของนักเรียนให้กับผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

โครงการ/กิจกรรม

1. พัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน กับผู้รู้ ผู้นำท้องถิ่น ผู้มีประสบการณ์ ชุมชน ท้องถิ่น อาสาสมัครชุมชนเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนา

2. จัดระดมความคิดเห็นให้กับผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน (focus group interview)

กลยุทธ์ที่ 2.2 สร้างการยอมรับองค์กรแห่งการเรียนรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะ การริเริ่มและการชี้นำตนเอง ของนักเรียน ให้แก่นักเรียน

โครงการ/กิจกรรม

1. จัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน โดยการใช้รูปแบบการสื่อสาร ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการรวมถึงสุนทรียสนทนา (dialog conversation)

2. สนับสนุนงบประมาณให้กับผู้บริหารครู และผู้เกี่ยวข้อง ในการจัดกิจกรรมการศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน

กลยุทธ์ที่ 2.3 สร้างเครือข่ายและพัฒนาความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก ชุมชน เพื่อการพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน ในการจัดทำโครงการ/กิจกรรม

โครงการ/กิจกรรม

1. สร้างเครือข่ายและพัฒนากายมีส่วนร่วมในการพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน กับผู้ปกครอง ชุมชน

2. จัดทำวารสาร/เอกสารเผยแพร่ ทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน

3. รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภายนอก และท้องถิ่น ในการจัดกิจกรรม การศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเอง ของ นักเรียน

กลยุทธ์ที่ 2.4 สร้างแรงจูงใจสิ่งสำคัญใฝ่สัมฤทธิ์ เพื่อสร้างการยอมรับและปลุกมโน ทัศน์ให้กับนักเรียน

โครงการ/กิจกรรม

1. สร้างแรงจูงใจให้กับนักเรียน ในการพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะ การริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน ด้วยการมอบโล่สดุดีและเกียรติบัตรประกาศเกียรติคุณ

กลยุทธ์ที่ 2.5 ส่งเสริมประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง นักเรียน และ ชุมชน ด้วยวิธีการที่หลากหลาย

โครงการ/กิจกรรม

1. จัดทำวารสาร/เอกสารเผยแพร่ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ทักษะการตัดสินใจและ แก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเอง

2. สนับสนุนงบประมาณเพื่อการประชาสัมพันธ์ การจัดกิจกรรมการศึกษา เพื่อพัฒนา ทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน

กลยุทธ์หลักที่ 3 การพัฒนาพฤติกรรม การพัฒนาการตัดสินใจและแก้ปัญหา การริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน

กลยุทธ์ที่ 3.1 พัฒนาหลักสูตร กำหนดเนื้อหาที่สามารถสอดแทรกในหลักสูตร กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ที่เน้นการพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการ ชี้นำตนเอง ของนักเรียน

โครงการ/กิจกรรม

1. จัดประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตร/ เอกสารประกอบการจัดกิจกรรมพัฒนา ผู้เรียน โดยการน้อมนำศาสตร์พระราชามาใช้ เพื่อพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะ การริเริ่มและการชี้นำตนเอง ของนักเรียน อย่างยั่งยืน

2. จัดประชุมเชิงปฏิบัติการออกแบบโครงการ/กิจกรรมพัฒนาทักษะการตัดสินใจ และแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน

กลยุทธ์ที่ 3.2 พัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการตัดสินใจและ แก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน

โครงการ/กิจกรรม

1. จัดประชุมระดมความคิดเห็นเพื่อวางแผนในการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ที่เน้นทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเอง ของนักเรียน

2. จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ที่เน้นทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่ม และการชี้นำตนเองของนักเรียนตามแผนที่กำหนด

3. กำกับติดตามการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ที่เน้นทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน โดยเครือข่าย

4. สรุปรายงานผลการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ที่เน้นทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน

กลยุทธ์ที่ 3.3 พัฒนาศักยภาพของครูในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน

โครงการ/กิจกรรม

1. จัดกิจกรรมพัฒนาครูให้เข้ารับการอบรมสัมมนา ศึกษาดูงาน ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

2. จัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาให้ครู มีผลงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อพัฒนากิจกรรมผู้เรียน ที่เน้นทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน

กลยุทธ์ที่ 3.4 พัฒนาความสามารถของนักเรียนด้านทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน สู่ความเป็นเลิศ

โครงการ/กิจกรรม

1. ส่งเสริมให้นักเรียนขยายผลสู่รุ่นน้อง เพื่อน ชุมชน สร้างนวัตกรรมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ที่เน้นทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน

2. จัดแสดงผลงาน/นิทรรศการและเผยแพร่ผลงานผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์และวิธีการที่หลากหลาย

3. ส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนส่งผลงานเข้าร่วมประกวด แข่งขัน ในระดับต่าง ๆ จนถึงระดับนานาชาติ

ตอนที่ 3 ผลการประเมินกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา

จากการประเมินกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา ทั้งในด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความมีประโยชน์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 17 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาหาค่าเฉลี่ยและเทียบกับค่าเฉลี่ยเกณฑ์ ($\mu = 2.50$) ด้วยการทดสอบที่แบบกลุ่มตัวอย่างเดียว ตลอดจนมีค่าเฉลี่ยความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความมีประโยชน์ มาเปรียบเทียบกันด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏในตาราง 9

ตาราง 9 ค่าเฉลี่ยและผลการทดสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ของกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา ด้านการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การริเริ่มและการชี้นำตนเอง

กลยุทธ์	ความถูกต้อง	ความเหมาะสม	ความเป็นไปได้	ความมีประโยชน์	F	p-value
	\bar{X} ระดับ t	\bar{X} ระดับ t	\bar{X} ระดับ t	\bar{X} ระดับ t		
วิสัยทัศน์ : มุ่งพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียน ให้สามารถตัดสินใจและแก้ปัญหา และมีการริเริ่มและการชี้นำตนเอง	3.94 มาก24.50**	3.88 มาก7.16**	3.94 มาก 4.50**	3.88 มาก17.16**	.232	.874
วัตถุประสงค์ 1 เพื่อให้ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองมีความตระหนักในทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหาทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน	3.94 มาก24.50**	3.76 มาก11.92**	3.82 มาก13.88**	3.94 มาก24.50**	1.143	.339
วัตถุประสงค์ 2 เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียน ให้สามารถตัดสินใจและแก้ปัญหา ริเริ่มและชี้นำตนเองระหว่างครูและนักเรียน	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.88 มาก17.16**	.025	.892
วัตถุประสงค์ 3 เพื่อให้นักเรียน นำทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองไปใช้ในวิถีชีวิตและการประกอบอาชีพในอนาคตได้	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	.000	1.000
กลยุทธ์หลักที่ 1 การเสริมสร้างความตระหนักการพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	.000	1.000
กลยุทธ์หลักที่ 2 เสริมสร้างและพัฒนาการยอมรับความเข้าใจ ในการพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียน	3.82 มาก13.87**	3.82 มาก13.88**	3.76 มาก11.92**	3.82 มาก13.88**	.090	.965
กลยุทธ์หลักที่ 3 การพัฒนาพฤติกรรม การพัฒนาการตัดสินใจและแก้ปัญหา การริเริ่มและการชี้นำตนเอง ของนักเรียน	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	.000	1.000

ตาราง 9 (ต่อ)

กลยุทธ์	ความถูกต้อง	ความเหมาะสม	ความเป็นไปได้	ความมีประโยชน์	F	p-value
	\bar{X} ระดับ t	\bar{X} ระดับ t	\bar{X} ระดับ t	\bar{X} ระดับ t		
กลยุทธ์ที่ 1.1 พัฒนาและสร้างความตระหนักการพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน ว่าเป็นสิ่งสำคัญ มีประโยชน์และมีคุณค่าต่อการศึกษา ให้กับผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง	3.94 มาก24.50**	3.88 มาก17.16**	3.94 มาก24.50**	3.88 มาก17.16**	.205	.892
โครงการ/กิจกรรม 1.1.1 จัดประชุมสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความตระหนัก เรื่องทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน	3.94 มาก24.50**	3.88 มาก17.16**	3.94 มาก24.50**	3.88 มาก17.16**	.205	.892
โครงการ/กิจกรรม 1.1.2 จัดให้มีการวางแผนในการพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา และทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	.000	1.000
โครงการ/กิจกรรม 1.1.3 จัดทำคู่มือแนวทางในการพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเอง เกณฑ์การวัดและประเมินผลเพื่อให้สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ	3.94 มาก24.50**	3.88 มาก17.16**	3.88 มาก17.16**	3.94 มาก24.50**	.232	.874
โครงการ/กิจกรรม 1.1.4 กำหนดให้มีการติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินกิจกรรม ตามแผนที่กำหนด	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	.000	1.000
โครงการ/กิจกรรม 1.1.5 กำหนดให้มีการรายงานผลการดำเนินงานการพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน ต่อผู้บริหาร	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	.000	1.000

ตาราง 9 (ต่อ)

กลยุทธ์	ความถูกต้อง	ความเหมาะสม	ความเป็นไปได้	ความมีประโยชน์	F	p-value
	\bar{X} ระดับ t	\bar{X} ระดับ t	\bar{X} ระดับ t	\bar{X} ระดับ t		
กลยุทธ์ที่ 1.2 เสริมสร้างความเชื่อมั่นการพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเอง ของนักเรียนมัธยมศึกษาในการจัดการตนเองและการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น	3.82 มาก13.88**	3.94 มาก24.50**	3.76 มาก11.92**	3.82 มาก13.88**	.667	.576
โครงการ/กิจกรรม 1.2.1 จัดทำคู่มือแนวทางในการพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองเกณฑ์การวัดและประเมินผลเพื่อให้สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ	3.88 มาก17.16**	3.88 มาก17.16**	3.88 มาก17.16**	3.94 มาก24.50**	.151	.929
โครงการ/กิจกรรม 1.2.2 กำหนดให้จัดทำแผนการพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน	3.82 มาก13.88**	3.94 มาก24.50**	3.82 มาก13.88**	3.94 มาก24.50**	.736	.535
โครงการ/กิจกรรม 1.2.3 จัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้บริหารครูภายในโรงเรียน โดยการใช้รูปแบบการสื่อสาร ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการรวมถึงสุนทรียสนทนา (dialog conversation)	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	.688	.563
กลยุทธ์1.3 สนับสนุนสร้างแรงจูงใจในการสร้างต้นแบบการพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหาทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเอง ให้กับผู้บริหารและครูในโรงเรียน	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	.000	1.000
โครงการ/กิจกรรม 1.3.1 ส่งเสริมและสนับสนุนให้โรงเรียนมีการจัดทำคู่มือ แนวทางการจัดโครงการ/กิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.88 มาก17.16**	.205	.892

ตาราง 9 (ต่อ)

กลยุทธ์	ความถูกต้อง	ความเหมาะสม	ความเป็นไปได้	ความมีประโยชน์	F	p-value
	\bar{X} ระดับ t	\bar{X} ระดับ t	\bar{X} ระดับ t	\bar{X} ระดับ t		
โครงการ/กิจกรรม 1.3.2 จัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้บริหาร ครูและผู้ปกครองภายในและภายนอกโรงเรียน โดยการใช้รูปแบบการสื่อสาร ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการรวมถึงสนทนาหรือสนทนา(dialog conversation)	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	.000	1.000
โครงการ/กิจกรรม1.3.3 สนับสนุนงบประมาณให้กับผู้บริหารและครูและผู้เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.82 มาก13.88**	3.94 มาก24.50**	.711	.549
โครงการ/กิจกรรม1.3.4สร้างแรงจูงใจให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษา ในการพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียนด้วยการมอบโล่สดุดีและเกียรติบัตรประกาศเกียรติคุณ	3.82 มาก13.88**	3.94 มาก24.50**	3.82 มาก13.88**	3.88 มาก17.16**	.451	.717
ยุทธ์ที่ 1.4 สนับสนุนและเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน ให้กับผู้บริหารและครูในโรงเรียน	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	.000	1.000
โครงการ/กิจกรรม 1.4.1 จัดทำคู่มือแนวทางในการพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน เกณฑ์การวัดและประเมินผล เพื่อให้สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	.000	1.000

ตาราง 9 (ต่อ)

กลยุทธ์	ความถูกต้อง	ความเหมาะสม	ความเป็นไปได้	ความมีประโยชน์	F	p-value
	\bar{X} ระดับ t	\bar{X} ระดับ t	\bar{X} ระดับ t	\bar{X} ระดับ t		
โครงการ/กิจกรรม 1.4.2 จัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน โดยการใช้รูปแบบการสื่อสารที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการรวมถึงสุนทรียสนทนา(dialog conversation)	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	.333	.801
โครงการ/กิจกรรม 1.4.3 จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรทักษะ/เอกสาร ประกอบการจัดการจัดการเรียนรู้ทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหาทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	.000	1.000
โครงการ/กิจกรรม 1.4.4 จัดประชุมเชิงปฏิบัติการออกแบบโครงการ/กิจกรรมทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหาทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	.000	1.000
โครงการ/กิจกรรม 1.4.5 ฝึกทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหาทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน ให้แก่นักเรียนตามโครงการ/กิจกรรมที่กำหนด	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	.000	1.000
โครงการ/กิจกรรม 1.4.6 สนับสนุนงบประมาณให้กับผู้บริหารครู และผู้เกี่ยวข้อง ในการจัดกิจกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน	3.88 มาก17.16**	3.94 มาก24.50**	3.88 มาก17.16**	3.94 มาก24.50**	.232	.874
โครงการ/กิจกรรม 1.4.7 มีการกำกับติดตามเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแก้ไขปัญหาและมีการรายงานผลการดำเนินงานพัฒนาการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียนต่อผู้บริหาร	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	.000	1.000

ตาราง 9 (ต่อ)

กลยุทธ์	ความถูกต้อง	ความเหมาะสม	ความเป็นไปได้	ความมีประโยชน์	F	p-value
	\bar{X} ระดับ t	\bar{X} ระดับ t	\bar{X} ระดับ t	\bar{X} ระดับ t		
กลยุทธ์ที่ 2.1 สร้างและพัฒนา การยอมรับความเข้าใจในการพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียนให้กับผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.82 มาก13.88**	3.94 มาก24.50**	.711	.549
โครงการ/กิจกรรม 2.1.1 พัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองกับผู้รู้ผู้นำท้องถิ่น ผู้มีประสบการณ์ ชุมชน ท้องถิ่น อาสาสมัครชุมชน เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนา	3.88 มาก17.16**	3.88 มาก17.16**	3.76 มาก9.27**	3.88 มาก17.16**	.364	.779
โครงการ/กิจกรรม 2.1.2 จัดระดมความคิดเห็นให้กับผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน (focus group interview)	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	.000	1.000
กลยุทธ์ที่ 2.2 สร้างการยอมรับองค์กรแห่งการเรียนรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะ การริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน ให้แก่นักเรียน	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.82 มาก13.88**	3.94 มาก24.50**	.711	.549
โครงการ/กิจกรรม 2.2.1 จัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน โดยการใช้รูปแบบการสื่อสาร ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการรวมถึงสุนทรียสนทนา(dialog conversation)	3.88 มาก17.16**	3.88 มาก17.16**	3.82 มาก13.88**	3.88 มาก17.16**	.121	.947

ตาราง 9 (ต่อ)

กลยุทธ์	ความถูกต้อง	ความเหมาะสม	ความเป็นไปได้	ความมีประโยชน์	F	p-value
	\bar{X} ระดับ t	\bar{X} ระดับ t	\bar{X} ระดับ t	\bar{X} ระดับ t		
โครงการ/กิจกรรม 2.2.2 สนับสนุนงบประมาณให้กับผู้บริหาร ครู และผู้เกี่ยวข้อง ในการจัดกิจกรรมการศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่ม และการชี้นำตนเองของนักเรียน	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.88 มาก17.16**	3.94 มาก24.50**	.205	.892
กลยุทธ์ที่ 2.3 สร้างเครือข่ายและพัฒนาความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก ชุมชน เพื่อการพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเอง ของนักเรียน ในการจัดทำโครงการ/กิจกรรม	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	.000	1.000
โครงการ/กิจกรรม2.3.1สร้างเครือข่ายและพัฒนาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียนกับผู้ปกครอง ชุมชน	3.82 มาก13.88**	3.82 มาก13.88**	3.82 มาก13.88**	3.88 มาก17.16**	.103	.958
โครงการ/กิจกรรม2.3.2 จัดทำวารสาร/เอกสารเผยแพร่ ทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่ม และการชี้นำตนเองของนักเรียน	3.76 มาก11.92**	3.70 มาก10.58**	3.64 มาก7.80**	3.70 มาก10.58**	.139	.936
โครงการ/กิจกรรม2.3.3 รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภายนอก และท้องถิ่น ในการจัดกิจกรรมการศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.82 มาก13.88**	3.94 มาก24.50**	.711	.549
กลยุทธ์ที่2.4 สร้างแรงจูงใจสิ่งสำคัญ ใฝ่สัมฤทธิ์เพื่อสร้างการยอมรับและปลูกมโนทัศน์ให้กับนักเรียน	3.88 มาก17.16**	3.88 มาก17.16**	3.82 มาก13.88**	3.88 มาก17.16**	.121	.947

ตาราง 9 (ต่อ)

กลยุทธ์	ความถูกต้อง	ความเหมาะสม	ความเป็นไปได้	ความมีประโยชน์	F	p-value
	\bar{X} ระดับ t	\bar{X} ระดับ t	\bar{X} ระดับ t	\bar{X} ระดับ t		
โครงการ/กิจกรรม 2.4.1 สร้างแรงจูงใจให้กับนักเรียน ในการพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน ด้วยการมอบโล่สูงสุดและเกียรติบัตรประกาศเกียรติคุณ	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	.000	1.000
กลยุทธ์ที่ 2.5 ส่งเสริมประชาสัมพันธืให้ความรู้ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง นักเรียนและชุมชน ด้วยวิธีการที่หลากหลาย	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.88 มาก17.16**	3.94 มาก24.50**	.205	.892
โครงการ/กิจกรรม 2.5.1 จัดทำวารสาร/เอกสารเผยแพร่ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน	3.76 มาก11.92**	3.76 มาก11.92**	3.82 มาก13.88**	3.82 มาก13.88**	.113	.952
โครงการ/กิจกรรม 2.5.2 สนับสนุนงบประมาณ เพื่อการประชาสัมพันธื การจัดกิจกรรมการศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน	3.94 มาก24.50**	3.88 มาก17.16**	3.88 มาก17.16**	3.82 มาก13.88**	.362	.781
กลยุทธ์ที่ 3.1 พัฒนาหลักสูตร กำหนดเนื้อหาที่สามารถสอดแทรกในหลักสูตรกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่เน้นการพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.88 มาก17.16**	3.94 มาก24.50**	.205	.892

ตาราง 9 (ต่อ)

กลยุทธ์	ความถูกต้อง	ความเหมาะสม	ความเป็นไปได้	ความมีประโยชน์	F	p-value
	\bar{X} ระดับ t	\bar{X} ระดับ t	\bar{X} ระดับ t	\bar{X} ระดับ t		
โครงการ/กิจกรรม 3.1.1 จัด ประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนา หลักสูตร/ เอกสารประกอบการจัด กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยการน้อม นำศาสตร์พระราชามาใช้ เพื่อ พัฒนาทักษะการตัดสินใจและ แก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการ ชี้นำตนเองของนักเรียนอย่างยั่งยืน	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.88 มาก17.16**	3.94 มาก24.50**	.205	.892
โครงการ/กิจกรรม 3.1.2จัด ประชุมเชิงปฏิบัติการออกแบบ โครงการ/กิจกรรม พัฒนาทักษะการ ตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการ ริเริ่มและการชี้นำตนเองของ นักเรียน	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.88 มาก17.16**	3.94 มาก24.50**	.205	.892
กลยุทธ์ที่ 3.2 พัฒนาระบบการ จัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการ ตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการ ริเริ่มและการชี้นำตนเองของ นักเรียน	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	.000	1.000
โครงการ/กิจกรรม3.2.1จัดประชุม ระดมความคิดเห็น เพื่อวางแผนใน การพัฒนาระบบการ จัดการ เรียนรู้ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ที่ เน้นทักษะการตัดสินใจและ แก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการ ชี้นำตนเองของนักเรียน	3.88 มาก17.16**	3.88 มาก17.16**	3.82 มาก13.88**	3.88 มาก17.16**	.121	.947
โครงการ/กิจกรรม3.2.2 จัด กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ที่เน้นทักษะ การตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะ การริเริ่มและการชี้นำตนเองของ นักเรียน ตามแผนที่กำหนด	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	.333	.801

ตาราง 9 (ต่อ)

กลยุทธ์	ความถูกต้อง	ความเหมาะสม	ความเป็นไปได้	ความมีประโยชน์	F	p-value
	\bar{X} ระดับ t	\bar{X} ระดับ t	\bar{X} ระดับ t	\bar{X} ระดับ t		
โครงการ/กิจกรรม3.2.3 กำกับติดตามการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ที่เน้นทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียนโดยเครือข่าย	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	.000	1.000
โครงการ/กิจกรรม3.2.4 สรุปรายงานผลการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ที่เน้นทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	.000	1.000
กลยุทธ์ที่3.3 พัฒนาศักยภาพของครูในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	.000	1.000
โครงการ/กิจกรรม3.3.1 จัดกิจกรรมพัฒนาครูให้เข้ารับการอบรมสัมมนา ศึกษาดูงาน ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	3.82 มาก13.88**	3.82 มาก13.88**	3.82 มาก13.88**	3.88 มาก17.16**	.103	.958
โครงการ/กิจกรรม 3.3.2 จัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาให้ครูมีผลงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการผู้เรียนเพื่อพัฒนากิจกรรมผู้เรียนที่เน้นทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน	3.88 มาก17.16**	3.88 มาก17.16**	3.82 มาก13.88**	3.88 มาก17.16**	.121	.947
กลยุทธ์ 3.4 พัฒนาความสามารถของนักเรียน ด้านทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียนสู่ความเป็นเลิศ	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	.000	1.000

ตาราง 9 (ต่อ)

กลยุทธ์	ความถูกต้อง	ความเหมาะสม	ความเป็นไปได้	ความมีประโยชน์	F	p-value
	\bar{X} ระดับ t	\bar{X} ระดับ t	\bar{X} ระดับ t	\bar{X} ระดับ t		
โครงการ/กิจกรรม3.4.1 ส่งเสริมให้นักเรียนขยายผลสู่รุ่นน้อง เพื่อน ชุมชน สร้างนวัตกรรมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่เน้นทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน	3.82 มาก13.88**	3.82 มาก13.88**	3.70 มาก8.45**	3.82 มาก13.88**	.291	.832
โครงการ/กิจกรรม3.4.2 จัดแสดงผลงาน/นิทรรศการ และเผยแพร่ผลงานผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และวิธีการที่หลากหลาย	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.88 มาก17.16**	3.94 มาก24.50**	.205	.892
โครงการ/กิจกรรม 3.4.3 ส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนส่งผลงานเข้าร่วมประกวด แข่งขัน ในระดับต่างๆ จนถึงระดับนานาชาติ	3.94 มาก24.50**	3.94 มาก24.50**	3.82 มาก13.88**	3.94 มาก24.50**	.711	.549

จากตาราง 9 พบว่าการประเมินกลยุทธ์กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต และทักษะอาชีพ ในการตัดสินใจและแก้ปัญหา และมีการริเริ่มการชี้นำตนเอง ซึ่งประกอบด้วย 1 วิสัยทัศน์ 3 วัตถุประสงค์ 3 กลยุทธ์หลัก 13 กลยุทธ์ย่อย และ 40 โครงการ/กิจกรรม มีความถูกต้อง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีประโยชน์ ดังนี้

2.1 ความถูกต้องของกลยุทธ์

กลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 1 วิสัยทัศน์ 3 วัตถุประสงค์ 3 กลยุทธ์หลัก 13 กลยุทธ์ย่อย และ 40 โครงการ/กิจกรรม มีความถูกต้องอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76 - 3.94$) นำค่าเฉลี่ยของความถูกต้องที่ได้ไปเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยเกณฑ์ ($\mu = 2.50$) พบว่าค่าเฉลี่ยของความถูกต้องของกลยุทธ์ที่ได้ สูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญของสถิติที่ระดับ .01 ($t = 11.92 - 24.50$)

2.2 ความเหมาะสมของกลยุทธ์

กลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาซึ่งประกอบด้วย 1 วิสัยทัศน์ 3 วัตถุประสงค์ 3 กลยุทธ์หลัก 13 กลยุทธ์ย่อย และ 40 โครงการ/กิจกรรมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70 - 3.94$) นำค่าเฉลี่ยของความ

เหมาะสมที่ได้ไปเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยเกณฑ์ ($\mu = 2.50$) พบว่าค่าเฉลี่ยของความเหมาะสมของกลยุทธ์ที่ได้สูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญของสถิติที่ระดับ .01 ($t = 10.58-24.50$)

2.3 ความเป็นไปได้ของกลยุทธ์

กลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาซึ่งประกอบด้วย 1 วิสัยทัศน์ 3 วัตถุประสงค์ 3 กลยุทธ์หลัก 13 กลยุทธ์ย่อย และ 40 โครงการ/กิจกรรมมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.64 - 3.94$) นำค่าเฉลี่ยของความเป็นไปได้ที่ได้ไปเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยเกณฑ์ ($\mu = 2.50$) พบว่าค่าเฉลี่ยของความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ที่ได้สูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญของสถิติที่ระดับ .01 ($t = 8.45 - 24.50$)

2.4 ความมีประโยชน์ของกลยุทธ์

กลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาซึ่งประกอบด้วย 1 วิสัยทัศน์ 3 วัตถุประสงค์ 3 กลยุทธ์หลัก 13 กลยุทธ์ย่อย และ 40 โครงการ/กิจกรรมมีความมีประโยชน์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70 - 3.94$) นำค่าเฉลี่ยของความมีประโยชน์ที่ได้ไปเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยเกณฑ์ ($\mu = 2.50$) พบว่าค่าเฉลี่ยของความมีประโยชน์ของกลยุทธ์ที่ได้สูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญของสถิติที่ระดับ .01 ($t = 13.88-24.50$)

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาความแตกต่างของการประเมิน ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความมีประโยชน์ พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ ($F = .000-.736$) และ ($p\text{-value} = .339 - 1.000$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผลการประเมิน ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และมีประโยชน์ ของกลยุทธ์ไม่แตกต่างกัน หรืออาจเรียกได้ว่ามีความสอดคล้องกัน

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการสร้างกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต และทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา ผู้วิจัยสามารถสรุป อภิปรายผลและเสนอแนะโดยจะกล่าวถึงหัวข้อต่างๆ ดังต่อไปนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยนี้มีความมุ่งหมายหลักเพื่อสร้างกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาโดยมีความมุ่งหมายเฉพาะดังนี้

1. เพื่อศึกษาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา
2. เพื่อสร้างกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา
3. เพื่อประเมินกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

ตอนที่ 1 การศึกษาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา

การศึกษาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา ผู้วิจัยได้ดำเนินการทั้งในลักษณะของวิธีการคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสังเคราะห์ จากแนวคิดของนักวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและเลือกแนวคิดของ WHO(1997) และ Partnership for framework 21th century Learning(2007) เพื่อกำหนดทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาขั้นที่ 2 สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยมีคุณสมบัติคือ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกมีประสบการณ์ด้านการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไม่ต่ำกว่า 3 ปี เติบโตให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อหาปัญหาและทักษะที่สำคัญนำไปสร้างกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาและขั้นที่ 3 สร้างแบบสอบถามเพื่อสอบถามครูนักเรียนและผู้ปกครองของนักเรียนมัธยมศึกษาเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 18 จังหวัดชลบุรีภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 1 โรงเรียนซึ่งประกอบด้วย ครูสอนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 14 คน นักเรียนมัธยมศึกษา 75 คน ผู้ปกครองนักเรียนมัธยมศึกษา 71 คน เพื่อหาทักษะที่สำคัญ นำไปสร้างกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพ และนำข้อมูลที่ได้อามาวิเคราะห์ ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบทีแบบกลุ่มตัวอย่างเดียว และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ตอนที่ 2 การสร้างกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยในลักษณะของการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยดำเนินการ 3 ชั้น ชั้นที่ 1 ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัยเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่ดีในการสร้างกลยุทธ์จากการบริหารกลยุทธ์ขององค์การโดยใช้แนวคิด 5 ประการของ Thompson and Stricklan (2003) เป็นหลัก ชั้นที่ 2 สร้างกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาโดยผู้วิจัยได้นำผลจากการศึกษาเอกสารงานวิจัยและผลการสัมภาษณ์ที่พบว่าทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา 10 ทักษะ ได้แก่ 1. ทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา 2. ทักษะการคิดสร้างสรรค์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 3. ทักษะการสื่อสารและมนุษยสัมพันธ์ 4. ทักษะการรู้จักตนเองและการเข้าใจผู้อื่นและ 5. ทักษะการควบคุมอารมณ์และการเอาชนะความกดดัน 6. ความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว 7. การริเริ่มและการชี้หน้าตนเอง 8. ทักษะด้านสังคมและทักษะข้ามวัฒนธรรม 9. การมีผลงานและความรับผิดชอบและ 10. ภาวะผู้นำและหน้าที่รับผิดชอบ มาสอบถามกับครูนักเรียนมัธยมศึกษาและผู้ปกครองนักเรียนมัธยมศึกษาจำนวนทั้งสิ้น 160 คนแล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพื่อพิจารณาว่าทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาทักษะใดมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มากกว่าทักษะอื่นและมีค่าเฉลี่ยน้อยซึ่งผลจากการวิเคราะห์พบว่าทักษะชีวิตด้านการตัดสินใจและแก้ปัญหา กับทักษะอาชีพด้านการริเริ่มและการชี้หน้าตนเองมีค่าความสัมพันธ์มากกว่าทักษะอื่นและมีค่าเฉลี่ยน้อยดังนั้นผู้วิจัยจึงนำเอาทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา การริเริ่มและการชี้หน้าตนเองมาสร้างเป็นกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาในครั้งนี่ซึ่งการสร้างกลยุทธ์ดังกล่าวประกอบด้วยวิสัยทัศน์วัตถุประสงค์ กลยุทธ์หลัก กลยุทธ์ย่อย โครงการ/กิจกรรม ชั้นที่ 3 จัดประชุมผู้เชี่ยวชาญด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อพิจารณาให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน และนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อให้ได้กลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา ด้านการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การริเริ่มและการชี้หน้าตนเอง

ตอนที่ 3 การประเมินกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา ผู้วิจัยได้ดำเนินการในลักษณะของวิธีการเชิงปริมาณ โดยผู้วิจัยได้สร้างแบบประเมินกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาด้านการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การริเริ่มและการชี้หน้าตนเอง ซึ่งลักษณะของแบบประเมินเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 17 คน ทำการประเมินแล้วนำข้อมูลที่ได้ มาทำการวิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ค่าการทดสอบที่แบบกลุ่มตัวอย่างเดียว และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษาประกอบด้วย5ทักษะได้แก่1.ทักษะการตัดสินใจแก้ปัญหา2. ทักษะการคิดสร้างสรรค์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ3. ทักษะการสื่อสารและมนุษยสัมพันธ์4. ทักษะการรู้จักตนเองและการเข้าใจผู้อื่น5. ทักษะการควบคุมอารมณ์และการเอาชนะความกดดันทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาประกอบด้วย5ทักษะได้แก่ 1. ความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว 2. การริเริ่มและการชี้นำตนเอง3. ทักษะด้านสังคมและทักษะข้ามวัฒนธรรม4. การมีผลงานและความรับผิดชอบ5. ภาวะผู้นำและหน้าที่รับผิดชอบโดยทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา กับ ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเอง มีความสัมพันธ์กันมากที่สุด ซึ่งกล่าวได้ว่า ทักษะชีวิตและทักษะอาชีพ ของนักเรียนมัธยมศึกษา ที่สำคัญมากที่สุดคือ ทักษะการตัดสินใจแก้ปัญหา การริเริ่มและการชี้นำตนเอง

2. กลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา ด้านการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การริเริ่ม และการชี้นำตนเองประกอบด้วย 1 วิสัยทัศน์ 3 วัตถุประสงค์ 3 กลยุทธ์หลัก 13 กลยุทธ์ย่อย 40 โครงการ/กิจกรรม โดย 3 กลยุทธ์หลัก ได้แก่ กลยุทธ์หลักที่ 1การเสริมสร้างความตระหนัก การพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ย่อย ได้แก่ 1. พัฒนาและสร้างความตระหนักการพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน ว่าเป็นสิ่งสำคัญ มีประโยชน์และมีคุณค่าต่อการศึกษา ให้กับผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง 2. เสริมสร้างความเชื่อมั่น การพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเอง ของนักเรียน ในการจัดการตนเองและการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น 3. สนับสนุนสร้างแรงจูงใจในการสร้างต้นแบบการพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเอง ให้กับผู้บริหารและครูในโรงเรียน กลยุทธ์หลักที่ 2 การเสริมสร้างและพัฒนาการยอมรับความเข้าใจในการพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพ ของนักเรียน ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์ย่อย ได้แก่ 1. สร้างและพัฒนาการยอมรับ ความเข้าใจในการพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเอง ของนักเรียน ให้กับผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา 2. สร้างการยอมรับองค์กรแห่งการเรียนรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน ให้แก่นักเรียน 3. สร้างเครือข่ายและพัฒนาความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก ชุมชน เพื่อพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน ในการจัดทำโครงการ/กิจกรรม 4. สร้างแรงจูงใจสิ่งสำคัญ ใฝ่สัมฤทธิ์ เพื่อสร้างการยอมรับและปลูกมโนทัศน์ให้กับนักเรียน 5.ส่งเสริม ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองและชุมชน ด้วยวิธีการที่หลากหลาย และกลยุทธ์หลักที่ 3การพัฒนาพฤติกรรม การพัฒนาการตัดสินใจและแก้ปัญหา การริเริ่มและการชี้นำตนเอง ของนักเรียน ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ย่อย ได้แก่ 1. พัฒนาหลักสูตร กำหนดเนื้อหาที่สามารถสอดแทรกในหลักสูตรกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ที่เน้นการพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน

2. พัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้อย่างที่เน้นทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน

3. พัฒนาศักยภาพของครู ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน

4. พัฒนาความสามารถของนักเรียน ด้านทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียนสู่ความเป็นเลิศ

3. กลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา ด้านการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การริเริ่ม และการชี้นำตนเอง อันประกอบด้วย 1 วิสัยทัศน์ 3 วัตถุประสงค์ 3 กลยุทธ์หลัก 13 กลยุทธ์ย่อย และ 40 โครงการ/กิจกรรม มีความถูกต้อง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความมีประโยชน์ อยู่ในระดับมาก และสูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตลอดจนผลการประเมินความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความมีประโยชน์ มีความสอดคล้องกัน

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัยพบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษา ประกอบด้วย 5 ทักษะ ได้แก่ ทักษะการตัดสินใจแก้ปัญหา (Decision; & Problem Solving skills) 2. ทักษะการคิดสร้างสรรค์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Creative Thinking; & Critical Thinking skills) 3. ทักษะการสื่อสารและมนุษยสัมพันธ์ (Commucation; & human Relations skills) 4. ทักษะการรู้จักตนเองและการเข้าใจผู้อื่น (Self Awareness; & Understanding others skills) 5. ทักษะการควบคุมอารมณ์และการเอาชนะความกดดัน (Emotion and Pressure Control skills) ซึ่งสาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก ทักษะชีวิตมีความสำคัญยิ่งในการดำเนินชีวิต เพราะทักษะชีวิตมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของบุคคลทุกคน เป็นพื้นฐานในการจัดการแก้ไขปัญหาชีวิตที่เกิดขึ้น ทั้งต่อบุคคล ครอบครัว สังคมประเทศ และสังคมโลก ส่งผลต่อคุณภาพประชากรโดยรวม จากความสำคัญของทักษะชีวิต จึงมีผู้ให้ความหมายและความสำคัญเป็นจำนวนมาก ได้แก่ UNICEF (2004) กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (2543) กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ (2548) กระทรวงศึกษาธิการ (2552) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน(2553) นอกจากนี้ยังมีผู้ศึกษาองค์ประกอบของหลักสูตรการแนะแนวเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน เช่น นีลลี่ (Neeley. 2004) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน(2553) และ WHO(1997) ซึ่งองค์ประกอบของทักษะชีวิตของ WHO นั้นมีองค์ประกอบทักษะชีวิตที่ครอบคลุม โดยมีการนำองค์ประกอบต่างๆ มาจับคู่ สรุปได้ 5 คู่ นอกจากนี้ WHO ยังได้จัดกลุ่มทักษะชีวิตที่สำคัญไว้ 3 กลุ่ม ได้แก่กลุ่มที่1กลุ่มพุทธิพิสัยประกอบด้วยทักษะ1คู่คือการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical thinking) และการคิดสร้างสรรค์ (creative thinking) กลุ่มที่2กลุ่มจิตพิสัยประกอบด้วย1คู่คือการตระหนักรู้ในตนเอง (self awareness)และทักษะการเข้าใจผู้อื่น (empathy) กลุ่มที่3กลุ่มทักษะพิสัยประกอบด้วย 3 คู่คู่ที่1คือการสร้างสัมพันธภาพ (interpersonal relationship)และการสื่อสารกับบุคคลอื่นอย่างมี

ประสิทธิภาพ (communicative skill) คู่ที่2คือการตัดสินใจ (decision making)และการแก้ปัญหา (problem solving skill) คู่ที่3คือการจัดการกับอารมณ์ (emotional controlling)และการจัดการกับความเครียด (tense management)

ซึ่งจะเห็นได้ว่าองค์ประกอบทักษะชีวิตของWHO (1997) มีความครอบคลุมครบถ้วนสนองตอบทักษะทั้ง 3กลุ่มคือพุทธิพิสัยจิตพิสัยและทักษะพิสัยซึ่งหากพิจารณาแล้วจะเห็นว่ายังสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม Bloom 's Taxonomy ด้วย ดังนั้น Bloom's Taxonomy กล่าวถึงการจำแนกการเรียนรู้ตามทฤษฎีของบลูมซึ่งแบ่งเป็น3ด้านคือด้านพุทธิพิสัยด้านจิตพิสัยและด้านทักษะพิสัยโดยในแต่ละด้านจะมีการจำแนกระดับความสามารถจากต่ำสุดไปจนถึงสูงสุดเช่น พุทธิพิสัย (Cognitive Domain) พฤติกรรมด้านสมองเป็นพฤติกรรมเกี่ยวกับสติปัญญาความรู้ ความคิดความเฉลียวฉลาดความสามารถในการคิดเรื่องราวต่างๆอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งเป็นความสามารถทางสติปัญญาเริ่มจากความรู้ความเข้าใจการนำไปใช้การวิเคราะห์การสังเคราะห์การประเมินจิตพิสัย (Affective Domain)(พฤติกรรมด้านจิตใจ)ค่านิยมความรู้สึกความซาบซึ้งทัศนคติ ความเชื่อความสนใจและคุณธรรมพฤติกรรมด้านนี้อาจไม่เกิดขึ้นทันทีดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและสอดคล้องสิ่งที่ดึงมาอยู่ตลอดเวลาจะทำให้พฤติกรรมของผู้เรียนเปลี่ยนไปในแนวทางที่พึงประสงค์ได้จะประกอบด้วยพฤติกรรมย่อย5ระดับ ได้แก่การรับรู้การตอบสนองการเกิดค่านิยมการจัดระบบบุคลิกภาพทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) (พฤติกรรมด้านกล้ามเนื้อประสาท) พฤติกรรมที่บ่งถึงความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างคล่องแคล่วชำนาญซึ่งแสดงออกมาได้โดยตรงโดยมีเวลาและคุณภาพของงานเป็นตัวชี้ระดับของทักษะประกอบด้วยพฤติกรรมย่อย ๑5ขั้นได้แก่การรับรู้การกระทำตามแบบการหาความถูกต้องการกระทำอย่างต่อเนื่องหลังจากตัดสินใจเลือกรูปแบบการกระทำได้อย่างเป็นธรรมชาติ (Bloom.1956)

สำหรับทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา ประกอบด้วย 5 ทักษะ ได้แก่ 1. ความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว (Flexibility and Adaptability) 2. การริเริ่มและการชี้นำตนเอง (Initiative; & Self Direction) 3. ทักษะด้านสังคมและทักษะข้ามวัฒนธรรม(Social and Cross-cultural Skills) 4. การมีผลงานและความรับผิดชอบ(Productivity and Accountability) 5. ภาวะผู้นำและหน้าที่รับผิดชอบ(Leadership and Responsibility) ซึ่งสาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากการดำรงชีวิตปัจจุบันทุกคนต้องมีการประกอบอาชีพ ซึ่งเป็นที่มาของรายได้ เพื่อนำไปใช้ในการดำรงชีวิต ตอบสนองความต้องการของตนเอง ครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ การดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไป ทักษะ ความรู้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ จึงเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งต้องได้รับการฝึกฝน อบรม เพื่อเตรียมตัวให้ผู้เรียนมีทักษะอาชีพ สามารถเลือกอาชีพและปรับตัวให้เข้ากับชีวิตการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพต่อไปในอนาคต การเตรียมความพร้อมในการมีชีวิตอย่างมีความสุขในศตวรรษที่21ทุกคนต้องมีทักษะความสามารถที่จะสามารถศึกษาความรู้ปฏิบัติงานและประกอบอาชีพเพื่อสร้างความสุขให้กับชีวิตการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่21 (21st Century Learning) ได้กลายมาเป็นส่วนสำคัญต่อการวิเคราะห์และอภิปราย

กันอย่างกว้างขวางของสังคมรอบด้านซึ่งได้ถูกกำหนดให้เป็นยุทธศาสตร์การทำงานเพื่อการจัดการศึกษาเรียนรู้ในยุคใหม่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อการจัดการเรียนรู้การสร้างทักษะเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นลักษณะของการศึกษาวิจัยในเชิงบูรณาการเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพแห่งองค์ความรู้ทักษะความเชี่ยวชาญและสมรรถนะให้เกิดกับผู้เรียนเพื่อประสิทธิภาพของการเรียนรู้สำหรับการดำรงชีพในสังคมแห่งความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันไพฑูริย์สินลาร์ดี (2557) มีความเห็นว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบเดิม ๆ ไม่สามารถช่วยให้นักเรียนเป็นผู้มีทักษะสำหรับศตวรรษที่ 21 เพียงพอเพราะไม่ได้ช่วยให้เด็กคิดเป็นไม่พัฒนาความรู้ไม่รับผิดชอบต่อเพื่อนและสังคมและไม่พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมได้อย่างแท้จริงด้วยเหตุนี้จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการเรียนรู้ใหม่โดยไม่ให้ผู้เรียนรับความรู้จากครูฝ่ายเดียวแต่ต้องช่วยให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ด้วยตัวเองดังนั้นกระบวนการจัดการเรียนรู้ใหม่ ๆ จะช่วยให้นักเรียนพัฒนาทักษะที่คาดหวังจะเกิดกับนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ได้ซึ่งสอดคล้องกับทศนาแซมมณีที่เสนอ 7 ทักษะเพื่อการอยู่รอด ได้แก่ การคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) การร่วมมือกับเครือข่ายต่าง ๆ (Collaboration Across Networks and Leading by Influence) การปรับตัวและการมีความแคล่วคล่องว่องไว (Agility and Adaptability) การคิดริเริ่มและการเป็นผู้ประกอบการที่สร้างสรรค์ (Initiative and Entrepreneurship) การสื่อสารทั้งทางการพูดและการเขียน (Effective Oral and Writing Communication) การเข้าถึงข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล (Access and analyzing Information) การใฝ่รู้และมีจินตนาการ (Curiosity and Imagination) (ทศนาแซมมณี. 2555)

ทั้งนี้เมื่อนำเอาทักษะชีวิต 5 ทักษะ มาหาความสัมพันธ์กับทักษะอาชีพ 5 ทักษะ ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา กับ ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเอง มีความสัมพันธ์กันมากที่สุด ซึ่งกล่าวได้ว่า ทักษะชีวิตและทักษะอาชีพ ของนักเรียนมัธยมศึกษาที่สำคัญมากที่สุดคือ ทักษะการตัดสินใจแก้ปัญหา การริเริ่มและการชี้นำตนเอง

สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากทักษะการตัดสินใจแก้ปัญหา การริเริ่มและการชี้นำตนเอง เป็นทักษะที่ผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครอง เห็นว่ามีความสำคัญ จำเป็นที่ต้องเร่งรัดให้เกิดขึ้น สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในชีวิตจริง เพราะในชีวิตประจำวันของคนเรานั้นจะพบปัญหาต่าง ๆ มากมายเช่นปัญหาส่วนตัวปัญหาเกี่ยวกับการทำงานปัญหาทางสังคม ผู้คิดแก้ปัญหาจะต้องศึกษาถึงสาเหตุที่มาของปัญหาซึ่งจะมีลักษณะแตกต่างกันและจะพยายามคิดค้นหาวิธีการที่เหมาะสมที่สุดเพื่อจะแก้ไขการคิดหาวิธีการอาจได้มาโดยการศึกษาหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ การขอคำปรึกษาจากผู้ที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องนั้นมาก่อนแล้วจึงตัดสินใจเลือกวิธีที่ดีที่สุดในการตัดสินใจนั้นไม่ว่าเรื่องเล็กน้อยหรือเรื่องใหญ่ที่อาจทำให้วิถีชีวิตต้องเปลี่ยนไปการตัดสินใจแก้ปัญหาจึงถือว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดของการคิดทั้งหมด เป็นสิ่งสำคัญต่อวิถีการดำเนินชีวิตในสังคมมนุษย์ ซึ่งจะต้องใช้การตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นทุกขณะ ผู้ที่มีทักษะการตัดสินใจแก้ปัญหาจะสามารถเผชิญกับภาวะสังคมที่เคร่งเครียดได้อย่างเข้มแข็ง ทักษะการแก้ปัญหาจึงมิใช่เป็นเพียงการรู้จักคิดและรู้จักการใช้สมอง หรือเป็นทักษะที่มุ่งพัฒนาสติปัญญาแต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังเป็นทักษะที่สามารถพัฒนาทัศนคติ วิธีคิด ค่านิยม ความรู้ ความเข้าใจในสถานการณ์ของสังคมได้ดีอีก

ด้วย นอกจากนี้ในการตัดสินใจแก้ปัญหา การริเริ่มชี้นำตนเองนั้นมีพื้นฐานมาจากทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (Andragogy) ของโนลส์ (Knowles.1984) ซึ่งจอห์น ดิวอี้ (John Dewey) นักการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางได้กล่าวว่ามนุษย์เกิดขึ้นมาพร้อมกับพลังที่ไม่จำกัดสำหรับการเจริญเติบโตและการพัฒนาโดยการศึกษาเป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดการพัฒนามนุษย์ซึ่งผู้สอนต้องระมัดระวังที่จะไม่เข้าไปแทรกแซงหรือเข้าไปควบคุมกระบวนการของการเรียนรู้ของผู้เรียนผู้สอนควรทำหน้าที่เพียงผู้แนะนำเท่านั้นขั้นตอนในการแก้ปัญหาที่ครูสามารถนำไปใช้สอนนักเรียนเพื่อให้เกิดทักษะการแก้ปัญหาตามเทคนิคของดิวอี้ (Dewey อ้างอิงจาก Barkley; Cross&Major. 2005) ได้แก่ ระบุปัญหา วางแผนแก้ปัญหา ประเมินและทดสอบปัญหาต่างๆ ตัดสินใจเลือกวิธีแก้ปัญหาพร้อมกันนำไปใช้ประโยชน์และประเมินผล

การเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเองได้เน้นที่ความเป็นอิสระส่วนบุคคลและความรับผิดชอบตนเองในการเรียนรู้ซึ่งเป็นพื้นฐานของการศึกษาในระดับสูงต่อไปนักการศึกษาต่างยอมรับว่าผู้เรียนที่มีความไม่ใฝ่รู้และพยายามที่จะเรียนรู้ในสิ่งที่ตนสนใจเป็นลักษณะของผู้เรียนที่มีการชี้นำตนเองในการเรียนรู้ซึ่งจะสามารถเรียนรู้ได้ดีกว่าผู้เรียนที่เรียนโดยการชี้นำจากผู้อื่นนักการศึกษาจึงให้ความสำคัญกับการเรียนแบบนำตนเองโดยโนลส์ (Knowles.1975) ได้กล่าวถึงความสำคัญและประโยชน์ของการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเองไว้ว่าบุคคลที่เรียนรู้ด้วยการริเริ่มของตนเองจะเรียนได้มากกว่าดีกว่ามีความตั้งใจมีจุดมุ่งหมายและมีแรงจูงใจสูงกว่าสามารถนำประโยชน์จากการเรียนรู้ไปใช้ได้ดีกว่าและยาวนานกว่าคนที่เรียนโดยเป็นแต่เพียงผู้รับหรือรอการถ่ายทอดจากผู้สอนเท่านั้นนอกจากนี้การเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเองยังสอดคล้องกับพัฒนาการทางจิตวิทยาและกระบวนการทางธรรมชาติว่าเมื่อบุคคลเติบโตขึ้นบุคคลจะมีความต้องการทางจิตวิทยาที่เป็นตัวของตัวเองสูงขึ้นเริ่มพัฒนาความสามารถในการรับผิดชอบตนเองมากขึ้นเรื่อยๆทำให้บุคคลมีทิศทางของการบรรลุวุฒิภาวะจากลักษณะหนึ่งไปสู่อีกลักษณะหนึ่งซึ่งเป็นการพัฒนาไปสู่การชี้นำตนเอง (Self-Directing) เพิ่มมากขึ้นรวมไปถึงการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเองทำให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบซึ่งเป็นลักษณะที่สอดคล้องกับพัฒนาการใหม่ๆทางการศึกษา การวางแผนและตัดสินใจอนาคตให้ให้ตนเองด้วยการชี้นำตนเอง จึงเป็นทักษะที่จำเป็น ที่ปัจเจกบุคคลต้องตัดสินใจเลือกเรียนต่อ การตัดสินใจทางการเงิน การวางแผนด้านสุขภาพ การวางแผนสำหรับเกษียณ จึงมีความจำเป็นมากขึ้น ทุกคนจึงต้องฝึกฝน นักเรียนต้องรู้จักตัดสินใจในเรื่องต่างๆ เหล่านี้ด้วยตนเอง (คณะอนุกรรมการกิจการเพื่อการสื่อสาร คณะกรรมการเครือข่ายเยาวชนเพื่อการปฏิรูปสังคม. (2554)

จากผลการวิจัยพบว่ากลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา ที่เกี่ยวข้องกับทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเอง ประกอบด้วย 1 วิธีทัศน์ 3 วัตถุประสงค์ 3 กลยุทธ์หลัก 13 กลยุทธ์ย่อย 40 โครงการ/กิจกรรม โดย 3 กลยุทธ์หลัก ได้แก่ กลยุทธ์หลักที่ 1 การเสริมสร้างความตระหนัก การพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ย่อย ได้แก่ 1. พัฒนาและสร้างความตระหนักการพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเอง ของนักเรียน ว่าเป็นสิ่งสำคัญ มีประโยชน์และมี

คุณค่าต่อการศึกษา ให้กับผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง 2. เสริมสร้างความเชื่อมั่น การพัฒนาทักษะ การตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเอง ของนักเรียน ในการจัดการตนเองและ การอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น 3. สนับสนุนสร้างแรงจูงใจ ในการสร้างต้นแบบการพัฒนาทักษะการ ตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเอง ให้กับผู้บริหารและครูในโรงเรียน *กลยุทธ์ หลักที่ 2* การเสริมสร้างและพัฒนาการยอมรับความเข้าใจในการพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพ ของนักเรียน ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์ย่อย ได้แก่ 1. สร้างและพัฒนาการยอมรับ ความเข้าใจในการ พัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเอง ของนักเรียน ให้กับ ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา 2. สร้างการยอมรับองค์กรแห่งการเรียนรู้ ความเข้าใจ ในการพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน ให้แก่ นักเรียน 3. สร้างเครือข่ายและพัฒนาความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก ชุมชน เพื่อพัฒนาทักษะ การตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน ในการจัดทำโครงการ/ กิจกรรม 4. สร้างแรงจูงใจสิ่งสำคัญ ใฝ่สัมฤทธิ์ เพื่อสร้างการยอมรับและปลูกมโนทัศน์ให้กับนักเรียน 5 ส่งเสริม ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองและชุมชน ด้วยวิธีการที่หลากหลาย และ *กลยุทธ์หลักที่ 3* การพัฒนาพฤติกรรม การพัฒนาการตัดสินใจและแก้ปัญหา การริเริ่มและการชี้นำ ตนเอง ของนักเรียน ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ย่อย ได้แก่ 1. พัฒนาหลักสูตร กำหนดเนื้อหาที่สามารถ สอดแทรกในหลักสูตรกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่เน้นการพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน 2. พัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะ การตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน 3. พัฒนาศักยภาพของ ครู ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและ การชี้นำตนเองของนักเรียน 4. พัฒนาความสามารถของนักเรียน ด้านทักษะการตัดสินใจและ แก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียนสู่ความเป็นเลิศ ที่เป็นเช่นนี้อาจ เนื่องมาจากในการสร้างกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะ อาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นได้สร้างโดยมีหลักการแนวทางที่ชัดเจนมีการดำเนินการสนทนา กลุ่มโดยผู้มีความรู้ความสามารถครอบคลุมรอบด้านถึงศักยภาพของผู้ร่วมสนทนาให้อยู่ในประเด็น สมาชิกเป็นผู้มีศักยภาพหลากหลายสามารถแสดงความคิดเห็นและมีอิสระมีปฏิสัมพันธ์อันดีต่อกัน การกำหนดวิสัยทัศน์วัตถุประสงค์กลยุทธ์โครงการ/กิจกรรมที่ได้กำหนดขึ้นจะถูกกำหนดในปริมาณ ที่ชัดเจนและเหมาะสมสอดคล้องกับวิสัยทัศน์วัตถุประสงค์ซึ่งวิสัยทัศน์ที่สร้างขึ้นสามารถบ่งบอก ความมุ่งหมายว่าองค์กรจะมุ่งหน้าไปทางใดสอดคล้องกับทอมสันและสตรีกแลนด์ (Thompson and Strickland. 2003) ที่ว่าการกำหนดวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ต้องบ่งบอกลักษณะในอนาคตว่ามีลักษณะ ใดๆจะมุ่งหน้าไปทางใดทั้งนี้เพื่อกำหนดทิศทางในการดำเนินงานในระยะยาวที่องค์กรพยายาม อยากรให้เป็นไปและแจ้งให้ทุกคนได้ทราบเพื่อการปฏิบัติงานเป็นไปในทิศทางตามที่มุ่งหวัง ร่วมกันพันธัน์เขจรนั้นท์และจินตนาบุญบงการ. (2544) กล่าวว่ววัตถุประสงค์หมายถึงเป้าหมายที่ มีความเฉพาะเจาะจงและมีผลลัพธ์ที่สามารถวัดได้และเป็นรูปธรรมเมื่อเทียบกับจุดมุ่งหมายของ องค์กรในระดับอื่นวัตถุประสงค์เป็นถ้อยแถลงของสิ่งที่องค์กรต้องการที่จะบรรลุซึ่งโดยปกติ

วัตถุประสงค์จะถูกกำหนดในรูปของความต้องการภายใต้กำหนดระยะเวลาที่แน่นอนโดยวัตถุประสงค์สามารถจะจำแนกตามระยะเวลาออกเป็น 2 ระดับคือวัตถุประสงค์ในระยะสั้นซึ่งเกี่ยวข้องกับเป้าหมายการดำเนินงานที่ครอบคลุมระยะเวลาไม่นานซึ่งปกติจะไม่เกิน 1 ปี และวัตถุประสงค์ระยะยาวซึ่งเป็นความต้องการของธุรกิจที่ครอบคลุมระยะเวลามากกว่า 1 ปี โดยปกติองค์การจะกำหนดวัตถุประสงค์ระยะยาวตั้งแต่ 3 ปี 5 ปี หรือ 10 ปี วัตถุประสงค์มักจะถูกกำหนดในปริมาณที่ชัดเจนและสามารถวัดได้ และวัตถุประสงค์ยังเป็นส่วนสำคัญสำหรับความสำเร็จขององค์กร เพราะการตั้งวัตถุประสงค์ที่ดีจะเป็นสิ่งที่ชัดเจนท้าทายสมเหตุสมผลและสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ขององค์กรเมื่อได้วิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนแล้วขั้นตอนต่อไปคือการกำหนดกลยุทธ์ในการการกำหนดกลยุทธ์นั้นอาจมีได้ทั้งกลยุทธ์หลักกลยุทธ์ย่อยซึ่งการกำหนดกลยุทธ์นั้นเป็นวิธีการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ระยะยาวการวิเคราะห์กลยุทธ์ที่สมเหตุสมผลแบ่งออกเป็นระดับต่างๆ ได้แก่ กลยุทธ์ระดับองค์กรกลยุทธ์ระดับธุรกิจกลยุทธ์ระดับหน้าที่เดสส์และมิลเลอร์ (Dess; & Miller.1993) เพื่อให้การดำเนินกลยุทธ์งานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยจึงต้องมีโครงการ/กิจกรรมต่างๆ มารองรับ ซึ่งสอดคล้องกับการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาที่สามารถกำหนดโครงการ/กิจกรรมต่างๆ บูรณาการสอดแทรกในทุกระดับเพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์การสร้างกลยุทธ์ตามที่ได้ดำเนินการนั้นสอดคล้องกับทศพรศิริสัมพันธ์. (2539) ที่ได้กล่าวถึงองค์ประกอบและลักษณะที่สำคัญของการวางแผนเชิงกลยุทธ์ว่าต้องมีการมุ่งเน้นอนาคตโดยสร้างวิสัยทัศน์เกี่ยวกับทิศทางขององค์กรที่จะดำเนินต่อไปการมุ่งเน้นอนาคตโดยการสร้างวิสัยทัศน์เกี่ยวกับทิศทางขององค์กรที่จะดำเนินต่อไปและการระดมสรรพกำลังรวมทั้งทรัพยากรต่างๆ เพื่อดำเนินการตามทิศทางดังกล่าวซึ่งการวางแผนเชิงกลยุทธ์นี้ไม่ใช่เป็นเพียงแต่การวางแผนระยะยาวเพื่อคาดการณ์แนวโน้มในอนาคตและเตรียมแผนงานรองรับเท่านั้นแต่จะเป็นความพยายามในการกำหนดสภาพการณ์ที่พึงประสงค์ไว้ล่วงหน้าและเปลี่ยนแปลงปัจจัยต่างๆ ให้สอดคล้องกับการมุ่งเน้นจุดหมายรวมขององค์กรโดยการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจนสามารถนำไปปฏิบัติให้บังเกิดผลได้ตามช่วงระยะเวลาต่างๆ เพื่อให้บรรลุตามทิศทางที่ต้องการการมุ่งเน้นกระบวนการโดยจะต้องมีการดำเนินไปอย่างต่อเนื่องเป็นวงจรไม่มีที่สิ้นสุดเริ่มต้นจากการกำหนดภารกิจหลักการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและภายในการวิเคราะห์และจัดวางกลยุทธ์การจัดทำแผนงานและโครงการการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติการทบทวนและจัดวางกลยุทธ์ใหม่การมุ่งเน้นภาพรวมโดยเน้นระดับของการวิเคราะห์ทั้งองค์กรมากกว่าพิจารณาเพียงส่วนใดส่วนหนึ่งหรือเฉพาะแผนงานโครงการและกิจกรรมใด ๆ ดังนั้นอิทธิพลผลกระทบของการบริหารเชิงกลยุทธ์จึงมีค่อนข้างสูงและครอบคลุมทั่วทั้งองค์กรและการเปลี่ยนแปลงใดๆ ที่เกิดขึ้นมักจะมีผลต่อเนื่องไปอีกเป็นเวลาหลายปี

จากผลการวิจัยที่พบว่ากลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพ ของนักเรียนมัธยมศึกษาที่เกี่ยวข้องกับทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหาทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองอันประกอบด้วยวิสัยทัศน์ 3 วัตถุประสงค์ 3 กลยุทธ์หลัก 13 กลยุทธ์ย่อย และ 40 โครงการ/กิจกรรมมีความถูกต้องมีความเหมาะสมมีความเป็นไปได้และมีความมีประสิทธิภาพในระดับมากตลอดจนผลการประเมินความถูกต้องความเหมาะสมความเป็นไปได้และความมีประสิทธิภาพ

มีความสอดคล้องกันที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าในการสร้างกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นได้ดำเนินอย่างเป็นระบบมีการกำหนดวิสัยทัศน์วัตถุประสงค์กลยุทธ์โครงการ /กิจกรรมที่สอดคล้องกันโดยมีพื้นฐานอยู่บนบริบทของโรงเรียนที่เป็นไปได้มีส่วนร่วมคิดร่วมทำและมีการประเมินกลยุทธ์โดยมีผู้ที่มีความรู้ความชำนาญหลายสาขาร่วมตัดสินใจสอดคล้องกับราชบัณฑิตยสถาน. (2555) ที่ให้ความหมายว่ากลยุทธ์คือกุศโลบายในการทำงานจัดกิจกรรมแผนงานหรือโครงการต่าง ๆ โดยกำหนดแผนการที่จะทำอย่างไรรอบคอบกำหนดขั้นตอนของการกระทำที่มีความยืดหยุ่นตามสถานการณ์ตระหนักถึงปัจจัยแทรกซ้อนมุ่งให้สิ่งที่จะทำประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเอาชนะคู่แข่งได้ทั้งนี้การจัดทำกลยุทธ์ที่ผู้วิจัยได้สร้างมีการดำเนินงานตามทีเสรีพงศ์พิศ. (2548) ได้กล่าวถึงการกำหนดยุทธศาสตร์ว่าเป็นแผนการดำเนินงานที่สร้างขึ้นมาอย่างเป็นระบบซึ่งมีองค์ประกอบต่าง ๆ สัมพันธ์สอดคล้องกันเป็นแผนที่มีวิสัยทัศน์หรือภาพฝันที่วาดไว้เป็นการร่วมจัดมีเป้าประสงค์อันแสดงถึงเจตจำนงร่วมของทุกฝ่ายผนึกพลังใจของทุกฝ่ายเพื่อกระทำพันธกิจอันถือเป็นหน้าที่รับผิดชอบเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้เพื่อให้เกิดผลกระทบและได้ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์แผนยุทธศาสตร์ที่ดีมาจากการวิเคราะห์หัตถ์ดีที่รู้ปัจจุบันเพื่อไล่ให้ทันอนาคตวิเคราะห์สถานการณ์ที่ผ่านมาวิเคราะห์ทรัพยากรทุนต่าง ๆ อันเป็นศักยภาพหรือความสามารถที่ยังไม่ได้พัฒนาหรือยังไม่ได้พัฒนาเต็มที่หรือที่ยังซ่อนเร้นอยู่แผนยุทธศาสตร์ที่ดีเป็นผลที่เกิดจากกระบวนการวางแผนที่ดีบริหารจัดการแผนอย่างมีประสิทธิภาพเกิดเป็นประสิทธิผลที่ปรากฏจริงเป็นแผนที่มีเป้าประสงค์ดีก่อให้เกิดการร่วมมือหลักการดีก่อให้เกิดการร่วมคิดมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องก่อให้เกิดการร่วมทำและมีการแบ่งบทบาทหน้าที่จัดการดีก่อให้เกิดการร่วมแรงในภาคร่วมคิดร่วมทำ (เสรีพงศ์พิศ.2548) สอดคล้องกับเพียร์สและโรบินสัน (Pearce; & Robinson. 2007) ที่ว่ายุทธศาสตร์ที่ดีและมีประโยชน์นั้นต้องเกิดขึ้นโดยอาศัยกลุ่มการตัดสินใจอันเกิดจากมุมมองของสมาชิกของกลุ่มที่มีความรู้ความชำนาญหลายสาขาร่วมตัดสินใจจะทำให้เกิดแนวทางการจัดการยุทธศาสตร์ที่หลากหลายและผ่านการเลือกสรรนำกลยุทธ์ไปใช้ที่เหมาะสมและผ่านการกลั่นกรองอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัยที่พบว่า ทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัศึกษามีทั้งหมด 10 ทักษะ ได้แก่ ทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหาทักษะการคิดสร้างสรรค์และการคิดอย่างมีวิจรณ์ญาณทักษะการสื่อสารและมนุษย์สัมพันธ์ทักษะการรู้จักตนเองและการเข้าใจผู้อื่นทักษะการควบคุมอารมณ์และการเอาชนะความกดดัน ความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว การริเริ่มและการชี้นำตนเองทักษะด้านสังคมและทักษะข้ามวัฒนธรรมการมีผลงานและความรับผิดชอบภาวะผู้นำและหน้าที่รับผิดชอบดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระทรวงศึกษาธิการ ควรมีการกำหนดนโยบาย ให้การพัฒนานักเรียนมัธยมศึกษา ในส่วนของการ จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ให้มีทักษะทั้ง 10 ประการดังกล่าว

1.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

จากผลการวิจัยที่พบว่า กลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้าง ทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา ที่เกี่ยวข้องกับทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการขึ้นนำตนเอง ประกอบด้วย 1 วิสัยทัศน์ 3 วัตถุประสงค์ 3 กลยุทธ์หลัก 13 กลยุทธ์ย่อย 40 โครงการ/กิจกรรม โดย 3 กลยุทธ์หลัก ได้แก่ กลยุทธ์หลักที่ 1 การเสริมสร้าง ความตระหนัก การพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการขึ้นนำตนเองของ นักเรียน ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ย่อย ได้แก่ 1. พัฒนาและสร้างความตระหนักการพัฒนาทักษะการ ตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการขึ้นนำตนเอง ของนักเรียน ว่าเป็นสิ่งสำคัญ มีประโยชน์ และมีคุณค่าต่อการศึกษา ให้กับผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง 2. เสริมสร้างความเชื่อมั่น การพัฒนา ทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการขึ้นนำตนเอง ของนักเรียน ในการจัดการ ตนเองและการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น 3. สนับสนุนสร้างแรงจูงใจ ในการสร้างต้นแบบการพัฒนาทักษะ การตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการขึ้นนำตนเอง ให้กับผู้บริหารและครูในโรงเรียน

กลยุทธ์หลักที่ 2 การเสริมสร้างและพัฒนาการยอมรับความเข้าใจในการพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะ อาชีพ ของนักเรียน ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์ย่อย ได้แก่ 1. สร้างและพัฒนาการยอมรับ ความเข้าใจ ในการพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการขึ้นนำตนเอง ของนักเรียน ให้กับผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา 2. สร้างการยอมรับองค์กรแห่งการเรียนรู้ ความ เข้าใจในการพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการขึ้นนำตนเองของนักเรียน ให้แก่นักเรียน 3. สร้างเครือข่ายและพัฒนาความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก ชุมชน เพื่อพัฒนา ทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการขึ้นนำตนเองของนักเรียน ในการจัดทำ โครงการ/กิจกรรม 4. สร้างแรงจูงใจสิ่งสำคัญ ใฝ่สัมฤทธิ์ เพื่อสร้างการยอมรับและปลูกมโนทัศน์ ให้กับนักเรียน 5 ส่งเสริม ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ผู้บริการ ครู ผู้ปกครองและชุมชน ด้วยวิธีการที่ หลากหลาย และกลยุทธ์หลักที่ 3 การพัฒนาพฤติกรรม การพัฒนาการตัดสินใจและแก้ปัญหา การ ริเริ่มและการขึ้นนำตนเอง ของนักเรียน ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ย่อย ได้แก่ 1. พัฒนาหลักสูตร กำหนดเนื้อหาที่สามารถสอดแทรกในหลักสูตรกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่เน้นการพัฒนาทักษะการ ตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการขึ้นนำตนเองของนักเรียน 2. พัฒนาระบบการจัดการ จัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการขึ้นนำตนเองของนักเรียน 3. พัฒนาศักยภาพของครู ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อพัฒนาทักษะการตัดสินใจและ แก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการขึ้นนำตนเองของนักเรียน 4. พัฒนาความสามารถของนักเรียน ด้าน ทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการขึ้นนำตนเองของนักเรียนสู่ความเป็นเลิศ ดังนั้นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 18 จังหวัดชลบุรีและจังหวัดระยอง ควร สนับสนุนให้ทางโรงเรียน ได้นำกลยุทธ์ดังกล่าว ไปใช้ในการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อ เสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา ต่อไป

1.3 ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยในการสร้างกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาในลักษณะของการวิจัยแบบผสมผสานวิธี ระหว่างวิธีการเชิงคุณภาพ ด้วยการศึกษารายกรณีและงานวิจัย การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และการจัดสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้มาซึ่งกลยุทธ์ แล้วใช้วิธีการเชิงบริหาร ด้วยการสอบถามกับผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานการวิจัย เพื่อทดสอบให้เห็นว่า กลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งถือว่าเป็นวิธีการวิจัยในลักษณะหนึ่ง ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงวิชาการ เพื่อทำการวิจัยในลักษณะนี้ต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1.1 ควรทำการวิจัยเพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา

1.2 ควรจัดทำวิจัยปฏิบัติการเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และการวิเคราะห์สาระสำคัญ. กรุงเทพฯ: อรุณสภา.
- _____. (2552). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- _____. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพฯ: เดอะบุคส์.
- _____. (2554). แนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตบูรณาการการเรียนการสอน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- _____. (2555). แนวทางการขับเคลื่อนการศึกษาเพื่อการมีงานทำ. สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2559, จาก <http://203.172.179.20/lcska2/web1/web/news/dq4TeN7R9jgP.doc>
- กันทิมา กัลยาณพวงศ์. (2555). ผลของการจัดกิจกรรมทักษะชีวิต โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาของเด็กต่างด้าว. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กรมการปกครอง. (2550). เรียนรู้ สู้งาน : ทบทวนความรู้เรื่องแผนที่ยุทธศาสตร์. (เอกสารประกอบ). กรุงเทพฯ : ก.พ.ร.กรมการปกครอง. ถ่ายเอกสาร.
- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2541). คู่มือการสอนทักษะชีวิตเพื่อป้องกันเอดส์ (ปรับปรุงครั้งที่ 2). พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี: กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.
- _____. (2543ก). คู่มือการสอนทักษะชีวิตเพื่อป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษา ระดับประถมศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและวัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- _____. (2543ข). คู่มือการจัดกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กด้อยโอกาส. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและวัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- กฤษดา เรื่องอารีรัชต์. (2556). คุณภาพชีวิตเด็ก. สมุทรสาคร : โรงพิมพ์แอปป่าพรีนติ้ง กรุ๊ป จำกัด
- กฤษณา โสภี. (2554). ทักษะการพัฒนาอาชีพ. สำนักงาน กศน. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- กิ่งพร ทองใบ. (2549). กลยุทธ์และนโยบายธุรกิจ. พิมพ์ครั้งที่ 5. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- เกรียงศักดิ์เจริญวงศ์ศักดิ์. (2549). การคิดเชิงกลยุทธ์. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: ซีคเซส มีเดีย.

- คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2554)การนำเสนอกลยุทธ์ทางเลือกการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย. (2550). รายงานการพัฒนาคอนของประเทศไทย ปี 2550 เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาคอน. กรุงเทพฯ: คีน พับลิชชิ่ง (ประเทศไทย).
- คณะอนุกรรมการกิจการเพื่อการสื่อสาร คณะกรรมการเครือข่ายเยาวชน เพื่อการปฏิรูปสังคม. (2554). คู่มือฉบับพกพาปฏิรูปการศึกษาไทย. พรินท์ ซิตี จำกัด.
- จินตนา บุญบงการ; และณัฐพันธ์ ขจรนันท์. (2549). การจัดการเชิงกลยุทธ์. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- จุฬาลักษณ์ โสระพันธ์.(2551). โมเดลเชิงสาเหตุของการใช้รูปแบบเป้าหมายทักษะชีวิตที่มีผลต่อคุณภาพนักเรียน. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จตุพร เจ้าทรัพย์. (2555). ศึกษาโมเดลเชิงสาเหตุและผลของทักษะชีวิตของนักเรียนอาชีวศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการ. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จอมพงศ์มิ่งกลวานิช. (2554). การบริหารองค์การและบุคลากรทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : เอ็น.วาย.ฟิล์ม.
- โชคชัย ชยธวัช. (2546). ครอบครัวสุขสันต์ เล่ม 1 กรุงเทพฯ: ซี.พี.บุ๊ค.
- दनัย เทียนพุ่ม. (2545). การออกแบบและพัฒนาความรู้ในองค์กรโดยมีอาชีพเพื่อมีอาชีพ. (ชุดกลยุทธ์การพัฒนาคอน) กรุงเทพฯ: นาโกต้า.
- ดลกร ล้ำชัย. (2549). ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกเรียนต่อในระดับปริญญาโทในสถาบันการศึกษาภายในประเทศของบัณฑิตศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. สารนิพนธ์โครงการบัณฑิตศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ดำรง ฐานดี. (2520). มนุษย์วิทยาเบื้องต้น. ภาควิชาสังคมวิทยาและมนุษย์วิทยา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ทศพร ศิริสัมพันธ์. (2539). การวางแผนเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี.
- ทิตนา แคมมณี.(2555).ศาสตร์การสอน:องค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่15).กรุงเทพมหานคร: ด่านสุทธา.
- ธงชัยสันติวงศ์. (2533). การวางแผนเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- _____.(2536). องค์การและการบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- _____.(2547). การวางแผนเชิงกลยุทธ์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ :ไทยวัฒนาพานิช.
- นวลศิริ เปาโรหิตย์. (2528).พัฒนาการทางอาชีพ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แสงจันทร์.
- บุญเกียรติชีวะตระกูลกิจ. (2550). การจัดการเชิงยุทธศาสตร์สำหรับ CEO. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ :สุขุมและบุตร.

- บุญเลิศเย็นคงคา; และคนอื่นๆ. (2549). *การจัดการเชิงกลยุทธ์*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : ปี.เค. การพิมพ์.
- ปาริชาติ พรหมสุวรรณ. (2538). *ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกประกอบอาชีพของสตรีภายหลังการฝึกอบรมกรณีศึกษา โครงการสร้างชีวิตใหม่ให้สตรีชนบท ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปิยะนิตย์ โอนรัตน์วิบูล; และนาทวุฒิ ตริเพ็ชร.(2557). *แรงงานไทยโอกาสหรือข้อจำกัดในการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศ. วารสารเศรษฐกิจและสังคม.ปีที่ 51 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม- กันยายน 2557).*
- ปณิธาน วรณวัลย์. (2547). *การดำเนินการวางแผนกลยุทธ์โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม.วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา)บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.*
- ประชุมรอดประเสริฐ. (2545). *นโยบายและการวางแผน หลักการทฤษฎี*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : เนติกุลการพิมพ์.
- ประยงค์ เนาวบุตร. (2549). *หน่วยที่ 3 ภารกิจ บทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา. เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการสถานศึกษา หน่วยที่ 1-7. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.*
- ปัญญา แก้วกียูร. (2550). *เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาคน.กรุงเทพฯ : ดินพัสลิขซึ่ง (ประเทศไทย).*
- ผุสดี รุมาคม. (2537). *การบริหารธุรกิจขนาดย่อม*. กรุงเทพฯ: ฟิสิกส์เซ็นเตอร์.
- พักตร์ผอง วัฒนสินธ์; และ พสุ เดชะรินทร์. (2542). *การจัดการเชิงกลยุทธ์และนโยบายธุรกิจ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิชิตพิทักษ์เทพสมบัติ; และพิพัฒน์ ลือประสิทธิ์สกุล. (2548). *ศัพท์การจัดการ A TO Z*. กรุงเทพฯ : เสมาธรรม.
- พิมพ์ปวีร์ ศรีกิจการ.(2545). *ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการตัดสินใจศึกษาต่อของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช) ศึกษากรณีวิทยาลัยอาชีวศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี*. ภาคนิพนธ์ คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พุดตาน ศรีเมฆ. (2541). *ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่6 จังหวัดเพชรบูรณ์*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พวงรัตน์ เกษรแพทย์. (2543). *การวางแผนกลยุทธ์ของนักการศึกษา*. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- พฤกษ์ ศิริบรรณพิทักษ์. (2542). *การวางแผนกลยุทธ์เป็นทีม*. เอกสารประกอบการอบรม เรื่อง การวางแผนกลยุทธ์, กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ สิ้นลารัตน์. (2557). *ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 : ต้องก้าวให้พ้นกับดักของตะวันตก*. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2550). *การวางแผนและการควบคุมงานบริหาร*. พิมพ์ครั้งที่ 10. นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- มาณี ไชยธีรานุกัฒศิริ; นักรบ ระวีงการณ; และลินดา วงศนุพัทธ์. (2535). *รายงานการวิจัยเรื่อง ความนิยมในการเข้าศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล*. กรุงเทพฯ: กองแผนงานร่วมกับภาควิชา ศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- มูลนิธิทรูเนท. (2554). *สถานการณ์เยาวชนประเทศไทย*. สืบค้นเมื่อ 15 สิงหาคม 2559, จาก <http://www.compassionth.com/>
- ระเบียบ เพราะผักแว่น. (2551). *การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของทักษะชีวิตนักเรียนชั้นมัธยมปีที่ 3 ในจังหวัดนครราชสีมา : การวิเคราะห์กลุ่มพหุ.วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิตบัณฑิต วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- ราชบัณฑิตยสถาน.(2539). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน.พ.ศ. 2525* (พิมพ์ครั้งที่ 6) กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- _____. (2554). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์ จำกัด (มหาชน).
- _____.(2555). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : ศิริวัฒนา อินเตอร์พริ้นท์ จำกัด (มหาชน).
- รังสรรค์มณีเล็ก. (2544). *การวางแผนกลยุทธ์ในสถานศึกษา*.กรุงเทพฯ:ทีปส์พับลิเคชั่น.
- วชิร โอภิธากร. (2541). *ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมสร้างเสริมในครอบครัวและสถานศึกษา กับ จิตลักษณะที่เอื้อต่อการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาอาชีวศึกษาในภาคใต้*. ปรินญาณิพนธ์ วท.ม. (สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วรทัต ลัยนันทย์.(2553). *แนะแนวช่วยลูกเลือกอาชีพ*. วารสารแนะแนว.25 หน้า 67-68.
- วรรณ สุภาพุฒ. (2553). *การศึกษาปัญหาการวางแผนกลยุทธ์สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดรเวด*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี. ถ่ายเอกสาร.
- วโรชา คล้ายแจ้ง. (2552). *ผลการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทักษะชีวิตด้านการตัดสินใจและการ แก้ปัญหาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องเพศศึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1*. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัชร ทรัพย์มี. (2531). *การแนะแนวในโรงเรียน*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- วิจารณ์พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

- วิจิตรา ปัญญาชัย. (2543). การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาอาชีพสำหรับอาจารย์วิทยาลัยพยาบาล
สังกัดกระทรวงสาธารณสุข วิทยานิพนธ์ดุสิตบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิต
วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วิเชียรเวลาดี. (2547). การนำเสนอรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ในสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระนองศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต
(การบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- วิโรจน์สารรัตน์. (2548). ผู้บริหารโรงเรียน : สามมิติการพัฒนาวิชาชีพสู่ความเป็นผู้บริหาร
ที่มีประสิทธิผล. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : ทิพย์วิสุทธิ์.
- _____. (2548). นโยบายการวิจัยเชิงนโยบาย (Policy and Policy Research). ขอนแก่น :
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- _____. (2556). กระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษา กรณีที่สะท้อนต่อการศึกษา ศตวรรษที่ 21
กรุงเทพ : ทิพย์วิสุทธิ์.
- วัฒนาพัฒน์พงศ์. (2547). BSC และ KPI เพื่อการเติบโตขององค์กรอย่างยั่งยืน (พิมพ์ครั้งที่ 5).
กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดีการพิมพ์.
- วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์. (2546). การวางแผนกลยุทธ์ : ศิลปะการกำหนดแผนองค์กรสู่ความ
เป็นเลิศ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : อินโนกราฟฟิก.
- ศรีธรรมชนะภูมิ. (2535). พัฒนาการทางอารมณ์และบุคลิกภาพ. กรุงเทพฯ : ภาควิชาจิตเวช
ศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศิริวิช ดโนทัย. (2553). การจัดทำแผนที่กลยุทธ์. (เอกสารประกอบการบรรยาย). กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ. ถ่ายเอกสาร.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์; และคนอื่นๆ. (2548). การบริหารเชิงกลยุทธ์และกรณีศึกษา. กรุงเทพฯ :
ธีระฟิล์มและไซเท็กซ์.
- ศุภชัย พานิชภักดิ์. (2560, 21 กันยายน). เปลี่ยนผ่านสู่ยุค 4.0 แรงงานไทยพร้อมหรือยัง?
แนวหน้า.
- สฎายุธีระวณิชตระกูล. (2557). กฎหมายสำหรับผู้บริหารการศึกษา. ชลบุรี : เกทกู๊ดครีเอชั่น.
- สถิตวงศ์สุวรรณ. (2539). การพัฒนาบุคลิกภาพ. กรุงเทพฯ : รวมสาส์น.
- สมควร ทรัพย์บำรุง. (2553). เขาเขียนแผนที่ยุทธศาสตร์กันอย่างไร. (เอกสารประกอบ).
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- สมคิด พรหมจ้อย; และ สุพัชร์ พิบูลย์. (2544). การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา. นนทบุรี :
จตุพรดีไวต์
- สมชาย ภาคภาสน์วิวัฒน์. (2549). การบริหารเชิงกลยุทธ์ : คัมภีร์สู่ความเป็นเลิศในการบริหาร
การจัดการ. พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพฯ : อมรินทร์.
- สมยศนาวิก. (2537). การบริหารเชิงกลยุทธ์และนโยบายธุรกิจ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์ผู้จัดการ, 2539.

- _____. (2547). การบริหารเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพฯ : บรรณกิจ.
- สมรศรี แจ่มสุวรรณ. (2548). การสัมมนาเชิงปฏิบัติการยุทธศาสตร์การบริหารงานแบบบูรณาการ. สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2560 จาก http://www.strategymine.com/link1_115_6.ppt
- สาโรจน์โอพิทักษ์ชิวิน.(2552). การบริหารเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพฯ : เพียรสันเอ็ดดูเคชั่น อินโดไชนา.
- สุชาจันทร์อม. (2540). จิตวิทยาพัฒนาการ.กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- สุพานีสถุขภูวณิช. (2546).การบริหารเชิงกลยุทธ์แนวคิดและทฤษฎี.พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- สุมา ชัยลักษณะานนท์. (2541). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมในการเลือกอาชีพของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุดรดิตถ์. วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุวดี อุปปีนใจ. (2553). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชน สำหรับ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่สูงสุดภาคเหนือ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล ทิรกานนท์. (2551). การสร้างเครื่องมือวัดตัวแปรในการวิจัยทางสังคมศาสตร์: แนวทางสู่การ ปฏิบัติ.พิมพ์ครั้งที่ 2กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสรี พงศ์พิศ. (2548). เครือข่าย: ยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล. (2556). คู่มือการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนา การศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับสถานศึกษา. สตูล: สำนักงานฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2548). การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตาม หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ
- _____. (2549). กลยุทธ์สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. (เอกสารประกอบการสัมมนา). กรุงเทพฯ : สำนักงานนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานฯ. ถ่ายเอกสาร.
- _____. (2553). จุดเน้นสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเพื่อการขับเคลื่อนหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล. กรุงเทพฯ:ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- _____. (2554). การพัฒนาทักษะชีวิตในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน.กรุงเทพฯ:ชุมนุม สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- _____. (2554). การเสริมสร้าง “ทักษะชีวิต” ตามจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนระดับประถม ศึกษา-มัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- _____. (2558). นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : ชุมนุม สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด
- _____. (2559). นโยบายด้านการศึกษาของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ. สืบค้นเมื่อ 16 มีนาคม 2560, จาก www.obecplan.wordpress.com

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2553). *สรุปสาระสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11*. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- _____. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564*. สำนักนายกรัฐมนตรี.
- _____. (2560). *ภาวะสังคมไทยไตรมาสสาม ปี 2560*. สืบค้นเมื่อ 5 ตุลาคม 2560, จาก <http://social.nesdb.go.th>.
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2554). *ยุทธศาสตร์สำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2564*. กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.
- สำนักงานปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2553). *คู่มือการจัดทำแผนกลยุทธ์สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ การถ่ายทอดตัวชี้วัดจากระดับกรมสู่ระดับสำนักและระดับบุคคล*. กรุงเทพฯ : สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานฯ.
- สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *ภาวะสังคมไทยไตรมาสสาม ปี 2560 ปีที่ 14 ฉบับที่ 4 ธันวาคม 2560*
- สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน. (2558). *ทักษะอาชีพและการมีงานทำ*. สืบค้นเมื่อ 2 กรกฎาคม 2558, จาก <http://www.glf.or.th/Mobile/Details?ContentId =754>
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี. (2552). *การจัดทำกลยุทธ์ตามแนวของคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ*. สืบค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2556, จาก <http://cij.go.th/oppb/userfiles/file/strategic-plan-technic-2552.ppt>.
- สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). *แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559)*. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.
- _____. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำเนาวิชาจริยศิลป์. (2529). *การแนะแนวอาชีพในสถาบันอุดมศึกษา*. กรุงเทพฯ : กองบริการการศึกษาทบวงมหาวิทยาลัย.
- หิรัญญา สุจินัย. (2559, 7-9 กรกฎาคม). *ระเบียบเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตกตอนใต้ ประเทศไทย 4.0. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน(บีโอไอ). ฐานเศรษฐกิจ ปีที่ 36 ฉบับที่ 3142*.
- อารี พันธุ์มณี. (2534). *จิตวิทยาการเรียนการสอน*. กรุงเทพฯ: บริษัทเลฟีแอนด์ลิฟเพรส จำกัด.
- อมรวิรัช นาคทรพรพ. (2556). *ปิดตำรา เปิดหลักสูตรสู่การมีงานทำ*. สืบค้นเมื่อ 10 กันยายน 2559, จาก www.komchadluck.net/news/edu-health/
- อรนุช ฐรีสังข์. (2542). *อิทธิพลของปัจจัยทางครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดูที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง*.

- อดุลย์วิริยเวชกุล. (2548). *การพัฒนามหาวิทยาลัยไทย กรณีมหาวิทยาลัยมหาสารคาม*.
มหาสารคาม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อารีรัมย์ วัฒนทองผิว. (2553). *การพัฒนากลยุทธ์การบริหารความขัดแย้งสำหรับสถานศึกษา
ของรัฐ*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. (บริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อิทธิพล สุทธิภูมิ. (2547). *กระบวนการวางแผนกลยุทธ์โรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัด
สมุทรสาคร*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. (การบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง. ถ่ายเอกสาร.
- อิทธิพัทธ์ สุทนต์พรกุล. (2554). *การนำเสนอกลยุทธ์ทางเลือกการบริหารจัดการสถานศึกษา
เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและแนวคิด
การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพโดยใช้กระบวนการจัดการความรู้*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎี
บัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัจฉรา เขตภารา. (2545). *รูปแบบการฝึกอาชีพผู้ต้องขัง : ศึกษาเฉพาะกรณีเรือนจำในเขต
กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันราชภัฏเจ้าพระยา.
- อุดม เขยทิวส์.(2543). *ศึกษาวิเคราะห์พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*.
กรุงเทพฯ : บรรณกิจ.
- อุทิศ ขาวเขียว. (2549). *การวางแผนกลยุทธ์*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- American Association of Colleges and Universities. (2007). *Colleges of the new global
century*. Washington, DC: AACU. Writing: What research reveals for classroom
practices.
- Barkley, E.F; Cross, K.P; & Major, C.H. (2005). *Collaborative learning techniques; A hand
book for college faculty*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Barell, J. (2007). *Problem-based Learning An Inquiry Approach 2nd Ed*. Thousand Oaks,
CA: Corwin.
- Black; & Porter. (1999). *Strategic Administration : Concepts and Case Study*. New
Jersey : Pearson Prentice Hall.
- Bellanca, J.; & Brandt, R. (2010). *21st Century Skills: Rethinking How Students Learn*.
Bloomington, IN: Solution Tree Press.
- Bloom, B. S.(1956). *Taxonomy of Educational Objectives*. New York : Longman.
- Campo,A.E.; & et al. (2008). *Effects of Life Skills Training on Medical Students'
Performance in Dealing with Complex Clinical Cases*.Academic Psychiatry.32 (3),
188-193.

- Cartledge, G.; & Milburn, J.F. (1995). *Teaching Social Skills to Children and Youth: Innovative Approaches*. 3rd Ed. Boston.
- Certo, A.C. ;& Peter, J.P. (1991). *Strategic Management : Concept and Applications*. New York : McGraw-Hill.
- David, R. F. (2007). *Strategic Management : Concept and Cases*. 10th ed. New Jersey : Pearson Prentice Hall.
- Dede, C. (2005). *Planning for Neomillennial Learning Styles: Implications for Investments in Technology and Faculty*. In D.G. Oblinger & J. L. Oblinger (Eds.).
- Deen, M.K.; Bailey, S.J.; & Parker, L. (2002). *Life Skills Evaluation System : Measuring Growth in Life Skills for Youth and Family Program*. Washington State University. Retrieved January 13, 2017, from <http://ext.wsu.edu/lifeskills/viewlife.asp>
- Dess, G.G. ;& Miller, A. (1993). *Strategic Management*. New York : McGraw-Hill.
- Dellios, A.; & Singh, K. (2005). *Mastering Business in Asia : Strategy for Success in Asia*. Singapore : John Wiley & Sons (Asia).
- Eberle, B. (1996). *SCAMPER*. Waco, TX: Prufrock Press.
- Education Testing Service. (2007). *Digital transformation: A framework for ICT Literacy*. Princeton, NJ: Author Retrieved January 3, 2017 from: www.etsliteracy.org///_and_Communication_Technology_Literacy/.pdf.
- Egannathan, B.; Dahlblom, K.; & Kullgren, G. (2014). Outcome of a School-based Intervention to Promote Life-Skills among Young people in Cambodia. *Asian Journal of Psychiatry*, 9, 78-84.
- enGauges. (2003). *enGauges for 21st century skills for 21st century learners*. The North Central Regional Educational Laboratory and the Metiri Group.
- Erikson, E. (1963). Psychosocial Stages. Retrieved June 16, 2017, from www.simplypsychology.org updated 2017 by Saul Melcod.
- Jansen, A. N. B. (2013). *Life Skills that Enable Resilience : A Profile of Adolescents from a Coloured Community in Kimberley (Docteral)*. University of the Free State.
- Jones, M. I.; & Lavallee, D. (2009). Exploring the Life Skills needs of British Adolescent Athletes. *Psychology of sport and Exercise*. 10. 159-167.
- Harrison, J. S.; & Caron, S. (2008). *Foundation in Strategic Management*. Minnesota : Thomson South Western.
- Hubbard, G. (2000). *Strategic Management : Thinking, Analysis and Action*. NSW Australia : Prentice Hall.

- Hunter, J. (2011). *Preparing Students for the World Beyond the Classroom: Linking EQAO Assessments to 21st Century Skills* Retrieved February 5, 2017, from www.eqao.com/Research/pdf/E/ResearchBulletin7_en.pdf.
- International Society for Technology in Education. (2007). *National Educational Technology Standards for Students (2nd ed.)*. Eugene, OR: Author.
- Kay, K.; & Greenhill, V. (2011). *Twenty-First Century Students Need 21st Century Skills*. In Wan, G. & Gut, D.M. (Eds.). *Bringing Schools into the 21st Century*. New York: Springer.
- Kay, K. (2010). *21st Century Skills: Why They Matter, What They Are, and How We Get There*. In Bellanca, J. & Brandt, R. (Eds.). *21st Century Skills: Rethinking how students learn*. Bloomington, IN: Solution Tree Press.
- Knowles, M. (1975). *Self-directed Learning*. Chicago: Follet.
- _____. (1984). *Andragogy in action*. San Francisco; Jossey-Bass.
- Kotler, P.; & Murphy, P. E. (1981). Strategic Planning for Higher Education. *Journal of Higher Education*, (52), 470-489.
- Leu, C.; & et al. (2007). Impact of Life Skills Training to Improve Cognition of Risk of Sexual Behavior and Contraceptive Use among Vocational School Students in Shanghai, China. *Journal of Reproduction & Contraception*. 19(4). 239-251.
- Longman Dictionary of English Language and Culture. (2005). 3rd ed. Harlow : Addison. Wesley; Longman.
- Maassen, P.; & Vught, F.V. (1992). *Strategic Planning*. In *The Encyclopedia of Higher Education Volume 2 : Analytical Perspectives*. (pp.1483-1494). Oxford : Pergamon Press.
- Mangrulkar, L.; Whitman, C.V.; & Posner, M. (2001). *Life Skills Approach of Child and Adolescent Health Human Development*. Washington, DC : Education Development Center, Inc.
- McMillan, J.H. ; & Schumacher, S.S. (1997). *Research in Education A Conceptual Introduction*. Longman, New York.
- Minizberg, H.; & Quinn J.B. (1999). *The strategy Process: Concepts, Contexts, Cases*. 3rd Ed. Upper Saddle River, NJ. : Prentice Hall.
- Mitchell, G.W.; Skinner, L.B.; & White, B.J. (2010). Essential Soft Skills for Success in the Twenty-first Century Workforce as Perceived by Business Educators. *Delta Pi Epsilon Journal*, 52(1)

- Mofard, S.; & et al.(2013). Investigating Life Skills among Young Student in Malaysia. *International Journal of Social Science and Humanity*, 3(3),210-213.
- Neeley, S.J. (2004). *A Model Comprehensive Developmental Guidance and Counseling Program for Texas Public Schools*. Austun : Texas Education Agency.
- No Child Left Behind Act of 2001, (2001). *Leadership and Performance beyond expectation*. New York: Free Press.
- North Central Regional Educational Laboratory & the Metiri Group. (2003). *enGauge 21st Century Skills: Literacy in the digital age*. Chicago: North Central Regional Educational Laboratory.
- Oxford University. (2005). *Oxford Advanced Learner's Dictionary 7th ed*. New Delhi: Oxford University Press.
- Organization for Economic Co-operation and Development. (2005). *The Definition and Selection of Key Competencies: Executive summary*. Paris: Author.
- Partnership for 21st Century Skills.(2006). *Framework for 21st Century Learning*. Tucson. _____.(2006). *A State Leaders Action Guide to 21st Century Skills : A New Vision for Education*. Tucson, AZ: Author.
- _____. (2009). *Framework Definitions Document*. Retrieved February 15, 2017, from <http://www.21stcenturyskills.org>.
- Pearce, J.A.; & Robinson, R.B. (2011). *Formulation, Implementation, and Control of Competitive Strategy*. 9th Ed. New York:
- Pual, S.(1983). *Strategic Management of Development Programmes*. Geneva : International Labour Office.
- Pitts, R. A. ;&Lel, D. (2000). *Strategic Management : Building and Sustaining Competitive Advantage*. 2nd Ed. USA.:South-Western College Publishing.
- Reader'Digest Great Dictionary of English Language.(2001). 1st Ed.
- Scribner, S. (2000). *Five Facets of Strategic Management*..Retrieved April 5, 2017, from <http://www.docstoc.com/docs/2701433/Introduction-to-Strategic-Management>.
- Schermerhorn, H. R. (2002) *Management*. 7th ed. New York : John Wiley & Aons. Thomson, Arthur A'; & Strickland III, A.J. (2003). *Strategic Management: Concepts and Cases*. 12th ed. Boston : McGraw-Hill.
- Shea, P. (2011). *Life Skills Development in Junior Secondary Students from Hong Kong with Specific Learning Difficulties (Doctoral)*. Alliant International.
- The Oxford Encyclopedic English Dictionary Hardcover. (1991). By Joyce M. Hawkins & Robert Allen.

- The World book dictionary. Liebenson, Maureen M. Editor. (2001). *Chicago: World Book*.
- Thomson, A.A. & Strickland, A.J. (2003). *Strategic Management : Concepts and Cases*. 12th Ed. Boston : McGraw-Hill.
- UNICEF. (2004). *Defintion of Terms : Life skills*. Retrieved January 17,2010, from <http://www.unicef.org/teachers>.
- UNESCO. (2002). *Focusing Resources on Effective School Health*. Retrieved January 17,2017, from http://portal.unesco.org/deducation/en/ev.phpURL_ID=36637
- _____. (2005). *Contributing to a More Sustainable Future : Quality Education Life Skills And Education for sustainable Development Paris*. Division for the Promotion of Quality Education.
- Wang, J. C.; & et al. (2008). Project Work and Life Skills: Psychometric Properties of the Life Effectiveness Questionnaire for Project Work. *Educational Research Journal*, 23(2), 21-24.
- Weiss, M.R.; Bolter, N. D.; & Kipp, L. E. (2014). *Assessing Impact of Physical Activity-Based Youth Development Programs: Validation of the Life Skills Transfer Survey (LSTS)*. *Research quarterly for exercise and sport*, 85(3), 263-278.
- Webster's New World Student's Dictionary. (1996). *The Editors of the Webster's World*. Publisher's: Webster's New World ; Revised Edition (September 20, 1996)
- Wheelen, T. L. ; & Hunger, J. D. (2008). *Strategic Management and Business Policy*. 11th Ed. New Jersey : Pearson Prentice Hall.
- WHO. (1997). *Life Skills Education for Children and Adolescents in Schools*. Geneva : WHO.

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์

1. ดร.สุริสา บุญโชติศิริภูมิ ผู้อำนวยการโรงเรียนระยองวิทยาคม จังหวัดระยอง
2. ดร.เจิดเจลา แก้วประเคน ผู้อำนวยการโรงเรียนชลกันยานุกูล จังหวัดชลบุรี
3. ดร.รุ่งทิพย์ พรหมศิริ ผู้อำนวยการโรงเรียนชลบุรี “สุขบท” จังหวัดชลบุรี
4. ว่าที่ร้อยเอก ดร.อาจันต์ จรุงผล ผู้อำนวยการโรงเรียนพานทอง จังหวัดชลบุรี
5. ดร.ทวิศักดิ์ เจริญเตี้ย รองผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านบึง“อุตสาหกรรมคระห์” จังหวัดชลบุรี

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการสนทนากลุ่ม

1. ผศ.ดร.กฤษดา ผ่องพิทยา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะครุศาสตร์ ฝ่ายบริหาร
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
กรุงเทพมหานคร
2. ผศ.ดร.เสาวณี สิริสุขศิลป์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
3. ดร.ราชันย์ บุญธิมา อาจารย์ประจำ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
กรุงเทพมหานคร
4. ดร.ทรงยศ แก้วมงคล อาจารย์คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
กรุงเทพมหานคร
5. นางสาวสุขเกษม ทักษิณสัมพันธ์ ที่ปรึกษาสถานศึกษาค้นคว้าการเรียนรู้
ด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและภาษาต่างประเทศ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา
6. นายณรงค์ กิตติวงศ์ตระกูล ผู้อำนวยการโรงเรียนทุ่งศุขลาพิทยา
"กรุงเทพอนุเคราะห์"
จังหวัดชลบุรี
7. นายสำเร็จ หมอนวัน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านบึง"อุตสาหกรรมอนุเคราะห์"
จังหวัดชลบุรี
8. นางสาวนภาพร มูลเมือง ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองรีมงคลสุขสวัสดิ์
จังหวัดชลบุรี
9. นางนวลจันทร์ ตูลารักษ์ ครูผู้เชี่ยวชาญโรงเรียนพนัสพิทยาคาร
จังหวัดชลบุรี

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินกลยุทธ์

- 1.ดร.ชูชัย ประดับสุข ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผล-
การจัดการศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1
- 2.ดร.วิहार พละพร ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภูพาน
ศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2
- 3.ดร.ยรรยง ผิวอ่อน ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2
- 4.ดร.สุรารัตน์ ศรีทอง อาจารย์วิทยาลัยอาชีวศึกษาอุบลราชธานี
- 5.ดร.สิริวรรณ เทียมสิริวัฒน์ ที่ปรึกษาคณะกรรมการบริหาร
โรงเรียนอนุบาลพนัสศึกษา
จังหวัดชลบุรี
- 6.ดร.ศุภโชค ปิยะสันต์ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านห้วยไร่สามัคคี จังหวัดเชียงราย
- 7.ดร.พรพรรณ อินทรประเสริฐ ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี
- 8.ดร.สุพรรณิ สมานญาติ อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยศรีปทุม กรุงเทพมหานคร
- 9.ดร.พีรพงษ์ พันธุ์โสดา ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษาเทคโนโลยีฐาน
วิทยาศาสตร์ (ชลบุรี)
- 10.ดร.พัชนี กุลทานันท์ คณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
- 11.ดร.สุธาทิพย์ งามนิล ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
- 12.ดร.อารยันต์ แสงนิกุล ผู้อำนวยการโรงเรียนนาดีหลุมข้าววิทยา จังหวัดกาฬสินธุ์
- 13.ดร.กัญนิภา พรหมณพิทักษ์ อดีตรองผู้อำนวยการสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 14.นายสิทธิชัย อิมอ่อง ผู้ช่วยอธิการบดี มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี
- 15.นางสมพร ฤทธาภรณ์ รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา เขต 18

16. นางสุภาวดี วิลาวลัย ศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18
17. นายอัมพร อิศสรารักษ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนพนัสพิทยาคาร จังหวัดชลบุรี

ภาคผนวก ข

หนังสือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ

ที่ ศธ 0519.12/ ๒๑๑๙

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

30 พฤศจิกายน 2559

เรื่อง ขอเรียนเชิญบุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านบึง "อุตสาหกรรมนุเคราะห์"

เนื่องด้วย นางสาวอุษณีย์ วัณวงศ์ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและการจัดการ การศึกษา (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญาโท เรื่อง "กลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน" โดยมี อาจารย์ ดร.ธีระภาพ เพชรมาลัยกุล อาจารย์ ดร.จากรวรรณ พลอยดวงรัตน์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ปริญญาโท

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ ดร.ทวีศักดิ์ เจริญเดโช เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ สัมภาษณ์ ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนขอเชิญคุณอาจารย์ไปปรึกษาหารือและให้ข้อมูลจากงานในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวอุษณีย์ วัณวงศ์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2649-5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 099 217 4711

ที่ ศธ 0519.12/ ๒๖14

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

30 พฤศจิกายน 2559

เรื่อง ขอเรียนเชิญบุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนระยองวิทยาคม

เนื่องด้วย นางสาวยุพง วัณวงษ์ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและการจัดการ การศึกษา (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญาโท เรื่อง "กลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน" โดยมี อาจารย์ ดร.ธีระภาพ เพชรมาลัยกุล อาจารย์ ดร.จารุวรรณ พลอยดวงรัตน์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ปริญญาโท

ในกรณีนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ ดร.สุริสา บุญโชติศิริ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ สัมภาษณ์ ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาให้บุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวยุพง วัณวงษ์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2649-5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 099 217 4711

ที่ ศธ 0519.12/ ๖๒ | ๗

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

๓๐ พฤศจิกายน 2559

เรื่อง ขอเรียนเชิญบุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนพนาทอง

เนื่องด้วย นางสาวยุพียง วุฒวงศ์ บัณฑิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและการจัดการ การศึกษา (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “กลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน” โดยมี อาจารย์ ดร.ธีระภาพ เพชรมาลัยกุล อาจารย์ ดร.จาวรรณ พลอยดวงรัตน์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทองรัตน์ มกษรแพทย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ปริญญานิพนธ์

ในกรณีนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ ว่าที่ร้อยเอก ดร.อาจันต์ จรุงผล เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจ แบบสัมภาษณ์ ทั้งนี้สันนิษฐานเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาให้บุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวยุพียง วุฒวงศ์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2649-5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 099 217 4711

ที่ ศร 6918/ 3540

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

๑๑ กันยายน 2560

เรื่อง ขอรเรียนเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus group)

เรียน นางสาวนภาพร มูลเมือง ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองรีมงคลสุขสวัสดิ์

เนื่องด้วย นางสาวยุพียง วัณวงศ์ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและจัดการ การศึกษา (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “กลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียน มัธยมศึกษา” โดยมี อาจารย์ ดร.ธีระภาพ เพชรมาลัยกุล อาจารย์ ดร.จารุวรรณ พลอยดวงรัตน์ และ รองศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์ อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท

ในการนี้ นิสิตขอรเรียนเชิญท่านในหัวข้อเรื่อง “กลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา” ในวันที่ 12 ตุลาคม 2560 เวลา 09.00 - 12.00 น. ณ ห้องประชุมโสตทัศนศึกษา โรงเรียนพานทองสภาชนูปถัมภ์ อำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649-5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 099 217 4711

ที่ ศธ 6918/ 3540

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

๒๑ กันยายน 2560

เรื่อง ขอเรียนเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus group)

เรียน นางสาวสุเกษม ทักษิณสัมพันธ์

เนื่องด้วย นางสาวอุทัย วัณวงษ์ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและจัดการ
การศึกษา (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง
“กลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียน
มัธยมศึกษา” โดยมี อาจารย์ ดร.ธีระภาพ เพชรมาลัยกุล อาจารย์ ดร.จากรุวรรณ พลอยดวงรัตน์ และ
รองศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการนี้ นิสิตขอเรียนเชิญท่านในหัวข้อเรื่อง “กลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา” ในวันที่ 12 ตุลาคม 2560
เวลา 09.00 - 12.00 น. ณ ห้องประชุมโสตทัศนศึกษา โรงเรียนพานทองสภานุพัฒน์ อําเภอพานทอง
จังหวัดชลบุรี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649-5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 099 217 4711

ที่ ศธ 6918/ 3540

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

๒๑ กันยายน 2560

เรื่อง ขอรเรียนเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus group)

เรียน นายณรงค์ กิตติวงศ์ตระกูล ผู้อำนวยการโรงเรียนทุ่งศุขลาพิทยา "กรุงไทยอนุเคราะห์"

เนื่องด้วย นางสาวยุพียง วุ่นวงศ์ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและจัดการ
การศึกษา (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง
"กลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียน
มัธยมศึกษา" โดยมี อาจารย์ ดร.ธีระภาพ เพชรมาลัยกุล อาจารย์ ดร.จตุรธรรม พลอยดวงรัตน์ และ
รองศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์ อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท

ในการนี้ นิสิตขอรเรียนเชิญท่านในหัวข้อเรื่อง "กลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา" ในวันที่ 12 ตุลาคม 2560
เวลา 09.00 - 12.00 น. ณ ห้องประชุมโสตทัศนศึกษา โรงเรียนพานทองสภามหาวิทยาลัย อำเภอบางบาล
จังหวัดชลบุรี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649-5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 099 217 4711

ที่ ศธ 6918/ ๑๗๗๐

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

๒๑ ตุลาคม 2560

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 (ดร.ชูชัย ประดับสุข)

เนื่องด้วย นางสาวอุทัย วัณวงษ์ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและ
การจัดการการศึกษา (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำ
ปริญญานิพนธ์ เรื่อง “กลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะ
อาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา” โดยมี อาจารย์ ดร.ธีระภาพ เพชรมาลัยกุล อาจารย์ ดร.จากรุวรรณ
พลอยดวงรัตน์ และ รองศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบประเมินกลยุทธ์ ทั้งนี้
นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา
ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 099 217 4711

ที่ ศธ 0519.12/ ๖๓14

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

30 พฤศจิกายน 2559

เรื่อง ขอเรียนเชิญบุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนระยองวิทยาคม

เนื่องด้วย นางสาวยุพียง วุฒวงศ์ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและการจัดการ การศึกษา (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “กลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน” โดยมี อาจารย์ ดร.ธีระภาพ เพชรมาลัยกุล อาจารย์ ดร.จารุวรรณ พลอยดวงรัตน์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ปริญญานิพนธ์

ในกรณีนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ ดร.สุริสา บุญโชติหิรัญ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบ สัมภาษณ์ ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ที่ได้โปรดพิจารณาให้บุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวยุพียง วุฒวงศ์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2649-5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 099 217 4711

ที่ ศธ 6918/ 3440

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

๑๖ ตุลาคม 2560

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ (ดร.วิหาญ พละพร)

เนื่องด้วย นางสาวยุพอง วัณวงศ์ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “กลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา” โดยมี อาจารย์ ดร.ธีระภาพ เพชรมาลัยกุล อาจารย์ ดร.จารุวรรณ พลอยดวงรัตน์ และ รองศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบประเมินกลยุทธ์ ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ที่ ศธ 6918/ ๖๖๖๐

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

๖๖ ตุลาคม 2560

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ศึกษาพิเศษชำนาญการพิเศษ (ดร.ยรรยง ผิวอ่อน)

เนื่องด้วย นางสาวอุทัย วัฒนวงศ์ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “กลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา” โดยมี อาจารย์ ดร.ธีระภาพ เพชรมาลัยกุล อาจารย์ ดร.จากรวรรณ พลอยดวงรัตน์ และ รองศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบประเมินกลยุทธ์ ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์จัตราชัย เอกปัญญาสกุล)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 099 217 4711

ภาคผนวก ค

เครื่องมือวิจัย

- แบบสัมภาษณ์
- แบบประเมินกลยุทธ์

แบบสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ

เรื่อง ศึกษาวิจัยรณพัตนะผู้เรียนด้านทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์นี้จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา ว่ามีคุณลักษณะใดบ้างที่พึงประสงค์เพื่อนำไปสร้างกลยุทธ์

2. แบบสัมภาษณ์มี 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ

โปรดใส่เครื่องหมาย X ลงใน และกรอกข้อความให้สมบูรณ์

1. เพศ ชาย หญิง
2. สถานะ (ตำแหน่ง).....
3. สังกัดคณะ/สำนัก /สถาบัน /หน่วยงาน
4. ระดับการศึกษา ต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า
 ปริญญาโทหรือเทียบเท่า ปริญญาเอกหรือเทียบเท่า
5. อายุ 21-30 ปี 31-40 ปี
 41-50 ปี 50 ปีขึ้นไป
6. ประสบการณ์ในการทำงาน
 21-30 ปี 31-40 ปี
 41-50 ปี 50 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2

- แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview)
- เอกสารประกอบการสัมภาษณ์

ขอขอบคุณในความร่วมมือน้อย่างดียิ่ง

นางสาวอุษณีย์ วุ่นวงศ์

นิสิตหลักสูตรการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารและการจัดการศึกษา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview)

1. ท่านคิดว่าทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา ใน 10 ข้อ ข้อใดสำคัญที่สุด โปรดเรียงลำดับ (ตามเอกสารประกอบการสัมภาษณ์)

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่าสภาพปัจจุบันของการพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา ในเชิงกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีข้อดีอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

3. ท่านคิดว่าปัญหาและอุปสรรคที่พบ ของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาในด้านต่างๆ มีอะไรบ้างและควรแก้ไขอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

4. ท่านคิดว่านักเรียนมัธยมศึกษาปัจจุบันยังขาดทักษะชีวิตและทักษะอาชีพในด้านใด ที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. ท่านคิดว่าทักษะใดที่ยังขาดในการเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพ ของนักเรียนมัธยมศึกษา

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาในด้านอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบประเมินกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต และทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา

คำชี้แจง

1. แบบประเมินกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเครื่องมือการประเมินความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ของกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา
2. แบบประเมินกลยุทธ์ ฉบับนี้ สำหรับผู้เชี่ยวชาญ กลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา
3. แบบประเมินฉบับนี้ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ 3 ข้อ และ กลยุทธ์ 13 กลยุทธ์

ขอขอบพระคุณอย่างยิ่ง ที่ให้ความอนุเคราะห์

นางสาวยุพยง วุฒางษ์

นิสิตหลักสูตรการศึกษาดุขฎิบัณฑิต สาขาบริหารและการจัดการการศึกษา
ภาควิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

แบบประเมินหลักสูตร

งานวิจัยเรื่อง : กลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา

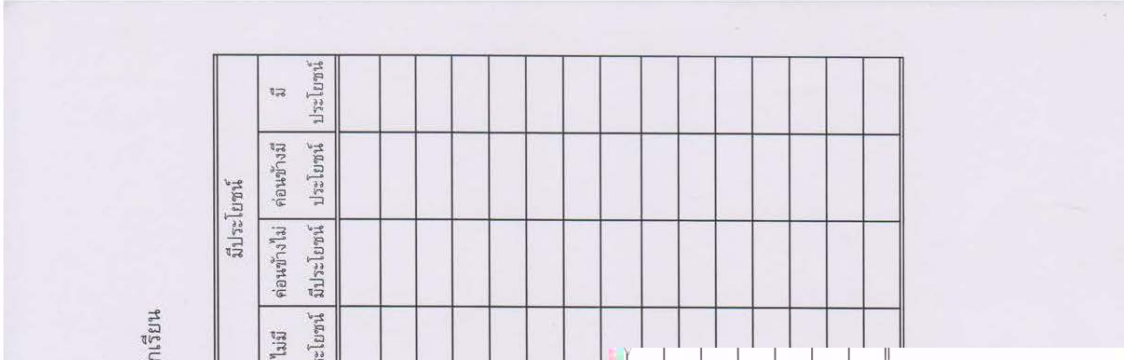
วิสัยทัศน์	ถูกต้อง		เหมาะสม				เป็นไปได้				มีประโยชน์		
	ไม่ถูกต้อง	ถูกต้อง	ไม่เหมาะสม	ค่อนข้างไม่เหมาะสม	ค่อนข้างเหมาะสม	เหมาะสม	เป็นไปไม่ได้	เป็นไปได้บางส่วน	เป็นไปได้	ไม่มีประโยชน์	ค่อนข้างมีประโยชน์	มีประโยชน์	
มุ่งพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียนให้สามารถตัดสินใจและแก้ปัญหา มีการริเริ่มและการชี้แนะตนเอง													

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อให้ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง มีความตระหนักในทักษะการตัดสินใจ และแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเอง ของนักเรียน
 ประเด็นหลักกลยุทธ์ที่ 1 การเสริมสร้างความตระหนัก การพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน

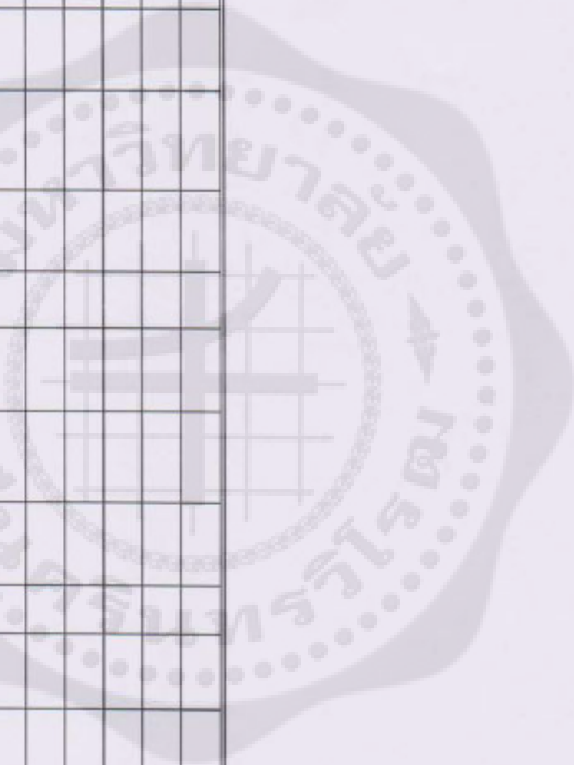
กลยุทธ์	ถูกต้อง				เหมาะสม				เป็นไปได้										
	ไม่ถูกต้อง		ถูกต้อง		ไม่เหมาะสม		เหมาะสม		เป็นไปได้		เป็นไปได้								
	ไม่ถูกต้อง	ถูกต้อง	ไม่เหมาะสม	เหมาะสม	เป็นไปได้	เป็นไปได้	ไม่ได้	ไม่ได้	ไม่ได้	ไม่ได้	ไม่ได้								
กลยุทธ์ที่ 1.1 พัฒนาและสร้างความตระหนัก การพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเอง ของนักเรียนว่าเป็นสิ่งสำคัญ มีประโยชน์ และมีคุณค่าต่อการศึกษา ให้กับผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง																			
โครงการกิจกรรม 1. จัดประชุมสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความตระหนัก เรื่องทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเอง ของนักเรียน 2. จัดให้มีการวางแผนในการพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเอง ของนักเรียน																			

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อให้ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง มีความตระหนักในทักษะการตัดสินใจ และแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้แนะตนเอง ของนักเรียน
 ประเด็นกลยุทธ์ที่ 1 การเสริมสร้างความตระหนัก การพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้แนะตนเองของนักเรียน

กลยุทธ์	ถูกต้อง		เหมาะสม				เป็นไปได้			มีประโยชน์		
	ไม่ถูกต้อง	ค่อนข้างถูกต้อง	ถูกต้อง	ค่อนข้างเหมาะสม		เหมาะสม	เป็นไปได้	ค่อนข้างเป็นไปได้	เป็นไปได้	ไม่มีประโยชน์	ค่อนข้างไม่มีประโยชน์	มีประโยชน์
				ไม่เหมาะสม	เหมาะสม							
โครงการ/กิจกรรม (ต่อ) 3. จัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้บริหารและครู ภายในโรงเรียนโดยการให้รูปแบบการสื่อสาร ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการรวมถึงสนทนา (dialog conversation)												

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียน ให้สามารถตัดสินใจและแก้ปัญหา ริเริ่มและชี้นำตนเอง ระหว่างครูและผู้เรียน
 ประเด็นกลยุทธ์ที่ 2 การเสริมสร้างการยอมรับ การพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน

กลยุทธ์	ถูกต้อง			เหมาะสม			เป็นไปได้			มีประโยชน์		
	ไม่ถูกต้อง	ค่อนข้างถูกต้อง	ถูกต้อง	ไม่เหมาะสม	ค่อนข้างเหมาะสม	เหมาะสม	เป็นไปได้	ค่อนข้างเป็นไปได้	เป็นไปได้	ไม่มีประโยชน์	ค่อนข้างมีประโยชน์	มีประโยชน์
กลยุทธ์ที่ 2.3 สร้างเครือข่ายและพัฒนาความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก ชุมชน เพื่อการพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองของนักเรียน ในการจัดทำโครงการ/กิจกรรม												
โครงการ/กิจกรรม 1. สร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วม การพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเองกับผู้ประกอบการ ชุมชน 2. จัดทำวารสาร/เอกสารเผยแพร่ ทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้นำตนเอง												

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียน ให้สามารถตัดสินใจและแก้ปัญหา วิเคราะห์และชี้ขาดตนเอง ระหว่างครูและนักเรียน
 ประเด็นกลยุทธ์ที่ 2 การเสริมสร้างการยอมรับ การพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการรับมือและการชี้ขาดตนเองของนักเรียน

กลยุทธ์	ถูกต้อง		เหมาะสม		เป็นไปได้		มีประโยชน์	
	ไม่ถูกต้อง	ถูกต้อง	ไม่เหมาะสม	เหมาะสม	ค่อนข้างเป็นไปได้	เป็นไปได้	ค่อนข้างมีประโยชน์	มีประโยชน์
โครงการกิจกรรม(ต่อ) 3. รับการสนับสนุนงบประมาณหน่วยงานภายนอก และท้องถิ่น ในการจัดกิจกรรมการศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการเริ่มและการชี้ขาดตนเอง ของนักเรียน								

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียน ให้สามารถตัดสินใจและแก้ปัญหา
 1. ระบุเห็นกลยุทธ์ที่ 2 การเสริมสร้างการยอมรับ การพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการริเริ่มของตนเอง ระหว่างครูและนักเรียน

กลยุทธ์	ถูกต้อง			เหมาะสม			เป็นไปได้/เรียนรู้								
	ไม่ถูกต้อง	ค่อนข้างถูกต้อง	ถูกต้อง	ไม่เหมาะสม	ค่อนข้างเหมาะสม	เหมาะสม	เป็นไปได้	เป็นไปได้บ้าง	ไม่ได้						
กลยุทธ์ที่ 2.5 ส่งเสริมประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชน ด้วย วิธีการที่หลากหลาย															
1. จัดทำวารสาร/เอกสารเผยแพร่ และสื่อ อิเล็กทรอนิกส์ที่กระตือรือร้นใจและแก้ ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการริเริ่มตนเอง สนับสนุนงบประมาณเพื่อการประชาสัมพันธ์ ให้นักเรียนจัดการกิจกรรมการศึกษา เพื่อ พัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการริเริ่มตนเอง															
2. สนับสนุนงบประมาณเพื่อการประชาสัมพันธ์ ให้นักเรียน															

56

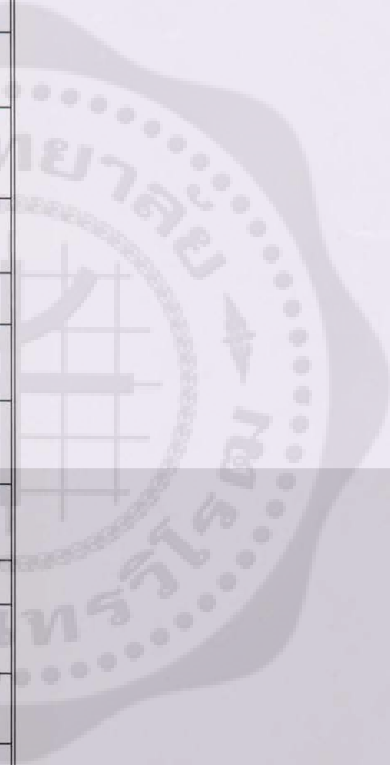

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อให้ได้เขียน นำทักษะตัดสินใจและการประเมินประเด็นกลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาพฤติกรรม การตัดสินใจและแก้ปัญหา การริเริ่มและการพัฒนาตนเอง ของนักเรียน

กลยุทธ์	จุดประสงค์				เห็น				มีประโยชน์							
	ไม่	ค่อนข้าง	พอสมควร	ดีมาก	ไม่เห็น	เห็นบ้าง	เห็นพอสมควร	เห็นมาก	ไม่เห็น	เห็นบ้าง	เห็นพอสมควร	เห็นมาก				
	จุดประสงค์	จุดประสงค์	จุดประสงค์	จุดประสงค์	จุดประสงค์	จุดประสงค์	จุดประสงค์	จุดประสงค์	จุดประสงค์	จุดประสงค์	จุดประสงค์	จุดประสงค์				
กลยุทธ์ที่ 3.3 พัฒนาศักยภาพของครู ในการจัดการเรียน เรียนของผู้เรียน เพื่อพัฒนาทักษะการตัดสินใจ และแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการจัด ตนเองของนักเรียน โครงการ/กิจกรรม 1. จัดกิจกรรมพัฒนาครูได้เข้ารับการอบรม ศึกษาดูงาน ด้านกิจกรรมพัฒนา ผู้เรียน 2. จัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาใจครู มีผลงานวิจัย เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการตัดสินใจ ทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการพัฒนาตนเอง ของนักเรียน																

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อให้นักเรียน นักศึกษะตัดสินใจและการแก้ปัญหา ทักษะการริเริ่มและการชี้ขาดเอง ไปใช้ในวิถีชีวิตและการประกอบอาชีพในอนาคตได้
 ประเด็นกลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาพฤติกรรม การตัดสินใจและการชี้ขาดเอง ของนักเรียน

กลยุทธ์	ถูกต้อง		เหมาะสม		เป็นไปได้		มีประโยชน์	
	ไม่ถูกต้อง	ค่อนข้างถูกต้อง	ไม่เหมาะสม	ค่อนข้างเหมาะสม	ค่อนข้างเป็นไปได้	เป็นไปได้	ค่อนข้างมีประโยชน์	มีประโยชน์
โครงการกิจกรรม(ต่อ)								
3.ส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนส่งผลงานเข้าร่วมประกวด แข่งขัน ในระดับต่างๆ จนถึงระดับนานาชาติ								

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวยุพยง วุ่นวงษ์
วัน เดือน ปีเกิด	27 มกราคม พ.ศ.2501
สถานที่เกิด	อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	23 ถนนวัดโรมันคาทอลิก ตำบลพนัสนิคม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ผู้อำนวยการโรงเรียนพานทองสหภาพชนูปถัมภ์
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนพานทองสหภาพชนูปถัมภ์ 124 หมู่ 10 ตำบลพานทอง อำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี 20160
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2516	มัธยมศึกษาปีที่ 3 จาก โรงเรียนวัฒนาอนุศาสน์
พ.ศ. 2518	มัธยมศึกษาปีที่ 5 จาก โรงเรียนชลกันยานุกูล
พ.ศ. 2522	ครุศาสตรบัณฑิต เอกภาษาอังกฤษโทภาษาไทย จาก จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
พ.ศ. 2536	ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์และการพัฒนาหลักสูตร ภาคบริหารการศึกษา จาก จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
พ.ศ. 2561	การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารและการจัดการการศึกษา จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ